

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা
কৰ'না মহামাৰী বিশেষ সংখ্যা

পঞ্চসপ্ততিতম্ বৰ্ষ
প্ৰথম সংখ্যা— এপ্ৰিল, মে', জুন ২০২০ খ্ৰীষ্টাব্দ

সম্পাদক
ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা

পঞ্চসপ্ততিতম বৰ্ষ
প্ৰথম সংখ্যা— এপ্ৰিল, মে', জুন ২০২০ খ্ৰীষ্টাব্দ

পত্ৰিকা সম্পাদক
ডক্টৰ উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা

বেটুপাত :
জুলি বৰুৱা, যোৰহাট

© সম্পাদক

অক্ষৰ বিন্যাস :
জোন, বতন

মূল্য : ১০০.০০ টকা

ছপা :
ভৱানী অফছেট প্ৰিণ্টাৰ্চ
গুৱাহাটী- ৭৮১০০৭

ASAM SAHITYA SABHA PATRIKA : 75 years, 1st issue, (April-May-June, 2020) A Research Journal of Assam Sahitya Sabha, edited by Dr. Upendrajit Sarma and Published by Sri Jadab Chandra Sarma, General Secretary of Assam Sahitya Sabha, Chandrakanta Handique Bhavan, Jorhat-785001, Assam; Price : One hundred only

ISSN : 2277-9515

সম্পাদনা সমিতি :

ডক্টৰ কুলধৰ শইকীয়া, সভাপতি
শ্ৰী যাদব চন্দ্ৰ শৰ্মা, প্ৰধান সম্পাদক
ডক্টৰ মঞ্জুদেৱী পেগু, সদস্য
অৰিন্দম বৰকটকী, সদস্য
ডক্টৰ ভাস্কৰজ্যোতি শৰ্মা, সদস্য
ডক্টৰ অৰবিন্দ ৰাজখোৱা, সদস্য
ডক্টৰ অৰূপ কুমাৰ নাথ, সদস্য
ডক্টৰ উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা, পত্ৰিকা সম্পাদক

প্ৰকাশক :

শ্ৰী যাদব চন্দ্ৰ শৰ্মা
প্ৰধান সম্পাদক,
অসম সাহিত্য সভা
চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন
যোৰহাট- ৭৮৫০০১

বিষয়সূচী

সম্পাদকীয় /৫

প্ৰশস্তিমূলক প্ৰবন্ধ

মোৰ সপোনৰ অসম সাহিত্য সভা /৯

নগেন শইকীয়া

কৰ'না মহামাৰী সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধ

সাম্প্ৰতিক পৰিস্থিতি আৰু আমাৰ কৰণীয় /১৩

ড° শ্ৰীশ্ৰী পীতাম্বৰ দেৱগোস্বামী

কৰ'না কালৰ কথা /১৭

ড° প্ৰজ্যোতি বৰা

কোভিড - ১৯ ৰোগ আৰু অসম /২১

ড° নয়ন জ্যোতি বেজ

প্ৰকৃতিৰ প্ৰতিশোধ আৰু স্থিতিৰক্ষণশীলতা /২৬

ড° হিতেশ দাস

ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিমূলক প্ৰবন্ধ

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্ব সংগ্ৰহ, স্বৰূপ আৰু বিশ্লেষণ /২৯

ড° অৰ্পণা কোঁৱৰ

অসমীয়া লিপিৰ পৰিচয় আৰু ইউনিকোড /৪৪

অশোক শৰ্মা

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতা /৪৮

সূৰ্য্য হাজৰিকা

কামৰূপ-কোচ-কমতাজ্যৰ সাহিত্যচৰ্চাত এভূমুকি /৬০

ড° ৰূপাঞ্জলী দেৱী

আখ্যান-উপাখ্যান আৰু সাধুকথাত বাঁহ /৬৬

ড° বিজয় কুমাৰ শৰ্মা

আধুনিক অসমীয়া কবিতাত লোকসাহিত্যৰ বিষয় ভাৱনা /৭৩

ড° হেমন্ত ডেকা

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ /৮০

ড° নমিতা ডেকা

ৰাম গগৈৰ কবিতা : প্ৰসংগ — নদী /৯০

ড° লীনা ডেকা

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ 'দ্রৌপদী'ৰ এক বিশ্লেষণাত্মক পৰ্যালোচনা /৯৮

ড° ৰঘুনাথ কাগ্গুং

মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ 'দেৱীপীঠৰ তেজ' : প্ৰসংগ আত্মপীড়নবাদ আৰু নৰখাদকবাদ /১০৪

শৈলেনজিৎ শৰ্মা

অনুবাদ, অনুসৃষ্টি আৰু অসমীয়া সাহিত্য /১১০

ড° দিলীপ ৰাজবংশী

গ্ৰন্থ সমালোচনা

ডিব্ৰুগড় /১১৮

ড° নিৰু বৰগোহাঁই

বেজবৰুৱা : সৃজন আৰু মনন /১২০

হেমন্ত কুমাৰ বৰুৱা

পৰিশিষ্ট

সভাপতিৰ অভিভাষণ

পঞ্চসপ্ততিতম্ শূৰালকুছি অধিবেশন/১২২

ড° কুলধৰ শইকীয়া

সম্পাদকীয়

অসম সাহিত্য সভা মোৰ বাবে এক অবুজ শিহৰণ। মোৰ জীৱন যাত্ৰাৰ লগত অসম সাহিত্য সভাৰ আছে এক নিবিড় সম্পৰ্ক। ১৯৭৮ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ শূৰালকুছি অধিবেশনৰ সময়ৰ পৰা অসম সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে বুজিব পৰা হৈছিলোঁ। মোৰ জন্মস্থান কামৰূপৰ পছৰীয়াৰ পৰা প্ৰায় ১৫ কিঃমিঃ খোজকাটি গৈছিলোঁ শূৰালকুছিৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বালি চাপৰিত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম সাহিত্য সভা চাবলৈ। তেতিয়া অসম সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে বিশেষ জনা নাছিলোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ দিনবোৰত সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে বিশেষ ধাৰণা এটাই গঢ় লৈছিল। সেই সময়ছোৱাৰ অসম সাহিত্য সভাৰ এগৰাকী অক্লান্ত কৰ্মী, সাহিত্যিক শ্ৰদ্ধাৰ ড° দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা মহাশয়ৰ পৰা সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে বিশেষধৰণে জানিব পাৰি মনত লাহে লাহে জাতীয় দায়িত্ববোধ ভাব এটাই ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে বাহ লৈছিল। কটন কলেজত পঢ়ি থকা দিনত সভাখনৰ প্ৰধান সম্পাদক আছিল ড° ৰামচৰণ ঠাকুৰীয়া মহাশয় আৰু সভাপতি ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱ। সভাৰ গুৱাহাটী কাৰ্যালয়ত হোৱা বিভিন্ন অনুষ্ঠানলৈ আমাক দৰ্শক হিচাপে ঠাকুৰীয়া ছাৰে প্ৰায়ে লৈ গৈছিল। সেই সময়ছোৱাত সভাই অসমীয়া বানানৰ ওপৰত এখন কৰ্মশালা অনুষ্ঠিত কৰিছিল। দৰ্শক বুলিবলৈ আঙুলিৰ মূৰত লেখিব পৰা আমি কেইজনমান ছাত্ৰ। আমাৰ সৌভাগ্য যে অনুষ্ঠানত ভাগ লোৱাৰ আপাততে বিশ্ববিশ্ৰুত শিল্পী ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱক তিনিদিন ধৰি ওচৰৰ পৰা পাইছিলোঁ আৰু সম্পূৰ্ণ অসমীয়া আহাৰ তিনিদিন পেট পুৰাই খাইছিলোঁ। স্নাতকোত্তৰ শ্ৰেণীৰ অধ্যয়ন সমাপ্তিৰ পিছত তদানীন্তন কামৰূপ জিলা সাহিত্য সভাৰ সভাপতি সূৰ্য শৰ্মা আৰু গিৰীন্দ্র ডেকাৰ তৎপৰতাত বহুদিনে নিষ্ক্ৰীয় হৈ থকা মোৰ গাঁৱৰ শাখা সভা কবি ৰামসৰস্বতী সাহিত্য সমাজৰ সম্পাদকৰ দায়িত্বভাৰ ল'বলগীয়া হয়। এক অস্বস্তিকৰ পৰিৱেশৰ মাজেৰে শাখা সভাখন পুনৰ জীৱিত কৰি সাহিত্য সাধনা আৰু সভাৰ উৎকৰ্ষ সাধনাৰে জাতীয় জীৱনৰ সেৱাত মনোনিৱেশ কৰোঁ, এই সময়ছোৱাৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হিতেশ ডেকা দেৱৰ সান্নিধ্য লাভ কৰি শাখা সভাৰ লগতে কামৰূপ জিলা সাহিত্য সভা, অসম সাহিত্য সভাৰ লগত জড়িত হৈ পৰোঁ। আমাৰ তৎপৰতাত কেইবাটাও অসম সাহিত্য সভাৰ কেন্দ্ৰীয় অনুষ্ঠান আমাৰ অঞ্চলত অনুষ্ঠিত কৰি এক সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ পৰিৱেশ গঢ়ি তোলােঁ। এই অনুষ্ঠানবোৰৰ মাজেৰে এটা অনুষ্ঠান আছিল অসম সাহিত্য সভাৰ ২০০২ বৰ্ষৰ কেন্দ্ৰীয় বিষ্ণুৰাভা দিৱস। সেই সময়ৰ সভাপতি হোমেন বৰগোহাঞিদেৱ আৰু প্ৰধান সম্পাদক ড° বসন্ত কুমাৰ গোস্বামীদেৱ। দুয়োগৰাকীৰ মনত একেটাই প্ৰশ্ন— অনুষ্ঠানটো ভালধৰণে অনুষ্ঠিত কৰিব পাৰিবা জানো? আমি প্ৰথমবাৰৰ বাবে বিষ্ণুৰাভাৰ নামত বঁটা দিবলৈ ওলাইছোঁ। বাছনিত উঠিছে এগৰাকী প্ৰথিতযশা সাহিত্যিক য়েছে দৰজে ঠংচি। অনুষ্ঠানটোলৈ কেইবাজনো বৰণ্যে ব্যক্তি যাব পণ্ডিত উষাৰঞ্জন ভট্টাচাৰ্য, বিশিষ্ট গল্পকাৰ কুলধৰ শইকীয়া, বিষ্ণুৰাভাদেৱৰ পুত্ৰ পৃথিৱাজ ৰাভা, বিশিষ্ট শিল্পী লোকনাথ গোস্বামী আদি। তোমালোকে নিজে গৈ তেওঁলোকক আমন্ত্ৰণ জনাব লাগিব। সভাখনত মানুহ নহ'লে বৰ

বেয়া কথা হ'ব। আজিকালি সভাবোৰত মানুহ নোহোৱা হ'ল। অন্য এখন প্ৰদেশৰ অসমীয়া সাহিত্যিকগৰাকীৰ সন্মুখত যেন আমি লাজ পাবলগীয়া নহয়। এনেধৰণৰ কথা শুনি মই আৰু মোৰ বন্ধুবৰ কনক কলিতাই দিনে-ৰাতি অনুষ্ঠানটো সফল কৰিবলৈ অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছিলোঁ।

বিষ্ণুৰাভা বাঁটা প্ৰাপকগৰাকীৰ নামটো আমাৰ অঞ্চলবাসীৰ বাবে আকৰ্ষণৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈ পৰিছিল। অতিথি নিমন্ত্ৰণ কৰিবলৈ গৈ তদানীন্তন অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদক ড° পৰমানন্দ ৰাজবংশীৰ দিহা পৰামৰ্শ আৰু পথ নিৰ্দেশনাক্ৰমে বাটকুৰি বাই উপস্থিত হৈছিলোঁ কুল শইকীয়াদেৱৰ উলুবাৰীস্থিত আৰক্ষী সঞ্চালক প্ৰধানৰ বিষয়ববীয়াসকলৰ আৱাস চৌহদত। ইজন-সিজনক সুধি-পুছি কুল শইকীয়াদেৱৰ চৰকাৰী বাসগৃহত মই আৰু মোৰ বন্ধু কনক উপস্থিত হৈ হঠচকিত হৈ পৰিছিলোঁ তেখেতৰ সাধাৰণ জীৱনশৈলী দেখি। ইমান ডাঙৰ মানুহ ইমান সাধাৰণভাবে থাকিব পাৰে নে? তেওঁৰ এই জীৱনশৈলী আমাৰ মুখেৰে শুনি অঞ্চলটোত ৰাষ্ট্ৰ হৈ পৰিছিল। বিষ্ণুৰাভা দিৱসৰ দিনটোত আমাৰ অঞ্চলটোত বিৰ দি বাট নোপোৱা অৱস্থা। গোহাঞিদেৱে অনুষ্ঠানটোত অংশগ্ৰহণ কৰি আপ্ত হৈ পৰিছিল আৰু অঞ্চলবাসীক ভূৰি ভূৰি প্ৰশংসা কৰিছিল। কুল শইকীয়াৰ অনবদ্য ভাষণটো আজিও অঞ্চলবাসীৰ কৰ্ণ গহুৰত ৰিণি ৰিণি বাজি আছে। এনেদৰে অসম সাহিত্য সভাৰ লগত মোৰ এক এৰাব নোৱাৰা সম্পৰ্ক গঢ় লৈ উঠিছে। মোৰ বাবে অসম সাহিত্য সভা মোৰ জীৱনৰ এক অবিৰত যাত্ৰা।

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা— মোৰ অনুভৱ

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখনৰ প্ৰতি মোৰ আছে গভীৰ আকৰ্ষণ। ১৯২৬ চনত সাহিত্যৰত্ন চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ সম্পাদনাত পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে প্ৰকাশ লাভ কৰা পত্ৰিকাখনে বিগত সময়ছোৱাত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ গৱেষণালব্ধ দিশটোলৈ বিশেষ অৰিহণা যোগাই আহিছে। অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখন আমাৰ বৌদ্ধিক যাত্ৰাৰ বিশেষ আহিলা। মহাবিদ্যালয়ৰ স্নাতক শ্ৰেণীত অধ্যয়নৰ দিনৰে পৰাই অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা অধ্যয়ন কৰি এক সুখকৰ অনুভূতি লাভ কৰি আহিছোঁ। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি জগতখনৰ পুৰোধা ব্যক্তিসকল অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাৰ সম্পাদকৰ পদত অধিষ্ঠিত হৈ জাতীয় জীৱনলৈ সেৱা আগবঢ়াই গৈছে। অসম সাহিত্য সভা গঠনৰ মধুৰ ক্ষণতে সভাৰ প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান সম্পাদক শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱে সভাৰ এখন গৱেষণালব্ধ আলোচনী নিয়মীয়াকৈ প্ৰকাশ কৰা পোষণ কৰিছিল। অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাই এই কাৰ্য বহুৰ-বহুৰ ধৰি ৰূপায়ণ কৰি আহিছে। মোৰ অধ্যয়ন, গৱেষণা আৰু অধ্যাপনাৰ দিনত যদি আটাইতকৈ বেছি উপকৃত হৈছোঁ অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাৰ পৰা।

২০২০ চনৰ ৭ জুনটো মোৰ বাবে অতিকৈ আনন্দৰ দিন। ক'ভিড মহামাৰীয়ে সমগ্ৰ বিশ্বক বিধ্বস্ত কৰাৰ শোকাকুল পৰিৱেশৰ মাজতে ৭ জুন তাৰিখটোত অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক যাদৱ শৰ্মাৰ পৰা ফোনকল এটা পালো, “উপেন তোক অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদক হিচাপে মনোনীত কৰা হৈছে। তই ক'ত আছ?” উত্তৰত মই নলবাৰীত থকা বুলি জানিব পাৰি প্ৰধান সম্পাদকে পুনৰ ক'লে— “আজি ১১ বজাত মোক এবাৰ নলবাৰী জিলা সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয়ত লগ কৰিব।” ইতিমধ্যে এক অবুজ শিহৰণে মোক ৰোমাঞ্চিত কৰি তুলিলে। আজি সুন্দৰ কোঁৱৰ গীতিকবি পাৰ্বতীপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ স্মৃতি দিৱস। আগমুহূৰ্তলৈ কবিগৰাকীৰ গীতকে গুণগুণাই আহিছিলোঁ। ২০০২ চনৰ বিষ্ণুৰাভা দিৱসৰ স্মৃতিয়ে দোলা দি গ'ল। সেইদিনাখনৰ সভাত ভাষণেৰে আপ্ত কৰা ব্যক্তিগৰাকী কুলধৰ শইকীয়া আজি অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি। তেখেতৰ নিচিনা পণ্ডিত ব্যক্তি এগৰাকীয়ে অভাজনক পত্ৰিকা সম্পাদক হিচাপে মনোনীত কৰিছে। অসমৰ বৰেণ্য পণ্ডিতসকল পত্ৰিকা সম্পাদক হৈ গৈছে, সেই প্ৰসংগত মোৰ নিচিনা সামান্য ব্যক্তি এগৰাকী অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদক— এক ভাবি নোপোৱা, বুজাব নোৱাৰা অবুজ শিহৰণ। অসম সাহিত্য সভাই মোলৈ আগবঢ়োৱা এই সন্মান কেৱল মোৰ বাবেই নহয়; এইয়া পশ্চিম অসমৰ বাসিন্দাসকলৰ বাবেও গৌৰৱৰ কাৰণ। মই বিগত একুৰি দুবছৰ ধৰি অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তৰ ধুবুৰীৰ বাসিন্দা। ধুবুৰীৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠান ভোলানাথ মহাবিদ্যালয়ত অধ্যাপনা কৰাৰ লগতে ধুবুৰীকে ধৰি সমগ্ৰ পশ্চিম অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ লগত জড়িত হৈ আহিছোঁ। ধুবুৰীবাসীয়ে মোক সন্মান উপঢ়াই দিছে। এই অঞ্চলৰ বাসিন্দাসকলৰ

মোৰ প্ৰতি থকা মৰম-স্নেহৰ বাবে জিলা সভাৰ বিভিন্ন পদত কৰ্ম সম্পাদন কৰাৰ লগতে অসম সাহিত্য সভাৰ ধুবুৰী আঞ্চলিক কাৰ্যালয়ৰ গৱেষণা বিষয়া, দুটা কাৰ্যকালৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক, কেন্দ্ৰীয় কাৰ্য নিৰ্বাহক, ধুবুৰী জিলা সাহিত্য সভাৰ সভাপতি আৰু এইটো কাৰ্যালয়ৰ পৰা পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে এগৰাকী ব্যক্তি অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদকৰ পদৰ বাবে মনোনীত হৈছে। মোৰ দায়িত্ব কেৱল ব্যক্তিগত নহয়, সমগ্ৰ পশ্চিম অসমৰ সন্মান ৰক্ষাৰ দায়িত্ব বুলি অনুভৱ হৈছে।

যথাসময়ত নলবাৰী জিলা সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যালয়ত উপস্থিত হৈ সভাৰ গৃহৰ সন্মুখত থকা দুগৰাকী দ্বিজ পণ্ডিত শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু ত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামীৰ প্ৰতিমূৰ্তিত প্ৰণাম নিবেদন কৰিলোঁ। সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক যাদৱ শৰ্মাই অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি, প্ৰধান সম্পাদকৰ স্বাক্ষৰিত পত্ৰিকা সম্পাদক হিচাপে মোক মনোনীত কৰাৰ বাৰ্তা বহন কৰা পত্ৰখন প্ৰদান কৰিলে। অসম সাহিত্য সভা প্ৰতিষ্ঠাৰ খনিকৰ প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান সম্পাদক শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ জন্মস্থানৰ পূণ্যভূমিত সুন্দৰ কোঁৱৰ পাৰ্বতীপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ পূণ্য স্মৃতি বিজড়িত স্মৃতিদিৱসৰ মধুৰ ক্ষণত পত্ৰখন লাভ কৰি আকোঁৱালি ধৰি মনতে সংকল্প কৰিলোঁ— অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখনক পূৰ্বজসকলৰ চিন্তা-ভাবনাৰে আগবঢ়াই নিবলৈ অহোপুৰুষাৰ্থ কৰি যাম।

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা সম্পাদনাৰ পৰিকল্পনা—

সাত জুনৰ দিনাখন অসম সাহিত্য সভাৰ পত্ৰিকা সম্পাদকৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰা পত্ৰখন লাভ কৰি মই ঠাউকতে পত্ৰিকাখনৰ এক পৰিকল্পনা যুগুত কৰি ল'লোঁ। মই মনে-প্ৰাণে বিচাৰিছোঁ পত্ৰিকাৰ সংখ্যাবোৰৰ প্ৰতিখনে একোটা বিষয়ৰ ওপৰত বিশেষ সংখ্যা হিচাপে প্ৰকাশ পাওক। সেই বুলি এইটোও নহয় যে পত্ৰিকাখনৰ সকলোবোৰ প্ৰবন্ধই বিশেষ সংখ্যা বিষয়ক হওক। প্ৰতিটো সংখ্যাৰ আধাখিনি বিভিন্ন বিষয়ক হিচাপে সন্নিৱিষ্ট হওক। এই ধাৰণাৰে আমাৰ কাৰ্যকালৰ আঠটা সংখ্যাৰ ওপৰত একো একোটা পৰিকল্পনা কৰি ৮ জুন তাৰিখে অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটী কাৰ্যালয়ত সভাপতি ড° কুলধৰ শইকীয়া, বিদায়ী সভাপতি ড° পৰমানন্দ ৰাজবংশী, উপ-সভাপতি মুণালিনী দেৱী আৰু প্ৰধান সম্পাদক যাদৱ চন্দ্ৰ শৰ্মাৰ লগত একত্ৰে আলোচনা কৰি মোৰ পৰিকল্পনা দাঙি ধৰোঁ। সেই দিনটোৰ পৰাই সভাৰ পত্ৰিকাখনৰ প্ৰস্তুতিৰ কামত আন্তৰিকতাৰে কৰ্ম কৰিবলৈ লওঁ।

ইতিমধ্যে কৰ'না মহামাৰীয়ে সৃষ্টি কৰা আমাৰ স্বাভাৱিক জীৱন-যাত্ৰাৰ ভয়াৱহতা আমি মনে বিচৰা ধৰণে কামখিনি কৰিব নোৱাৰি ব্যথিত হৈ পৰোঁ। আজি আমি এখন নতুন জগতৰ বাসিন্দা। আমাৰ জীৱন-প্ৰণালীলৈ আহিল ভাবিব নোৱাৰা ধৰণৰ পৰিৱৰ্তন। চিনাকী মানুহবোৰো অচিনাকী যেন লগা হ'ল। মানুহৰ ঘৰলৈ মানুহ যাব নোৱাৰা হ'ল। এনে পৰিৱেশত সভাৰ পৰা কোনো ধৰণৰ যোগাযোগ নোহোৱা হ'ল। তথাপিও মোৰ ধাৰণাৰে পত্ৰিকাখনৰ এটা সংখ্যাৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰি ছপাৰ বাবে অধীৰ আগ্ৰহেৰে সভাৰ নীতি-নিৰ্দেশনালৈ বাট চাই ব'লোঁ। সময় বাগৰি গ'ল। অক্টোবৰ মাহ শেষ হ'ব হ'ল। সভা কৰাৰ পৰিৱেশলৈ অপেক্ষা কৰি বহু চিন্তা-চৰ্চাৰে ১ নৱেম্বৰ ২০২০ খ্ৰীষ্টাব্দত সভাৰ প্ৰধান কাৰ্যালয় যোৰহাটৰ চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱনত অনুষ্ঠিত হ'বলৈ আগবঢ়া কাৰ্যনিৰ্বাহক সভাখনতে পত্ৰিকাখনৰ প্ৰথম সংখ্যাটো প্ৰকাশৰ কথা ব্যক্তি কৰি সভাপতি দেৱৰ লগত আলোচনা কৰি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হয়। আমাৰ কাৰ্যকালৰ সভাৰ পত্ৰিকাৰ প্ৰথম সংখ্যাটো বিশ্বক জোকাৰি যোৱা কভিড মহামাৰীৰ নানা কথাক আগস্থান দি কৰ'না সংখ্যা হিচাপে প্ৰস্তুত কৰোঁ। কৰ'না সম্পৰ্কীয় বিশেষ নিবন্ধৰ লগতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বহু মূল্যবান গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ এই সংখ্যাত স্থান লাভ কৰিছে।

আমি আমাৰ কাৰ্যকালৰ পত্ৰিকাৰ প্ৰথম সংখ্যাটোত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিগৰাকীৰ ভাষণটো সন্নিৱিষ্ট কৰি এক নতুন পৰম্পৰা স্থাপন কৰিব বিচাৰিছোঁ। মই ভাবো এই কাৰ্যই আগন্তুক দিনত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ ভাষণৱলী সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত এক ইতিবাচক ভূমিকা পালন কৰিব, বিদ্যৎ মণ্ডলীয়ে অধ্যয়নৰ সুযোগ পাব আৰু এই ভাষণটোৰ ওপৰত নতুন চিন্তা-চৰ্চাৰ বাট মুকলি হ'ব। বহু ক্ষেত্ৰত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ ভাষণ বিচাৰি হাবাখুৰি খাবলগীয়া হয়। সভাৰ প্ৰতিটো কাৰ্যকালৰ পত্ৰিকাৰ প্ৰথম সংখ্যাটোত সভাপতিগৰাকীৰ ভাষণটো সন্নিৱিষ্ট কৰা

এক পৰম্পৰা গঢ় লওক। এই সংখ্যালৈ প্ৰবন্ধ আগবঢ়োৱা প্ৰতিগৰাকী লেখক-সাহিত্যিকলৈ আমি কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই নিবেদন কৰিছোঁ। এইবেলি সভাৰ পত্ৰিকাৰ বেটুপাত আমি সভাৰ কৰ্মকৰ্তা, বিষয়ববীয়া তথা সভাৰ প্ৰতিভাধৰ কৰ্মীৰ জৰিয়তে অংকনৰ প্ৰয়াস কৰিছোঁ। পত্ৰিকাৰ এই সংখ্যাৰ বেটুপাত অংকন কৰিছে যোৰহাটৰ শিল্পী জুলি বৰুৱাই। শিল্পী জুলি বৰুৱালৈ আমি কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিলোঁ।

কৰনা মহামাৰীৰ ভয়াৱহতাৰ মাজতো পত্ৰিকাখন প্ৰকাশৰ দিহা কৰি দিয়াৰ লগতে সভাৰ পত্ৰিকাখন প্ৰথমখন কাৰ্য নিৰ্বাহকতে প্ৰকাশৰ দিহা কৰি এক ইতিহাস ৰচনা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে সভাৰ মাননীয় সভাপতি ড° কুলধৰ শইকীয়া, উপসভাপতি মৃগালিনী দেৱী আৰু প্ৰধান সম্পাদক যাদৱ চন্দ্ৰ শৰ্মালৈ আমি শলাগ জ্ঞাপন কৰিছোঁ। সম্পাদনা সমিতিৰ সমূহ সদস্য-সদস্যলৈও আমি কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

আমাৰ আশা, আমাৰ বিশ্বাস, আমাৰ ভাৱনা—

অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকাখন প্ৰকাশৰ যাদুকৰী চাবিপাত আমাৰ হাততে আছে। সভাৰ প্ৰায় দুশমান কাৰ্যনিৰ্বাহক সদস্য থাকে। শাখা সভা, জিলা সভাৰ সংখ্যা প্ৰায় এহেজাৰ। সেই জোখাৰে চালেও প্ৰতিজন কাৰ্যনিৰ্বাহক সদস্য, প্ৰতিখন শাখা সভা, জিলা সভাই এখনকৈ পত্ৰিকা কিনি ল'লেও সভাই এহেজাৰ কপি পত্ৰিকা অনায়াসে বিক্ৰী কৰিব পাৰে আৰু পৰৱৰ্তী দিনত পত্ৰিকাৰ পিছৰ সংখ্যাটোৰ বাবে ধনৰ অভাৱ নহয়। গতিকে পত্ৰিকা প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে ধন বিচাৰি হাবাথুৰি খাবলগীয়া নহয়। কেৱল মাত্ৰ আমি প্ৰতি তিনিমাহৰ মুৰে মুৰে সভাৰ পত্ৰিকাখন কিনি লোৱাৰ মানসিকতা গঢ় দিব লাগিব। নহ'লে এই সমস্যা সদায় সমস্যা হৈয়ে থাকিব।

আহক আমি আটাইয়ে সংকল্প গ্ৰহণ কৰি সভাৰ পত্ৰিকা প্ৰকাশৰ গতিধাৰাক এক নিৰৱচ্ছিন্ন ধাৰাৰ পৰম্পৰালৈ ৰূপান্তৰিত কৰোঁহক।

চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী

(ড° উপেন্দ্ৰজিৎ শৰ্মা)

পত্ৰিকা সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

মোৰ সপোনৰ অসম সাহিত্য সভা

নগেন শইকীয়া

মই অলপ অলপ জনা হোৱাৰ পৰাই আমাৰ ঘৰত শিক্ষক দেউতাৰ কিতাপ আৰু কিতাপৰ আলমিৰা দেখি আহিছিলোঁ। স্কুলত পঢ়ি থকাৰ সময়ৰ পৰা ‘সাদিনীয়া অসমীয়া’ আৰু দৈনিক ‘নতুন অসমীয়া’ৰ দেওবৰীয়া সংখ্যাটো চাবলৈ পাই আহিছিলোঁ। সপ্তমমানৰ পৰাই সৰু-সুৰা লিখা-মেলাও সাদিনীয়া অসমীয়াত প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰিছিল। অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনৰ সময়ত বাতৰি কাকতত ওলোৱা বাতৰি কেৱল পঢ়াই নহয় সাঁচি থৈছিলোঁ। গুণাভিৰাম বৰুৱাই লিখা আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ জীৱন চৰিত্ৰ আৰু দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী এই কিতাপবিলাকৰ পৰা অসমত অসমীয়া ভাষা আঁতৰাই বাংলা ভাষা চলোৱাৰ কথাও জানিছিলোঁ। অসম সাহিত্য সভাত আমাৰ ভাষা-সাহিত্য সমন্বিতে অসমৰ মানুহক অভিভাৱক যেন লাগি আহিছিল তেতিয়াৰে পৰাই। স্কুলত পঢ়ি থাকোঁতেই অসম সাহিত্য সভাৰ কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়ৰ আগফালৰ বহল মুকলি ঘাঁহনিত পতা মণ্ডপত কবি শ্ৰীযুতা (এতিয়া স্বৰ্গীয়) নলিনীবালা দেৱীৰ সভাপতিত্বত ১৯৫৪ খ্ৰীষ্টাব্দত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন চাবলৈ আমাৰ হিন্দী শিক্ষক শ্ৰীযুত (এতিয়া স্বৰ্গীয়) পদ্মনাথ চাংমাই বৰুৱাই লৈ গৈছিল। স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পিছত যেতিয়া যোৰহাটৰ জগন্নাথ বৰুৱা কলেজত আই এ শ্ৰেণীত নাম লগালোঁ তেতিয়াৰ পৰা অসমৰ স্বনামধন্য অনেক সাহিত্যিকক ওচৰৰ পৰা দেখিলোঁ। অসম সাহিত্য সভাৰ কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় ‘চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ হল’ (‘হল’ৰ ঠাইত ‘ভৱন’ শব্দটো পিছতহে সংযোজিত হৈছে) টো মন্দিৰ যেন লাগিছিল।

১৯৫৯ খ্ৰীষ্টাব্দত আমাৰ গাঁৱত স্কুলৰ শিক্ষকসকলক লৈ ‘উদয় সাহিত্য সভা’ নাম দি এখন শাখা সভাও খুলিলে। ১৯৬০ খ্ৰীষ্টাব্দত ভাষা আন্দোলনৰ প্ৰভাৱৰ টো থকা অৱস্থাতে মিৰ্জাত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনলৈ উদয় সাহিত্য সভাৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে প্ৰথম বাৰৰ বাবে অধিবেশনত যোগ দিছিলোঁগৈ। এনেকৈয়ে সাহিত্য সভাৰ লগত এটা আত্মিক সম্পৰ্ক গঢ় লৈ উঠিল। ১৯৬৫ খ্ৰীষ্টাব্দত যোৰহাটৰ কলেজত অধ্যাপনা কৰিবলৈ যোৱাৰ সময়ৰ পৰা সেই সময়ৰ অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক অধ্যাপক শ্ৰীযুত (এতিয়া স্বৰ্গীয়) হৰিপ্ৰসাদ নেওগৰ অনুপ্ৰেৰণাত সাহিত্য সভাৰ লগত সংযোগ গঢ় হৈ উঠিল আৰু ১৯৬৬ খ্ৰীষ্টাব্দত মোক কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়ৰ সহকাৰী সম্পাদকস্বৰূপে সভাৰ ভিতৰৰ পৰাই কাম কৰাৰ সুযোগ দান কৰিলে।

ইতিপূৰ্বে জানিছিলোঁ যে অসম সাহিত্য সভা স্থাপনৰ সময়ত প্ৰতিষ্ঠাতাসকলৰ মনৰ চকুৰ আগত আছিল ‘ফ্ৰেন্স একাদেমী’ আৰু ‘বংগীয় সাহিত্য পৰিষদ’ৰ দৰে অনুষ্ঠান। অসম সাহিত্য সভাৰ অতিৰিক্ত দায়িত্ব হ’ল অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যভাষাৰ আইন অনুসৰি সকলো চৰকাৰী কামত প্ৰয়োগ কৰোৱাৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰক গুৰুত্বসহকাৰে হেঁচা দিয়া। ১৯৬০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা এতিয়ালৈকে সম্পূৰ্ণ ষাঠি বছৰ হৈ গ’ল যদিও, সভাৰ অনুৰোধ, দাবী আৰু হেঁচা সত্ত্বেও সেই কাম আজিও

নহ'ল। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া মানুহৰ আৰু অসমীয়া ভাষাত আপোন ভাষাস্বৰূপে গ্ৰহণ কৰোঁতাসকলৰ এই বাঞ্ছাক বাধা দিয়া শক্তিৰ সংখ্যা অনেক। তাৰ ভিতৰত নিজৰ হীনমন্যতাও অন্যতম। সি যি কি নহওক ১৯৬৮ খ্ৰীষ্টাব্দত সমগ্ৰ অসম জুৰি আৰু অসমৰ বাহিৰতো কলিকতা, সম্বলপুৰ, দিল্লীত সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী অনুষ্ঠানে এটা জোঁৱাৰ আনিছিল। মই ১৯৭১ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে যোৰহাটত আছিলোঁ। ১৯৭২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ আৰম্ভণিতে ১৫ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগত যোগ দিওঁহি। যোৰহাটত সেই সময়ত সাহিত্যৰ আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ যিটো প্ৰভাৱজনিত পৰিৱেশ আছিল ডিব্ৰুগড়ত সিমানখিনি নাথাকিলেও ইয়াতো তেনে এক ভাষিক জাতীয় চেতনাসম্পন্ন লেখক, সাংবাদিক আছিল। ১৯৭৩ খ্ৰীষ্টাব্দত মই অসমীয়া বিভাগৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ৰঙিয়াত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনলৈ লৈ যোৱাৰ দায়িত্ব ল'বলগীয়া হ'ল। সেই বছৰেই মোক ৰঙিয়া অধিবেশনৰ প্ৰতিনিধিসকলে অসম সাহিত্য সভাই প্ৰধান সম্পাদকস্বৰূপে নিৰ্বাচন কৰিলে। মই আগতো ক'ৰবাত লিখি আহিছোঁ যে সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক হোৱা দূৰৰ কথা সেইবছৰ মই অধিবেশনলৈ যোৱাৰ কথাই ভবা নাছিলোঁ। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ তেতিয়াৰ মাননীয় উপাচাৰ্য শ্ৰীযুত (এতিয়া স্বৰ্গীয়) জিতেন্দ্ৰনাথ দাসছাৰে মোক দায়িত্ব নিদিয়াহ'লে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী লৈ ৰঙিয়ালৈ যাবলগীয়া নহ'লহেঁতেন। মই যোৱাৰ কথা প্ৰচাৰ হোৱাত বিষয় বাছনী সভাত মই উপস্থিত হোৱাৰ আগতেই মোৰ নাম প্ৰধান সম্পাদকৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত হৈছিল। মই গৈ পোৱাৰ লগে লগে সভাত বহি থকা ডঃ মহেশ্বৰ নেওগছাৰে তেখেতৰ ওচৰলৈ দূৰৰ পৰাই হাত দাঙি মতাত মই গ'লোঁ। তেখেতে ক'লে, “তোমাৰ নাম প্ৰধান সম্পাদকৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত হৈছে। তুমি তুলি নল'বা”। গুৰুৰ আদেশ মানি মই চুপে-চাপে থাকিলোঁ। সেইবাৰ সভাৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হৈছিল কেইবাখনো আৱশ্যকীয় গ্ৰন্থৰ প্ৰণেতা, আৰ্য বিদ্যাপীঠ কলেজৰ প্ৰতিষ্ঠাতা আৰু অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত (এতিয়া স্বৰ্গীয়) গিৰিধৰ শৰ্মাডাঙৰীয়া। সেইবছৰেই গিৰিধৰ শৰ্মাডাঙৰীয়াই অসম সাহিত্য সভাৰ তিনিমহীয়া পত্ৰিকাখন মাহেকীয়াকৈ উলিওৱাৰ সিদ্ধান্ত কৰিলে। কিছু গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰো পৰিকল্পনা কৰিলে আৰু তাৰ বাবে পা-পইচাও সংগ্ৰহ কৰিলে। মোৰ পৰিকল্পনা হ'ল যে সাহিত্য সভালৈ প্ৰতিনিধি হিচাপে যদিও বয়সীয়া মানুহসকল যায়, নতুন লেখকসকল প্ৰায়েই যোৱা নাছিল, সেইসকলক সভালৈ আকৰ্ষণ কৰাটো। সেই উদ্দেশ্যেই ১৯৭৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ডিচেম্বৰ মাহত গুৱাহাটীত অসমৰ প্ৰথম লেখক শিবিৰৰ পৰিকল্পনা কৰি ষাঠিগৰাকী নবীন-প্ৰবীণ লেখকক নিমন্ত্ৰণ কৰিলোঁ। সঞ্চালক হিচাপে দায়িত্ব ল'বলৈ অনুৰোধ কৰিলোঁ শ্ৰীযুত শৰ্মাডাঙৰীয়াৰ পিছত সভাৰ সভাপতি পদৰ বাবে নিৰ্বাচিত অসমৰে নহয়, ভাৰতৰো পণ্ডিত মণ্ডলীৰ মাজৰ এজন আৰু পূৰ্বে সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক আৰু উপসভাপতিৰ দায়িত্ব পালন কৰি যোৱা অধ্যাপক ডঃ মহেশ্বৰ নেওগছাৰক। ছাৰ সন্মত হ'ল। লেখক শিবিৰৰ কাৰ্যসূচী সাদিনীয়াকৈ প্ৰস্তুত কৰি কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ অনুমোদন ল'লোঁ। কেৱল সেয়ে নহয়, ২৬ ডিচেম্বৰৰ প্ৰথম দিনটোত অসমৰ বড়ো, মিছিং, কাৰ্বি, ৰাভা, ডিমাচা, তিৱা, দেউৰী আদি জনগোষ্ঠীয় সাহিত্যসভাসমূহৰ সভাপতি আৰু সম্পাদকসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰিলোঁ। সেই দিনটোৰ বিষয় ধাৰ্য কৰা হৈছিল ‘থলুৱা ভাষাৰ অৱস্থা আৰু সমস্যা’ সম্পৰ্কে আলোচনাৰ। পিছৰ দিনকেইটাত ক্ৰমে যোৱা পঁচিছ বছৰৰ অৰ্থাৎ স্বাধীনতা লাভৰ সময়ৰ পৰা অসমীয়া কবিতা, চুটিগল্প, উপন্যাস, নাটক আৰু সমালোচনা সাহিত্য সম্পৰ্কে বক্তব্য দাঙি ধৰিবলৈ সেই সেই বিষয়ৰ নিৰ্বাচিত লেখকসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰা হৈছিল। মই প্ৰথম দিনটোৰ পৰা আটাইকেউদিনৰ প্ৰতিজন লেখকৰ বাবে পঁচিছ-চাব্বিছটামান প্ৰশ্নৰ একোখন কাকত প্ৰস্তুত কৰি আৰু সন্মতি জনোৱা প্ৰতিজন লেখকলৈ আগতীয়াকৈ পঠাই দিলোঁ যাতে প্ৰত্যেকেই নিজৰ নিজৰ সাহিত্য-কৰ্ম সম্পৰ্কে লিখিতভাৱে তেখেতসকলৰ উত্তৰ দাঙি ধৰে। ষাঠিজন লেখকৰ আৰু আমাৰ থলুৱা ভাষাৰ প্ৰতিনিধিসকলৰ বক্তব্য সমন্বিতে এই গোটেইখিনি ৰেকৰ্ডো কৰা হৈছিল আৰু পিছত ‘আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ অভিলেখ’ এই শিৰোনামেৰে মই গোটেইখিনি বক্তব্য সম্পাদনা কৰি দিলোঁ।

মই একেলেঠাৰিয়ে প্ৰথম তিনিবছৰ আৰু তাৰপিছত আকৌ অসম আন্দোলনৰ সময়ত চাৰিবছৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লৈ থাকিবলগীয়া হোৱাত আৰু কিছু কাম কৰাৰ আঁচনি কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ অনুমোদন লৈ সম্পাদন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিলোঁ। ইয়াৰ ভিতৰত আনন্দৰাম বৰুৱাৰ স্মৃতিত অসমীয়া লিপি সম্পৰ্কে বেনাৰস হিন্দু ইউনিভাৰ্চিটিৰ অধ্যাপক টি পি বাৰ্মাক নিমন্ত্ৰণ কৰি অনা হৈছিল। বাৰ্মাই ১৯৭৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৭ আৰু ২৮ অক্টোবৰ তাৰিখে “ডেভেলপমেন্ট অব্ স্ক্ৰিপ্ট

ইন এনচিএণ্ট কামৰূপ” নামেৰে দান কৰা ভাষণটোৱেই অসমীয়া লিপি সম্পৰ্কীয় প্ৰথম ইংৰাজী কিতাপ। ইয়াৰ কিছুদিনৰ পিছত ডঃ মহেন্দ্ৰ বৰাই আমাৰ নিমন্ত্ৰণক্ৰমে বাগ্মীবৰ ককা নীলমণি ফুকনৰ জন্মৰ এশ বছৰ উপলক্ষে (তেখেত ইয়াৰ ডেৰ বছৰৰ আগতেই শেষ নিশ্বাস পেলাইছিল) ১৯৮১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ জানুৱাৰী মাহত “ইভলিউছন অব আছামিজ স্ক্ৰিপ্ট ফ্ৰম টুৱেলভথ্ টু নাইনটিছ্ চেসুৰি” এই শিৰোনামৰ বক্তৃতা প্ৰদান কৰি অসমীয়া লিপিৰ বিকাশৰ দ্বিতীয় স্তৰটো সম্পূৰ্ণ কৰি তোলে। ইয়াৰ উপৰিও শ্ৰীযুত (এতিয়া স্বৰ্গীয়) বিজয়চন্দ্ৰ ভাগৱতীৰ দ্বাৰা “ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমৰ ভূমিকা” শীৰ্ষক এটা বক্তৃতা প্ৰদান কৰোৱাই গ্ৰন্থাকাৰে প্ৰকাশ কৰোৱা হয়। উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ বিভিন্ন থলুৱা ভাষা, সমাজ আৰু সংস্কৃতি সম্পৰ্কে এলানি পুথি প্ৰকাশ কৰাৰো ব্যৱস্থা কৰা হ’ল।

এই সময়ছোৱাত সাহিত্য সভাই অসম আন্দোলনৰ মূল কাৰণটো সমৰ্থন কৰাৰ নিমিত্তে চৰকাৰে সকলো প্ৰকাৰৰ মঞ্জুৰী বন্ধ কৰি দিছিল। তাৰ মাজতেই এই বিভিন্ন কামবিলাক কৰিবলগীয়া হৈছিল। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে এই সময়তে আমাৰ বিশিষ্ট বয়োজ্যেষ্ঠ সাহিত্যিকক ‘সাহিত্যাচাৰ্য’ আৰু ইতিহাসবিদক ‘ইতিহাস আচাৰ্য’ উপাধি প্ৰদান কৰাৰো আৰম্ভণি কৰোৱা হয়। সাহিত্য বঁটা প্ৰদান কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো বিশিষ্ট পৰীক্ষকসকলে প্ৰদান কৰা মতামতৰ ভিত্তিতহে কাৰ্যনিৰ্বাহকে সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ব্যৱস্থাও কৰা হৈছিল। সেইবাবে সাহিত্য সভাৰ বঁটাৰ মান বৰ্দ্ধা পৰিছিল। মোৰ ভাব আছিল যে সভাৰ পুথিভঁৰালটো বিজ্ঞানসন্মতভাৱে সজাই-পৰাই উলিয়াব লাগে। কিন্তু সেই কাম সম্পূৰ্ণ কৰাৰ সময় নহ’ল। বংগীয় সাহিত্য পৰিষদত দেখিছে এশ-ডেৰশ, দুশ বছৰৰ আগৰ কোনো বিশেষ গ্ৰন্থ চাব খুজিলেও অতি সযতনে উলিয়াই দিব পৰাৰ ব্যৱস্থা আছে। আমাৰ দৰে তেওঁবিলাকৰ ডাঙৰ অধিবেশন নবহে, কিন্তু মৌলিক কাম কৰে। আনকি এই পৰিষদৰ পত্ৰিকাখনত প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ হোৱাটো এতিয়াও লেখকসকলে ওখ সন্মানৰ কথা বুলি গণ্য কৰে। মোৰ সদায় মনত এটা কথাই খেলাই আছিল যে সভাই এনেধৰণৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিদ্যায়তনিক কাম কৰিব পাৰিলে সভাৰ মৰ্যাদা বাঢ়িব। ১৯৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে মই সভাৰ প্ৰধান সম্পাদকৰ দায়িত্বত আছিলোঁ। হিতেশ্বৰ শইকীয়াৰ চৰকাৰে সভাক এটা পইছাও নিদিলে। তথাপি শাখা সভা আৰু ৰাইজৰ সহযোগত আমি অনুষ্ঠানবোৰ সময়মতে আৰু নিয়মমতে পাতি আছিলোঁ। ‘জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা শতবাৰ্ষিকী’ আৰু ‘অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ আমেৰিকাৰ মিছনেৰিৰ দান’ৰ দৰে বিশেষ বক্তৃতাবো আয়োজন কৰা হৈছিল। কিন্তু ধনৰ অভাৱত কোনো বেলেগ কাম হাতত ল’ব পৰা নাছিলোঁ।

১৯৮৬ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৯৯২ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে মই দিল্লীত। ঘূৰি অহাৰ পিছত ১৯৯৭ খ্ৰীষ্টাব্দত মোৰ নাম সভাপতি পদৰ বাবে মনোনীত হ’ল। যথাসময়ত মই সভাপতিৰ দায়িত্ব ল’লোঁ। সম্পাদক হ’ল শ্ৰী (এতিয়া স্বৰ্গীয়) শৈলেন দাস। সেইবছৰ সভাই সাজি থকা ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ ভৱনৰ কাম প্ৰায় শেষ হৈছে। উল্লেখযোগ্য যে বিশ্বৰ এনে সাহিত্য-শিল্পৰ প্ৰসিদ্ধ অনুষ্ঠানৰ সভাপতি পদৰ বাবে সাধাৰণ সদস্যৰ ভোটৰ দ্বাৰা নকৰি উপযুক্ত অৰ্হতাসম্পন্ন ‘জুৰি’ৰ যোগেদি মনোনয়ন দিয়ে। মই সভাপতি হোৱাৰ বছৰে নিয়মাৱলী সংশোধনৰ বছৰ আছিল। এতেকে যি পদ্ধতিৰে নিয়মাৱলী সংশোধন কৰিব লাগে সেই পদ্ধতিৰে খচৰা প্ৰস্তুত কৰা হ’ল আৰু সভাপতিৰ পদটো শাখাসভাৰ ভোটলৈ এৰি নিদি শাখা সভা, জিলা সভা আৰু কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ পক্ষৰ পৰা সভাপতি পদৰ বাবে একোটাকৈ নামৰ পৰামৰ্শ বিচৰা হ’ল। প্ৰস্তাৱিত নামবিলাকৰ ভিতৰত সৰ্বাধিক সমৰ্থন লাভ কৰা পাঁচটা নাম কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে বাছি উলিয়ায় আৰু নিয়মাৱলীৰ নতুন নিয়ম মতে সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতিসকলৰ দ্বাৰা গঠিত ‘উচ্চ ক্ষমতাসম্পন্ন সমিতি’য়ে সেই প্ৰস্তাৱিত নামকেইটাৰ ক্ৰমিক স্থান নিৰ্ণয় কৰি কাৰ্যনিৰ্বাহকলৈ পঠায় যাতে কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে সেই ক্ৰম অনুসৰি প্ৰস্তাৱিতসকলৰ প্ৰথমজনৰ সন্মতি বিচাৰিব আৰু সন্মতি নাপালে দ্বিতীয়জনলৈ যাব। এনেভাৱে পঞ্চমজনলৈকে প্ৰয়োজন হ’লে যাব পাৰিব। প্ৰয়োজন দেখিলে এই সমিতিয়ে নিজাববীয়াকৈও এটা নাম অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰো অধিকাৰ আছিল।

যিহেতু এবছৰীয়া কাৰ্যকালত সভাপতি আৰু সম্পাদকে কাম কৰিবলৈ সময় খুব কম পাই সেইবাবে কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ কাৰ্যকাল দুবছৰীয়া কৰা হ’ল। বছৰৰ মূৰত কেৱল এখন প্ৰতিনিধি সভা বছৰটোৰ খতিয়ান ল’বৰ বাবে আয়োজন কৰা হৈছিল। ১৯৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বাবেও পুনৰ মোৰ নাম প্ৰস্তাৱিত হ’ল আৰু মই সভাপতি নিৰ্বাচিত হ’লোঁ। যদিও মই দ্বিতীয় বাৰ নিৰ্বাচিত হোৱাত একাংশ লোকে আনন্দ পোৱা নাছিল বুলি জানিছিলোঁ। কিন্তু মই এটা সুযোগ পালোঁ বিষয়বাহনী সভাত

এই নতুন নিয়মারলীখন পাৰ কৰি নিয়াৰ। আনকি এইবুলিও কোনো কোনো সদস্যই সন্দেহ কৰিছিল যে মই আৰু দুবছৰ একেলগেঠাৰিয়ে সভাপতি হৈ থাকিবৰ বাবেই এনেভাৱে দুবছৰীয়া কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছোঁ / মই সেইবাবে বিষয়বাছনী সভাতে ঘোষণা কৰিলোঁ যে মই সভাপতি হৈ আহিছোঁ আগৰ নিয়মারলী অনুসৰি এবছৰৰ বাবেহে। এতেকে কোনেও যাতে মনত এই বিষয়ে সন্দেহ নাৰাখে। মই ভাবিছিলোঁ যে সভাই হয়তো উপযুক্ত মানুহ এজনক বিনা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাবে সভাপতিস্বৰূপে মনোনয়ন দি আনি থাকিব পাৰিব। কিন্তু যিসকলৰ মনত সভাপতি বা সম্পাদকৰ দায়িত্ব গ্ৰহণৰ ইচ্ছা আছিল তেখেতসকল নিশ্চিতভাৱেই সভাৰ নিয়মারলীৰ এই অংশত সন্তুষ্ট হৈ থাকিব নোৱাৰিলে। এতেকে দুই-একে বাহিৰত মন্তব্য কৰিলে যে চাৰিবছৰৰ পিছত যেতিয়া নিয়মারলী সংশোধন হ'ব তেতিয়া নগেন শইকীয়াই গম পাৰ কি পৰিৱৰ্তন হ'ব। মই নিমতে থাকিলোঁ।

১৯৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দত ৰাধাকান্ত সন্দিকৈ ভৱনত অসম সাহিত্য সভাৰ মোৰ প্ৰধান সম্পাদকৰ দিনতে প্ৰস্তুত কৰা গৱেষণাকেন্দ্ৰটোৰ কাম আৰম্ভ কৰাৰ নিমিত্তে আনুষ্ঠানিকভাৱে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোগেদি বিশ্ববিদ্যালয় মঞ্জুৰী আয়োগৰ অনুমোদন লোৱা হ'ল আৰু এই গৱেষণা কেন্দ্ৰৰ সঞ্চালক-অধ্যাপকৰ আসনখন কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ নামেৰে নামকৰণো কৰা হ'ল। তদুপৰি সাহিত্যসভাৰ পুথিভঁৰালটো সভাৰ প্ৰথমগৰাকী সম্পাদক শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ নামেৰে নামকৰণ কৰা হ'ল। পৰৱৰ্তী পদৰ বাবে নতুন সংবিধান অনুসৰি অৰ্হতাসম্পন্ন পাঁচগৰাকী প্ৰসিদ্ধ লেখকৰ নামৰ পৰা উচ্চক্ষমতাসম্পন্ন সমিতিয়ে চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াদেৱক মনোনয়ন দান কৰিলে। উল্লেখযোগ্য যে ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া এইসকলৰ নাম পূৰ্বে যেতিয়া ভোটৰ কাৰণে প্ৰস্তাৱ কৰিবলৈ অনুমতি বিচৰা হৈছিল স্বাভাৱিকতে তেখেতসকলে এনেভাৱে নিৰ্বাচনত জয়ী হৈ সভাপতি হ'বলৈ মন কৰা নাছিল। ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া ডাঙৰীয়া সেইবাবে সভাপতি নোহোৱাকৈয়ে গ'লগৈ। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া দুবছৰ সভাপতি হৈ থকাৰ পিছত শ্ৰীযুত হোমেন বৰগোহাঞিদেৱৰ নামত উচ্চ ক্ষমতাসম্পন্ন সমিতিয়ে মনোনয়ন দিলে। তেখেতো দুবছৰৰ বাবে সভাপতি হ'ল আৰু তেখেতৰ দিনতে অসমীয়া বিশ্বকোষৰ চাৰিটা খণ্ড একেলগে ওলাল। পৰৱৰ্তীগৰাকী সভাপতি মনোনীত হ'ল ডঃ বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত ডাঙৰীয়া। কিন্তু ২০০৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বিষয়বাছনী সভাত নিয়মারলীৰ সভাপতি নিৰ্বাচনৰ পূৰ্বৰ মনোনয়ন আৰু উচ্চক্ষমতাসম্পন্ন সমিতিখনৰ গঠনো নাকচ কৰি পুনৰ ভোটৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ প্ৰস্তাৱ লৈ নিয়মারলী সংশোধন কৰিলে। অৱশ্যে ডঃ বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত দুবছৰৰ বাবে দায়িত্ব লোৱাৰ পিছত এই নতুন নিয়মারলী অনুসৰি সভাপতি নিৰ্বাচিত হ'বলৈ ধৰিলে। সভা পূৰ্বৰ পদ্ধতিলৈ ঘূৰি গ'ল আৰু পিছৰ ইতিহাস সকলোৱেই জানে। বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তৰ পিছত শ্ৰীযুতকনকসেন ডেকাৰ দিনত আনকি মোৰ বিৰুদ্ধে কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে গোকট মিছা অভিযোগেৰে মোক অভিযুক্ত কৰি অসম্মান কৰিবলৈও নেৰিলে। পিছত সেই প্ৰস্তাৱ উঠাই ল'লেও মোৰ মনত যিটো দাগ বহিল সি সদায় কেঁচা হৈয়েই আছে আৰু থাকিব। মোৰ সপোনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ মঞ্চৰ পৰা মই মানসিকভাৱে সঁচাকৈয়ে বিদায় ল'লোঁ। এতেকে সভাৰ ক্ষেত্ৰত মই ২০০৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা মোৰ স্থিতি সভাৰ বাহিৰৰ এজনৰ দৰে গ্ৰহণ কৰি আহিছোঁ। কেতিয়াবা যদি কোনো বিষয়ত সাময়িকভাৱে সংযোগ স্থাপন হৈছিল মই তাৰ পৰাও সম্পূৰ্ণ আঁতৰত। এতেকে সভাৰ কথা ক'বলৈ গ'লে মই ১৯৫৪ খ্ৰীষ্টাব্দত দেখা সভাৰ পৰা ২০০৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ আৰম্ভণিলৈকে দেখা সভাৰ কথাহে ক'ব পাৰোঁ। ইয়াতকৈ অধিক মোৰ ক'বলগীয়া নাই।

*****

- লেখক : এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি।

সাম্প্ৰতিক পৰিস্থিতি আৰু আমাৰ কৰণীয়

ড° শ্ৰীশ্ৰী পীতাম্বৰ দেৱগোস্বামী

পৰিৱেশ আৰু পৰিস্থিতি অনুকূল থাকিলেহে মানুহে সুখ শান্তি অনুভৱ কৰিব পাৰে। গোটেই পৃথিৱীখন এতিয়া অসুখীয়া। ৰোগাগ্ৰস্ত পৰিৱেশটোৱে মানুহৰ মনবিলাক গোমা কৰি পেলাইছে। ৰোগে কেতিয়াবা মহামাৰী ৰূপ ধাৰণ কৰে। কিন্তু বৰ্তমান উদ্ভৱ হোৱা কৰ'না ভাইৰাছৰ যিটো ৰূপ, আগতে কেতিয়াও এনে হোৱা কথা মনত নপৰে। আমাৰ সমাজ জীৱনত দেখা দিয়া কলেৰা, হাইজা, বসন্ত আদি ৰোগবোৰ চিনাকী নাম। সাময়িকভাৱে এইবিলাক ৰোগ আহে আৰু যায়। কিছুদিনৰ আগতে ছোৱাই ফ্লু কাঁপি কাঁপি উঠা জ্বৰৰ কথা মনত পৰে। সেইসময়ত হাজাৰ হাজাৰ কুকুৰা নিধন কৰা কথা বাতৰি-কাকতত আমি পঢ়িবলৈ পাইছিলোঁ। কেতিয়াবা গাহৰি আদি জন্তুৰ পৰাও ৰোগ সংক্ৰমিত হোৱাৰ কথা গম পাইছিলোঁ। কিন্তু সেইবিলাকৰ প্ৰতি সাৱধান হোৱাৰ পাছতেই তাৰ পৰা মানুহে পৰিত্ৰাণ পাইছিল। কিন্তু এইবাৰৰ মহামাৰী যেন সকলোতকৈ ব্যতিক্ৰম, কোনো ৰোগৰ লগত ইয়াৰ তুলনা নাখাটে। কিন্তু কিয় এনে হৈছে ইয়াৰ উত্তৰ হয়তো কোনো সমাজে স্পষ্টকৈ দিব পৰা নাই। তথাপি আমাৰ মনলৈ অহা কথাখিনি এই প্ৰসংগতে আমি দাঙি ধৰিলোঁ। চিকিৎসা বিজ্ঞানে আমাক যিদৰে সুবিধা দিছে তাৰ বিপৰীতে মানুহৰ ৰোগ বৃদ্ধি হোৱা, অল্লায়ুৰ হোৱা কথাবোৰে কি সূচাইছে? প্ৰযুক্তিবিদ্যাই সময়ানুপাতিক পৰ্যাপ্ত সুবিধা দিছে সঁচা, কিন্তু মানুহৰ মন-মগজু সুস্থ কৰি ৰখাত মানুহ যেন কেতিয়াবা ব্যৰ্থ হৈছে। প্ৰকৃতিৰ কোলাত ডাঙৰ-দীঘল হোৱা মানুহে প্ৰকৃতিৰ সুস্থ পৰিৱেশক আজি যেন বৰ্তাই ৰাখিব পৰা নাই। প্ৰকৃতিয়ে প্ৰচুৰ অক্সিজেন দিয়ে, কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড (দূষিত বায়ু) শোষণ কৰে। প্ৰচুৰ পৰিমাণে অক্সিজেন দিয়া গছ-গছনি মানুহে যেতিয়া অবাধে কাটি পেলায় প্ৰকৃত অক্সিজেন পোৱাত বাধা আহিবই। আনহাতে, নদীত, পথৰ কাষত, গছ-গছনিৰ মাজত ভাবিব নোৱাৰাকৈ মানুহে যেতিয়া আৱৰ্জনা দ'ম দ'মকৈ পেলাই দিয়ে তেতিয়া প্ৰকৃতিয়ে শোষণ কৰিব পৰাতকৈ অতিৰিক্ত বোজা হোৱাৰ ফলত সেই কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড প্ৰকৃতিয়ে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। পৰিণতিত প্ৰকৃতিয়ে বিষাক্ত বায়ুহে প্ৰেৰণ কৰে। আমি ভাবো আজি যেন প্ৰকৃতি ৰুপ্ত, প্ৰকৃতিয়ে বিষাক্ত বতাহ অধিকভাৱে প্ৰবাহিত কৰাত ই বহুতো বীজাণু সৃষ্টি কৰিছে, যি ৰোগ সৃষ্টি কৰাত আৰু ইয়াৰ সংক্ৰমণত তীব্ৰ ইন্ধন যোগাইছে। সততে আজি এই কথা অনুমেয় হাবিত থকা বাঘ-হাতী কংক্ৰিটৰ পথলৈ ওলাই আহিছে, জাকে জাকে বান্দৰ আহি জনবসতি স্থান দখল কৰিছে, বাৰীৰ উৎপাদিত দ্ৰব্য খাই তহিলং কৰিছে। এফালে প্ৰকৃতিৰ দূষিত পৰিৱেশ সৃষ্টি, আনফালে প্ৰকৃতিৰ ঘন পৰিৱেশ নোহোৱা হোৱাৰ ফলত এনে অস্বাভাৱিক কাৰ্য সংঘটিত হৈছে। ক'বই লাগিব, ইয়াৰ লগতে বন্য প্ৰাণীৰ কাৰণে প্ৰকৃতিদত্ত খাদ্য তেনেই সীমিত হৈ পৰাত বন্য প্ৰাণী ওলাই অহাৰ ই অন্যতম কাৰণ। সেয়ে সুস্থ-মগজুৰ আশ্ৰয় নোলোৱাকৈ নিজৰ খেয়াল-খুচি আৰু নিজৰ ন্যস্ত স্বাৰ্থ পূৰণৰ কাৰণে প্ৰকৃতি দখল কৰি জনস্বাৰ্থত যদি ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰা হয়, মানুহে গছ-গছনি কাটি যদি প্ৰকৃতিয়ে সৃষ্টি কৰা শুদ্ধ পৰিৱেশত বাধা আৰোপ কৰে সি বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাবই, পৰ্যাপ্ত অক্সিজেন

পোৱাত বাধা জন্মাবই, কাৰ্বন-ডাই-অক্সাইড গেছে শোষণ কৰাৰ বিপৰীতে জন-অৰণ্যত অধিকভাৱে এই বিষাক্ত বায়ু প্ৰবাহিত হ'বই। জলাশয় তথা নদীত জৰ্জৰিত আৱৰ্জনা নিষ্ক্ষেপণ কৰিলে ই প্ৰদূষণ সৃষ্টি কৰিবই। প্ৰকৃতিৰ প্ৰবাহমান পৰিবেশক উলাই কৰাৰ বাবে আজি যেন দুৰ্যোগ দুৰ্গতি মানৱ সমাজলৈ নামি আহিছে।

আজি চৰকাৰ আৰু স্বাস্থ্য বিভাগে যিদৰে সজাগতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে কৰ'না মহামাৰী নাইকিয়া কৰাৰ বাবে, এই সজাগতা কিন্তু মানৱ সমাজৰ বাবে এক অৰথাৰিত প্ৰক্ৰিয়া। যিহেতু ইংৰাজীত এষাৰ কথা কোৱা হৈছে এইদৰে — Awareness is the panacea to all evils. সকলো বেয়া উপাদান নাইকিয়া কৰাৰ একমাত্ৰ মহৌষধ সাৱধানতা। সুস্থ সমাজৰ বাবে প্ৰত্যেক সমাজতে আছে এই সজাগতাৰ জোৰদাৰ দাবী। বিশেষকৈ ভাৰতীয় সামাজিক পৰম্পৰাত যি সাংস্কৃতিক, বিনয়ী আচৰণৰ কথা কোৱা হৈছে ইয়াতে এফালে আছে ভাৰতীয় জনজীৱনৰ ব্যক্তিত্বৰ পৰিচয়, আনফালে আছে প্ৰদূষণমুক্ত পৰিবেশ। উদাহৰণ — ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ 'নমস্কাৰ' পৰম্পৰা। আন্তৰ্জাতিক পৰিবেশত বহু দেশত আছে 'কৰমৰ্দন' প্ৰক্ৰিয়া। বৰ্তমান কৰ'না ভাইৰাছৰ কাৰণে কৰমৰ্দন কিমান ভয়াৱহ এয়া এতিয়া সকলোৰে বিদিত। ঠিক সেইদৰে ভাৰতীয় মাংগলিক বাদ্যধ্বনিৰ যি পৰম্পৰা, তাতে আছে এফালে মংগল কামনাৰে ভগৱন্তক উপাসনা কৰি মাংগলিক পৰিবেশ সূচনা কৰা, আনফাল শংখ-ডবা আদি বাদ্যধ্বনিৰে প্ৰদূষণমুক্ত কৰাৰ পৰিবেশ। সিদৰে পুৰুষসকলৰ হৰিধ্বনি আৰু আইসকলৰ উৰলিধ্বনিৰে দূষিত বায়ু নিষ্কাশণত নিশ্চিতভাৱে সহায় কৰে।

আমাৰ অসমীয়া সমাজৰ পৰম্পৰাগত সমাজ-ব্যৱস্থাত আমি যদি ভূমুকি মাৰি চাওঁ ইয়াতে পাম তেনে অনেক পৰিশীলতা যুক্তি। অসমৰ গুৰুকেন্দ্ৰিক বৈষ্ণৱ সংস্কৃতিৰ পৰম্পৰা অনুসৰি সত্ৰ-নামঘৰত যি ৰীতি আৰু নিয়মানুবৰ্তিতা বজাই ৰখা হয় তাতে আছে সজাগতাৰ কাৰকসমূহ। সত্ৰ-নামঘৰত বাধ্যতামূলকভাৱে পিন্ধিব লগা ভকতৰ যি শুভ্ৰ সাজ, এই সাজে এফালে যিদৰে দিয়ে সাংস্কৃতিকতাৰ পৰিচয় আনফালে শুভ্ৰ বস্ত্ৰৰ যোগেদি ভাইৰাছ নিবাৰণত ই ইন্ধন যোগোৱাৰ কথা সদৰি কৰে। লগতে মন স্থিৰ ৰখাত বগা বস্ত্ৰই সহায় কৰে, ইয়াৰ উদাহৰণ ডাক্তৰৰ বগা গাউনটো। সেইদৰে ডাক্তৰে পিন্ধা মাস্ক যিদৰে অপৰিহাৰ্য বিষয়, আমাৰ ৰাফ্ৰনি, দেউৰী-বিলনীয়াই মাস্কসদৃশ মুখমণ্ডলত কাপোৰ বা গামোচা মাৰি লোৱা বাধ্যতামূলক কথা। ভাইৰাছৰ পৰা মুক্ত হোৱাৰ ই এক চমকপ্ৰদ উপায়। আজি মাস্কৰ যি গুৰুত্ব আহিছে সেই কথা আমাৰ গুৰু সংস্কৃতিয়ে সহজেই মনত পেলাই দিয়ে। আজি অতিপাত তামসিক আহাৰৰ যি প্ৰয়োগ ঘটিছে তাৰ ঠাইত সাংস্কৃতিক মাহপ্ৰসাদ মুঠিৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত খুবেই প্ৰাসংগিকতা আছে। সাধাৰণতে কেচা মাহ প্ৰসাদত থাকে এ আৰু চি ভিটামিন। বিশেষকৈ বৃট-মগুত থাকে এনজাইম, আইৰণ আৰু প্ৰটিন। বৃট-মগু অল্পমিশ্ৰিত প্ৰসাদ হজমদায়ক। হজমশক্তি প্ৰখৰ হ'লে ই ৰোগ প্ৰতিৰোধৰ ক্ষমতা বঢ়ায়। কেচা বৃট-মগুৰে কফ নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত সহায় কৰে। আজি কৰ'না ভাইৰাছ সৃষ্টিৰ মূল লক্ষণ কাঁহ, কফ। আনহাতে প্ৰসাদৰ মাজৰ উপাদান ক্ৰমে নাৰিকলত থাকে ফচফৰাচ, লৌহ পদাৰ্থ আৰু কেলৰি, পকা কলত থাকে নিয়াচিন নামৰ পদাৰ্থ, কাৰ্বহাইড্ৰেট কেলচিয়াম আৰু মেগনেচিয়াম। আদাত থাকে ক্লৰিফিক এচিড যি হজম শক্তিত সহায় কৰে। তিয়ঁহত থাকে পটাচিয়াম যি কোষ্ঠকাঠিন্য নাইকিয়া কৰাত সহায় কৰে। যিখিনি ভিটামিন তথা পদাৰ্থ মাহপ্ৰসাদত আছে মাহপ্ৰসাদে এই উপকৰণসমূহ মানুহৰ শৰীৰত পৰ্যাপ্তভাৱে যোগান ধৰিব পাৰে। প্ৰসাদৰ মাজৰ কুঁহিয়াৰ টুকুৰাই ৰসখিনি যোগেদি মুখ প্ৰক্ষালন কৰাত সহায় কৰে, যিদন্ত ৰোগ আদিৰ পৰা মানুহক মুক্ত কৰি ৰাখে। প্ৰসাদৰ মূল আধাৰ কলপাতত থাকে পৰ্যাপ্ত হৰিৎকণা, সেইহেতু প্ৰদূষণমুক্ত কৰাত কলপাতে সহায় কৰে।

সত্ৰ-নামঘৰৰ যি নাম গোৱা প্ৰক্ৰিয়া এই প্ৰক্ৰিয়াত আছে শাৰীৰিক শ্ৰমৰ কথা। যিহেতু বীৰ প্ৰসংগত আছে জোৰেৰে হাত চাপৰি বজাই গোৱা নামৰ প্ৰক্ৰিয়া, এনে প্ৰক্ৰিয়াত তেজৰ সঞ্চালন দ্ৰুত কৰাৰ লগতে শৰীৰ ঘৰ্মাক্ত হোৱাৰ ফলত অতিৰিক্ত লৱণ ই উলিয়াই দিয়াত সহায় কৰে। যোগবিদসকলে আজি হাতৰ তলুৱা, আঙুলিৰ গুৰিত পিটিকি থাকিলে যি ফল লাভ কৰে বুলি কৈছে আমাৰ মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে নাম-কীৰ্তনৰ যোগেদি তেনে ফলপ্ৰাপ্ত হ'ব পাৰে বুলি তেতিয়াই কৈছিল।

অসমৰ মাংগলিক অনুষ্ঠানত আমপাত গাঁঠি দুৱাৰ মুখত আঁৰি দিয়াৰ যি পৰম্পৰা আছে ই কেৱল মাংগলিক অনুষ্ঠানৰ আচৰাব নহয়, মাংগলিক অনুষ্ঠানত সমাগম ঘটা লোকসকলক কেঁচা হৈ থকা অৱস্থাত আমপাতে অক্সিজেন

যোগান ধৰাত সহায় কৰে, যিহেতু আমদালিত থাকে পৰ্যাপ্ত অস্বিজেন। এনে সাংস্কৃতিক তথা মাংগলিক কৰ্মসমূহত শৰীৰ বক্ষাৰ কেনে বিজ্ঞানসন্মত তথ্য সোমাই আছে সেই প্ৰসংগতহে এনে উদাহৰণসমূহ দাঙি ধৰা হৈছে। এই নিয়ম-নীতিসমূহে কেনেকৈ সজাগতা আনি দিয়ে ই ইয়াৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। আমাৰ মহাপুৰুষসকলে আজিৰ ডাঙৰ ডাঙৰ বেমাৰ উপশম ঘটোৱা অসমীয়া সমাজৰ সামাজিক ৰীতি-নীতি নিৰ্ধাৰণৰ যোগেদি সমাজক সজাগ কৰি থৈ গৈছিল, উদাহৰণ এইডছ বেমাৰ। এইডছৰ মূল কাৰক অবৈধ যৌন সংক্ৰমণ, এই সন্দৰ্ভত সাৱধানৰ কাৰণে অন্ন যোনিৰ বিচাৰৰ কথা এইদৰে কৈছিল —

অন্ন যোনি কিছু নকৰে বিচাৰ
জাতি কুল ভৈল ভ্ৰষ্ট

এনে সজাগতাই প্ৰকৃতৰ্থত নিজকে বক্ষা কৰাৰ কবচ প্ৰদান কৰে। ঠিক সেইদৰে মহাব্যাধি কেশাৰ আদি ৰোগ প্ৰতিষেধত তুলসী পাতৰ গুৰুত্ব আছে, অসমীয়া সামাজিক পৰম্পৰাত কাতি মাহত ঘৰৰ চোতালত ৰোৱা তুলসী, পূজা-সেৱাত ব্যাপক হাৰত ব্যৱহৃত তুলসী, পদজ্বলৰ লগত থকা তুলসী সেৱন কৰা প্ৰথাই ডাঙৰ ব্যাধি দূৰ কৰাত কেনেদৰে সহায় কৰে ই তাৰ প্ৰকৃত উদাহৰণ, যিহেতু তুলসীত ঔষধীয় মহাগুণ নিহিত হৈ আছে। সেয়ে আজি কৰ'না ভাইৰাছ তথা ব্যাধিসমূহৰ নিৰ্মূলৰ বাবে যি সজাগতাৰ প্ৰয়োজন আমাৰ সামাজিক পৰম্পৰাসমূহত নিহিত হৈ আছে ইয়াৰ ওপৰত অধিক মনোযোগ দিলে আৰু ইয়াৰ উচিত প্ৰতিফলন ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিলে এনে ব্যাধিসমূহৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাব পৰা যায়। স্বৰ্গীয় বিষয় 'শৰীৰমাদ্যম খলু ধৰ্ম সাধনম্' - শৰীৰ বক্ষা হ'লেহে ধৰ্ম সাধন হ'ব পাৰে। মানুহ টকা-পইচা, সম্পদৰে যিমানৈ আচাৰ্য্য নহওক শৰীৰটো ঘূণীয়া হ'লে, শৰীৰ ৰোগগ্ৰস্ত হ'লে, মানুহে শান্তি-সুখ পাব নোৱাৰে। নিৰোগী শৰীৰেহে মানুহক স্থায়ী সুখ আৰু শান্তি প্ৰদান কৰিব পাৰে। সেয়ে স্বাস্থ্য বক্ষাৰ প্ৰতি অধিক সতৰ্ক হোৱা উচিত, যিটো বৰ্তমান সময়ৰ বাবেও অধিক প্ৰয়োজনীয় দিশ। স্বাস্থ্য বক্ষাৰ বাবে পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰ্য। যি কৰ'না ভাইৰাছৰ বাবে পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাৰ কথা বাবে কোৱা হৈছে, আমাৰ সংস্কৃতিত আছে ধুতি তথা নিকা হোৱাৰ বাধ্যবাধকতাৰ কথা। আমাৰ ভকত-বৈষ্ণৱৰ জীৱন পালন কৰিবলৈ নিকা হ'বই লাগিব, নাম-প্ৰসংগ কৰোঁতে বা মাংগলিক কৰ্মক্ষেত্ৰত হাত-ভৰি ধুই নিকা হৈ নাম-প্ৰসংগত ভাগ লোৱা অপৰিহাৰ্য্য কথা। এই প্ৰসংগতে আৰু দুটিমান অতি যুক্তি থকা সাংস্কৃতিক, সামাজিক পৰম্পৰাৰ কথা আমি উল্লেখ কৰিলোঁ। সামাজিক পৰম্পৰা অনুসৰি গাঁৱত বৰসবাহত ভকতসকল আহোঁতে ভৰি ধুৱাই দিয়াৰ যি নিয়ম ই কেৱল ভকত পাৰ্শ্ব বিশ্বাসৰে নীতি নহয়, এনে পদ প্ৰক্ষালনত নামঘৰত ভাইৰাছ মুক্ত কৰাৰ চিন্তা জৰিত হৈ আছে। সেইদৰে সত্ৰসমূহত পাদুকাৰ সৈতে প্ৰৱেশৰ যি নিষেধাঙা আছে তাতো আছে সত্ৰ তথা বৈষ্ণৱ সংস্কৃতিক সন্মান কৰা শ্ৰদ্ধা আগবঢ়োৱাৰ লগতে আছে সত্ৰখন নিকা তথা প্ৰদূষণ মুক্ত কৰাৰ দুৰ্বাৰ চিন্তা।

সত্ৰৰ ভকতসকলে বাহিৰলৈ ওলাই যোৱাৰ পিছত পুনৰ সত্ৰত সোমোৱাৰ লগে লগে সেই বস্ত্ৰ তিয়াই দিয়া বা নিলগে থোৱাৰ যি বাধ্যবাধকতা তাতে আছে প্ৰদূষণমুক্ত কৰাৰ বিচাৰ। কেৱল সত্ৰতে নহয় অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ পৰম্পৰাগত এই নীতি এতিয়াও বিদ্যমান, ঠিক সেইদৰে জুইশাললৈ খৰি নিওতে বা মূল অন্ন ৰান্ধোতে খৰি পৰ্যন্ত তিয়াই লোৱা সত্ৰৰ যি পৰম্পৰা ই মাথো গোড়া সত্ৰীয়া নীতি নহয় ইয়াত আছে দ্ৰবাদি শুদ্ধ কৰাৰ ব্যৱস্থা।

সত্ৰত সামাজিক দূৰত্ব মানি যি প্ৰসাদ নিৰ্মালি প্ৰদান কৰা হয় ই সম্পূৰ্ণ ভাইৰাছ সংক্ৰমিত নোহোৱা প্ৰতিষেধক ব্যৱস্থা। মন্দিৰত দিয়াৰ দৰে সত্ৰত হাতে হাতে প্ৰসাদ নিৰ্মালি দিয়া নহয়, বিশেষকৈ সত্ৰীয়া পৰম্পৰাত যি নিৰ্মালি প্ৰদান কৰে দিওঁতাজনে অলপদ্ব মুদ্ৰাৰে হৃদয়ত লগাই দিয়া যি নীতি আৰু লওঁতা জনে আঞ্চল পাতি বিনয়ভাৱে নিৰ্মালি গ্ৰহণ কৰা যি প্ৰক্ৰিয়া ইয়াতে আছে সামাজিক ব্যৱধান বক্ষা কৰা নিয়ম ই সম্পূৰ্ণ বিজ্ঞানসন্মত। বহুতে এনে নীতি সমূহৰ সূক্ষ্মাতি সূক্ষ্ম কথাবোৰ বিশ্লেষণ কৰাৰ পৰিৱৰ্ত্তে তাচ্ছিল্য কৰা দেখা যায়।

সেয়ে এই কথা নিশ্চিতভাৱে ক'ব পাৰি আমাৰ পালিত হৈ অহা কৰ্মসমূহ সজাগতাৰ মূল উৎস আৰু পালনীয় কৰ্তব্য। ই সতেজ সোঁৱৰণ, লগতে যুগানুপাতিক প্ৰাসংগিক নিৰ্দেশনা। লগতে এই কথা ক'বই লাগিব আজি কৰ'নাই

আমাক যি শিক্ষা দিছে বুলি কোৱা হৈছে দৰাচলতে আমাৰ সামাজিক প্ৰাচীন পৰম্পৰাতে এনে শিক্ষাসমূহ আছেই। কৰ'নাই মাথো আমাক মনত পেলাইহে দিছে, মাথো পৰিৱৰ্তিত সময়ানুপাতিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ মাজত আজি পূৰ্বীয় যুক্তিসন্মত নিয়ম নীতিক স্মৰণ কৰা আৰু অনুসৰণ কৰা উচিত। এই কথা সঁচা মানুহে সামাজিক সংগ এৰি চলিব নোৱাৰে, কিন্তু সাম্প্ৰতিক সময়ৰ যি আহুন, চৰকাৰ দিয়া নিৰ্দেশনা অনুসৰি মানুহৰ বৃহৎ স্বার্থ ৰক্ষাৰ কাৰণে সাময়িকভাৱে জনসমাগম এৰি চলিবই লাগিব। ধৈৰ্য, সহিষ্ণুতাক আধাৰ স্বৰূপে লৈ সাৱধানতাৰে জীৱন যুদ্ধত যুঁজ দিলে সেই জীৱনৰ জয় অনিবাৰ্য। বৰ্তমান কৰ'না ভাইৰাছৰ বিৰুদ্ধে এনে মানসিকতাৰে যুঁজ দিলে আৰু প্ৰাচীন নিয়মনীতি অনুসৰণ কৰিলে মানৱে জয়লাভ কৰিবই। পৰিশেষত সৰ্বশক্তিমান গোবিন্দৰ চৰণত আমি এই প্ৰাৰ্থনা ৰাখিলোঁ মানৱ কুলক এই মহাব্যাধিৰ পৰা তেৰাই যাতে ৰক্ষা কৰে।

*****

- লেখক : এগৰাকী গৱেষক-সাহিত্যিক আৰু মাজুলী আউনীআটা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ।

কৰ'না কালৰ কথা

ড° ধ্ৰুৱজ্যোতি বৰা

কৰ'না ভাইৰাছ এনে এটা ৰোগ যিটো প্ৰত্যক্ষভাৱে মানুহৰ গাৰ পৰা মানুহৰ গালৈ সোঁচৰে। আনকি ৰোগীয়ে চোৱা এটা বস্তুৰ পৰাও কেবাদিনৰ পাছতো ই সোঁচৰিব পাৰে। এই বেমাৰ সংক্ৰমণশীল; আৰু বিপদৰ কথা যে এই বেমাৰ অত্যন্ত ঘাটক বেমাৰ। ৬০ বছৰৰ ওপৰৰ মানুহৰ বাবে ই মৰণাত্মক হ'ব পাৰে। মেলেৰিয়া, ক'লা জ্বৰ, ডেংগু, জাপানীজ এনচেফেলাইটিছ আদি ৰোগ মহৰ দ্বাৰা, মাখি আদি পতংগৰ দ্বাৰা সংক্ৰমিত হয়। গতিকে এই মহ বা ভেক্টৰবোৰৰ বিৰুদ্ধে নানান ব্যৱস্থা ল'লেও ৰোগটো বহুদূৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি। কিন্তু যিহেতু কৰ'নাৰ বেলিকা এই মধ্যৱৰ্তী স্তৰটো নাই, গতিকে মধ্যৱৰ্তী স্তৰৰ প্ৰতিষেধক আৰু সুৰক্ষা নাই। ই মানুহৰ পৰা মানুহলৈ প্ৰত্যক্ষভাৱেই যিহেতু সংক্ৰমিত হয়; সেয়ে তাৰ পৰা হাত সাৰিবৰ বাবে মানুহে নিজেই ব্যৱস্থা ল'ব লাগিব।

একেলগে বহু মানুহ জমা হোৱা, সামাজিকভাৱে দূৰত্ব অৱস্থান কৰা বা Social distancingৰ ব্যৱস্থা নোলোৱাটো, বজাৰ-সমাৰত ঘূৰাঘূৰি কৰি ফুৰা, যাৰ-বন্ধুৰ লগত এইবোৰ নমনাকৈ মিলামিছা কৰা — এইবোৰ কামে নিশ্চিতভাৱে নিজলৈ আৰু নিজৰ পৰিয়াললৈ বিপদ কঢ়িয়াই আনে। ভাৰতত যি ধৰণে ক'ভিড-১৯ ভাইৰাছে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে তাত বিপদ বহুগুণে বেছি, কাৰণ আমাৰ ইয়াত বেছিভাগ আক্ৰান্ত লোকৰ কোনো ধৰণৰ লক্ষণ বা Symptom নাথাকে আৰু পৰীক্ষা কৰাৰ বেলিকাও সচৰাচৰ ১৪ দিনৰ পৰিৱৰ্তে বহু দেৰিকৈও ভাইৰাছটোৰ শৰীৰত ধৰা পৰে। গতিকে সংক্ৰমণৰ বিপদ আৰু বেছি। কাৰ গাত সংক্ৰমণশীল ভাইৰাছ থাকে ধৰিব পৰাটো খুব টান। সেয়ে আমি নিজে যদি সাৱধান নহও তেনেহ'লে উপায় নাই।

কিমান দিনলৈ এনে অৱস্থা থাকে তাৰ একো ঠিক নাই। বিশেষজ্ঞসকলে এবছৰ-দুবছৰৰ বাবেও হয়তো এনে অৱস্থা থাকিব পাৰে বুলি জনাইছে। আনকি চিকিৎসাৰ ফলদায়ক ঔষধ আৰু প্ৰতিষেধক টিকা বা ভেকচিন ওলালেও পৰিস্থিতি কম দিনৰ ভিতৰতে সলনি হোৱাৰ সম্ভাৱনা নাই। গতিকে নিজে প্ৰতিবিধান লোৱাৰ বিকল্প একো নাই। লকডাউন বা বন্ধৰ সময়ছোৱাত ধৈৰ্য ধৰি সকলো নিয়ম মানি চলিলেহে আমি বিপদমুক্ত হৈ থাকিব পাৰিম।

প্ৰতিখন ঘৰ ক'ভিড বিৰোধী এক দুৰ্গলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিব লাগিব বুলি আমি বাৰম্বাৰ কৈ আহিছোঁ। কেনেকৈ এই কাম প্ৰতিটো পৰিয়ালে কৰিব তাক স্থিৰ কৰি সেইমতে তাক পালন কৰাটো প্ৰয়োজন। বজাৰৰ, বাহিৰৰ সকলো বয়-বস্তু যাতে আমি পোনে পোনে ঘৰ নুসুমুৱাওহি। তাক চাবোন-পানী, পানীৰে ধুই (যিমান সম্ভৱপৰ হয় সিমান) তাৰ পাছতহে সুমুৱাও। বাহিৰৰ কাপোৰ বাহিৰতে থৈ ঘৰত সম্পূৰ্ণ বেলেগ কাপোৰ পিন্ধাৰ অভ্যাস কৰাটো ভাল। যিহেতু বেমাৰটোৰ কোনো চিকিৎসা এতিয়াওলৈকে নাই, হাস্পাতালত সোমালেও চিকিৎসা মূলতেই ৰোগৰ উপসৰ্গবোৰৰহে হয়, মূল ৰোগৰ নহয়, গতিকে একমাত্ৰ ৰোগৰ পৰা লোৱা সাৱধানতাহে এইক্ষেত্ৰত একমাত্ৰ কাৰ্যকৰী উপায়। এতিয়া

Prevention is better than cure নহয়, Prevention is the only treatment. এই মহামাৰীৰ আৰিৰ্ভাবৰ পাছত পৃথিৱীখন চিৰতৰে সলনি হৈ যাব যে সেইটো ধুকপ। আজি যিমানহে চেষ্টা নকৰো কয় আগৰ যি পৃথিৱী আৰু আগৰ যি অভ্যস্ত জীৱনধাৰা তালৈ আমি কেতিয়াও উভতি যাব নোৱাৰো। যিবোৰ কথা-কামক আজি উত্তৰ গোলকীয় যুগত সভ্যতাৰ চিন বা পৰিচয় বুলি ভাবিছিলোঁ সেইবোৰ একেবাৰে সলনি হৈ গ'ল। কেইটামান উদাহৰণ মাত্ৰ দিব খুজিছোঁ।

আটাইতকৈ এটা ডাঙৰ প্ৰত্যাহ্বান আহিল আনুষ্ঠানিক ধৰ্ম, মঠ-মন্দিৰ, গীৰ্জা, মছজিদ, দৰগাহ আৰু অন্যান্য ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰবোৰৰ ওপৰত। কুম্ভমেলাই কওক, ভক্ত সমাৰোহেই কওক, তবলিগী জামাতেই কওক আনকি একেলগে উদ্‌যাপন কৰা পূজা-পাৰ্বণ, ধৰ্মীয় উৎসৱ, যাগ-যজ্ঞ, আনকি একেলগে নামাজপঢ়া, হজত যোৱা, তীৰ্থত যোৱা এই আটাইবোৰ প্ৰচণ্ড প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন। এটা কথা পাহৰি নাযাব যে গছৰ তলৰ সেন্দূৰ সনা শিলটোৰ আগত দিয়া সিকিটো, আধলিটো, আজিকালি টকাটোৰ পৰা ধৰি আনুষ্ঠানিক ধৰ্মৰ নামত যি বৃহৎ অৰ্থনৈতিক উদ্যোগ সমগ্ৰ বিশ্বজুৰি, সকলো ধৰ্মকে সামৰি, সংগঠিত বা প্ৰচলিত হৈ আছে, সি পৃথিৱীৰ তীখা বা অন্যান্য বৃহৎ উদ্যোগতকৈ অনেক বেছি বৃহৎ পৰিসৰৰ। এতিয়া যিহেতু মানুহ জন্মোতে হ'ব নোৱাৰে গতিকে সমগ্ৰ পৃথিৱী জুৰি ধৰ্ম উদ্যোগ আটাইতকৈ বেছি ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছে। ধৰ্মৰ বেপাৰীহঁতে সেয়ে সন্তপ্ৰণে বাট বুলিছে। বেমাৰৰ প্ৰতি ভয়ক ধৰ্মৰ প্ৰতি অচলা বিশ্বাস আৰু আস্থালৈ ৰূপান্তৰ কৰিব পাৰি নেকি তাৰ সন্তপ্ৰণ প্ৰয়াস চলিছে। ছ'চিয়েল মিডিয়াৰ জৰিয়তে একে সময়তে প্ৰাৰ্থনা অনুষ্ঠিত কৰা, ঘৰতে নামাজ পঢ়া, ভয়ত ৰোজা ৰখোৱা এইবোৰ কাম চলিছে। অৰ্গেনাইজড বিলিজন — সংগঠিত ধৰ্ম এতিয়ালৈকে হাৰি যোৱা নাই কোনোকালে। এতিয়া বিজ্ঞান আৰু ডিজিটেল দুনিয়াৰ যুগত কি হ'ব সেইটো খুব লক্ষণীয় হ'ব। আনুষ্ঠানিক ধৰ্মৰ কাণ্ডাৰীসকলে চেষ্টাৰ ত্ৰুটি নকৰে। কিন্তু মানুহেই মেলামুখী আনুষ্ঠানিক ধৰ্মাচাৰক বেছি বেছিকৈ এৰিবলৈ আছে। আৰু সেয়া ভৱিষ্যৎ মানৱ জাতিৰ বাবে অত্যন্ত ভাল কাম হ'ব, মঙ্গলময় হ'ব।

ৰেষ্টোঁৰা, পৰ্যটন উদ্যোগ, ভ্ৰমণ, হোটেল উদ্যোগ, সাংস্কৃতিক সমাৰোহ, বুকফেয়াৰ, বিহু উৎসৱ এইবোৰ বিশেষকৈ যিবোৰ বস্ত্ৰ জনসমাগমৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আটাইবোৰৰ ক্ষেত্ৰত কৰ'না ভাইৰাছে এটা বিৰাট প্ৰতিবন্ধকতা নমাই আনিছে। এজন মানুহ ৰাতিপুৱাৰ পৰা গধূলিলৈকে ক'লৈ গৈছে, কি কৰিছে, কাক কাক লগ পাইছে, আনকি কি কথা পাতিছে, কি খাইছে, কেতিয়া শুইছে একান্ত ব্যক্তিগত কামবোৰ আনকি শাৰীৰিক কামবোৰো আমাৰ বৰ্তমানৰ যি প্ৰযুক্তি আছে, তাৰে নিৰীক্ষণ কৰি ধৰা পেলাব পৰা যায়। ইয়াক ছালৰ বাহিৰৰ নিৰীক্ষণ (Outside the skin surveillance) বুলি কোৱা হয়। এই কথাটো ভাবিবলৈকে অত্যন্ত ভয় লগা। মানুহৰ ব্যক্তিগত স্বাধীনতা বুলিবলৈ দেখোন একোৱেই বাকী নাথাকিব? আৰু এই ব্যক্তিগত তথ্যবোৰ যদি স্বৈৰাচাৰী চৰকাৰৰ হাতত পৰে তেতিয়াহ'লে কি হ'ব পাৰে সহজেই অনুমেয়। মানুহৰ confidentiality (গোপনীয়তা, বিশ্বাসৰ কথা), Personal freedom ব্যক্তি স্বাতন্ত্ৰ্যতা এই আটাইবোৰ নাইকিয়া হৈ যাব। স্বাধীনচিন্তীয়া মানুহ স্বৈৰতান্ত্ৰিক চৰকাৰৰ প্ৰতিটো বিধি-বিধান মানি চলিবলৈ বাধ্য হৈ পৰিব, বাধ্য কৰিব পৰা যাব। আৰু ইয়াৰ বাবে সাংঘাতিক চোৰাংচোৱা, চোৰাং কেমেৰা, ড্ৰোন আদিৰ সহায়েৰে (ড্ৰোন — Drone মানৱ চালকহীন স্বয়ংক্ৰিয় উৰণ যন্ত্ৰ যি ওপৰৰ পৰা সকলো চাই থাকিব পাৰে।) নিৰীক্ষণ কৰাৰ এটা বিস্তৃত ব্যৱস্থাৰ প্ৰয়োজন নাই। আমাৰ হাতত থকা ম'বাইল ফোনটোৱেই যথেষ্ট। ইয়াত কিছুমান বিশেষ এপ'ৰ (App-application) সংযোজন কৰি দি এই কামবোৰ স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে কৰিব পাৰি। কল চেণ্টাৰে যেনেদৰে যোগাযোগৰ ক্ষেত্ৰত এক বৈপ্লৱিক পৰিৱৰ্তন আনিছিল, এতিয়া কোনো গোপন ঠাইত, সুদৃশ্য অফিচত বহি, হাজাৰ হাজাৰ কম্পিউটাৰ কৰ্মীয়ে কম্পিউটাৰ স্ক্ৰীণত এই তথ্যবোৰ পৰীক্ষা কৰি থাকিব। যিবোৰ ব্যক্তিৰ ৰাষ্ট্ৰৰ টাৰ্গেট হ'ব তেওঁলোকৰ তথ্য ২৪ ঘণ্টাই নিৰীক্ষণত থাকিব। বিৰাট ভয়লগা কথাটো। মানুহৰ ব্যক্তিত্ব, ব্যক্তিগত স্বাতন্ত্ৰ্য বুলি কোনো কথাই নাথাকিবগৈ। আৰু ম'বাইল এপ'টো আপুনি ল'ব নেনলয়, সেইটোও আপোনাৰ মৰ্জ্জৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে। আপুনি ম'বাইলৰ কানেকচন সংযোগ ল'লেই হ'ল। হয়তো আপোনাৰ অজানিতেই সেই এপ' আপোনাৰ ম'বাইলত সংস্থাপন — ডাউনল'ড কৰি দিব পৰা যাব। আহু হা, স্বৈৰতান্ত্ৰিক, ডিস্ট্ৰিবিউল্ড ব্যৱস্থা এটাই কথাটো কিমান ভাল পাব! তেওঁলোকে যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিব এনে এটা ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিবলৈ।

এনে প্ৰযুক্তিৰ ইতিবাচক দিশ নথকা নহয়। ৰোগ-ব্যাদি আদি নিয়ন্ত্ৰণত মহামাৰীৰ সময়ত ৰোগ আৰু ৰোগীৰ

চিনাক্তকৰণ আৰু চাৰভাইলৈপৰ্যন্ত তেওঁলোকৰ স্বাস্থ্যৰ পৰ্যবেক্ষণ আৰু পৰ্যালোচনাত এনে প্ৰযুক্তি আৰু এনে এপে সহায় কৰিব পাৰে। Real timeত এইবোৰ ঘটি থাকিব পাৰে। আমাৰ যিসকলৰ হাতত এনড্ৰয়ড বা আইফোন আদি দামী ফোন আছে তাত সকলো সময়তে স্বাস্থ্যৰ ডাটা বা তথ্য সংগ্ৰহৰ ব্যৱস্থা আছে। আমি কিমান খোজ কাঢ়িলো, কিমান মহলা চিৰি বগালো, আমাৰ হৃদপিণ্ডৰ স্পন্দন মিনিটত কিমান, আমাৰ শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ হাৰ কি, শৰীৰৰ তাপ কিমান, বক্তচাপ কেনেকুৱা, কিমান কেলেৰি পৰিশ্ৰমত পোৱা হ'ল এইবোৰ তথ্য ওলায়েই থাকে। চালেই হ'ল। এইবোৰকে সামান্য সংস্কাৰ আৰু উন্নত কৰি সৰ্বক্ষণ কৰিলে ৰোগী ধৰা পেলাবলৈ সহজ হ'ব। ম'বাইলৰ ডাটাৰ পৰাই গম পাব পৰা যাব – আহ এই মানুহজনৰ দেখোন জ্বৰ হৈছে! তেওঁৰ উশাহ ঘন ঘন হৈছে — তাৰমানে উশাহত কষ্ট পাইছে। বুকুৰ ঢপ-ঢপনি দেখো বাঢ়িছে। তেওঁ সঘনাই কাঁহ মাৰিছে, তেওঁৰ দেখোন বক্তচাপ কমিছে, তেজত অক্সিজেনৰ পৰিমাণ কমি আহিছে! তেওঁৰ এক মিনিটতে বিচাৰি উলিয়াই সোনকালে পৰীক্ষা কৰিব পৰা যাব তেওঁৰ ক'ভিড-১৯ হৈছেনে নাই। এনে বহু ৰোগৰ নিৰ্ণয় এনেদৰে হ'ব পাৰে। আৰু এইখিনিলৈকে কামটো ছুপাৰ কম্পিউটাৰে স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে কৰি থাকিব পাৰিব — একেলগে কোটি কোটি মানুহৰ। লগে লগে স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে প্ৰথমেৰে পৰা মানুহজনক কম্পিউটাৰেই জনাই দিলে আপোনাৰ অমুক অমুক উপসৰ্গ হৈছে, তৎকালে ডাক্তৰৰ পৰামৰ্শ লওক। কম্পিউটাৰত তালিকাভুক্ত হৈ থকা তেওঁৰ চিকিৎসক বা চিকিৎসাকৰ্মীলৈ খবৰ যাব — হেৰা আমাৰ অমুকৰ এইবোৰ উপসৰ্গই দেখা দিছে তেওঁৰ ক'ভিড হ'ব পাৰে খবৰ লওক, লৈ জনাওক। এয়া কম্পিউটাৰৰ কৃত্ৰিম বুদ্ধিমত্তাৰ অতি প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ প্ৰয়োগহে। আমাৰ দেশত আৰম্ভ কৰা 'আৰোগ্য সেতু' ম'বাইল এপটো এই চৰিত্ৰৰে প্ৰয়োগ সামান্য সুকীয়া মাত্ৰ।

বৰ্তমান সময়ত কৰ'না ভাইৰাছৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধৰ সময়ত সমগ্ৰ পৃথিৱী জুৰি অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ ব্যৱহাৰ আৰম্ভ হৈছে, ভাৰত, অসমতো হৈছে। ৰোগ ধৰা পেলোৱা, ৰোগী বিচাৰি উলিওৱা। তেওঁৰ সংস্পৰ্শলৈ অহা মানুহ বিচৰা সাধাৰণ যাতায়তৰ ওপৰত নজৰ ৰখা, ৰেল-বাছ, বিমান যাত্ৰীসকলৰ গতিবিধৰ খবৰ ৰখা আদি বহুতো কাম ম'বাইল ফোনটোৰ জৰিয়তে সম্ভৱপৰ হৈ পৰিছে। এয়া কিন্তু সেই সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াটোৰ পূৰ্বাভাষহে যি প্ৰক্ৰিয়াত অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তি আৰু কৃত্ৰিম বুদ্ধিমত্তাৰ জৰিয়তে সকলো মানুহৰ ওপৰত সকলো সময়তেই কাঢ়া নজৰ আৰু নিৰীক্ষণ ৰাখিব পৰা হ'ব। আমি সেই দিশলৈকে গৈ আছো নেকি? আধাৰ কাৰ্ডৰ সময়ত হোৱা বিতৰ্কলৈ মনত পেলাওকচোন। বেংকৰ একাউণ্ট, আয়কৰ পেন নম্বৰৰ সৈতে ইয়াৰ সংযোগ ঘটোৱাটো লৈ ইমান বিতৰ্ক হৈছিল যে অৱশেষত উচ্চ আৰু উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ দুৱাৰ পৰ্যন্তই পাইছিলগৈ।

এয়া কি আছিল?

এয়া আছিল ভাৰতীয় জনসাধাৰণৰ ব্যক্তি স্বাধীনতা (Personal freedom) আৰু গোপনীয়তা বা নিজস্ব ব্যক্তিগত জীৱনৰ প্ৰাইভেচীৰ ওপৰত ৰাষ্ট্ৰৰ কৰাল হাঁতোৰা যাতে বহিব নোৱাৰে, ৰাষ্ট্ৰই যাতে ব্যক্তিক অসহায় এক সত্ৰালৈ পৰিণত কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে এক গণতান্ত্ৰিক সংগ্ৰাম।

এতিয়া ক'ভিডৰ ক্ষেত্ৰত সুবিধা লৈ, অৰ্থনৈতিক সংকটৰ সুবিধা লৈ, ৰাষ্ট্ৰই যাতে এনে এক ব্যৱস্থা জাপি দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে দেশৰ গণতন্ত্ৰপ্ৰেমী আৰু স্বাধীনতাকামী সকলো শক্তি সদা-সতৰ্ক হৈ থাকিব লাগিব।

অথচ ক'ভিড বা অন্যান্য বেমাৰৰ ক্ষেত্ৰত, আন বহুতো ক্ষেত্ৰত আমাক এনেকুৱা নিৰীক্ষণ পদ্ধতিৰ প্ৰয়োজনো বাস্তৱিকতে আছে। তাক আমি উলাই কৰিব নোৱাৰো। প্ৰশ্নটো হ'ল এই ডাটা, এই তথ্য সৰ্বগ্ৰাসী চৰকাৰী যন্ত্ৰৰ পৰা, চোৰাংচোৱাৰ নিৰীক্ষণৰ পৰা সুৰক্ষিত কৰি ৰখা। তেনে ইয়াৰ বাট কি। হাৰাৰীয়ে এটা প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছে যে এনে ব্যৱস্থা আৰু তথ্যৰ অধিকাৰী আৰু পৰিচালক হ'ব লাগিব স্বতন্ত্ৰ সংগঠন — বহুদূৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ নিচিনা। এনে এটা সংগঠনৰ হাততহে এই ব্যৱস্থা বহুদূৰ সুৰক্ষিত হ'ব।

কিন্তু বৰ্তমানৰ পৃথিৱীৰ, য'ত চৰকাৰবোৰৰ স্বৈৰতান্ত্ৰিক প্ৰৱণতা বাঢ়িছে, তাত এনে ব্যৱস্থা সম্ভৱপৰ হয়নে? সংবিধানৰ সংশোধন লাগিব। চৰকাৰে হস্তক্ষেপ কৰিব নোৱাৰা এক সুৰক্ষিত সংগঠন সৃষ্টি কৰিব লাগিব। মই ভাবো সম্ভৱপৰ। ইয়াৰ বাবে সমগ্ৰ পৃথিৱী জুৰি গণতান্ত্ৰিক শক্তিবোৰৰ জাগৰণ লাগিব। এক দাবী গঢ়ি তুলিব পাৰিব লাগিব।

যেনেদৰে ১৫ বছৰ মানৰ পৰা পৃথিৱী জুৰি পৰিপৰ্শ্বিকতাৰ এক বৃহৎ আন্দোলন গঢ়ি উঠিলে, মই ভাবো এনে কৰাটোও সম্ভৱপৰ। নাগৰিক সমাজৰ উদ্যোগত, চেলিব্ৰিটিসকলৰ সহযোগত, ছাত্ৰ সমাজৰ অংশগ্ৰহণেৰে, সাংবাদিকসকলৰ সহায়ত এনে কাম কৰাটো সম্ভৱপৰ আৰু এনে কাম আৰম্ভ কৰাটো অতি প্ৰয়োজনীয় বুলি মই ভাবো। আমি নিজেই নিজৰ ব্যক্তি স্বাধীনতা, স্বাভাৱিক আৰু প্ৰাইভেচী ৰক্ষা কৰিব লাগিব, ৰক্ষা কৰিব পাৰিব লাগিব। এয়ে হ'ব আজিৰ পৰিৱৰ্তিত যুগৰ আমাৰ নতুন মানৱ সভ্যতাৰ সঁচাৰ কাঠি, কথতি শিল।

এতিয়া আমি নিৰীক্ষণৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়টোৰ কথা ক'ব বিচাৰিছোঁ।

টি.ভি.ৰ পৰ্দাত এজন ৰাজনৈতিক নেতাই উদাত্ত ভাষণ দি আছে, আপুনি ঘৰত বহি তাক শুনি আছে মনোযোগেৰে। আপুনি নিৰ্বিকৰ, মুখত কোনো অভিব্যক্তি নাই, শৰীৰী ভাষা, মুখৰ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ পৰা একো ধৰিব নোৱাৰি আপুনি ভাল পাইছেনে বেয়া পাইছে, আপোনাৰ খং উঠিছে নেকি? ৰাজনীতিকৰ সঁচা-মিছা আশ্ৰয়লনত আপোনাৰ ভাৱ-চিন্তা কি তাক আপোনাক বিভিন্ন প্ৰযুক্তিৰে নিৰীক্ষণ কৰি থাকিলেও জনাৰ উপায় নাই। 'ছালাৰ বাহিৰৰ নিৰীক্ষণ' আপোনাৰ নিভৃত ভাৱ-চিন্তা এইবোৰ কাকো জানিব নিদিয়ে। কাৰো জনাৰ উপায় নাই। কিন্তু ছালাৰ তলৰ নিৰীক্ষণে? Under the skin surveillance যে ই বাৰু জানিব পাৰিব নেকি আমি কি ভাবিছো? আমাৰ ভিতৰৰ আচল প্ৰতিক্ৰিয়া কি? এইবোৰ জানিব পৰা যাবনে? ইয়াৰ উত্তৰ দিয়াৰ আগতে দুয়াৰমান অন্য কথা কৈ ল'ব লাগিব। আজি কিছুদিনৰ পৰা অত্যাধুনিক এম.আৰ.আই. (MRI) প্ৰযুক্তিৰ জৰিয়তে মানুহৰ মস্তিষ্কৰ ৰক্ত সঞ্চালন আৰু তাপ পুংখানুপুংখভাৱে ধৰি তাৰ চিত্ৰ বা ভিডিঅ' ল'ব পাৰি। এয়া সচৰাচৰ হাস্পাতালত থকা MRI নহয়। তাত দেখা গ'ল মানুহৰ খং উঠিলে, ভাল লাগিলে, ঘৃণা উপজিলে, বিতুষণ লাগিলে মস্তিষ্কৰ বেলেগ বেলেগ ঠাইলৈ বেলেগ বেলেগ পেটাৰ্গত ৰক্ত সঞ্চালন হয়। গতিকে ৰক্ত সঞ্চালনৰ নক্সাৰ পৰা আন এজন মানুহেও ক'ব পাৰে যে তেওঁৰ খং উঠিছে, মনটো বেয়া লাগিছে, মনত দুখ লাগিছে ইত্যাদি। এতিয়া ৰাজনীতিজ্ঞৰ বক্তৃতা শুনি আপোনাৰ যদি খং উঠিছে, ঘৃণা উপজিছে তাক নিৰীক্ষণৰ জৰিয়তে ধৰি পেলাব পৰা যাব। তাৰ বাবে MRI নালাগে, ব্ৰেইনৰ চিগনেল ধৰিয়েই ক'ব পৰা যাব। কাৰণ এনে ভাৱাবেগবোৰে সুকীয়া সুকীয়া বৈদ্যুতিক তৰংগৰ সৃষ্টি কৰে। তেনে প্ৰযুক্তি ওলাবলৈ ধৰিছে আৰু সোনকালে ম'বাইলটোৰ জৰিয়তেই এইবোৰ ধৰিব পৰা হ'ব। তেতিয়া নিৰীক্ষণত ধৰা পৰি যাব যে নেতাৰ কথা শুনি কাৰ মনত ঘৃণা উপজিছে, খং উঠিছে। বোলে, কোন সি? ধৰ তাক। পোতাশালত দে। এনে দিন যে নাহিব তাক ক'ব নোৱাৰি।

ভাল ফলো নথকা নহয়। ম'বাইলে এইবোৰ ধৰি সোঁৱৰাই দিব পাৰে — ধ্ৰুৱ তেৰ খং উঠিছে। ব্লাডপ্ৰেচাৰ, পালছ বাঢ়িছে। তৎক্ষণাত দৰৱ খা। শুই পৰ। নহ'লে ষ্ট্ৰ'ক, হাৰ্ট এটেক হ'ব এতিয়া। কোনোবা এজনৰ মনত অত্যাধুনাৰ প্ৰবৃত্তি জাগিছে। ছালাৰ তলৰ নিৰীক্ষণৰ প্ৰযুক্তিয়ে গম পাই গ'ল। লগে লগে খবৰা-খবৰ হৈ গ'ল। নিমিষতে। ম'বাইলে ক'বলৈ ধৰিলে — হে, হে বৰুৱা, কিয় তেনে কথা ভাবিছে। এনে চিন্তা কৰক। ডাক্তৰ, সমাজ কল্যাণ কৰ্মী, হাস্পাতাল সকলোলোকে খবৰ গ'ল। আটাইয়ে চাপি-কুঁচি আহি, খবৰা-খবৰ কৰি আত্মহনন বন্ধ কৰিলে। এইবোৰ সুফল। এইবোৰ যেনেদৰে সঁচা তেনেদৰে কিন্তু মানুহৰ নিভৃত ভাৱ-চিন্তাক ধৰা পেলাই মানুহক ৰাষ্ট্ৰ আৰু চৰকাৰে সম্পূৰ্ণৰূপে নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ প্ৰয়াসৰ বিপদো সঁচা।

এনে প্ৰযুক্তি চৰকাৰৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছাৰ ওপৰত এৰি দিয়া নাযায়। ইয়াৰ ওপৰত সংবিধান, আইন আৰু নাগৰিক সমাজৰ সামাজিক নিয়ন্ত্ৰণ কায়েম কৰিব পাৰিবই লাগিব।

কৰ'নাৰ বিপক্ষেও যুঁজিব লাগিব, আৰু আমি আমাৰ স্বাধীনতাৰ বাবেও যুঁজিব লাগিব। এয়ে আমাৰ কৰণীয়। ভাবো আহক।

*****

● লেখকঃ এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি।

কোভিদ - ১৯ ৰোগ আৰু অসম

ড° নয়ন জ্যোতি বেজ

বৰ্তমান সমগ্ৰ বিশ্বৰ অন্যতম বিতীৰ্ণিকা কোভিদ-১৯ এবিধ অবিষ্মৰণীয় ভাৱে সংক্ৰমণশীল ৰোগ। এইৰোগবিধ প্ৰথম অৱস্থাত চীন দেশৰ (WUHAN) যুহান চহৰত দেখা গৈছিল। এই দেশৰ ডাক্তৰসকলে ৩১/১২/১৯ তাৰিখে বিশ্বস্বাস্থ্য সংস্থাক জনোৱা অনুসৰি যুহান চহৰত এবিধ বিশেষ ধৰণৰ শ্বাস-প্ৰশ্বাস (Respiratory) জনিত ভাইৰাছ (Virus) জনিত ৰোগৰ আৱিষ্কাৰ কৰিছিল। তেওঁলোকে বৈজ্ঞানিক গৱেষণাৰ অন্তত এই ভাইৰাছবিধক পূৰ্বতে দক্ষিণ-পূব তথা মধ্য প্ৰাচ্যৰ এছিয়া মহাদেশৰ কিছুমান দেশত আৱিষ্কৃত কৰা ভাইৰাছ (CORONA VIRUS) নতুন ৰূপ যাক কৰা ভাইৰাছ বিটা (CORONA VIRUS BETA) বুলি প্ৰমাণ কৰিলে। কিন্তু নৱ প্ৰজন্মৰ এই ভাইৰাছবিধৰ বেহ ৰূপ যথেষ্ট পৃথক সেইবাবে ইয়াক নভেল (NOVEL - CORONA VIRUS) কৰা ভাইৰাছ আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা উদ্ভাৱিত হোৱা ৰোগক (CORONA DISEASE - 19) কোভিদ - ১৯ বুলি নামাকৰণ কৰিছিল। শেহতীয়া তথ্য অনুসৰি সমগ্ৰ বিশ্বত এইৰোগবিধৰ মাৰাত্মকতা ৬.০৫% শতাংশ। ভাৰতবৰ্ষত তুলনামূলক ভাৱে ইয়াৰ মাৰাত্মক কম ২.৮৫% শতাংশ আৰু আমাৰ অসম ৰাজ্যত ০.২২৫%। পূৰ্বতে দক্ষিণ-পূব এছিয়া মহাদেশৰ কিছুমান দেশত হোৱা কৰা ভাইৰাছ ৰোগবিধৰ নাম (SARS – Sever Acute Respiratory Syndrome) চাৰ্চ আৰু মধ্যপ্ৰাচ্যৰ দেশত হোৱা ৰোগবিধৰ নাম মাৰ্চ (MERS – Middle East Respiratory Syndrome) বুলি নামাকৰণ কৰা হৈছিল। কিন্তু বৰ্তমান সৰ্বব্যাপি কোভিদ - ১৯ ৰোগবিধৰ সংক্ৰমণশীলতা পূৰ্বৰ ভাইৰাছবিধৰ তুলনাত যথেষ্ট বেছি।

কোভিদ - ১৯ ৰোগৰ লক্ষণ :

কোভিদ - ১৯ কৰা ভাইৰাছে আমাৰ শৰীৰত থিতাপি লোৱাৰ পৰা লক্ষণ দেখাৰ পৰা অৱস্থালৈ যাবলৈ ১ৰ পৰা ১৪ দিন সময় লয়। এই সময়ছোৱাক বৈজ্ঞানিকভাৱে (INCUBATION PERIOD) ইকিউবেচন পিৰিয়ড বুলি জনা যায়। শেহতীয়া তথ্য অনুসৰি এই সময়ছোৱা ২৮-৩০ দিনলৈ বাঢ়িব পাৰে।

কোভিদ - ১৯ ৰোগৰ গতানুগতিক লক্ষণসমূহ হ'ল — তীব্ৰ জ্বৰ (৮৯ৰ পৰা ৯৯ শতাংশ), শুকান কাহ (৫৯ৰ পৰা ৮২ শতাংশ), ভাগৰ লগা (৪৪ৰ পৰা ৭০ শতাংশ), অভোক লগা (৫০ৰ পৰা ৮৫ শতাংশ), উশাহ চুটি হোৱা বা কষ্ট লগা (৩১ৰ পৰা ৩৫ শতাংশ)।

শিশুসকল, বয়োজ্যেষ্ঠ (৬০ বছৰ বয়সৰ উৰ্দ্ধত) লোকসকলৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষণৰ তাৰতম্য ঘটিব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে বৃদ্ধ বা বয়োজ্যেষ্ঠ লোকৰ কিছুমান অগতানুগতিক লক্ষণ যেনে ভাগৰ লগা, সংবেদনশীলতা (REDUCED ALERTNESI), একে ঠাইতে বৈ থকা (REDUCED MOBILITY), হাগনি, ভোক নলগা, ভ্ৰম অথবা প্ৰলাপ বকা ইত্যাদি হ'ব পাৰে। সেইবাবে শিশু, বৃদ্ধ, গৰ্ভৱতী মহিলা তথা পূৰ্বকালীন দীৰ্ঘস্থায়ী (Chronic) ৰোগযুক্ত ৰোগীসকলক অতি কম লক্ষণ থাকিলেও কোভিদ - ১৯ সম্পৰ্কীয় স্বাস্থ্য পৰীক্ষা কৰা উচিত।

বৰ্তমান ভাৰতবৰ্ষ তথা অসমৰ কোভিড - ১৯ ৰোগৰ ৰোগীসকলৰ লক্ষণসমূহ বিবেচনা / বিশ্লেষণ কৰিলে আমি দুটা দিশৰ প্ৰতি মন কৰিব লাগিব। প্ৰথমতে অসমৰ প্ৰায়ভাগ কোভিড ৰোগী অতি কম লক্ষণযুক্ত বা একেবাৰে লক্ষণমুক্ত। দ্বিতীয়তে কম লক্ষণ তথা নিম্ন মৃত্যুৰ সংখ্যাৰ বাবে সমাজত এই ৰোগবিধৰ বিস্তাৰ তীব্ৰ হোৱাৰ আশংকা। দুয়োটা দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰিলে আমি এই ৰোগবিধৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ একমাত্ৰ উপায় হৈছে প্ৰতিৰোধ (PREVENTION)।

জনসাধাৰণৰ তথা কোভিড ৰোগীৰ বাবে কৰণীয় :

কোভিড - ১৯ ৰোগৰ কোনো সফল দৰব বা প্ৰতিষেধক এই পৰ্য্যন্ত আৱিষ্কাৰ হোৱা নাই। সেইবাবে প্ৰতিৰোধে এই ৰোগবিধৰ বিৰুদ্ধে একমাত্ৰ অস্ত্ৰ। WHO (WORLD HEALTH ORGANISATION), ICMR (INDIAN COUNCIL OF MEDICAL RESEARCH), MOHFW (MINISTRY OF HEALTH AND FAMILY WELFARE) ইত্যাদি অনুষ্ঠানসমূহে ৰাইজৰ হিতাৰ্থে নিম্নলিখিত অনুকৰণীয় পথ আগবঢ়াইছে।

(১) সঘনাই হাত ধুই থাকিব লাগে তথা হাত ধোওঁতে ৭০ শতাংশ এলকহলযুক্ত ছেনিটাইজাৰ (Sanitizer) বা চাবোন পানীৰে অতি কমেও ২০ৰ পৰা ৩০ চেকেণ্ড সময় কটাব লাগে। হাতৰ দুয়োফাল, আঙুলি, নখ, মুৰ্চি, মণিবন্ধ ইত্যাদি ঘাঁহি ঘাঁহি ধুব লাগে আৰু সঘনাই নাক-মুখত হাতেৰে চুব নালাগে। এই সম্পূৰ্ণ ব্যৱস্থাক Hand Hygiene (হেণ্ড হাইজিন) বুলি জনা যায়।

(২) সকলো সময়তে সকলো লোকে এজনে আনজনৰ পৰা অতি কমেও ১-২ মিটাৰ (৩-৪ হাত) দূৰত্ব বজাই ৰাখিব লাগে। পৰাপক্ষত ৰাজহুৱা বা জনসমাগম যুক্ত বন্ধকোঠা বা এলেকাত বিনা কাৰণত যাব নালাগে। এই ব্যৱস্থাক SOCIAL DISTANCING (ছ'ছিয়েল ডিচষ্টেচিং) বা সামাজিক দূৰত্ব বুলি জনা যায়। মনকৰিবলগীয়া যে সমগ্ৰ বিশ্বতে কোভিড তথ্য অনুসৰি ২৬ শতাংশ কোভিড ৰোগীয়ে লক্ষণ নোহোৱাকৈ কোভিড - ১৯ ৰোগবিধ বিয়পাই থাকিব পাৰে। এনে লোকক PRESYMPTOMATIC CARRIER বা QASYMPTOMATIC CARRIER বা SUPER SPREADER বুলিও জনা যায়। সেইবাবে এই বা সামাজিক দূৰত্ব বজাই ৰখাতো সময়ত অতিকৈ প্ৰয়োজনীয়।

(৩) সকলোৱে ফেচ মাস্ক অথবা মুখমণ্ডল তথা নাকৰ ওপৰত আৱৰণ ব্যৱহাৰ কৰাটো অত্যাৱশ্যকীয়। ফেচমাস্ক ব্যৱহাৰ কৰিলে ৰোগীৰ পৰা নিৰোগীলৈ ভাইৰাছবিধৰ সংক্ৰমণৰ আশংকা নামমাত্ৰ থাকি যায়।

ফেচ মাস্ক ব্যৱহাৰ কৰাৰ আগতে মানুহ এজনে হাত দুখন চাবোন পানী বা ছেনিটাইজাৰেৰে ভালকৈ ছেনিটাইজ অথবা ধুব লাগে। মাস্কখন মুখ আৰু নাকৰ ওপৰত বতাহ ওলাব সোমাব নোৱাৰাকৈ নিছিদ্র (Seal) ভাৱে ৰাখি লগাব লাগে। ব্যৱহাৰ হৈ থকা অৱস্থাত মাস্কখন চুই থাকিব নালাগে। মাস্কখন ৬-৭ ঘণ্টা ব্যৱহাৰ কৰাৰ পাছত যেতিয়াই আদ্ৰ অথবা কোমল হৈ যোৱা যেন অনুভৱ হয় তেতিয়া পিছফালৰ পৰা মাস্কখন খুলি আগফালে নধৰাকৈ বন্ধ কৰিব পৰা জাৰৰ পেলোৱা পাত্ৰ অথবা কুড়াদান (Dustbin) এটাত সযতনে পেলাব লাগে। একে ধৰণেৰে কাঁহিলে বা হাঁচিয়ালে মানুহ বা ৰোগী এজনে নিজৰ কিলাকুটিৰ (Elbow) সহায়ত নাক-মুখ ঢাকি অথবা ব্যৱহাৰৰ পিছত পেলাই দিব পৰা ৰুমালেৰে নাক মুখ ঢাকি কুড়াদানত পেলাব লাগে। এনে জাৰৰ পৰাপক্ষত ঘৰৰ পৰা কিছু আঁতৰত জ্বলাব লাগে।

মাস্ক পৰিধান কৰাটো বাধ্যতামূলক যদিও সকলোৱে N-95 (এন - ৯৫) সদৃশ চিকিৎসাকৰ্মী অথবা ৰোগীসকলৰ নিমিত্তে নিৰ্মিত বিশেষ মাস্ক ব্যৱহাৰ কৰাটো অত্যাৱশ্যকীয় নহয়। ঘৰতে নিৰ্মিয়মান কাপোৰৰ মাস্ক ব্যৱহাৰ কৰি সকলো স্বাস্থ্য সম্বন্ধীয় নীতি-নিৰ্দেশনা মানি চলিব পাৰিলেও এই ৰোগবিধৰ পৰা সমানে আঁতৰত থাকিব পাৰি।

(৪) বয়োজ্যেষ্ঠ তথা শিশুসকলে ঘৰৰ বাহিৰলৈ ওলাব নালাগে বা বেলেগ মানুহৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিব নালাগে। তেনেধৰণেৰে কোনো অলাগতিয়াল কামত তৰুণসকলেও ঘৰৰ বাহিৰলৈ ওলাব নালাগে। এনে লোক ঘৰৰ বাহিৰলৈ যাবলগীয়া হ'লে নিজে পৰিধান কৰা সকলো সাজ-পোছাক, মাস্ক ইত্যাদি ঘৰৰ বাহিৰতে খুলি গা ধুই ঘৰৰ ভিতৰলৈ প্ৰৱেশ কৰিব লাগে। মনকৰিবলগীয়া যে চুলি আৰু জোতা অথবা চেণ্ডেলত এই ভাইৰাছবিধ (FOMITE) ফ'মাইট আকাৰে থিতাপি ল'ব পাৰে। ফ'মাইট হ'ল এনে এবিধ সামগ্ৰী যি নিত্য ব্যৱহাৰৰ যোগ্য আৰু যিয়ে ভাইৰাছবিধক

ৰোগীৰ পৰা অন্য সুস্থ লোকৰ গালৈ বিয়পাব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে গামোচা, বাতৰি কাকত, ৰুমাল, কম্বল ইত্যাদি। তেনেদৰে দুৱাৰ খিৰিকীৰ চিটিকনি, হেঙোল, চকী, বিছনা, মেজৰ ওপৰতো ব্যৱহাৰৰ পিছত এই ভাইৰাচবিধ বহু সময়লৈকে থাকি বেলেগৰ শৰীৰলৈ বিয়পিব পাৰে। সেয়েহে আমি সকলো সময়তে এই কথাবোৰ মনকৰা উচিত।

(৫) জ্বৰ, কাঁহ, চৰ্দি আৰু উশাহ লোৱাৰ কষ্ট হ'লে বা তেনেলোকৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিলে স্বাস্থ্যকৰ্মীক সবিশেষ জনাব লাগে। এই ব্যৱস্থা RED ZONE বা CONTAINMENT ZONE বোৰত থকা লোকসকলৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়।

(৬) জীৱিত জন্তু যেনে :- হাঁহ, কুকুৰা, বাদুলি বা তেনে জীৱৰ কেঁচা মাংস খালী হাতেৰে স্পৰ্শ অথবা তেনে মাংস নিসিজোৱাকৈ গ্ৰহণ কৰাৰ পৰা বিৰত থকা উচিত।

(৭) মদ্যপান আৰু ধূমপান (Alcohol and Smoking) কোভিড - ১৯ ৰোগীৰ বাবে ক্ষতিকৰক।

(৮) কোভিড - ১৯ বিয়পা ঠাইৰ পৰা ১৪ দিনৰ ভিতৰত কোনো ব্যক্তি ঘূৰি আহিলে চৰকাৰী নিৰ্দেশনা মানি চলা উচিত।

(৯) (Self Medication) নিজে ডাক্তৰৰ পৰামৰ্শ নোলোৱাকৈ কোনো দৰৱ কোভিড-১৯ ৰোগৰ প্ৰতিষেধক হিচাপে সেৱন কৰাটো বা ব্যৱহাৰ কৰাটো অনুচিত। উদাহৰণস্বৰূপে গোমূত্ৰ, ব্লিচিং পাউদাৰ, খাদ্যত অধিক মাত্ৰাত জালুক বা নিমখ ইত্যাদি। অৱশ্যে গৰম পানী গ্ৰহণ কৰিলে সুফল পোৱা যাব।

(১০) আৰোগ্য সেতু এপ (AROGYA SETU APP) এটি গ্ৰহণযোগ্য আৰু সময়োপযোগী এপ। এই এপৰ যোগেৰে সকলোৱে নিজৰ নিকটৱৰ্তী ঠাইৰ কোভিড সম্পৰ্কীয় তথ্য তথা নিজৰ কোভিড-১৯ হ'ব পৰাৰ আশংকা দূৰ কৰিব পাৰে।

(১১) কোভিড-১৯ ৰোগৰ বাবে আমাৰ মানসিক ভাৰসাম্যতাৰ ওপৰত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পৰা দেখা গৈছে। আমি সকলোৱে লকডাউন (তলাবন্ধ)ৰ সময়ছোৱাত ঘৰতে থাকি ধনাত্মক দিশেৰে জীৱন অতিবাহিত কৰা উচিত। মানসিক স্বাস্থ্যৰ উন্নতি সাধন কৰাৰ হেতু আমি নিজৰ সহধৰ্মিনী, মা-দেউতা, ল'ৰা-ছোৱালী, ভাই-ককা, স্বামী বা পৰিয়ালৰ সকলোৰে লগত সময় অতিবাহিত কৰা উচিত। ঘৰৰ ভিতৰতে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ লগত খেল খেলা তথা কিতাপ পঢ়া, ব্যায়াম কৰা, ঘৰ চাফা কৰা ইত্যাদি কামত মনোনিৱেশ কৰা উচিত। অনবৰতে কোভিড সম্পৰ্কে আলোচনা কৰি থকাটো মানসিক স্বাস্থ্যৰ বাবে হানিকৰক। কিন্তু স্বাস্থ্য নিৰ্দেশনা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰি সচেতনতা অনাটো সকলোৰে বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়। তেনেদৰে শিশুৰ বাবে এক দৈনিক কাৰ্যসূচী প্ৰস্তুত কৰি তেওঁলোকক সেই কাৰ্যবোৰত মনোনিৱেশ কৰাবলৈ পদক্ষেপ লোৱা উচিত।

কোভিড - ১৯ ৰোগৰ অসমৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ ওপৰত প্ৰভাৱ।

কোভিড - ১৯ ৰোগবিধ যি ধৰণেৰে সমগ্ৰ বিশ্বতে বিয়পি পৰিছে তেনে ধৰণে ভাৰতবৰ্ষৰ বুকুতো ই নিজৰ খোপনি পুতিছে। অসমৰ বুকুলৈ এই ৰোগবিধ দুটা স্তৰত সংক্ৰমণ হৈছিল। প্ৰথম স্তৰত এক ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ পৰা সমূহীয়াভাৱে অসমৰ বুকুলৈ ঘূৰি অহা কিছুসংখ্যক লোকৰ শৰীৰত এই ৰোগবিধ ধৰা পৰে। দ্বিতীয় স্তৰত কোভিড ৰোগীৰ আটাইতকৈ বিশাল সংক্ৰমণ ঘটিছিল সমগ্ৰ ভাৰতব্যাপি কৰ্মসূত্ৰে নিয়োজিত তৰুণ লোকসকলৰ অসমলৈ ঘূৰি অহাৰ পিছত। বৰ্তমান অসমৰ সামগ্ৰিক পৰিস্থিতি অতি শোচনীয়। কোভিড ৰোগবিধে কামৰূপ জিলাৰ গুৱাহাটী মেট্ৰ'জিলাক অতি ভয়ানকভাৱে আক্ৰমণ কৰা শেহতীয়া ভাৱে দেখা গৈছে। বৰ্তমানলৈ সমগ্ৰ অসমত ১৫,৫৩৭ জন লোক আক্ৰান্ত হৈছে আৰু তাৰে মাজত ৩৫ জন লোকৰ মৃত্যু হৈছে। তাৎপৰ্যপূৰ্ণভাৱে অসমৰ কোভিড সম্পৰ্কীয় মৃত্যুৰ তথ্য বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে অসমৰ লোকসকল কোভিড - ১৯ ৰোগবিধৰ পৰা কমকৈ মৃত্যুৰ মুখত পৰিছে। তীব্ৰ লক্ষণযুক্ত ৰোগীৰ সংখ্যাও ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ তুলনাত তাকৰ। অৰ্থাৎ অসমৰ বেছিভাগ কোভিড ৰোগী লক্ষণ নথকা। (ASYMPTOMATIC) বা একেবাৰে কম লক্ষণযুক্ত (MILDLY SYMPTOMATIC) কিন্তু ২ৰ পৰা ৫ শতাংশ লোকৰ লক্ষণসমূহ তীব্ৰ হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। এনে লোকসকলৰ বেছি ভাগে বয়োজ্যেষ্ঠ (৬০ বছৰৰ উৰ্দ্ধৰ) তথ্য

প্ৰায়ভাগৰে দীৰ্ঘকাল স্থায়ী (Chronic) ৰোগ যেনে ডায়েবেটিছ, চি.অ.পি.দি. (COPD), বৃক্কৰ ৰোগ (CHRONIC KIDNEY DISEASE), এচ. আই. ভি. (HIV), কৰ্কট ৰোগ (CANCER), হৃদৰোগ, উচ্চ চাপ ইত্যাদি ৰোগ থকা দেখা গৈছে। এনে ৰোগীসকলৰ প্ৰায়ভাগৰ উশাহ লোৱাৰ কষ্ট হৈ শৰীৰত অক্সিজেন গেছৰ মাত্ৰা কমি যোৱা দেখা গৈছে। ৰোগীৰ এই অৱস্থাতোক এ.আৰ.দি.এচ. (Acute Respiratory Distress) বুলি জনা যায়। এনে ৰোগীৰ শ্বাস-প্ৰশ্বাস বজায় ৰাখিবলৈ ভেনটিলেটৰ (VENTILATOR) মেচিনৰ প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হৈছে। এই ৰোগীসকলক প্ৰধানতে মৃত্যুৰ মুখত পৰা দেখা গৈছে। দ্বিতীয়তে এনে ৰোগীৰ শৰীৰত চেপটিচেমিয়া (SEPTICEMIA) বুলি এবিধ মাৰাত্মক ৰোগ থিতাপি লোৱাও পৰিলক্ষিত হৈছে। চেপটিচেমিয়া ৰোগত আমাৰ শৰীৰৰ বক্তচাপ কমি যায় তথা অংগসমূহ বিকল হৈ পৰে, যাৰ বাবে মৃত্যুৰ আশংকা যথেষ্ট বাঢ়ি যায়। এই পৰ্য্যন্ত সমগ্ৰ বিশ্বব্যাপী কিছুসংখ্যক কোভিড প্ৰতিৰোধী দৰৱৰ ব্যৱহাৰ চলি আছে। অসমত শেহতীয়াভাৱে ৰেমডেচভিৰ নামৰ নতুন দৰৱৰবিধৰ (REMDESVIR) ব্যৱহাৰ আৰম্ভ কৰা হৈছে। এই দৰৱৰবিধৰ সুফল বিচাৰ কৰিবলৈ আমাৰ হাতত শেহতীয়া কোনো তথ্য আহি পৰা নাই। যিসকল ৰোগীৰ শৰীৰত লক্ষণ একেবাৰে নিম্ন তেনে লোকক জিঙ্ক (Zinc) আৰু (Vitamin C) ভিটামিন চি নামৰ দৰৱৰ প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। বিশাল দৃষ্টিভংগীত অৱলোকন কৰিলে ভাৰতবৰ্ষ তথা অসমৰ পৰিস্থিতি গুৰুতৰ ৰূপ লোৱাৰ আশংকা দেখা গৈছে। এই ঘটনা নহ'বলৈ অসমৰ ৰাইজে নিম্নলিখিত পথসমূহ গুৰুত্ব সহকাৰে অৱলম্বন কৰা উচিত।

(১) অসমৰ ৰাইজে প্ৰথম লানি কোভিড ৰোগীক বিভিন্ন গ্ৰাম্যঞ্চলৰ পৰা চৰকাৰ বা স্বাস্থ্যকৰ্মীৰ হাতত গতাই দিছিল। সেইবাবে প্ৰথম অৱস্থাত কোভিড ৰোগ অসমত বিয়পি পৰা নাছিল। ঠিক তেনেধৰণৰ সামাজিক দায়বদ্ধতা অসমৰ ৰাইজে সকলো জ্বৰ, কাঁহযুক্ত লক্ষণ থকা লোকৰ বাবে ল'ব লাগিব। তেওঁলোকক নিজৰ বাসগৃহৰ পৰা চিকিৎসালয়লৈ প্ৰেৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আগভাগ ল'ব লাগিব। গাঁওবুঢ়া সকল এনে কামত দায়িত্বশীল হ'ব লাগিব।

(২) অসম চৰকাৰৰ নেৰানেপেৰা কোভিড সম্পৰ্কীয় জাননী, কোৱাৰাইনটাইন (Quarantine) ব্যৱস্থা, আইচলেচন (Isolation or Hospitalisation) ব্যৱস্থা, লকডাউন বা তলাবন্ধ (Lock Down) ব্যৱস্থা সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষতে সমাদৃত হৈছে। ৰাইজৰ বাবে ই এক অতি সুখবৰ। কিন্তু ৰাইজে সঁহাৰি নিদিলে এই সকলো ব্যৱস্থাৰ কোনো ভাল ফল পোৱা নাযাব।

(৩) অসমৰ সমূহ নিবাসীয়ে স্বাস্থ্য সম্বন্ধীয় নিৰ্দেশনা সমূহ পালন কৰাৰ লগতে কিছুমান অন্য দিশলৈও মন কৰা উচিত। উদাহৰণ স্বৰূপে পান, গুটুখা, মচলা ইত্যাদি খাই য'তে ত'তে পিক পেলোৱা বা থু-খেকাৰ পেলোৱা অভ্যাস অসম তথা ভাৰতবাসীয়ে বন্ধ কৰিব লাগিব।

(৪) সঘনাই ফেচমাঙ্কখন হাতেৰে চুই থকা বা ফেচ মাঙ্কখন সঠিকভাৱে নাক আৰু মুখৰ ওপৰত নিপিন্ধা বা কথা কোৱাৰ সময়ত ফেচমাঙ্কখন ক্ষন্তেকীয়াভাৱে মুখমণ্ডলৰ পৰা আঁতৰাই লোৱা ইত্যাদি অভ্যাসৰ পৰা বিৰত থকা উচিত।

(৫) (LOCK DOWN) তলাবন্ধ বা লকডাউনৰ সময়ছোৱাত ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ ঘৰলৈ যোৱা আৰু নিজৰ ঘৰলৈ অনাৰ পৰা বিৰত থকা উচিত। এনে কাৰ্য্যই লকডাউনৰ উদ্দেশ্যত ব্যাঘাত জন্মায়।

(৬) সঘনাই দেখা যোৱা ধৰণেৰে বজাৰ সমাৰ সমূহত তলাবন্ধ শিথিল কৰাৰ পিছত এক অভূতপূৰ্ব জন সমুদ্ৰৰ সৃষ্টি হয়। এই জনসমাগমৰ সামাজিক দূৰত্ব বজাই ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত কোনো দায়বদ্ধতা দেখা পোৱা নাযায়। এই কাৰ্য্যই অতি কম সময়ত কোভিড ৰোগবিধক সমাজত বিয়পাই দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত অৰিহণা যোগায়।

(৭) কোভিড ৰোগবিধ বয়োজ্যেষ্ঠ আৰু দীৰ্ঘম্যাদকালীন (Chronic) ৰোগী যেনে :- ডায়েবেটিছ, কৰ্কট, বৃক্কজনিত ৰোগ (Chronic Kidney Disease), (Transplant) অংগৰ ট্ৰান্সপ্লান্ট হোৱা ৰোগী, হাওঁফাওঁৰ পুৰণি ৰোগী যেনে :- চি.ও.পি.ডি. (COPD), হৃদযন্ত্ৰৰ ৰোগী যেনে :- Heart Failure, Arrhythmia (এৰিডমিয়া) ইত্যাদি ৰোগীৰ ক্ষেত্ৰত মাৰাত্মক। সেইবাবে কোনো তৰুণলোকে কোভিড বেমাৰবিধৰ প্ৰতি পজিটিভ বুলি বিবেচিত হ'লে অতি কম লক্ষণ থাকিলেও নিজৰ ঘৰৰ পৰা আৰু বয়োজ্যেষ্ঠসকলৰ পৰা আঁতৰত থাকিব লাগে। এই কাৰ্যত চৰকাৰে বাবে বাবে

ৰোগীসকলৰ সমালোচনাৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হোৱা দেখা গৈছে। চিকিৎসালয়ত কম লক্ষণ থকা হেতুকে তেওঁলোকে চিকিৎসাকৰ্মীৰ সৈতে বাকযুদ্ধত লিপ্ত হোৱাও পৰিলক্ষিত হৈছে। বয়োজ্যেষ্ঠসকলক কোভিদ ৰোগৰ পৰা আঁতৰত ৰখাই এই আইচলেচন (Isolation or Hospitalisation) ব্যৱস্থাৰ মূল উদ্দেশ্য। এই কথা সমূহ কোভিদ পজিটিভ (Positive) তৰুণ লোকসকলে বুজি পোৱা উচিত আৰু সঁহাৰি দিয়া উচিত।

(৮) কোভিদ সম্পৰ্কীয় যিকোনো তথ্য ইন্টাৰনেট তথা খবৰ মাধ্যম আৰু সামাজিক মাধ্যম যেনেঃ- ফেচবুক, ৱাট্‌চ এপ, ইউ.টিউব., টুইটাৰ ইত্যাদিৰ পৰা সত্যতা নিৰূপণ নকৰাকৈ গ্ৰহণ কৰা অনুচিত। চৰকাৰী তথ্য বা নিৰ্দেশনা অথবা বিশ্বস্বাস্থ্য সংস্থাৰ (WHO) নিৰ্দেশনা এই শংকাবোৰ দূৰ কৰাত ফলপ্ৰসূ।

(৯) আমি সকলোৱে কোভিদ - ১৯ ৰোগৰ বিৰুদ্ধে সজাগতা আনিব লাগিব। কোভিদ ৰোগৰ এই বিভীষিকা কেতিয়া শাম কাটিব তাৰ সঠিক উত্তৰ কোনো বৈজ্ঞানিক মহলাই দিব পৰা নাই। সেইবাবে আমি সমূহ ভাৰতবাসীয়ে এই ৰোগবিধৰ লগত সহবাস কৰাৰ বাবে প্ৰস্তুত হ'ব লাগিব। অতি নিম্নশিক্ষিত লোকসকলৰ মনতো কোভিদ-১৯ ৰোগবিধৰ বিৰুদ্ধে এক সম্যক ধাৰণা অনাৰ ক্ষেত্ৰত আমি সমূহ অসমবাসীয়ে আগভাগ ল'ব লাগিব।

শেষত এই চৰম দুৰ্যোগৰ সময়ত কোনো কাৰণতে কোভিদ আক্ৰান্ত লোক, চিকিৎসাকৰ্মী তথা কোভিদ - ১৯ ৰোগীৰ পৰা নিৰাময় পোৱা ৰোগীসকলৰ প্ৰতি ঘৃণা অথবা হীনমান্যতাৰ চকুৰে চোৱাটো অনুচিত। ই মানৱীয় গুণৰ অৱক্ষয় আৰু অতি নিন্দনীয় বিষয়। মানৱ জাতিৰ এজনে আনজনৰ প্ৰতি থকা ভাতৃত্ববোধ, সামাজিক দায়বদ্ধতা, স্বাস্থ্য সম্পৰ্কীয় দায়বদ্ধতা আৰু পৰিৱেশ ৰক্ষা সম্পৰ্কীয় দায়বদ্ধতা কোভিদ-১৯ ৰোগবিধৰ বিৰুদ্ধে এক বাঞ্ছনীয় তথা কৰণীয় দিশ। অদূৰ ভৱিষ্যতৰ সোণালী পটভূমি এখন নিকা তথা প্ৰদূষণমুক্ত পৰিৱেশ তথা বিশ্ব ভাতৃত্বৰে সমৃদ্ধ কোভিদ-১৯ সন্মিলিত সমাজ; সমগ্ৰ মানৱ জাতিয়ে ভাষা, ধৰ্ম, অৰ্থনৈতিক পৰিস্থিতি, সংস্কৃতি আৰু ৰাজনৈতিক পৰিসীমাৰ উৰ্ধত ৰচিব লাগিব। সেয়াই হ'ব এক বিশ্বব্যাপী কোভিদ - ১৯ ৰোগৰ পৰা মানৱ জাতিয়ে শিকিবলগীয়া একমাত্ৰ ধনাত্মক দিশ।

*****

- লেখক : মেডিচিন বিশেষজ্ঞ, পঞ্জীয়ক ইমাৰজেঞ্চি মেডিচিন বিভাগ, জি.এম.চি. তথা প্ৰাক্তন পঞ্জীয়ক পালমোনাৰী (হাঁওফাঁও) মেডিচিন বিভাগ, জি.এম.চি., গুৱাহাটী।

প্ৰকৃতিৰ প্ৰতিশোধ আৰু স্থিতিৰক্ষণশীলতা

ড° হিতেশ দাস

প্ৰখ্যাত ৰাছিয়ান ঔপন্যাসিক ফিওদোৰ দস্তয়েভ্‌স্কিয়ে প্ৰকৃতিৰ নীতি আৰু ক্ৰিয়া-পদ্ধতি সম্পৰ্কে এঠাইত লিখিছে— “Nature does not ask your permission, she has nothing to do with your wishes, and whether you like her laws or dislike them, you are bound to accept her as she is, and consequently all her conclusions.” অৰ্থাৎ প্ৰকৃতিয়ে স্বস্ৰজিত নীতিৰ আলমত সংসাৰক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব। এই কাৰ্য আমাৰ ইচ্ছা অথবা অনিচ্ছাৰ অধীন নহয়। প্ৰকৃতি থকালৈকে আমি এই নিয়ম মানি চলিবলৈ বাধ্য। প্ৰকৃতিৰ এই নিয়মনো কি সেই বিষয়ে আমি পিছলৈ বহলাই আলোচনা কৰিম। দস্তয়েভ্‌স্কিৰ এই মন্তব্য সম্প্ৰতি কৰ'না আক্ৰান্ত বিশ্বৰ পক্ষে প্ৰাসংগিক হৈ পৰিছে। এই কথাখিনি সমৰ্থন কৰিবলৈ মই সহায় ল'ব খুজিছোঁ এগৰাকী প্ৰখ্যাত আমেৰিকান ঔপন্যাসিক ছাৰ্লচ ফ্ৰাজিয়াৰ। তেওঁ এই বিষয়টোৰ লগত সংগতি থকা এষাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা কৈছিল। কথাষাৰ এনেধৰণৰ— "Disease is nature's revenge for our destructiveness".

পৃথিৱীৰ উৎপত্তিৰ পিছত প্ৰকৃতি অশান্ত অৱস্থাৰ পৰা লাহে লাহে শান্ত অৱস্থালৈ আহিছিল। অৰ্থাৎ শক্তিৰ বিশৃংখলতাৰ সূচক, এণ্ট্ৰ'পি (Entropy), এক সাম্য অৱস্থালৈ ধাবমান হৈছিল। ইয়াৰ পৰাই সৃষ্টি হৈছিল পৰিবেশৰ। য'ত আবিৰ্ভাৱ হৈছিল জীৱ আৰু জড়ৰ মধ্যবস্থা ভাইৰাছৰ, পিছলৈ ক'ৰাচাৰভেট, ইঅ'বায়'ণ্ট আৰু ক্ৰমশঃ জীৱনৰ। জীৱনৰ উৎপত্তিও এক প্ৰকাৰৰ শক্তিবৈৰী ৰূপান্তৰণ প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াক তাপগতিবিজ্ঞানৰ প্ৰথম সূত্ৰৰ দ্বাৰা বিশ্লেষণ কৰিব পাৰি। এই সূত্ৰত কোৱা হৈছে—শক্তিৰ সৃষ্টিও নাই, বিনাশো নাই। ইয়াক এটা ৰূপৰ পৰা আন এটা ৰূপলৈ মাথোঁ ৰূপান্তৰহে কৰিব পাৰি। গতিকে বুজা গ'ল যে, জীৱন অৰ্থাৎ সজীৱতাৰ লক্ষণসমূহৰ মূল আধাৰ হ'ল শক্তিৰ সঞ্চাৰণ আৰু সমাবেশ।

প্ৰকৃতিয়ে জীৱন সংগ্ৰামৰ দৌৰত আটাইতকৈ অধিক বিশ্লেষণ ক্ষমতাৰ অধিকাৰী হ'বলৈ সুযোগ প্ৰদান কৰিলে মানুহক। প্ৰকৃতিৰ গৰ্ভত জীৱ জীয়াই থাকিবলৈ অজৈবিক উপাদানসমূহৰ সৈতে হোৱা আন্তঃক্ৰিয়াৰ ফলত কেতবোৰ স্বয়ংক্ৰিয় আৰু স্বনিয়ন্ত্ৰিত তন্ত্ৰৰ উৎপত্তি হ'ল। এই তন্ত্ৰসমূহৰ মাজেৰে প্ৰবহন ঘটিল শক্তি আৰু পদাৰ্থৰ। সম্প্ৰতি এই তন্ত্ৰসমূহকেই পৰিবেশবিদসকলে নামকৰণ কৰিলে পৰিস্থিতি তন্ত্ৰ (Ecosystem) হিচাপে। পৰিস্থিতি তন্ত্ৰৰ উৎপত্তিৰ সমসাময়িক ভাবে প্ৰকৃতিয়ে এই তন্ত্ৰসমূহৰ মাজত নিজৰ স্থিতি সুদৃঢ় কৰি সাম্যৰস্থা বৰ্তাই ৰাখিবলৈ এক স্বনিয়ন্ত্ৰিত আৰু স্বনিয়ন্ত্ৰিত প্ৰক্ৰিয়াৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটালে। ইয়েই হ'ল পৰিস্থিতি তন্ত্ৰৰ স্থিতিৰক্ষণশীলতা (Ecosystem Homeostasis)। স্থিতিৰক্ষণশীলতাৰ জৰিয়তে প্ৰতিটো পৰিস্থিতি তন্ত্ৰই নিজৰ ক্ষয় হোৱা অংশৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰে।

পৃথিৱীৰ বুকুত জৈৱ প্ৰজাতিসমূহ বিৰতিত হোৱাৰ লগে লগে প্ৰকৃতিয়ে প্ৰত্যেকৰে বাবে খাদ্য শৃংখল (Food

Chain) আৰু খাদ্য জালৰ (Food Web) মাধ্যমেৰে জীৱন নিৰ্বাহৰ কেতবোৰ নীতি-নিয়ম নিৰ্ধাৰণ কৰিলে। আদিম মানৱ মাংসাহাৰী আছিল যদিও অভিজ্ঞতা বৃদ্ধিৰ লগে লগে কৃষিকৰ্মৰ জৰিয়তে নিজৰ খাদ্যাভ্যাস পৰিবৰ্তন কৰি সুস্বাদু আহাৰ গ্ৰহণ কৰিবলৈ শিকিলে। আন প্ৰজাতিসমূহতকৈ অধিক বিশ্লেষণক্ষম মানৱজাতিয়ে সভ্যতা-সংস্কৃতি আৰু বিজ্ঞানৰ বিকাশ ঘটালে যদিও নিজৰ সুবিধাৰ বাবে প্ৰকৃতিক অনিয়ন্ত্ৰিত হাৰত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। ইয়াৰ ফলতেই প্ৰকৃতিৰ উপাদানসমূহৰ অৱক্ষয়ৰ মাত্ৰা দিনে দিনে বাঢ়ি গৈ থাকিল।

মানৱ জাতিক বক্ষণাবেক্ষণ দিয়াৰ বাবেই হওক অথবা পাৰিপাৰ্শ্বিক বাতাবৰণৰ সমতা বক্ষা কৰাৰ কাৰণেই বহুতো বিষাক্ত পদাৰ্থ আৰু ৰোগৰ বীজাণু কেতবোৰ প্ৰজাতিয়ে নিজৰ দেহত ধাৰণ কৰিলে। উদাহৰণ স্বৰূপে পৃথিৱীৰ পৰা নিৰ্গত বিষাক্ত গেছসমূহ সৰ্প প্ৰজাতিসমূহে পান কৰে। আমাৰ দেহত ৰোগ সৃষ্টি কৰিব পৰা বহুতো ৰোগৰ বীজাণু যেনে- ভাইৰাছ, বেকটেৰিয়া, আদ্যপ্ৰাণী আদি চৰাই, বাদুলী, শামুক, স্তন্যপায়ী প্ৰাণীৰ বিভিন্ন প্ৰজাতিয়ে নিজৰ শৰীৰত ধাৰণ কৰা দেখা যায়।

মানুহ সভ্য হ'বলৈ ধৰোঁতেই সমাজক নিৰ্দিষ্ট বান্ধোনেৰে বান্ধি ৰাখি অনুশাসিত কৰিবলৈ উৎপত্তি হ'ল ধৰ্মৰ। যিবোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ নাছিল কিন্তু সামাজিক নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে অতি জৰুৰী আছিল সেইবোৰৰ আঁৰত থকা এক সত্তা নিৰ্ধাৰিত কৰা হৈছিল আৰু তেওঁৰেই আছিল ঈশ্বৰ। ঈশ্বৰ সন্মুখে ধাৰণা দেশ, কাল, সমাজ আৰু গোষ্ঠী ভেদে ভিন ভিন আছিল। সৃষ্টি তত্ত্বক সাৰোগত কৰিয়েই আৰম্ভ হৈছিল বিজ্ঞানৰ জয়যাত্ৰা; যি আজিও অব্যাহত আছে। সৃষ্টি তত্ত্বৰেই দুই দিশ- ধৰ্ম আৰু বিজ্ঞান। ধৰ্ম আৰু বিজ্ঞান যেতিয়ালৈকে সাম্য অৱস্থাত থাকিব তেতিয়ালৈকে এই ধৰা নিজ স্থানত অক্ষুণ্ণ হৈ থাকিব। ধৰ্মক নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে যিদৰে বিজ্ঞানৰ প্ৰয়োজন আছে, ঠিক তেনেকৈয়ে বিজ্ঞানক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈও ধৰ্মৰ প্ৰয়োজন আছে। বিজ্ঞানৰ বিকাশ নোহোৱা অৱস্থাত ধৰ্মই মানৱতাৰ হকে যিবোৰ কথা প্ৰতীকাত্মক ৰূপত কৈছে; সেইখিনি কথাকে আজি বিজ্ঞানে স্পষ্ট আৰু প্ৰত্যক্ষ ৰূপত প্ৰকাশ কৰিছে।

গ্ৰহণ কৰা খাদ্যৰ গুণাগুণৰ ওপৰত যে, মানুহৰ স্বভাৱৰ প্ৰকৃতি আৰু স্বাস্থ্য বহুখিনি নিৰ্ভৰ কৰে সেই কথা বিজ্ঞানেও স্বীকাৰ কৰিছে। মানৱ জাতি সভ্য হোৱা বুলি ঘোষিত হোৱাৰ পিছতো আজি পৰ্যন্ত একাংশ লোকে অভক্ষ ভক্ষণ কৰি এক মানসিক তৃপ্তি লাভ কৰা দেখা যায়। এনে অভক্ষসমূহৰ ভিতৰত ওপৰত উল্লেখ কৰি অহা প্ৰজাতিসমূহৰ যিবোৰে আমাক মিত্ৰৰ দৰে বক্ষণাবেক্ষণ দি আহিছে; এইসকলে ভক্ষণ কৰা দেখা যায়। এনে অপ্ৰাকৃতিক কাৰ্যৰ ফল ইতিমধ্যে মানুহে অতীত কালতো বহুবাৰ ভোগ কৰিছে বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সংক্ৰমণৰ ৰূপত। তথাপি যেন মানুহৰ লাজ, ভয়, শংকা আৰু দায়বদ্ধতা নাই। বিগত কেইটামান বছৰত এই কথা পৰিলক্ষিত হৈছে যে, বহুকেইটা মাৰাত্মক সংক্ৰমণৰ কাৰণ হৈছে বন্য জীৱ-জন্তু ভক্ষণ। কিন্তু পৰিতাপৰ কথা এয়ে যে, আমাৰ মাজৰে এচাম লোকে নিজৰ অজ্ঞ মনোবৃত্তিৰ বাবেই আমাৰ বাবে উপকাৰী এই বন্যপ্ৰাণীসমূহক ভক্ষণ কৰিবলৈ অকণো কুণ্ঠাবোধ নকৰে। অতিলোভী এই শ্ৰেণীৰ লোকৰ বাবেই মানৱ সমাজ সময়ে সময়ে বিপদত পৰা দেখা গৈছে। কথাখিনি উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰিলে বুজাত সহায় হ'ব। চিকিৎসাবিজ্ঞানৰ তথ্য অনুসৰি মানুহৰ দেহলৈ সংক্ৰমিত হৈ মহামাৰী সৃষ্টি কৰা অন্যতম ৰোগ প্লেগ, ইব'লা, চাৰ্স আৰু কৰ'না আদিৰ বাহক আছিল এন্দুৰ, বাদুলি ইত্যাদি বন্য প্ৰাণী।

বিভিন্ন গৱেষকে সম্প্ৰতি সমগ্ৰ বিশ্বক মৃত্যুস্থলীলৈ ৰূপান্তৰিত কৰা ক'ভিড-১৯ ভাইৰাছৰ আদি সংক্ৰমণ বাদুলিৰ পৰা হোৱা বুলি কৈছে। যদি এই কথা সঁচা হয় তেন্তে আমি চীন দেশৰ বাসিন্দাসকলক সভ্য মানুহ বুলি গণ্য কৰিমনে? বিশ্বৰ বহু ৰাষ্ট্ৰৰ তুলনাত চীন যদিও বৈজ্ঞানিক দিশত আগবাঢ়া তথাপি মানৱতা আৰু সুসভ্য কৃষ্টিৰ দিশত তেওঁলোক পিছ পৰা আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিক সাম্যতাৰ প্ৰতি উদাসীন। তেওঁলোক মাথোঁ ভৌত বিজ্ঞানৰ অন্ধ পূজাৰী যাৰ নাই মানৱতা অথবা প্ৰাকৃতিক সত্তাৰ প্ৰতি অকণো আনুগত্য আৰু অনুকম্পা। চীন দেশৰ য়ুহান চহৰৰ সেই বহুচৰ্চিত বজাৰখনৰ পৰা অহা বন্য জীৱ-জন্তুৰ বেহা-বেপাৰ চলি থাকে য'ত ভেঙুচালি কৰা হয় প্ৰকৃতিৰ আদিম বাসিন্দাসকলক। এই অৱজ্ঞাৰ পৰিণামেই সম্প্ৰসাৰণ হ'ল সমগ্ৰ বিশ্বত কৰ'না সংক্ৰমণৰ ৰূপত। আনহাতে এগৰাকী ন'বেল বঁটা প্ৰাপ্ত বৈজ্ঞানিক জাপানৰ ড° টাচুকু হনজ'য়ে ক'ভিড-১৯ ভাইৰাছৰ সংক্ৰমণৰ প্ৰকৃতি পৰ্যবেক্ষণ কৰি ই মানৱ সৃষ্টি জৈৱ অস্ত্ৰ

বুলি কৈছে। যুহান চহৰত অৱস্থিত ভাইৰাছ গৱেষণা কেন্দ্ৰটোৰ গৱেষণাগাৰৰ পৰা অসাৱধানতাৰশত এই ভাইৰাছ বিধ নিৰ্গত হোৱাৰ সম্ভাৱনা তেওঁ ব্যক্ত কৰিছে। যদি এই কথা সাঁচা হয়; তেন্তে মানৱতা আৰু বিশ্ব অৰ্থনীতিক বিধ্বস্ত কৰাৰ এই ষড়যন্ত্ৰ কোনে কৰিছে সেয়াও এক চিন্তনীয় বিষয়। এই কাৰ্য প্ৰকৃতি বিৰুদ্ধ আৰু মানৱতাৰ পৰিপন্থী।

পৃথিৱীত বৰ্তমান যি পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হৈছে তাৰ কাৰণো কিন্তু বৈজ্ঞানিক মনোবৃত্তিৰ লগত বিচ্ছিন্ন হোৱা আধ্যাত্মিক মানসিকতা। ভাৰতবৰ্ষৰ বাহিৰেও বৈজ্ঞানিক ক্ষেত্ৰত অগ্ৰগতি নোহোৱা বিশ্বৰ আন বহুতো ৰাষ্ট্ৰত প্ৰকৃতিক পূজা বা আৰাধনা কৰা পৰম্পৰা চলি আছে। নিজকে বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগী সম্পন্ন বুলি দাবী কৰা এচামলোকে এই কাৰ্যক ব্যংগ কৰিলেও কিন্তু ইয়াৰ আঁৰত প্ৰতীকাত্মক ৰূপত এক বৈজ্ঞানিক সত্য লুকাই আছে। সমগ্ৰ বিশ্বত বন্যজীৱৰ সংখ্যা দ্ৰুত গতিত হ্রাস পালেও কিন্তু মানৱ প্ৰজাতিৰ সংখ্যা দ্ৰুত গতিত বৃদ্ধি পাইছে। এই বৃদ্ধিয়েই হৈছে প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য (Ecological Balance) অসমতুল্য হোৱাৰ প্ৰধান কাৰণ। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে মানুহে নিজৰ স্বাৰ্থত প্ৰকৃতিৰ বুকুৰ পৰা এনে কেতবোৰ প্ৰজাতি ধ্বংস কৰি পেলাইছে; যিবোৰ প্ৰজাতিৰ অস্তিত্বৰ সৈতে একো একোটা অঞ্চলৰ বৃহত্তৰ জীৱগোষ্ঠীৰ অস্তিত্ব সৈতে জড়িত হৈ থাকে। এনে প্ৰজাতিসমূহক “Key Stone” প্ৰজাতি বোলে। এটা উদাহৰণ দিলে কথাটো বুজাত সহায় হ’ব। ধৰা হ’ল এখন বনাঞ্চলত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ ঔষধি গছ আছে। এই গছসমূহৰ বংশ বৃদ্ধি হ’বলৈ পৰাগযোগ হোৱাৰ অত্যন্ত আৱশ্যকতা আছে। যদি এই কাৰ্য পথিলাৰ এটা বিশেষ প্ৰজাতিৰ মাধ্যমত সম্পন্ন হয় তেন্তে এই ক্ষেত্ৰত উক্ত প্ৰজাতিটো হ’ব সেই গছবোৰৰ বাবে “Key Stone” প্ৰজাতি। কিন্তু স্বাৰ্থপৰ মানুহৰ অবৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ বাবেই দিনে দিনে বাঢ়ি অহা প্ৰদূষণ অথবা বাসস্থান ধ্বংসকৰণে এই প্ৰজাতিসমূহৰ অৱস্থিতি বিনষ্ট কৰি প্ৰকৃতিক অত্যধিক হাৰত ক্ষতি কৰিব ধৰিছে। কিন্তু যিবোৰ অঞ্চলত প্ৰকৃতিক পূজা কৰাৰ পৰম্পৰা আছে; সেইবোৰ দেশত এই কাৰ্যৰ হাৰ কম হোৱা দেখা গৈছে। সেয়ে মই ৰচনাখনত অলপ আগতে কৈ আহিছোঁ যে, বিজ্ঞানক নিয়ন্ত্ৰিত ৰূপত ৰাখিবলৈ ধৰ্মৰ প্ৰয়োজন।

মানুহে প্ৰকৃতিৰ পৰা পোৱা সৰ্বোত্তম প্ৰতিদানৰ পিছতো প্ৰকৃতিক ৰক্ষণাবেক্ষণ কৰিবলৈ নিশিকিলে। প্ৰকৃতিৰ সম্পদসমূহৰ নিয়ন্ত্ৰিত ব্যৱহাৰ (Sustainable Use) নকৰিলে। মানুহে সৃষ্টি কৰা প্ৰদূষণ বা অন্যান্য ধ্বংসাত্মক কাৰ্যকলাপৰ ফলতেই প্ৰকৃতিৰ উপাদানসমূহ বিস্তৰ পৰিমাণে ক্ষয়প্ৰাপ্ত হৈছে। ফিওদোৰ দস্তয়েভ্‌স্কিয়ে কোৱাৰ দৰে সম্প্ৰতি প্ৰকৃতিৰ অস্তিত্বৰ সংকটৰ কথা আহি পৰিছে। সেয়ে প্ৰকৃতিয়ে যিকোনো বিনিময়ৰ ৰূপত নিজৰ অন্তৰ্গত পৰিস্থিতি তন্ত্ৰসমূহত নিহিত স্থিতিৰক্ষণশীলতাৰ মাধ্যমেৰে নিজৰ ক্ষয়প্ৰাপ্ত অংশৰ পুনৰ্গঠন কৰি ল’ব। এই বিনিময়ৰ নামেই হ’ল কৰ’না মহামাৰী।

এই ক্ষেত্ৰত মন কৰিবলগীয়া কথা এয়ে যে, কৰ’না মহামাৰীৰ প্ৰভাৱতেই সমগ্ৰ বিশ্ব বৰ্তমান স্তব্ধ (Lock Down) ৰ ফলস্বৰূপে প্ৰকৃতিৰ বুকুত জল, স্থল, বায়ু অথবা শব্দ প্ৰদূষণৰ হাৰ কিছু স্তৰলৈ নিম্নগামী হৈছে বিগত কেইমাহমানজুৰি। এই সময়ছোৱাতেই প্ৰকৃতি ব্যস্ত আছে নিজৰ পুৰ্নিৰ্মাণ কাৰ্যত যাক বিজ্ঞানে নাম দিছে স্থিতিৰক্ষণশীলতাৰূপে। এয়াই হ’ল প্ৰকৃতিৰ অমোঘ নিয়ম।

*****

- লেখক : সহকাৰী অধ্যাপক, প্ৰাণীবিজ্ঞান বিভাগ, অভয়াপুৰী মহাবিদ্যালয়।

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্ব সংজ্ঞা, স্বৰূপ আৰু বিশ্লেষণ

ড° অৰ্পণা কোঁৱৰ

সমগ্ৰ বিশ্বত অসংখ্য জাতি-জনগোষ্ঠীয়ে বসবাস কৰি আছে। সেই জাতি-জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত অসংখ্য ভাষাৰ প্ৰচলন হৈ আছে। পৃথিৱীৰ বিভিন্ন অঞ্চলত প্ৰচলন হৈ থকা এই ভাষাবোৰৰ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ, শব্দৰ গঠন প্ৰণালী, বাক্যৰ গঠন পদ্ধতি আৰু শব্দসম্ভাৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান সুকীয়া বিশেষত্ব পৰিলক্ষিত হয়। এই ভাষাবোৰ সুকীয়া বিশেষত্বপূৰ্ণ হোৱাৰ বাবে ভাষাবোৰৰ সবহভাগেই পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ দুৰ্বোধ্য। সেয়ে বিভিন্ন অঞ্চলত প্ৰচলন হৈ থকা এই ভাষাবোৰক অধ্যয়নৰ জৰিয়তে এক শৃঙ্খলালৈ আনিবলৈ ভাষাবিজ্ঞানীসকলে বহু দিনৰে পৰা চেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে। প্ৰায় ঊনবিংশ শতিকাৰ পৰাই ভাষাবিদসকলে ভাষাবোৰৰ আভ্যন্তৰীণ গঠনৰ ভিত্তিত আলোচনা কৰি ভাষাবোৰক সুশৃঙ্খলিত ৰূপত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰিবলৈ যত্ন কৰি আহিছে। এই ভিন্ন ভাষিক বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ ভাষাসমূহক ভাষাবিদসকলে কেতিয়াবা ভৌগোলিকভাৱে কেতিয়াবা আকৃতিগত বা প্ৰকাৰ অনুসৰি আৰু কেতিয়াবা প্ৰাচীন ইতিহাস বা পাৰিবাৰিক সম্পৰ্ক বিচাৰ কৰি একোটা নিৰ্দিষ্ট পৰিয়ালত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। এনে চেষ্টাৰ ফলতে ভাষাৰ বৰ্গীকৰণৰ দুটা বিভাজন সৃষ্টি হৈছে। এটা হৈছে — পাৰিবাৰিক বৰ্গীকৰণ (Genealogical Classification); আনটো হৈছে — আকৃতিমূলক বৰ্গীকৰণ (Typological Classification)। ভাষা একোটা গঠনৰ ক্ষেত্ৰত ভাষাটোৰ কিছুমান স্বতন্ত্ৰ বৈশিষ্ট্য থাকে। এই স্বতন্ত্ৰ গঠনগত বৈশিষ্ট্য থকা ভাষাসমূহৰ ভিত্তিত গঠনগত শ্ৰেণীকৰণক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Typology)য়ে নিৰ্দেশ কৰে। আনহাতে প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাসমূহৰ গাঁথনিক বৈশিষ্ট্যক ভিত্তিত কৰি শ্ৰেণীবিন্যাস কৰা ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্য। সেয়ে প্ৰকাৰতত্ত্বক ভাষাবিজ্ঞানৰ জগতখনত ভাষাসমূহক একোটা নিৰ্দিষ্ট গোটত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰাৰ এটা পথ বুলি ক’ব পাৰি।

ভাষা শ্ৰেণীকৰণৰ নীতি আৰু ভাষাৰ গঠনগত নীতিৰ মাজত পাৰ্থক্য বিৰাজমান। ভাষা বিভাজনৰ সম্ভৱত এটা জনপ্ৰিয় নীতি হ’ল বংশগত বিভাজন। যেনে, ইংৰাজী আৰু জাৰ্মান ভাষাৰ মূল হ’ল ইন্দো-ইউৰোপীয় ভাষা পৰিয়াল। দুটা ভাষাৰ মাজত থকা সম্বন্ধই প্ৰকৃততে এইটোৱে প্ৰমাণ কৰে, যে এসময়ত ভাষা দুটাৰ পূৰ্বজ ভাষা একে আছিল। সাদৃশ্যৰ ওপৰত ভিত্তিত কৰি দুটা ভাষাক একে বংশগত ভাষা বুলি দাবী কৰা হয়, বিশেষকৈ ভাষাবোৰৰ একে পূৰ্বজৰ পৰা প্ৰচলিত হৈ অহা কিছুমান বিশেষ বৈশিষ্ট্যই এই কথা উদঙাই দিয়ে। উদাহৰণস্বৰূপে, উত্তৰ-পূব ভাৰতত কথিত আৰ্যভাষাবোৰ, যেনে — অসমীয়া, বাংলা, উৰিয়া, মাৰাঠী, বিহাৰী, কোঙ্কনী আদিৰ বিশ্লেষণৰ দ্বাৰা সেইবোৰৰ পূৰ্ব ৰূপ অপভ্ৰংশ, তাৰ পূৰ্ব ৰূপ প্ৰাকৃত আৰু তাৰো পূৰ্ব ৰূপ সংস্কৃত আৰু বৈদিক ভাষা আছিল বুলি পণ্ডিতসকলে উল্লেখ কৰি আহিছে। গতিকে এই আটাইবোৰ ভাষা একে আৰ্যভাষা পৰিয়ালৰ। এই ভাষাবোৰক আকৌ ইউৰোপৰ ভাষাবোৰৰ লগত ৰিজাই ইন্দো-ইউৰোপীয় বিৰাট পৰিয়ালটোৰ অন্তৰ্গত কৰা হৈছে। এই ভাষাকেইটাৰ মাজত থকা সম্বন্ধই প্ৰকৃততে এইটোৱে প্ৰমাণ

কৰে যে, এসময়ত ভাষাকেইটাক পূৰ্বৰ ভাষা একেই আছিল। সাধাৰণতে ভাষিক বৈশিষ্ট্যবোৰৰ সাদৃশ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিহে ভাষাকেইটাক একে বংশগত ভাষা বুলি দাবী কৰা হয়।

ভাষাবিজ্ঞানীসকলে আকৃতিমূলক আৰু পাৰিবাৰিক বা বংশানুগত দুয়োটা শ্ৰেণীবিভাজনকে বিজ্ঞানসন্মত বুলি গ্ৰহণ কৰিছে। প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাৰ জৰিয়তে ভাষাসমূহৰ গাঁথনিক আৰু ব্যৱহাৰিক অৰ্থাৎ কাৰ্যকৰী দিশৰ সাদৃশ্য বা বৈসাদৃশ্যসমূহ পৰ্যালোচনা কৰি শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয়। বিশেষকৈ প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাবোৰৰ আন্তঃ-সম্পৰ্কীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ (Inter-related feature) বিচাৰ কৰি একোটা নিৰ্দিষ্ট ৰূপত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। অৱশ্যে ভাষাবিদ Greenberg এ ভাষাৰ শব্দক্ৰমৰ সজ্জা অৰ্থাৎ Subject, Object আৰু Verb ৰ ভিত্তিতহে প্ৰকৃত প্ৰকাৰতাত্ত্বিক আলোচনা কৰিব পাৰি বুলি ক'ব খোজে।^১

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ সংজ্ঞা :

‘প্ৰকাৰতত্ত্ব’ শব্দটো ‘প্ৰকাৰ + তত্ত্ব’ এইদৰে দুটা ৰূপত সংপৃক্ত হৈছে। ‘প্ৰকাৰ’ শব্দটোৱে কোনো বিষয়ৰ স্বৰূপ বা ধৰণ সম্পৰ্কে ধাৰণা দিয়ে। অন্যহাতে ‘তত্ত্ব’ মানে হৈছে মানৱ কৰ্ম আৰু চিন্তাৰ পৰিধিৰ সমালোচনামূলক পদ্ধতিগত বিশ্লেষণ (Critical analysis of thought)। প্ৰকাৰতত্ত্বৰ ইংৰাজী ৰূপটো হৈছে ‘Typology’। এই শব্দটো জীৱবিজ্ঞান ‘Taxonomy’ শব্দটোৰ পৰা লোৱা হৈছে।^২ অৰ্থাৎ জীৱবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত জীৱসমূহৰ শ্ৰেণীবিভাজনৰ ব্যাখ্যা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা হয়। ইয়াত জীৱসমূহৰ বাহ্যিক ৰূপটোৰ পৰ্যবেক্ষণ কৰি জীৱবোৰৰ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা কৰে। ঠিক সেইদৰে ভাষাবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত ‘Typology’ শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰি ভাষাবিজ্ঞানীসকলে ভাষাৰ আভ্যন্তৰীণ গঠনৰ সম্পৰ্কে বিচাৰ বিবেচনা কৰে। ভাষা একোটাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বিচাৰ কৰি ই কোনটো শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ সৈতে মিল-অমিল তাক বিবেচনা কৰি শ্ৰেণীবিভাজন কৰে।

ভাষা প্ৰকাৰতত্ত্বৰ সম্পৰ্কে বিভিন্নজন ভাষাবিদে আগবঢ়োৱা মত সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

The Routledge Linguistic Encyclopaedia ৰ মতে — “মানৱ ভাষা অধ্যয়নৰ এটা তাত্ত্বিক ভাগ হৈছে ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতাত্ত্বিক, ই এটা চিন্তাকৰ্মক আৰু প্ৰশংসনীয় পদ্ধতি। ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে মানৱ ভাষাৰ গাঁথনিক ৰূপৰ ভিন্নতাসমূহ অধ্যয়ন কৰা আৰু সুসন্মতভাৱে ইয়াৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা।”

William Croft ৰ মতে — “প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাসমূহৰ গঠনগত অধ্যয়নৰ এটা ধাৰাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। যিটো ধাৰাত উৎপাদক আৰু কাৰ্যকৰী ধাৰাৰ পৰা নিৰ্দিষ্ট কিছুমান দিশত পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়।”^৩

Viveka Velupillai ৰ মতে — “প্ৰকাৰতত্ত্ব হৈছে ভাষাসমূহৰ মাজৰ গাঁথনিক সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্যৰ অধ্যয়ন কৰা।”^৪

ড° নগেন ঠাকুৰৰ মতে— “ভাষাৰ প্ৰাচীন ইতিহাস বা পাৰম্পৰিক সম্বন্ধ বিচাৰ নকৰি প্ৰচলিত ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব বিচাৰ কৰি অৰ্থাৎ পদবিন্যাস বা বাক্যগঠন ৰীতি বিশ্লেষণ কৰি সমষ্টিগতভাৱে ভাষাক বৰ্গীকৰণ কৰাৰ পদ্ধতিয়েই ৰূপতাত্ত্বিকগত বা বাক্যৰীতিগত বা প্ৰকৃপগত বৰ্গীকৰণ (Typological Classification)।”^৫

মুঠৰ ওপৰত ক’ব পাৰি যে, প্ৰকাৰতত্ত্ব হৈছে — ভাষাবিজ্ঞানৰ এখন অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰ; য’ত পৃথিৱীৰ ভাষাসমূহৰ ভাষিক বিশিষ্টতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সাধাৰণীকৰণ কৰা। প্ৰকাৰতত্ত্ব অধ্যয়নৰ জৰিয়তে বংশগতভাৱে মিল নোহোৱা অথবা ভৌগোলিকভাৱে দূৰত অৱস্থান কৰা ভাষাসমূহৰ মাজতো ভাষাৰ আন্তঃ-বৈশিষ্ট্য অধ্যয়ন কৰি ইয়াক শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয়।

ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতত্ত্ব বা ভাষা প্ৰকাৰতত্ত্ব (Linguistic typology or Language typology) :

ভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ এখন ক্ষেত্ৰ হৈছে ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়ন। পৃথিৱীৰ সকলোবোৰ ভাষাৰ গাঁথনিক আৰু ব্যৱহাৰিক দিশত কিছুমান মিল-অমিল দেখা যায়। ভাষাৰ এই মিল-অমিলসমূহ পৰ্যালোচনা কৰি শ্ৰেণীকৰণ কৰে ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বই। ভাষাৰ অধ্যয়নৰ এই শাখাত ভাষা একো একোটাৰ গাঁথনিক দিশ অৰ্থাৎ ধ্বনি-সংস্থান, ৰূপ-গঠন, শব্দ ক্ৰমৰ প্ৰণালী, বাক্য, সুৰ আৰু শ্বাসাঘাতৰ সম্পৰ্কেও অধ্যয়ন কৰে।

মন কৰিবলগীয়া যে, প্ৰকাৰতত্ত্ব ভাষাসমূহৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যক সামগ্ৰিকভাৱে তুলনা কৰাতকৈ আংশিক তুলনাক অধিক গুৰুত্ব দিয়া হয়। ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্ব সম্পৰ্কে চমুকৈ এনেদৰে ক'ব পাৰি — Linguistic typology (or language typology) is a field of linguistics that studies and classifies languages according to their structural and functional features. Its aim is to describe and explain the common properties and the structural diversity of the world's languages. [https://en.m.wikipedia.org >wiki]

ভাষাৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ স্বৰূপ :

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়নত ভাষাসমূহৰ গাঁথনিক পদ্ধতি অৰ্থাৎ শব্দ গঠন আৰু পদ-বিন্যাসৰ গঠন ৰীতি বিশ্লেষণ কৰি একে গঠন ৰীতিসমূহ একোটা সমষ্টিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। এই অধ্যয়নত ভাষাৰ প্ৰাচীন ইতিহাস বা পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক বিচাৰ কৰা নহয়। প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাত পৃথিৱীৰ ভাষাবোৰৰ শব্দ আৰু পদৰ গঠন ৰীতি, বাক্যত ব্যৱহৃত প্ৰত্যেক শব্দৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ বা পদৰ ক্ৰম কেনেধৰণৰ আৰু বাক্যবোৰত পদবোৰৰ কেনেদৰে সংগতি ঘটে তাক গঠনাত্মক দৃষ্টিৰে বিচাৰ কৰি ভাষাসমূহক এটা নিৰ্দিষ্ট শৃংখলালৈ আনিবলৈ চেষ্টা কৰা হয়। ভাষাৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ পদ্ধতি মূলতঃ বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি। অৱশ্যে বৰ্ণনাত্মক ভাষাবিজ্ঞানৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ এশ বছৰৰ পূৰ্বে ভাষাৰ গাঁথনিক দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰি ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাবোৰক শ্ৰেণীকৰণ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। এই চিন্তাৰ আৰম্ভণি ঘটাইছিল Friedrich Von Schlegel এ আৰু পাছত তেওঁৰ ভাতৃ August Von Schlegel য়ে ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ বিস্তাৰ ঘটায়।

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়নে দুই ধৰণৰ ধাৰণাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। প্ৰথমটো, এটা ভাষাৰ সৈতে অন্য এটা ভাষাৰ গাঁথনিক দিশত তুলনা কৰিব পাৰি। অৰ্থাৎ ভাষাত অন্তৰ্নিহিত থকা সামগ্ৰিক বৈশিষ্ট্যসমূহক কিছুমান নিৰ্দিষ্ট সাৰ্বজনীন গুণ বা বৈশিষ্ট্য (Universal Properties) ৰূপে গণ্য কৰা হয়। সেই বৈশিষ্ট্যবোৰ ভাষাবোৰৰ গাঁথনিক ৰূপৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ভাষাবোৰৰ এনে সামগ্ৰিক বৈশিষ্ট্যক ভাষাৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নে বিচাৰ কৰি আহিছে।

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়নৰ দ্বিতীয়টো ধাৰণা হৈছে — ভাষাবোৰৰ মাজত থকা গাঁথনিক ৰূপৰ পাৰ্থক্যৰ ভিত্তিত বিচাৰ কৰা। যদি ভাষাবোৰৰ মাজত থকা বৈশিষ্ট্যবোৰৰ পাৰ্থক্য নাথাকিলহেঁতেন; তেতিয়া মানৱ ভাষাৰ সকলো স্বতন্ত্র নিৰ্দেশই সম্ভৱতঃ একক ৰূপৰ অধীন হৈ পৰিলহেঁতেন। তদুপৰি ভাষাবোৰৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য বিচাৰত জটিলতাৰ সৃষ্টি নহ'লহেঁতেন। আনহাতে কোনো এটা ভাষাৰ প্ৰতি বিশেষ একাগ্ৰতা বা ভাষাটোৰ দ্বাৰা অন্য ভাষা প্ৰভাৱিত হয়, তেতিয়া ভাষাবিজ্ঞানত ভাষাবোৰৰ আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত সমস্যাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। কাৰণ ভাষাৰ সাৰ্বজনীনতাৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল ভাষাসমূহৰ সামগ্ৰিক প্ৰচেষ্টাৰ জৰিয়তে প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ মাত্ৰাত ইয়াৰ সম্ভাৱ্য ভাষা ভিন্নতা আৰু সীমাবদ্ধতা বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা। বহুক্ষেত্ৰত প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাৰ নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰখনৰ পটভূমি অধ্যয়ন কৰিহে মন্তব্য আগবঢ়ায়।

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়ন ভাষা বিশেষৰ বংশগত বা ভৌগোলিক সাৰ্বজনীন গুণাগুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল নহয়; ভাষাৰ গাঁথনিক বিশিষ্টতাৰ ওপৰতহে এই অধ্যয়ন নিৰ্ভৰশীল। বিশেষকৈ প্ৰকাৰতত্ত্বই গঠনগত দিশত প্ৰায়ে মিল থকা ভাষাবোৰৰ বৈশিষ্ট্য বিচাৰ কৰে। যিবোৰ বংশগতভাৱে একে নহয় অথবা ভৌগোলিক অৱস্থান অনুসৰি এটা ভাষা অন্য এটা ভাষাৰপৰা পৃথক; অথচ এই ভাষাবোৰৰ বৈশিষ্ট্য গঠনৰ ফালৰপৰা একে। উদাহৰণস্বৰূপে Turkish আৰু Quechua ভাষা বাক্যতাত্ত্বিক দিশত বহুত একে। কিন্তু ভাষা দুটাৰ বংশ একে নোহোৱাৰ উপৰি ভৌগোলিক অৱস্থানো দূৰত; তথাপিও ভাষা দুটাৰ মাজত যথেষ্ট মিল পৰিলক্ষিত হয়।

ভাষা শ্ৰেণীকৰণৰ অন্য এটা দিশ হ'ল ভৌগোলিক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Area Typology)। ভৌগোলিকভাৱে একেলগে বহুদিন ধৰি বসবাস কৰা আৰু সঘন যোগাযোগৰ ফলত সেই বিশেষ সমষ্টিৰ ভাষাবোৰে কিছুমান একে বৈশিষ্ট্য বহন কৰে। এইক্ষেত্ৰত ধাৰ কৰা (Loan word) শব্দৰ কথা ক'ব পাৰি। এনে ঋণকৃত শব্দৰ বিচাৰ শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বই কৰে। আনহাতে যুগ্ম বৈপৰীত্য (Binary opposition) ৰ জৰিয়তে দুটা ভাষাৰ মাজত থকা স্পষ্ট বিভাজন ভাষাৰ

প্ৰকাৰতত্ত্বই প্ৰমাণ কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, এটা ভাষাত যদি Voiceless nasal ধ্বনি থাকে তেতিয়া ভাষাটোত Voice nasal ধ্বনিও থাকিব। এই বিৱৰণ সাৰ্বজনীন চেতনাৰ মাজত আৱদ্ধ ভাষা অধ্যয়নে সম্ভৱ কৰি তোলে। পৃথিৱীত এনে কোনো ভাষা নাই যে Voiceless nasal ধ্বনি আছে, কিন্তু Voice nasal ধ্বনি নাই। এই দৃষ্টিভংগীয়ে সমান্তৰালভাৱে ভাষাৰ ত্ৰিমাত্ৰিক প্ৰকাৰতত্ত্বকে নিৰ্দেশ কৰে—

- কেৱল ঘোষ নাসিক্য Voice Nasal (English)
- সঘোষ আৰু অঘোষ নাসিক্য Voiced & Voiceless Nasal (Burmese)
- য'ত কোনো নাসিক্য ধ্বনি নাই (North America)

কোনো এটা ভাষাৰ প্ৰতি বিশেষ একাপ্ৰতাৰ বাবেই হওক অথবা এটা দুৰ্বল ভাষাই আন এটা সবল ভাষা দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হোৱাৰ বাবেই হওক, তেতিয়া তেনে ভাষাৰ গঠনগত দিশৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক আলোচনাত কিছুমান সমস্যাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। কাৰণ ভাষাৰ সাৰ্বজনীনতাৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল ভাষাসমূহৰ সামগ্ৰিক প্ৰচেষ্টাৰ জৰিয়তে প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ মাত্ৰাত ইয়াৰ সম্ভাৱ্য ভাষা বিভিন্নতা (বিভিন্ন ৰূপ) আৰু সীমাবদ্ধতাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা। বহুক্ষেত্ৰত প্ৰকাৰতত্ত্বই ভাষাৰ নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰখনৰ পটভূমি অধ্যয়ন কৰিহে মন্তব্য আগবঢ়ায়।

ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতত্ত্বৰ বৈশিষ্ট্য :

আগত উনুকিয়াই অহা হৈছে যে, ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাত মূলতঃ ভাষাৰ গাঁথনিক বিশেষত্বৰ স্বৰূপ উদঙুৱা আৰু এইবোৰৰ মাজত তুলনামূলক অধ্যয়ন কৰা। পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাবোৰৰ মাজত গাঁথনিক বিচাৰৰ জৰিয়তে গঠনৰ ফালৰ পৰা সাদৃশ্য থকা ভাষাবোৰক একক ৰূপত শ্ৰেণীকৰণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰে। তলত ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ বিশেষ গুণসমূহৰ বিষয়ে কেইটামান দিশ আগবঢ়োৱা হৈছে।

- প্ৰকাৰতত্ত্বই পৃথিৱীত প্ৰচলিত বিভিন্ন ভাষাসমূহৰ গাঁথনিক আৰু ব্যৱহাৰিক দিশৰ আন্তঃসম্পৰ্কীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ বিচাৰ কৰে। একেমূলীয় অথবা অন্য ভাষিক গোষ্ঠীৰ ভাষাসমূহৰ মাজত থকা সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্যৰ ভিত্তিত ভাষাবোৰক একোটা নিৰ্দিষ্ট ৰূপত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। তুলনামূলক বা ভেদাত্মক ভাষাবিজ্ঞানৰ দৰে ইয়াত মাত্ৰ দুটা ভাষাৰ ভাষাগত বিশেষত্বৰ তুলনা কৰা নহয়, ইয়াত একাধিক ভাষাৰ গঠনগত তুলনাৰে এনে দিশত সাদৃশ্য থকা ভাষাবোৰক একক ৰূপত শ্ৰেণীকৰণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰে। ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বগত তুলনা ভাষাৰ আংশিক ৰূপৰ তুলনাত, সামগ্ৰিক বিশেষত্বৰ তুলনা নহয়।
- ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নে ভাষাৰ ধ্বনি সংস্থান, ৰূপ গঠন, বাক্য গঠন, শব্দ, অৰ্থ, পদৰ ক্ৰম, স্থানিক সামি্প্য, সুৰ, স্বাসাঘাত এই দিশবোৰৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰে। প্ৰকাৰতত্ত্ব ভাষাৰ গাঁথনিক লক্ষণৰ লগতে বিশেষকৈ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব আৰু বাক্যতত্ত্বৰ আধাৰত ভাষাবোৰৰ সম্ভৱপৰ পাৰ্থক্যসমূহ চিনাক্তকৰণ আৰু শ্ৰেণীকৰণ কৰে।
- প্ৰকাৰতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণেৰে পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাসমূহৰ বাক্যৰ পদৰ ক্ৰমৰ মূল আধাৰকেইটা নিৰ্দেশ কৰিছে এনেদৰে — SVO, SOV, VSO, VOS, OVS, OSV। পদৰ ক্ৰমৰ সৈতে সংগতি ৰাখি প্ৰকাৰতত্ত্বই বাক্যতাত্ত্বিক দিশসমূহ বিচাৰ কৰে। SOV আৰু SVO পদৰ ক্ৰমৰ ভাষাৰ বাক্যবৃক্ষ (Language Tree) ধাৰণা প্ৰকাৰতত্ত্বই দিবলৈ চেষ্টা কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, ইংৰাজী ভাষাৰ ক্ৰম SVO হোৱাৰ বাবে ইয়াৰ গঠন (Head + Modifier) সোঁফালে প্ৰশাখায়ুক্ত হয়। আনহাতে অসমীয়া বা জাপানী ভাষাত SOV হোৱাৰ বাবে (Modifier + Head) বাওঁফালে প্ৰশাখায়ুক্ত হয়। প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ দিশৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিলে অসমীয়া ভাষাকে ধৰি অসমৰ তিব্বতবৰ্মীয় ভাষাসমূহৰ বাক্যত পদৰ ক্ৰম SOV। আনহাতে অসমৰ টাইমূলীয় ভাষাৰ বাক্যত পদৰ ক্ৰম SVO পোৱা যায়।
- ভাষা এটাৰ পদৰ ক্ৰমৰ সৈতে কেতবোৰ ব্যাকৰণগত বৈশিষ্ট্যও সম্পৃক্ত হৈ থাকে। পদৰ ক্ৰম অনুসৰি কেতিয়াবা সৰ্গবোৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে, ভাষা এটাৰ প্ৰাথমিক পদৰ ক্ৰম SOV

হ'লে ভাষাটো পৰসৰ্গ (Post-position) ৰ যোগ হোৱা প্ৰৱণতা থাকে। আনহাতে ভাষাটোৰ পদৰ ক্ৰম SVO হ'লে ভাষাটো উপসৰ্গ (Pre-position) ৰ ব্যৱহাৰ হোৱা প্ৰৱণতা বেছি দেখা যায়।

- ভাষাবিজ্ঞানৰ অধ্যয়নৰ এক বিশেষ ক্ষেত্ৰ ভাষা সাৰ্বজনীনতা (Language Universal) ৰ লগত ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে। ভাষা সাৰ্বজনীনতাৰ গৱেষণাই পৃথিৱীৰ সকলো ভাষাৰ মাজত থকা সাদৃশ্যসমূহ বিচাৰ কৰে। অন্যহাতে প্ৰকাৰতত্ত্বৰ গৱেষণাই ভাষাসমূহৰ মাজত থকা একক বিশেষত্ব আৰু বৈসাদৃশ্যসমূহৰ পৰ্যালোচনা কৰে। সেয়ে ধাৰণাগতভাৱে আৰু তাত্ত্বিকগতভাৱে দুয়োখন ক্ষেত্ৰৰ মাজত ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক আছে।

ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্বৰ বিভিন্ন দিশ

ভাষাৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক আলোচনাই প্ৰধানকৈ তলৰ ক্ষেত্ৰকেইখনক সামৰি লৈছে।

- ক) ধ্বনিতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Phonological Typology)
- খ) ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Morphological Typology)
- গ) শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Lexical Typology)
- ঘ) বাক্যতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব (Syntactic Typology)

ধ্বনিতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব :

ধ্বনিতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নে পৃথিৱীত প্ৰচলিত ভাষাসমূহৰ পৰিয়াল অনুসৰি ধ্বনিৰ ভিন্নতাৰ ৰূপ বিশ্লেষণ কৰে। প্ৰকাৰতত্ত্বৰ এইখন ক্ষেত্ৰই ধ্বনি আৰু ধ্বনিবিন্যাসৰ অধ্যয়নক সামৰি লয়। উচ্চাৰণৰ ধৰণ আৰু স্থানৰ ভিত্তিত ধ্বনিৰ বিন্যাস কৰা হয়। ধ্বনি বিষয়ক অধ্যয়নে সামৰি লোৱা তিনিটা ভাগ হৈছে—

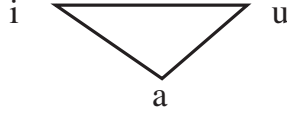
- (ক) ধ্বনিবিজ্ঞান (phonetics)
- (খ) ধ্বনিতত্ত্ব (phonology)
- (গ) বৰ্ণবিজ্ঞান (phonemics)।

ধ্বনিতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বত ধ্বনিৰ গুণ, সন্ধি, শ্বাসাঘাত, সুৰ, অক্ষৰ আদি গঠনৰ দিশসমূহ বিচাৰ কৰা হয়। পৃথিৱীত প্ৰচলিত প্ৰত্যেক ভাষাৰ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ প্ৰক্ৰিয়া একে নহয় আৰু বাগিন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা উচ্চাৰিত ধ্বনিৰ সংযোগত সৃষ্টি হোৱা শব্দবোৰৰ মাজত সাদৃশ্য নাই। সেয়ে ভাষাক যাদুচ্ছিক বোলা হয়। পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেক ভাষাত উচ্চাৰিত ধ্বনিসমূহক নিৰ্দিষ্ট একোটা ৰীতিৰ মাজত নীতিবদ্ধ কৰিব নোৱাৰি। এই ভাষাসমূহৰ বাগিন্দ্ৰিয়ৰ জৰিয়তে উচ্চাৰণ হোৱা ধ্বনিসমূহক ধ্বনিৰ গুণাগুণৰ ভিত্তিত বিশ্লেষণ আৰু শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয়। বৰ্তমান বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যৰ যুগত পৰীক্ষামূলক ধ্বনিবিজ্ঞান (Experimental phonetics) পদ্ধতিত কিছুমান ছফটৱেৰৰ সহায়ত ধ্বনিসমূহৰ ভৌতিক গুণ (Physical properties), যেনে— ফৰম্যান্ট (formant), তৰংগ দৈৰ্ঘ্য (frequency), তৰংগ পৰিসৰ (spectrum) নিৰ্ণয় কৰা হয়। মূলত ধ্বনিবিজ্ঞানত উৎপাদিত ধ্বনিৰ ব্যাখ্যা, ধ্বনিৰ প্ৰদৰ্শন আৰু ধ্বনি জোখ-মাখ— এই তিনিটা দিশত আলোচনা কৰা হয়।

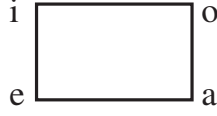
ধ্বনিবিজ্ঞানৰ বিশ্লেষণত মুখবিবৰ বিস্তৃতি অনুসৰি ধ্বনিৰ উচ্চাৰণৰ ধৰণ আৰু স্থানৰ ভিত্তিত ধ্বনিসমূহক বিন্যাস কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে ভাষাবিশেষত উচ্চাৰিত হোৱা স্বৰধ্বনিসমূহ কিছুমান ধ্বনি পদ্ধতি নিৰ্ণয় কৰি লোৱা হয়। সেইকেইটা হৈছে—

- (ক) ত্ৰিকোণীয়া পদ্ধতি
- (খ) চাৰিকোণীয়া পদ্ধতি
- (গ) পাঁচকোণীয়া পদ্ধতি

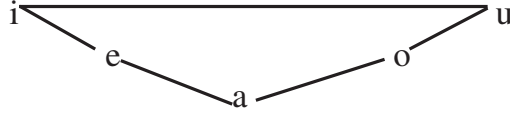
পৃথিৱীৰ ভাষাসমূহৰ ভাষা পৰিয়াল অনুযায়ী স্বৰধ্বনি ভিন্ন ৰূপত প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। কিছুমান ভাষাৰ ধ্বনি পদ্ধতি ত্ৰিকোণীয়া হয়। উদাহৰণস্বৰূপে আৰবী ভাষাত ত্ৰিকোণীয়া পদ্ধতিৰ নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি।

তানকাৱা ভাষাত (Tankawa) পোৱা চাৰিকোণীয়া পদ্ধতিৰ স্বৰধ্বনি কেইটা হ'ল-

কিছুমান ভাষাত পাঁচকোণীয়া পদ্ধতিৰ ধ্বনি পোৱা যায়। লেটিন ভাষাত পোৱা স্বৰধ্বনিৰ উদাহৰণ—

সেইদৰে অসমীয়া ভাষাত আঠোটা স্বৰধ্বনিৰ পদ্ধতি পোৱা যায়। তদুপৰি ভাষাৰ শ্ৰেণীবিভাগত স্বৰধ্বনিবোৰৰ পদ্ধতি শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয় মুখবিবৰৰ বিস্তৃতি অনুসৰি। পৃথিৱীৰ প্ৰতিটো ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ভাষাবোৰৰ ধ্বনিসমূহ নিৰ্দিষ্ট একোটা কাঠামোৰ মাজত নীতিবদ্ধ কৰাটো অসম্ভৱ। অসমীয়া ভাষাত আঠোটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি পোৱা যায়। স্বৰধ্বনিবোৰৰ ধ্বনিগুণ তলত দেখুওৱা হৈছে।

/ই/	উচ্চ, প্ৰান্তীয়, বিবৃত্তৌষ্ঠ।
/এ'/	মধ্যসম, প্ৰান্তীয়, বিবৃত্তৌষ্ঠ।
/এ/	মধ্যভাস, প্ৰান্তীয়, বিবৃত্তৌষ্ঠ।
/অ'/	মধ্য, কেন্দ্ৰীয়, অৰ্ধবিবৃত্তৌষ্ঠ।
/উ/	উচ্চ, মূলীয়, সংবিবৃত্তৌষ্ঠ।
/অ/	মধ্যভাস, মূলীয়, সংবিবৃত্তৌষ্ঠ।
/আ/	নিম্ন, কেন্দ্ৰীয়, বিবৃত্তৌষ্ঠ।

ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বঃ

ভাষাসমূহত ব্যৱহৃত ৰূপসমূহৰ তাত্ত্বিক আৰু প্ৰায়োগিক দিশত কৰা অধ্যয়নসমূহ এটা দিশ হৈছে—ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব। ঊনবিংশ শতিকাত ভাষাবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বৰ ধাৰণাটো Friedrich Von Schelegel য়ে আৰম্ভণি ঘটাইছিল যদিও তেওঁৰ ভ্ৰাতৃ August Von Schlegel এ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক ভাষাবিজ্ঞান অধ্যয়নৰ বিস্তাৰ ঘটায়। Schlegel এ ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাত isolating, agglutinative আৰু inflectional এই তিনিটা ভাগৰ কথাও তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। ৰূপতত্ত্বানুগত বা প্ৰকৃপানুগত বৰ্গীকৰণত ভাষাৰ পদ-বিন্যাস বা বাক্য-গঠন ৰীতিৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়। ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বই পৃথিৱীৰ ভাষাবোৰৰ শব্দ আৰু পদৰ গঠন ৰীতি, বাক্যত ব্যৱহৃত প্ৰত্যেক শব্দৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ বা পদৰ ক্ৰম কেনেধৰণৰ আৰু বাক্যবোৰত পদবোৰৰ কেনেদৰে সংগতি ঘটে তাক গঠনাত্মক দৃষ্টিৰে বিচাৰ কৰি ভাষাসমূহক এটা নিৰ্দিষ্ট শৃংখলাৰ আওঁতালৈ অনাৰ চেষ্টা কৰে। ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতাত্ত্বিক ভাষাবিজ্ঞানৰ পদ্ধতি মূলতঃ বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি। অৱশ্যে বৰ্ণনাত্মক ভাষাবিজ্ঞানৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ এশ বছৰৰ পূৰ্বে ভাষাৰ গাঁথনিক দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰি ভাষাবোৰক শ্ৰেণীকৰণ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেক ভাষাৰে ৰূপগঠন বা শব্দ গঠন ৰীতি ইমানবেছি ভিন্ন যে, নিৰ্দিষ্ট এক নিয়ম বা পদ্ধতিৰে বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰাত অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'ব লগীয়া হয়।

ফিচা 'সন্তান' + জী 'মাইকী' = ফিচাজী 'ছোৱালী'

ইয়াত 'ফিচা' হৈছে কাৰ্যকৰী শব্দ।

ঘ) বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ বা পদৰ সুনিৰ্দিষ্ট ক্ৰম :

যোগাত্মক ভাষাৰ দৰে অযোগাত্মক ভাষা কঠোৰ ব্যাকৰণগত বীতিৰ মাজত আৱদ্ধ নহয়, এই ক্ষেত্ৰত কাৰ্যকৰী শব্দৰ গুৰুত্ব অধিক। এই ভাষাৰ বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ বা পদৰ সুনিৰ্দিষ্ট ক্ৰম বক্ষা কৰা হয়। এই শ্ৰেণীৰ প্ৰায়বোৰ ভাষাত বাক্যত পদৰ ক্ৰম হৈছে — কৰ্তা-ক্ৰিয়া-কৰ্ম। এই ভাষাবোৰৰ ব্যাক্য গাঁথনি দৃঢ়পিনদ্ধ। গতিকে একোটা বাক্যত শব্দ প্ৰয়োগৰ স্থান সালসলনি হ'লে ইয়াৰ অৰ্থৰ সলনি হয়। ফাকে ভাষাৰ উদাহৰণ—

১) কাও (মই) হেত (কৰা) আ-মু (কাম) ছিও (কালবাচক ৰূপ) 'মই কাম কৰি আছোঁ'

২) আমু (কাম) কাও (মোৰ) হেত (কৰা) ছিও (কালবাচক ৰূপ) 'মোৰ কাম কৰি আছোঁ'

ইয়াত বাক্য (ক) ত 'কাও' (কৰ্তা) আৰু 'আমু (কৰ্ম) 'ছিও' (ক্ৰিয়া), কিন্তু বাক্য (খ) ত প্ৰয়োগৰ স্থান সলনি হোৱাত 'আ-মু কাও' (কৰ্তা) আৰু হেত ছিও (ক্ৰিয়া পদ); এই বাক্যত কৰ্ম ব্যৱহাৰ হোৱা নাই।

ফাকে ভাষাৰ আন এক উদাহৰণ—

কাই মে 'মাইকী কুকুৰা' — ইয়াত 'মে' স্ত্ৰীলিঙ্গসূচক ৰূপ।

মে কাই 'মাক কুকুৰা' — ইয়াত 'মে' স্ত্ৰীলিঙ্গসূচক ৰূপ বুজোৱাৰ উপৰি পোৱালি থকা কুকুৰাক বুজাইছে।

যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষা (Organic Language) :

যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাত বাক্যগত সম্বন্ধৰ ভিত্তিত প্ৰত্যয়, বিভক্তি আদি যোগ কৰা হয়। প্ৰত্যয়, বিভক্তি যোগ হোৱাৰ পিছত কিছুমান শব্দৰ আভ্যন্তৰীণ পৰিৱৰ্তন ঘটে আৰু কিছুমান শব্দৰ ৰূপৰ কোনো সলনি নহয়। সাধাৰণতে যোগাত্মক ভাষাত প্ৰতিপাদিক আৰু প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত নতুন নতুন শব্দ গঠন কৰা হয়। এনে প্ৰত্যয় সংযোগৰ ফলত ভাষাবোৰৰ ৰূপ-ধ্বনিগত (morpho-phonemic) পৰিৱৰ্তন ঘটা দেখা যায়। এই শ্ৰেণীৰ ভাষাসমূহতো ভাষা বিশেষে কিছুমান সুকীয়া সুকীয়া লক্ষণ দেখা যায়। কেতিয়াবা যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাত অযোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ আৰু অযোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাত যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যও পৰিলক্ষিত হয়। সেয়ে কোনোটো ভাষা যোগাত্মক নে অযোগাত্মক এই কথা মূল গাঁথনিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি থিৰাং কৰা হয়; ভাষাৰ দুই এটা লক্ষণৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নিৰ্ণয় কৰা নহয়। পৃথিবীৰ অধিকাংশ ভাষাই যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ অন্তৰ্গত। সংস্কৃত, অসমীয়া আদি যোগাত্মক শ্ৰেণীৰ ভাষা। ভাষাসমূহত প্ৰত্যয়, বিভক্তি যোগ হোৱাৰ লক্ষণ অনুসৰি যোগাত্মক ভাষাক তিনিটা ভাগত ভগোৱা হৈছে, যেনে— অগ্লিষ্ট, গ্লিষ্ট আৰু প্ৰগ্লিষ্ট।

অগ্লিষ্ট (Agglutiting) :

অগ্লিষ্ট ভাষাত মূল ৰূপৰ লগত সৰ্গবোৰ ইটোৰ পিছত সিটো গাঁঠি দিয়া হয়। অৱস্থান অনুযায়ী প্ৰাকৃতি বা ৰূপবোৰে স্বতন্ত্ৰ পৰিচয় সূচিত কৰে। অৰ্থাৎ শব্দবোৰ একেলগে সংযোগ কৰিলেও শব্দবোৰ জিলিকি থাকে। এই শব্দবোৰৰ মাজত আভ্যন্তৰীণ পৰিৱৰ্তন নঘটে। তুৰ্কী ভাষাত এনে বৈশিষ্ট্য দেখা যায়। তলত কেইটামান উদাহৰণ দিয়া হৈছে।

সেৰ্ - মেৰ্

'ভাল পোৱা'

সেৰ্ ইল - মেৰ্

'ভাল পোৱা হ'ব'

সেৰ্ দিৰ - ইল মেৰ্

'ভাল পাবলৈ অনা হ'ব'

অগ্লিষ্ট যোগাত্মক ভাষাক মূল ৰূপৰ লগত অথবা ৰূপসমূহৰ যোগ হোৱাৰ অৱস্থান অনুসৰি চাৰিটা ভাগত ভগোৱা হৈছে। যেনে—পূৰ্ব যোগাত্মক (prefix agglutiting), মধ্য যোগাত্মক (infix agglutiting), পূৰ্বস্ব যোগাত্মক (prefix-suffix agglutiting) আৰু অন্ত যোগাত্মক (suffix agglutiting)। এনে লক্ষণ আফ্ৰিকাৰ বাল্টু, ড্ৰাভিড

পৰিয়ালৰ ভাষা, তুৰ্কী ভাষা, প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ ভাষাসমূহত দেখিবলৈ পোৱা গৈছে।

বড়ো ভাষাতো অশ্লিষ্ট ভাষাৰ গাঁথনিক বৈশিষ্ট্য পোৱা যায়। উদাহৰণ—

মানচি	+	জীং	=	মানচি জীং	‘মানুহৰ দ্বাৰা’
আংনি	+	আফা	=	আং নি আফা	‘মোৰ দেউতা’
বিজাব	+	ফাঁৰ	=	বিজাব ফাঁৰ	‘কিতাপবোৰ’

ইয়াত ‘মানচি’, ‘আং’ আৰু ‘বিজাব’ শব্দৰ পিছত ক্ৰমে কৰণকাৰকৰ ‘জীং’, সম্বন্ধৰ ৰূপ ‘নি’ আৰু বহুবচনাত্মক ৰূপ ‘ফাঁৰ’ পোনপটীয়াভাৱে যোগ হৈছে।

শ্লিষ্ট (Inflecting Language) :

শ্লিষ্ট ভাষাত এটা প্ৰাকৃতিকে বহুতো অৰ্থ বহন কৰে। তদুপৰি এই ভাষাত ব্যাকৰণগত কাৰ্য অনুসৰি শব্দ বা প্ৰাকৃতিবোৰৰ আন্তঃ পৰিৱৰ্তন ঘটে। সৰ্গ সংযোগৰ লগে লগে ধাতু আৰু শব্দমূলৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে। এই ভাষাবোৰত প্ৰচুৰ পৰিমাণে প্ৰত্যয়, বিভক্তিৰ যোগত যৌগিক ৰূপ সাধন কৰা হয়। সংস্কৃত আৰু লেটিন ভাষা হৈছে বিশুদ্ধ শ্লিষ্ট ভাষা। সংস্কৃত ভাষাৰ উদাহৰণ হ’ল—

	সংস্কৃত	ইংৰাজী
কৰ্তা	বালকা + ঃ = বালকাঃ	a boy
কৰ্ম	বালক + ম = বালকম্	to a boy
কৰণ	বালক + এন, ন = বালকেন	by a boy
সম্বন্ধ পদ	বালক + স্য = বালকস্য	of a boy

ইয়াত ইংৰাজী ভাষাৰ boy শব্দমূল অপৰিৱৰ্তন, কিন্তু সংস্কৃত ভাষাত পৰসৰ্গ প্ৰয়োগ হোৱাত প্ৰকৃতি বা শব্দমূল পৰিৱৰ্তন হৈছে। অশ্লিষ্ট ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য, সৰ্গ সংযোগৰ পিছত শব্দমূল আৰু ধাতু অপৰিৱৰ্তনীয়। ইংৰাজী ভাষাত অশ্লিষ্ট আৰু শ্লিষ্ট দুয়োটা ভাষাৰে ভাষিক বৈশিষ্ট্য মন কৰিবলগীয়া। যেনে —

good + ness = goodness, bad + ness = badness, kill + ed = killed

শ্লিষ্ট ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য, য’ত ক্ৰিয়া আৰু কাল দুয়োটা একেলগে নিৰ্দেশ কৰিছে। যেনে —

sing > sang > sung

শ্লিষ্ট ভাষাত প্ৰাকৃতিবোৰৰ সুস্পষ্ট বিভাজ্য ৰূপ পোৱা নাযায়। ধাতু, শব্দমূল অথবা মুক্তৰূপৰ লগত বন্ধৰূপ যোগ হ’লে মূল শব্দটোৰ ধ্বনিৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে। এই পৰিৱৰ্তন কেতিয়াবা ধ্বনিগত নিয়ম অনুসৰি হয়। অৱশ্যে তিৰ্যক ৰূপবোৰৰ পৰিৱৰ্তন কোনো বিশেষ নিয়মৰ অধীনত নহয়। অসমীয়া ভাষাত বিভিন্ন কাৰক অনুসৰি কাৰকসূচক বিভক্তি প্ৰয়োগ কৰিলে ব্যক্তিব্যচক সৰ্বনামৰ ৰূপৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে। তলত উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে।

প্ৰথম পুৰুষ ‘মই’	একবচন	বহুবচন
কৰ্তা	মই	আমি
কৰ্ম	মই-ক (মোক)	আমি-ক (আমাক)
কৰণ	মই-ৰ- দ্বাৰা (মোৰ দ্বাৰা)	আমি-ৰ-দ্বাৰা (আমাৰ দ্বাৰা)
নিমিত্ত	মই-লৈ (মোৰলৈ/মোলৈ)	আমি-লৈ (আমাৰলৈ/আমালৈ)
অপাদান	মই-ৰ-পৰা (মোৰ পৰা)	আমি-ৰ-পৰা (আমাৰ পৰা)
সম্বন্ধ পদ	মই-লৈ (মোৰলৈ/মোলৈ)	আমি-লৈ (আমাৰলৈ/আমালৈ)
অধিকৰণ	মই-ত (মোত)	আমি-ত (আমাত)

শ্লিষ্ট ভাষাবোৰ দুই প্ৰকাৰৰ পোৱা যায়— অন্তৰ্মুখী আৰু বহুৰ্মুখী। অন্তৰ্মুখী শ্লিষ্ট ভাষাৰ নমুনা আৰবী ভাষাত

পোৱা যায়। মূল ৰূপটোৰ মাজত সুকীয়া সুকীয়া স্বৰবৰ্ণ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি শব্দবোৰ পৃথক কৰা হয়। সাধাৰণতে আৰবী ভাষাৰ মূল ৰূপটো তিনিটা ব্যঞ্জনৰে গঠিত হয়। যেনে—

ক্ ত্ ব্	‘বিল’
কা তা বা	‘এজন মানুহে লিখিছে’
ক ত বা	‘আখৰ’
কি তা ব	‘কিতাপ’
কু তু ব	‘কিতাপবোৰ’

শ্লিষ্ট ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যবোৰ হ’ল—

- শ্লিষ্ট ভাষাত প্ৰত্যয় আৰু বিভক্তিৰ জৰিয়তে বাক্যত প্ৰয়োগ হোৱা শব্দ বা পদসমূহৰ পৰস্পৰ সম্পৰ্ক নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি। ধাতু আৰু শব্দৰ লগত প্ৰত্যয়-বিভক্তি যোগ কৰি বচন, লিংগ, কাৰক, কাল আদিৰ ধাৰণা দিয়া হয়।
- বাক্যত ব্যৱহৃত সৰ্গসমূহ শব্দৰ অপৰিহাৰ্য অংগ। সৰ্গসমূহে স্বতন্ত্ৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰে, ই মূল শব্দৰ সৈতে যোগ হৈ নতুন ৰূপ লাভ কৰি অৰ্থপ্ৰকাশ কৰে।
- ধাতু বা শব্দমূলৰ সৈতে প্ৰত্যয় যোগ কৰিব পাৰি কাৰণে এই ভাষাত একেটা মূল বা প্ৰকৃতিৰপৰা বিশেষ্য, বিশেষণ, ক্ৰিয়া আদি বিভিন্ন অৰ্থসূচক শব্দবোৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰি।
- প্ৰশ্লিষ্ট আৰু অশ্লিষ্ট ভাষাৰ লগত শ্লিষ্ট ভাষাৰ পাৰ্থক্য হৈছে— প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাৰ দৰে শ্লিষ্ট ভাষাত একশব্দীয় বাক্য গঠন নহয়। সৰ্গৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা বাক্যত ব্যৱহৃত পদৰ মাজত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰা হয়। অশ্লিষ্ট ভাষাৰ সৰ্গসমূহৰ (শব্দ বা শব্দাংশ) নিজস্ব অৰ্থ থাকে, কিন্তু শ্লিষ্ট ভাষাৰ সৰ্গবোৰৰ নিজস্ব অৰ্থ নাই।

প্ৰশ্লিষ্ট (Polysynthetic) :

প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাত বিভিন্ন শব্দ সন্ধি হৈ এটা বেলেগ শব্দ সৃষ্টি কৰি একোটা বাক্য গঠন কৰা হয়। শব্দবোৰৰ মাজত সন্ধি হওঁতে প্ৰতিটো শব্দৰে এক বা একাধিক শব্দ লোপ পায়। প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাত পূৰ্ণ প্ৰশ্লিষ্ট আৰু আংশিক প্ৰশ্লিষ্ট দুই প্ৰকাৰৰ ভাষাৰ গঠন পোৱা যায়। পূৰ্ণ প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাত বিভিন্ন শব্দ বা শব্দাংশ একেলগ হৈ এক শব্দীয় বাক্য গঠন হয়। আনহাতে আংশিক প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাত শব্দ বা শব্দাংশবোৰ একেলগ হৈ একক শব্দীয় বাক্য গঠন নহয়, অথচ আংশিকভাৱে ইয়াৰ লক্ষণ দেখা যায়।

পূৰ্ণ প্ৰশ্লিষ্ট — গ্ৰীণলেণ্ডৰ এফ্ৰিমো ভাষা—

aulisareartorsuarpok ‘সি মাছ মাৰিবলৈ যাবলৈ খৰধৰ কৰে’

aulisar   মাছ মৰা

peartor   কাম কৰা

pinnesuarpok   সি খৰধৰ কৰে

শ্লিষ্ট ভাষাৰ বাক্যৰ গঠনতো কেতিয়াবা আংশিক প্ৰশ্লিষ্ট ভাষাৰ বিশেষত্ব দেখা যায়, যেনে— ইংৰাজী ভাষাত

do not = don’t, is not = isn’t, what is = what’s আদি এনেদৰে গঠন কৰা হয়।

মুঠতে যোগাত্মক ভাষাবোৰৰ গাঁথনিক বৈশিষ্ট্যক তলত দিয়াৰ দৰে দেখুৱাব পাৰি—

Agglutinative	Synthetic	Polysynthetic
(word + morpheme)	(word > morpheme)	(word = clause)

শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব :

শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাত পৃথিবীত প্ৰচলিত ভাষাসমূহৰ ভিন্ন ৰূপৰ সংযোগৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা

নতুন শব্দ বা শব্দাংশৰ গঠন আৰু গঠনৰ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে আলোচনা কৰি সাৰ্বজনীন বৈশিষ্ট্য বিচাৰৰ জৰিয়তে বৰ্গীকৰণ বা শ্ৰেণীকৰণ কৰা হয়। ভাষা বিশেষত থকা মৌলিক শব্দ, যৌগিক শব্দ আৰু ঋণকৃত শব্দ এই অধ্যয়নৰ অন্তৰ্গত বিষয়। ইয়াৰ উপৰি মিশ্ৰ শব্দ, ধ্বন্যাঙ্ক শব্দ, দ্বিৰুক্তিসূচক শব্দ, অনুদিত শব্দ, পাৰিভাষিক শব্দ, সমাৰ্থক শব্দ, সুবীয়া শব্দ, বিপৰীতार्थক শব্দ সম্পৰ্কে শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বই অধ্যয়ন কৰি ভাষাসমূহক শ্ৰেণীভুক্ত কৰিবলৈ যত্ন কৰে। বহুসময়ত ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব আৰু শব্দতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বৰ আলোচনাৰ মাজত ভেদ বিচাৰি পোৱা নাযায়। ইটোৰ লগত সিটো সম্পৃক্ত হৈ আছে। দুয়োটোকে পৃথকে পৃথকে আলোচনা কৰাত অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়।

শব্দবিষয়ক আলোচনাৰ এক পদ্ধতি হৈছে — শব্দীভৱন (Lexicalization)। শব্দীভৱনৰ সহায়ত শব্দৰ সাৰ সম্পৰ্কে বিচাৰ কৰি নতুন শব্দৰ অৰ্থ নিৰূপণ আৰু সেই অৰ্থবোৰৰ মাজত থকা পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক, যেনে — প্রতিশব্দ বা সমাৰ্থক শব্দ, বিপৰীতार्थক শব্দ, শব্দৰ দ্ব্যৰ্থকতা, সমোচ্চৰিত শব্দ সম্পৰ্কে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হয়। তদুপৰি এটা ভাষাই বিভিন্ন সামাজিক-সাংস্কৃতিক কাৰণত অন্য এটা ভাষাৰ পৰা শব্দ গ্ৰহণ কৰে; এনে কাৰণসমূহ বিচাৰি চোৱাৰ লগতে শব্দীভৱনৰ সহায়ত এই ঋণকৃত শব্দৰ উৎস ভাষাৰ বিচাৰ কৰা হয়। আনহাতে এইবোৰৰ ৰূপ সাধন প্ৰক্ৰিয়া সম্পৰ্কে বিশদভাৱে আলোচনা কৰাৰ উপৰি এই ঋণকৃত শব্দৰ অৰ্থ একে ধৰণে আছে নে নতুন অৰ্থ বহন কৰিছে, এনে দিশসমূহৰো বিচাৰ কৰা হয়। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত জতুৱা প্ৰয়োগ, শব্দৰ আলংকাৰিক আদি প্ৰয়োগত ব্যৱহাৰ কৰা কেইটামান উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে — যদুহঁতৰ পৰিয়ালটোৰ দুখ কুলাৰে-পাচিৰে নধৰা হৈছে; অৰ্থাৎ পৰিয়ালটোৰ বহুত দুখ হৈছে। আকৌ এইটোকে আলংকাৰিক প্ৰয়োগ কৰিলে এনেদৰে ক'ব পাৰি — যদুহঁতৰ পৰিয়ালটো অভাৱ-অনাটনত জৰ্জৰিত হৈছে।

বাক্যতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্ব :

বাক্যতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বই পৃথিবীত প্ৰচলিত ভাষাৰ শব্দৰ সজ্জা, বাক্যত শব্দৰ নিৰ্বাচন, বাক্যৰ গঠন ৰীতি, বাক্যৰ প্ৰকাৰ, বাক্য ৰূপান্তৰ, বাক্যৰ অন্তৰ্নিহিত সুৰ, বাক্যাংশ, বাক্যৰ নিকটস্থ অংগ বিচাৰ কৰি গঠনৰ সাধাৰণ গুণসমূহ বিচাৰি উলিওৱাৰ উপৰি গাৰ্থনিক ভিন্নতা সম্পৰ্কেও অধ্যয়ন কৰে।

ভাষাভেদে বাক্য-গঠন ৰীতিত সুকীয়া সুকীয়া বৈশিষ্ট্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। পৃথিবীত প্ৰচলিত ভাষাসমূহৰ বাক্যৰ গঠন ৰীতি একে নহয় যদিও অৰ্থযুক্ত শব্দ আৰু পদসমষ্টি যথাস্থানত বহিলে অৰ্থযুক্ত বাক্য গঠন হয়। অৰ্থযুক্ত শব্দ বা পদৰ পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক আৰু ক্ৰমৰ ভিত্তিত বাক্যগঠন প্ৰক্ৰিয়াক দুটা দিশত ভাগ কৰা হয়। সেইকেইটা —

(ক) বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দৰ ক্ৰম

(খ) শব্দবোৰৰ মাজত পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক

পৃথিবীৰ সকলো ভাষাতে বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দৰ ক্ৰম আৰু পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক নিৰ্ণয় কৰোঁতে তিনিটা বিশেষ দিশত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হয়। সেইকেইটা হ'ল — আকাংক্ষা, যোগ্যতা আৰু আসক্তি। প্ৰকৃত্যৰ্থত বক্তা এজনে কোনো ভাব সম্পূৰ্ণকৈ ব্যক্ত কৰিবলৈ আকাংক্ষা লাগিব আৰু সেই ভাব গ্ৰহণ কৰিবলৈ শ্ৰোতাৰো আকাংক্ষা জাগ্ৰত হ'ব লাগিব। বক্তাজনে পদৰ অৰ্থগত আৰু ৰূপগত যোগ্যতা অনুসৰিহে বাক্য ব্যৱহাৰ কৰিলে শুদ্ধ বাক্য সৃষ্টি হ'ব। এইক্ষেত্ৰত বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দবোৰৰ নিৰ্দিষ্ট ক্ৰম আৰু প্ৰতিটো শব্দৰ আসক্তি অনুসৰি বাক্যৰ সংস্থাপন কৰা হয়। এনে আসক্তিয়ে বাক্যৰ প্ৰকৃত অৰ্থ নিৰূপণ কৰে।

বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ বা পদসমূহ অৰ্থগতভাৱে সাদৃশ্যপূৰ্ণ। বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ বা পদসমূহৰ লগত প্ৰত্যয় আৰু বিভক্তি সংযুক্ত হৈ থাকে। পৃথিবীৰ সকলো ভাষাৰে বাক্য গঠনত পদসমূহৰ নিৰ্বাচনত কিছুমান নিৰ্দিষ্ট নিয়ম থাকে। ভাষাবিজ্ঞানীসকলে এই শব্দক্ৰমৰ নীতিক ছয় প্ৰকাৰৰ বুলি উল্লেখ কৰিছে। সেইকেইটা- SOV, SVO, VSO, VOS, OSV আৰু OVS।

কিছুমান ভাষাৰ শব্দ ক্ৰমৰ নীতিটো হ'ল SOV। SOV ক্ৰমৰ ভাষাবোৰৰ বিশেষত্ব এনেধৰণৰ—

বিশেষ্য + পৰসৰ্গ (noun + postposition)

সম্বন্ধ পদ + বিশেষ্য (genitive + noun)
ক্রিয়া + সহায়কাৰী ক্রিয়া (verb + auxiliary)
সম্বন্ধযুক্ত বাক্যখণ্ড + বিশেষ্য (relative clause + noun)
তুলনামূলকপদ + বিশেষণ (standard of comparison + adjective)

VSO ভাষাত ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত প্ৰৱণতা দেখা যায়। Arabic ভাষাত এই শব্দ ক্ৰমৰ নীতি প্ৰযোজ্য।
ইয়াৰ বিশেষত্ববোৰ হ'ল—

উপসৰ্গ + বিশেষ্য (preposition + noun)
বিশেষ্য + সম্বন্ধ পদ (noun + genitive)
সহায়কাৰী ক্রিয়া + ক্রিয়া (auxiliary + verb)
বিশেষ্য + সম্বন্ধযুক্ত বাক্যখণ্ড (noun + relative clause)
বিশেষণ + তুলনা পদ (adjective + standard of comparison)

SOV আৰু VSO ৰ মধ্যৱৰ্তী শব্দ ক্ৰমটো হৈছে SVO। ইংৰাজীৰ দৰে ভাষাত শব্দ ক্ৰমৰ নীতি কেতিয়াবা
SOV আৰু কেতিয়াবা VSO ৰ দৰে হয়। ইয়াৰ বিশেষত্ববোৰ হৈছে—

উপসৰ্গ + বিশেষ্য (preposition + noun)
in + the house
সম্বন্ধ পদ + বিশেষ্য (genitive + noun) বা বিশেষ্য + সম্বন্ধপদ (noun+genitive)
Father's + house   the house + of father
সহায়কাৰী ক্রিয়া + ক্রিয়া (auxiliary + verb)
will + come
বিশেষ্য + সম্বন্ধযুক্ত বাক্যখণ্ড (noun + relative clause)
the cat + that ate the rat
বিশেষণ + তুলনামূলক পদ (adjective + standard of comparison)
better + than Tom

অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ ক্ৰমৰ প্ৰণালী SOV। গতিকে ইয়াৰ শব্দ ক্ৰমৰ নীতিটো হৈছে—

বিশেষ্য + পৰসৰ্গ + বিশেষ্য + নিৰ্দিষ্টবাচকতা + ক্রিয়া
ৰামৰ   ৰ পৰা   কিতাপ   খন   পাইছে
সম্বন্ধ + বিশেষ্য + ক্রিয়া
মোৰ   মা   আহিব
বিশেষ্য + বিশেষ্য (কৰ্ম) + ক্রিয়া + সহায়কাৰী ক্রিয়া
ৰহিমে   ভাত   খাই   আছে
তুলনামূলক পদ + বিশেষণ + বিশেষ্য
আটাইতকৈ   ভাল   মানুহ

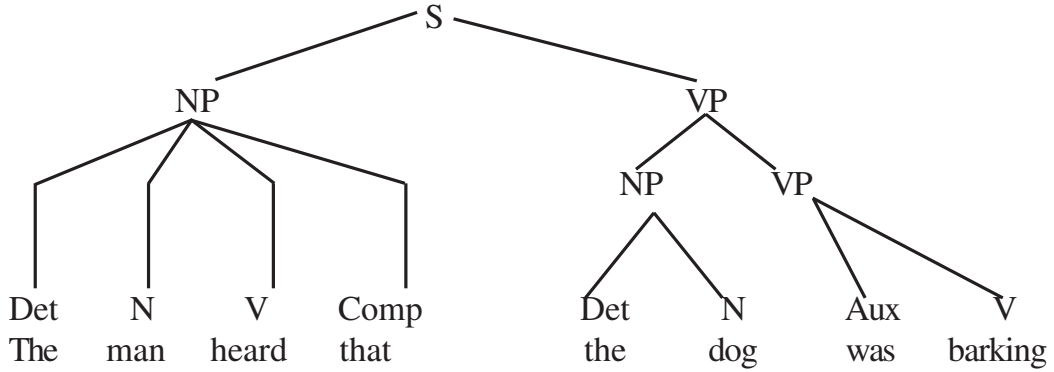
ভাষাবোৰত শব্দ ক্ৰমৰ নিৰ্দিষ্ট নিয়ম থাকিলেও বহু ক্ষেত্ৰত কথোপকথনত এই নিয়ম শিথিল। SOV, VSO
আৰু SVO শব্দ ক্ৰমৰ বাক্য গঠনৰ দিশত কিছুমান বিশেষত্ব মন কৰিবলগীয়া। VSO আৰু SVO শব্দ ক্ৰমত ক্রিয়াই
কৰ্মক নিৰ্দেশ দিয়ে, অৰ্থাৎ কৰ্মই ক্রিয়াক অনুসৰণ কৰে; কিন্তু SOV ৰ শব্দ ক্ৰমত ইয়াৰ বিপৰীতটো হোৱা দেখা যায়।
VO শব্দ ক্ৰমৰ ভাষাবোৰত বাক্যবৃক্ষ সাধাৰণতে সোঁফালে (head + modifier) প্ৰশাখায়ুক্ত হয়। আনহাতে OV শব্দ
ক্ৰমৰ ভাষাত বাওঁফালে (modifier + head) প্ৰশাখায়ুক্ত হয়।

বাক্যতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বই পৃথিৱীত প্ৰচলিত ভাষাসমূহৰ বাক্য গঠনত বিভিন্ন অংগসমূহ বিশ্লেষণ কৰি ভাষাবোৰক শ্ৰেণীকৰণ কৰে। যিহেতু ব্যাকৰণগতভাৱে সংগতিপূৰ্ণ শব্দ বা পদৰ সমষ্টিয়েই এই অধ্যয়নৰ মূল বিষয়। বাক্যত ব্যৱহৃত ধ্বনি, অক্ষৰ, প্ৰাকৃতি, শব্দ, খণ্ডবাক্য, বাক্যাংশ এই অংগবোৰ ইটোৰ লগত সিটোৰ অৰ্থগতভাৱে সংগতিপূৰ্ণ হৈ থাকে। সেয়ে ইয়াক আসন্ন অংগ বা নিকটস্থ অংগ বুলি কোৱা হয়। লিওনাৰ্ড ব্লুমফিল্ডে এই আসন্ন অংগবোৰক immediate constituent analysis বুলি অভিহিত কৰিছে। উদাহৰণস্বৰূপে— ‘The man heard that the dog was barking’. এই বাক্যটোত থকা আঠটা শব্দ প্ৰতিটোৰে এটাৰ লগত আনটোৰ সম্পৰ্ক আছে। বাক্যটোৰ আসন্ন অংগবোৰ হ’ল এনেধৰণৰ—

The man/ heard that the dog was barking.
 heard/ that the dog was barking.
 that/ the dog was barking.
 the dog/was barking.
 was barking.

উক্ত বাক্যটো নোৱাম চমস্কিৰ বাক্য গঠনৰ নিয়মৰ আধাৰত দেখুৱাব পাৰি। তেওঁৰ মতে বাক্যত দুই প্ৰকাৰৰ খণ্ডবাক্য পোৱা যায়— বিশেষ্য খণ্ডবাক্য আৰু ক্ৰিয়া খণ্ডবাক্য। ‘The man heard that the dog was barking’ বাক্যটোত দুটা খণ্ডবাক্য আছে। বিশেষ্য খণ্ডবাক্য হ’ল ‘The man’ আৰু ক্ৰিয়া খণ্ডবাক্য হ’ল ‘heard that the dog was barking’। বাক্যটোৰ প্ৰধান বাক্যাংশ হ’ল ‘The man heard’ আৰু ইয়াৰ অপ্ৰধান বাক্যাংশটো হ’ল ‘the dog was barking’। বাক্য দুটাৰ সংযোজক অব্যয় হ’ল ‘that’। বাক্যটো বাক্যবৃক্ষৰ সহায়ত এনেদৰে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাব পাৰি—

উপসংহাৰ :

‘ভাষাৰ প্ৰকাৰতত্ত্ব আৰু প্ৰকাৰতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ’ শীৰ্ষক আলোচনাৰ পৰা পোৱা সিদ্ধান্তসমূহ হ’ল—

- ভাষাবিজ্ঞান প্ৰকাৰতত্ত্ব আধুনিক ভাষাবিজ্ঞানৰ অধ্যয়নক্ষেত্ৰখনৰ এক তাত্ত্বিক ধাৰা। ভাষাবিজ্ঞানৰ এই তাত্ত্বিক ধাৰাৰ সহায়ত মানৱ ভাষাৰ গাঁথনিক দিশত থকা বিভিন্নতাসমূহ চিনাক্ত কৰা হয়। তদুপৰি সমগ্ৰ বিশ্বত প্ৰচলিত ভাষাবোৰৰ মাজত আন্তঃসম্পৰ্কীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ চিনাক্ত কৰি ভাষাবোৰক এক নিৰ্দিষ্ট শৃংখলালৈ আনি শ্ৰেণীকৰণ কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। গঠনাত্মক দৃষ্টিভংগীৰে প্ৰকাৰতাত্ত্বিকভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব, শব্দতত্ত্ব, বাক্যতত্ত্ব ইত্যাদি দিশসমূহৰ অধ্যয়ন কৰি ভাষাৰ সাৰ্বজনীন বৈশিষ্ট্যসমূহ বাচি উলিওৱা হয়। ভাষাৰ প্ৰকাৰতাত্ত্বিক অধ্যয়নত ভাষা একোটাৰ গঠনৰ সামগ্ৰিক দিশৰ বিচাৰ কৰাতকৈ আংশিক তুলনাৰ জৰিয়তে ভাষাৰ গঠনৰীতি বিচাৰ কৰা এনে অধ্যয়নৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য।

- ধ্বনিতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বত পৰস্পৰাগত ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যৰ ভিত্তিত ধ্বনি সংস্থানৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা হয়। আনহাতে পৃথিৱীত প্ৰচলনহৈ থকা ভাষাসমূহৰ বাগিদ্ৰিয়ৰ জৰিয়তে উচ্চাৰণ হোৱা ধ্বনিসমূহক ধ্বনিৰ গুণাগুণৰ ভিত্তিত বিশ্লেষণ আৰু শ্ৰেণীকৰণ কৰাৰ উপৰি উৎপাদিত ধ্বনিৰ ব্যাখ্যা, ধ্বনিৰ প্ৰদৰ্শন আৰু ধ্বনি জোখ-মাখ— এই তিনিটা দিশতো আলোচনা কৰা হয়।
- ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বত ভাষাবোৰৰ ব্যাকৰণগত গাঁথনিক বৈশিষ্ট্যৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰি ভাষাসমূহৰ লক্ষণৰ ভিত্তিত প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে— অযোগাত্মক আৰু যোগাত্মক। যোগাত্মক ভাষাক আকৌ অশ্লিষ্ট, শ্লিষ্ট আৰু প্ৰশ্লিষ্ট শ্ৰেণী বিভাজন কৰি এইবোৰৰ লক্ষণ অধ্যয়ন কৰা ভাষাবোৰত আছে নে নাই বিচাৰ কৰি শ্ৰেণীবদ্ধ কৰা হয়। ৰূপতত্ত্বানুগত বা প্ৰকৃপানুগত বৰ্গীকৰণত পৃথিৱীৰ ভাষাবোৰৰ শব্দ আৰু পদৰ গঠন ৰীতি, বাক্যত ব্যৱহৃত প্ৰত্যেক শব্দৰ পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ বা পদৰ ক্ৰম কেনেধৰণৰ আৰু বাক্যবোৰত পদবোৰৰ কেনেদৰে সংগতি ঘটে তাক গঠনাত্মক দৃষ্টিৰে বিচাৰ কৰি ভাষাসমূহক এটা নিৰ্দিষ্ট শৃংখলাৰ আওঁতালৈ অনাৰ চেষ্টা কৰে। ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বৰ পদ্ধতি মূলতঃ বৰ্ণনাত্মক।
- বাক্যতাত্ত্বিক প্ৰকাৰতত্ত্বত সাধাৰণতে বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দ ক্ৰমৰ নীতি সম্পৰ্কে বিচাৰ কৰা হয়। সাধাৰণতে পৃথিৱীৰ ভাষাসমূহত এই ছয়টা — SOV, VSO, SVO, OVS, VOS, OSV নিয়মে বাক্য গঠন হোৱা দেখা যায়। ভাষাত ব্যৱহৃত বাক্যৰ শব্দৰ ক্ৰম, শব্দবোৰৰ পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক নিৰ্ণয়, ভাষা বিশেষৰ শব্দৰ সম্বন্ধ, বাক্যৰ গঠন ৰীতি, বাক্যৰ প্ৰকাৰ, বাক্যৰ ৰূপান্তৰ, বাক্যৰ অন্তৰ্নিহিত সুৰ, বাক্যাংশ, বাক্যৰ নিকটস্থ অংগ আদি বিচাৰ কৰাই হৈছে বাক্যতাত্ত্বিকপ্ৰকাৰতত্ত্বৰ অধ্যয়নৰ লক্ষ্য।

পাদটীকা

১. Joseph Greenberg, *Language Typology, A Historical and Analytic Overview*, p. 20.
২. Viveka Velupillai, *An Introduction to Linguistic Typology*, p. 15
৩. Linguistic Typology is a theoretical approach to the study of human language, with sophisticated methods and an impressive body of knowledge. The primary objective of linguistic typology is to study the structural variation within human language with a view to establishing limits on this variation and seeking explanations for this limits. [The Routledge Linguistic Encyclopedia, Edited by Kirten Malkjaer, p. 355]
৪. 'Typology represent an approach to the study of linguistic structure that differs incertain important respects from generative and the functional approaches, althrough in spirit to the latter.' [William Croft, *Typology and Universal*, p. 1]
৫. 'To put it very simply, linguistic typology concerns itself with the study of structural differences and simlarties between language', [Viveka Velupillai, *An Introduction to Linguistic Typology*, p. 15]
৬. ঠাকুৰ, নগেন, *পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষা*, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, জ্যোতি প্ৰকাশন, ২০১৪
৭. Joseph Greenberg, *Language Typology, A Historical and Analytic Overview*, p.37
৮. Morphological typology usually recognizes three canonical types of languages : Isolating, agglutinative and fusional to which is sometimes added a fourth : polysynthetic (or incorporating) Bernard Comrie, *Language Universals and Linguistic Typology*, p. 43
৯. Berrard Comrie, *Language, Universal and Lignusitic Typology*. p.87.

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ :

- ১। গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ, *ভাষাবিজ্ঞান*, গুৱাহাটী, মণিমাণিক প্ৰকাশ, ত্ৰয়োদশ সংস্কৰণ ২০০২।
- ২। ঠাকুৰ, নগেন, *পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষা*, গুৱাহাটী, জ্যোতি প্ৰকাশন, জুলাই ২০০৭।
- ৩। Bloomfield, L., *Language* Delhi, Motilal Banarasi, 1963.
- ৪। Berrard Comrie, *Language Universal and Lignusitic Typology*, University of Chikago Press, 1981.
- ৫। Croft, William, *Typology and Universals* Published by the Press Syndicate of the University of Cambridge, Australia, Reprinted 1996.
- ৬। Gleason, H.A., *An Introduction to Descriptive Linguistics*, Indian 1st Edition, 1968.
- ৭। Greenberg, Joseph , *Language Typology, A Histroical and Analytic Overview*
- ৮। Mouton, The Hague, Peris, 1974.
- ৯। Malkjaer Kirten (Ed.), *The Routledge Linguistic Encyclopedia*, Published by Routledge & Taylor Francis Group, London, 3rd edition, 2010.
- ১০। Rus-Miller, Jahie & Mark Aranaff, *The Handbook of Linguistics*, Blackwell Publishing, 2002.

*****

- লেখিকা : সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আসনৰ প্ৰাধ্যাপিকা অসমীয়া বিভাগ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়।

অসমীয়া লিপিৰ পৰিচয় আৰু ইউনিকোড

অশোক শৰ্মা

অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস কি? বুলি প্ৰশ্ন কৰিলে আমি সাধাৰণতে কওঁ যে অশোকালীন ব্ৰাহ্মীলিপিৰ পৰা ক্ৰমে বিৱৰ্তন হৈ গুপ্তলিপিৰ পৰা অসমীয়া লিপিৰ জন্ম। সস্ৰাট অশোকৰ সময়ত ব্ৰাহ্মীলিপিৰে খোদিত কেবাখনো শিলালেখ উদ্ধাৰ হৈছিল আৰু এই শিলালেখ কেইখনৰ আগত কোনো ধৰণৰ ব্ৰাহ্মীলিপিৰ শিলালেখ ভাৰতত পোৱা নাই। গতিকে ভাৰতীয় লিপিসমূহৰ বিৱৰ্তন মুখ্যতঃ ব্ৰাহ্মী বুলিয়ে মানি লোৱা হ'ল। অৱশ্যে খোৰষ্ঠী লিপিও প্ৰচলন আছিল। সেয়া ভাৰতৰ পশ্চিমা অঞ্চলত। যিহেতু অসম ভাৰতৰ পূবফালে অৱস্থিত, গতিকে অসমীয়া লিপিৰো গুৰি এই ব্ৰাহ্মী লিপিৰে।

অশোকৰ পৰৱৰ্তী সময়ত শক্তিশালী আছিল গুপ্ত সাম্ৰাজ্য। এই গুপ্ত সাম্ৰাজ্যতো লিপিৰ প্ৰচলন আছিল যদিও ইয়াৰ গঢ় অশোককালীন ব্ৰাহ্মী লিপিতকৈ পৃথক; গতিকে ব্ৰাহ্মীলিপিৰ এক বিৱৰ্তনত ৰূপ হ'ল গুপ্তলিপি।

গুপ্তলিপিৰ সমসাময়িকভাৱে অসমতো শিলালেখ পোৱা গৈছিল। যদিওৱা অসমৰ শিলালেখবোৰৰ লিপি আৰু গুপ্ত সাম্ৰাজ্যৰ লিপি মিল থাকিলেও অমিলো নোহোৱা নহয়। কিন্তু যিহেতু গুপ্ত সাম্ৰাজ্য এক বিশাল সাম্ৰাজ্য আৰু লিপিবিদসকলেও গুপ্ত সাম্ৰাজ্যৰ লিপিক গুৰুত্ব দিছিল, গতিকে গুপ্তযুগৰ সমসাময়িক অসমৰ লিপিকো গুপ্তলিপি বুলি কৈ দিয়া হ'ল। ফলত আমাৰ বেছিভাগ অসমীয়া লিপি সম্পৰ্কে লিখা কিতাপ বা এচামে লিপিৰ বিষয়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পাঠদান কৰোঁতেও এনেদৰে শিকাই আহিছে।

কিন্তু এনেদৰে লিখা অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস সন্দেহজনক। কিয়নো সস্ৰাট অশোকে কোনোকালে প্ৰাচীন কামৰূপ অঞ্চলক নিজৰ অধীনলৈ নিব পৰা নাছিল। এনেকুৱা কোনো ইতিহাস বা যুক্তি নাই যাৰ দ্বাৰা অশোকে কামৰূপত শাসন কৰা বুলি প্ৰমাণ কৰিব পাৰি। তৎস্বত্বেও প্ৰাচীন কামৰূপৰ অন্তৰ্গত মহাস্থানগড়ত এখন শিলালেখ পোৱা গৈছিল ১৯৩১ চনত। এই শিলালেখখন ব্ৰাহ্মীলিপিৰে লিখা হৈছিল। শিলালেখখনৰ সময় অশোকতকৈও আগৰ অৰ্থাৎ খ্ৰীঃপূঃ ৩য় শতিকাৰো আগৰ হ'ব পাৰে বুলি কিছুমান পণ্ডিতে মত পোষণ কৰিছে। তদুপৰি শ্ৰীলংকাৰ অপুৰাধাপুৰম শিলালেখখনো ব্ৰাহ্মীলিপিৰে লিখা আৰু সেই শিলালেখখনৰ সময় খ্ৰীঃপূঃ ৪ৰ্থ শতিকা বুলি ঠাৱৰ কৰিছে। তদুপৰি সস্ৰাট অশোক ব্ৰাহ্মীলিপিৰ আৱিষ্কাৰক বা তেওঁৰ পূৰ্বপুৰুষো ব্ৰাহ্মীলিপিৰ আৱিষ্কাৰক নাছিল। ভাৰতৰ পশ্চিমাঞ্চলত গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল খোৰষ্ঠী লিপিৰে, ব্ৰাহ্মীলিপিৰ প্ৰচলন নাছিল। এনেক্ষেত্ৰত আমি ক'ব পাৰোঁ যে অশোকে এনে ব্ৰাহ্মীলিপিৰ নমুনা পূবফালৰ পৰা নিবই লাগিব। সস্ৰাট অশোকৰ সাম্ৰাজ্যৰ গাতে লাগি থকা দেশখনেই আছিল প্ৰাচীন কামৰূপ। এনেক্ষেত্ৰত প্ৰাচীন কামৰূপ মহাস্থানগড়ৰ শিলালেখখন লিখোঁতেই অশোকৰ শিলালেখ চাই আহি লিখা বুলি ক'ব নোৱাৰি। কাৰণ মগধ অঞ্চলতকৈ প্ৰাচীন কামৰূপত সভ্যতা আগতেই বিকাশ হোৱা বুলি নিওলিখিক সামগ্ৰী, নৃতাত্ত্বিক

অধ্যয়নৰ সমল, জেনেটিক অধ্যয়নৰ সমলে তাকে প্ৰমাণ কৰে। উত্তৰবঙ্গ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ইতিহাস বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক ইছামুদ্দিন সৰকাৰে তেওঁৰ প্ৰাচীন কামৰূপ সম্পৰ্কীয় গৱেষণা গ্ৰন্থত স্পষ্টকৈ উল্লেখ কৰিছিল যে ঋগবেদ ৰচনা নোহোৱাৰ বহুবছৰ পূৰ্বে কামৰূপত এক সু-সভ্যতাই বিৰাজ লাভ কৰিছিল। অশোকৰ মৃত্যুৰ পিছতে পৰৱৰ্তী শক্তিশালী ৰজা আছিল পুষ্যমিত্ৰ। এওঁ আছিল বৌদ্ধ বিৰোধী। তেওঁ ইমানেই বৌদ্ধ বিৰোধী আছিল যে তেওঁ ঘোষণা কৰিছিল যিয়ে এজন বৌদ্ধভিক্ষুৰ মূৰ আনি দিব পাৰে, তেওঁ তেনে ব্যক্তিক ১০০ ডিনাৰ সোণৰ মুদ্ৰাৰে পুৰস্কৃত কৰিব। কিন্তু আচৰিত কথা এয়ে যে এই গৰাকী ৰজাই অশোকে লিখা এখনো শিলালেখ নষ্ট নকৰিলে। ইয়াৰ অৰ্থ এয়ে যে পুষ্যমিত্ৰ ৰজাইয়ো শিলালেখত কি আছিল পঢ়িব জনা নাছিল। অৰ্থাৎ ব্ৰাহ্মীলিপি সেই সময়ত মগধ বা আন অঞ্চলৰ বাবে নতুন বিষয় আছিল।

সেয়ে আমি নিশ্চিতভাৱে ক'ব পাৰো যে অশোকৰ সাম্ৰাজ্যৰ আগতেই প্ৰাচীন কামৰূপত ব্ৰাহ্মীলিপিৰ প্ৰচলন আছিল আৰু পৰৱৰ্তী সময়তহে অশোকে এই লিপি প্ৰাচীন কামৰূপৰ পৰা নি মগধকে ধৰি আন ঠাই সমূহত শিলালেখবোৰ লিখোৱাইছিল। এনেক্ষেত্ৰত কি যুক্তিত অসমীয়া লিপি অশোককালীন ব্ৰাহ্মীলিপিৰ বিৱৰ্তিত ৰূপ হ'ব পাৰে? বৰং ই কামৰূপী ব্ৰাহ্মীলিপিৰ বিৱৰ্তিত ৰূপ বুলি কোৱাটো অধিক বিজ্ঞানসন্মত আৰু যুক্তিযুক্ত।

এতিয়া আহো গুপ্ত সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰসঙ্গলৈ। দৰাচলতে গুপ্তসকল গুপ্তসাম্ৰাজ্যৰ স্থানীয় লোক নাছিল। তেওঁলোক প্ৰকৃততে ক'ৰ পৰা আহিছিল, এই লৈও বিতৰ্ক আছে। কিন্তু এচাম পশ্চিমে গুপ্তসকলক প্ৰাচীন কামৰূপৰ বাৰেন্দ্ৰ অঞ্চলত বাস কৰিছিল বুলি ক'ব বিচাৰে। অৱশ্যে এয়াও বিতৰ্কিত মত। সন্দেহ নাই যে গুপ্তসাম্ৰাজ্য এক শক্তিশালী আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। এয়া সত্য। কিন্তু গুপ্তসাম্ৰাজ্যই প্ৰাচীন কামৰূপ বা অসমকো ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিকভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা মন্তব্য তথ্যভিত্তিক নহয়। এনে মতৰ কোনো ভিত্তি নাই। অশোককালীন ব্ৰাহ্মীলিপি বিৱৰ্তিত হৈ গুপ্তযুগত এক বেলেগ গঢ় ল'ব পাৰে আৰু অসমতো কামৰূপী ব্ৰাহ্মীৰ পৰা বিৱৰ্তন হৈও এটা ৰূপ ল'ব পাৰে। কাকতলীয়াভাৱে হওক বা বিশেষ কিবা কাৰণতে হওক এনে দুই ধৰণৰ লিপিৰ মাজত মিল-অমিল আহিব পাৰে। এনেক্ষেত্ৰত স্পষ্ট প্ৰমাণ নথকাকৈ গুপ্তলিপিয়েহে অসমত প্ৰভাৱ পেলালে বুলি লোৱা ধাৰণা পক্ষপাতদুষ্ট আৰু অবিজ্ঞানসন্মত। যদি গুপ্তলিপিয়ে অসমত প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে, তেন্তে অসমৰ লিপিয়ে গুপ্ত সাম্ৰাজ্যত প্ৰভাৱ পেলাব নোৱাৰাৰ কাৰণ কি? যুক্তি, প্ৰমাণ নথকাকৈ মন্তব্য দিয়াটোৱেই অবিজ্ঞানসন্মত। সেয়ে অসমীয়া লিপি গুপ্তলিপিৰ পৰা অহা বুলি কৰা মন্তব্য তেনেই অপৈণত, পক্ষপাতদুষ্ট আৰু অবিজ্ঞানসন্মত।

স্বাভাৱিকতে প্ৰশ্ন উঠিব — আমি যদি অসমীয়া ভাষা, লিপিক ইমানেই আদৰ আৰু সন্মান কৰোঁ, তেন্তে আমাৰ ভাষা, লিপিক আন ঠাইৰ পৰা আহি আমাক দান দিয়া বুলি ক'লে, আমি কিয় সহজতে বিশ্বাস কৰোঁ? অশোককালীন ব্ৰাহ্মীলিপিৰ খোদিত শিলালেখৰ পাঠোদ্ধাৰ কৰা হৈছিল ১৮৩৭ চনত। কিন্তু তেতিয়ালৈ এইসমূহ শিলালেখ যে সম্ৰাট অশোকে লিখাইছিল, সেইকথা জনা হোৱা নাছিল। ১৯১৫ চনতহে এনেসমূহ শিলালেখ অশোকে লিখা বুলি স্পষ্ট হয়। অসমত প্ৰথমখন শিলালেখ পোৱা গৈছিল ১৮৪০ চনত। অসম বৃটিছৰ অধীনলৈ যায় ১৮২৬ চনত। আকৌ ১৮৩৬ চনত বাংলা ভাষাক প্ৰতিষ্ঠাৰ অৰ্থে অসমীয়া ৰচনা, লিপি নমুনাও বাংলা বুলি প্ৰতিষ্ঠা কৰাত সফল হ'ল এচাম বাংলা পশ্চিমে। ড° বৃহলাৰ “Indian Palaeography” গ্ৰন্থত ভাৰতীয় লিপিমালৰ বিকাশ সম্পৰ্কে লিখোতে অসমীয়া লিপি সম্পৰ্কে লিখা নাছিল, লিখিছিল বাংলা লিপিৰ বিষয়েহে। একেদৰে গৌৰীশংকৰ হিৰচন্দ ওবা আৰু ড° আহমদ হাসান দানীয়ে বাংলা লিপি বুলিহে আলোচনা কৰিছিল। সেয়েহে ড° দানীয়ে তেওঁৰ “Indian Palaeography” গ্ৰন্থত অসমীয়া লিপি সম্পৰ্কে মত দিছে এনে ধৰণে “Assam had no separate script of its own. The late inscriptions found there followed the style of Bengal.” যি বাংলালিপিৰ প্ৰাচীন নমুনা দেখুৱাবলৈ কোনো শিলালেখ নাই, যি গৰাকী ৰাখাল দাস বেনাৰ্জীয়ে বাংলা লিপিৰ ইতিহাস লিখোতে অসমৰ শিলালেখ, তাম্ৰলেখৰ সহায় নোলোৱাকৈ নোৱাৰিলে, সেই বাংলা লিপিৰ ইতিহাস অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাসৰ সৈতে মিলিবনে? কেতিয়াও নিমিলে। অসম্ভৱ। কিন্তু পৰিতাপৰ কথা এয়ে যে অসমৰ পণ্ডিতসকলে এনেবোৰ ইতিহাস জনাৰ পিছতো ড° বৃহলাৰ, হিৰাচন্দ

ওৰা, ড° দানীৰ পথেই অনুসৰণ কৰি একেটা সুৰতে মিলাবলৈ যাওঁতে অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস অশোককালীন ব্ৰাহ্মী, গুপ্তলিপিৰ পৰা, পূৰ্বলিপিৰ পৰা বুলি কিতাপ লিখিলে, আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বুজালে। কিন্তু প্ৰাচীন অসম বা প্ৰাচীন কামৰূপৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰি অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস বিস্তাৰ নকৰিলে।

অসমৰ অসমীয়া লোকৰ এনে দুৰ্বলতা আৰু স্বাধীনচিন্তীয়া মনোভাৱৰ অভাৱৰ বাবেই ইউনিকোডত অসমীয়া লিপিয়ে বাংলা লিপি বুলি স্থান পালে, পৰিচয় পালে। যদিওৱা IISCI (Indian Script Code for Information Interchange)ত অসমীয়া আৰু বাংলা লিপি সুকীয়াকৈ থাকিলেও ইউনিকোডত স্থান পালে বাংলা লিপি হিচাপেহে। এই ক্ষেত্ৰত বাংলাদেশ দায়ী নহয়। কাৰণ বাংলাদেশে UNICODE CONSORTIUM ৰ সৈতে ১৯৯১ চনলৈ যোগাযোগ কৰাই নাছিল। অসমীয়া লিপি আৰু বাংলালিপি স্বাভাৱিকতে একে হ'বই কাৰণ দুয়োটাই প্ৰাচীন অসমীয়া লিপিৰ পৰাই জন্ম হোৱা। কিন্তু অসমীয়া লোকৰ তৎপৰতাৰ অভাৱ আৰু নিশকতীয়া ভূমিকাৰ বাবেই অসমীয়া লিপি, বাংলা লিপি বুলি ভাৰত চৰকাৰে বাধ্য হ'ল।

কিন্তু স্বকীয়তা বা মৌলিকতাক কোনেও বিনষ্ট কৰিব নোৱাৰে। UNICODE CONSORTIUM য়েও এই কথা জানে। গতিকে UNICODE CONSORTIUM য়ে কেইটামান চৰ্ত ৰাখিলে; যিকেইটা চৰ্ত পূৰণ কৰিব পাৰিলে অসমীয়া লিপিয়েও UNICODE ত সুকীয়া স্লট (Slot) পাব। কিন্তু আচৰিত কথা এয়ে যে অসমত এচামে টো উঠাই দিলে বানান সৰলীকৰণ হ'ব লাগে বুলি। এই বানান সৰলীকৰণ কৰা হ'ল ঠিক বাংলা বানানৰ অনুৰূপ কৰি। উদাহৰণস্বৰূপে, অসমৰ পাণ্ডুলিপি সমূহত “স্বাধীনতা” বানানটো “স্বাধীনতা” হ'ব লাগে। কিন্তু আমি স + ৰ = স্ব লিখা কৰিলো। কাৰ স্বার্থত? বাংলাত “ৰ” নাই, গতিকে তেওঁলোকে “স্ব” লিখিবলৈ বাধ্য; কিন্তু আমি বাধ্য নহয়। তৎস্বত্বেও কাৰ স্বার্থত, কিহৰ বাবে কোন পণ্ডিতে এই “স্ব” ৰ ঠাইত “স্ব” ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ শিকালে। প্ৰশ্ন হ'ব — “স্ব” ৰ ঠাইত “স্ব” লিখিলে UNICODEত সুকীয়া স্থান পোৱাত কি সুবিধা হ'ব? UNICODE CONSORTIUMৰ উদ্দেশ্যই হৈছে যাতে পৃথিৱীৰ যিকোনো ভাষাকে তেওঁলোকৰ লিখিব পাৰে। বৰ্তমান UNICODE CONSORTIUMৰ CODE CHART খনেৰে “স্ব” “স্ব” আদিবোৰ লিখিব নোৱাৰি। একেদৰে অসমীয়াৰ “শু”ৰ আন এটি ৰূপ “শু” টো লিখিব নোৱাৰি। “পু” টো লিখিব পাৰি, কিন্তু “পু” টো লিখিব নোৱাৰি। এনেবোৰ উদাহৰণ দিব পাৰি যিবোৰ বৰ্তমান ক'ড ছাৰ্ট (CODE CHART) খনেৰে অসমীয়া ভাষাৰ লিখা বিভিন্ন ৰূপ লিখিব নোৱাৰি। কিন্তু “সৰলীকৰণ”ৰ নামত অসমীয়া পণ্ডিতে ইউনিকোডত স্থান পোৱা পথ নিজেই মাৰিছে।

আন এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা হ'ল যে অসম সাহিত্য সভা আৰু অসম চৰকাৰৰ যুটীয়া প্ৰচেষ্টাত যি প্ৰস্তাৱ ইউনিকোডত অসমীয়া লিপিৰ সুকীয়া স্লট পাবলৈ BIS লৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল, সেই প্ৰস্তাৱটি আছিল তেনেই টুলুঙা ধৰণৰ। কোনো যুক্তি নাছিল। তদুপৰি শুনামতে এই প্ৰস্তাৱলৈ যি কেইগৰাকী ব্যক্তি লগুনলৈ গৈছিল, তাত হেনো তেওঁলোকক সোধা হৈছিল — অসমীয়া কোনবোৰ শব্দ ইউনিকোডত লিখিব নোৱাৰি। তেওঁলোকে হেনো এটাও ক'ব নোৱাৰিলে। যদি অসমীয়া লিপি ইউনিকোডত স্থান লাভ কৰাটো ইমানেই বিচাৰিছিল এইসকল ব্যক্তিয়ে, তেন্তে লগুনলৈ যোৱাৰ আগতে হোমৱৰ্ক (Home work) নকৰিলে কিয়? কিয় বিজ্ঞসকলৰ পৰা তেওঁলোকে জানি বুজি নগ'ল? তেওঁলোকৰ অজ্ঞতাৰ ফলত যি “বাংলা-অসমীয়া” নামৰে স্লট (Slot)ৰ নাম দিয়া হৈছে, সি এক প্ৰকাৰ ঠগামিহে। অসমৰ ৰাইজক “বাংলা-অসমীয়া” কৰাটো এটা ভাল পদক্ষেপ বুলি কৈ আঁভুৱা ভাৰি লাভ নাই। আমি বুজোঁ।

এই যে অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস বিচাৰি গ'লেও আমাৰ স্বকীয়তা হেৰাও, সৰলীকৰণৰ নামতো আমাৰ স্বকীয়তা হেৰাও, আৰু আমাৰ অসমীয়া লিপিৰ মান ওভোতাই আনিম বুলি কোৱাসকলেও যে আমাকে আঁভুৱা ভাৰে; এনেবোৰ অন্যায়ৰ পৰা মুক্তি লাভ কৰাৰ বাবে আমাৰ হাতত এটাই উপায় আছে আৰু সেয়া হ'ল অসমীয়া লিপিৰ ইতিহাস মৌলিক গৱেষণাৰ ভিত্তিত লিখা হওক। এনে ইতিহাসে অসমীয়া লিপিৰ হত মান-মৰ্যাদা ঘূৰাই আনিবলৈ সক্ষম হ'ব। অসমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ আত্মবিশ্বাস বাঢ়িব আৰু নতুন গৱেষণাৰ বাট মুকলি কৰিব।

ইউনিকোডত অসমীয়া লিপিয়ে স্থান পাবলৈ হ'লে ইউনিকোডত কনচাৰ্টিয়ামে বান্ধি দিয়া নীতি-চৰ্তৰ ভিত্তিত

প্ৰস্তাৱ হ'ব লাগিব। “সৰলীকৰণ”ৰ নামত “বাংলাকৰণ” বন্ধ কৰি দিব লাগিব। তদুপৰি বিলাস-ভ্ৰমণতকৈও মূল বিষয় সমাধান কৰিব পৰা আগ্ৰহী ব্যক্তিৰ দ্বাৰা এনে প্ৰস্তাৱ প্ৰস্তুত হ'ব লাগিব। নিশ্চয়কৈ এদিন অসমীয়া লিপিয়েও ইউনিকোডত সুকীয়া শ্লট (Slot) লাভ কৰিব।

সদৌ শেষত অসমীয়া ভাষা, লিপি সম্পৰ্কে যিকোনো কাম কৰোঁতে যাতে আমি আমাৰ ভাষা, লিপিৰ মান-মৰ্যাদা ঠিকে ৰাখিব পাৰোঁ সেই চিন্তাই মনত থকা ভাল। নিজৰ ন্যস্ত স্বাৰ্থৰ সিদ্ধিৰ বাবে কোনোবাই অসমীয়া ভাষা, লিপিৰ দীৰ্ঘম্যাদি ক্ষতি কৰিব পৰা কিবা যড়যন্ত্ৰ দেখিলেও তাক স্পষ্টকৈ বাধা দিয়াটো দৰকাৰ।

*****

- লেখক : গুৱাহাটী নিবাসী, এগৰাকী লিপি বিশেষজ্ঞ তথা সু-সাহিত্যিক।

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতা

সূৰ্য্য হাজৰিকা

প্ৰাক্কথন : সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ মহান অৱদানসমূহৰ ভিতৰত সাংবাদিক হিচাপে আগবঢ়োৱা অৱদানৰ বিষয়েও এটি আলোচনাৰ প্ৰয়োজন আছে। অৱশ্যে সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হৈ থকা এই বিষয়টিৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত গভীৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজন আছে। ১৮৬৪ খ্ৰীঃত জন্মগ্ৰহণ কৰা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যিক অৱদানৰ আৰম্ভণি ঘটিছিল তেখেতৰ ছাত্ৰ অৱস্থাৰ পৰাই। ১৮৮৯-৯০ খ্ৰীঃৰ ‘জোনাকী’ত বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা ৰচিত নাটক ‘লিতিকাই’ সহ অন্যান্য প্ৰবন্ধাদিৰ জড়িত হৈ ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকৰ পৰা অৰ্থাৎ ১৮৯১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৯৩৮ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে প্ৰায় ৫০ বছৰ কাল সাহিত্যৰ লগতে সাংবাদিকতাৰ সৈতেও জড়িত হৈ বেজবৰুৱাদেৱে অনৱদ্য অৱদান আগবঢ়াইছে। প্ৰতিকূল পৰিৱেশ, মুদ্ৰণৰ অসুবিধা, অ-সুচল ডাক ব্যৱস্থা, আৰ্থিক অভাৱ-অনাটন, লেখক আৰু পঢ়ুৱৈৰ অ-সজাগতা, অ-পৰ্যাপ্ত বিজ্ঞাপন, অনুন্নত বিতৰণ ব্যৱস্থা, দুৰ্বল যোগাযোগ ব্যৱস্থা আদি নানান সমস্যাৰ মাজতো তেখেতে সম্পাদন কৰা কামৰ তালিকাখন দেখিলে শ্ৰদ্ধা-ভক্তিত মুৰ দোঁ খাই পৰে। অসমীয়া সাহিত্যৰ পুৰোধা সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই নিজৰ সাহিত্য সাধনাৰ লগতে তেখেতে সম্পাদনা কৰা আলোচনী আৰু অন্যান্য প্ৰকাশন সংস্থাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত কাকত-আলোচনীত সংবাদ সেৱাৰ দায়িত্ব পালন কৰি গৈছে। কিন্তু এই বিষয়টো বিশেষভাৱে চৰ্চা হোৱা নাই, অথচ, এই দিশটোৰ প্ৰতি পৰ্যালোচনাত্মক অধ্যয়ন কৰিলে ‘সাহিত্যৰথী’ বা ‘ৰসৰাজ’ বেজবৰুৱাক ‘সাংবাদিক বেজবৰুৱা’ ৰূপেও অসমৰ পঢ়ুৱৈ সমাজে দেখা পাব। এইখিনিতে এটা বিষয় উল্লেখ কৰিব লাগিব যে, ঊনবিংশ শতিকা তথা ভাৰতৰ প্ৰাক্ স্বাধীনতা কালৰ অসমকে আদি কৰি ভাৰতীয় সাহিত্যিকসকলৰ মাজত দেখা যায়, তেওঁলোকৰ বহুতৰে মাজত সাহিত্য সাধনাৰ লগতে সাংবাদিকতাৰ মানসিকতাও সাঙোৰ খাই আছিল, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ক্ষেত্ৰতো এই চৰিত্ৰ পৰিলক্ষিত হৈছে।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আছিল এজন কবি, গীতিকাৰ, নাট্যকাৰ, গল্পকাৰ, বুৰঞ্জীবিদ, অনুবাদক, শিশু-সাহিত্যিক, ঔপন্যাসিক, ধাৰ্মিক, মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ-শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ একান্ত অনুৰাগী, জীৱনীকাৰ, প্ৰবন্ধকাৰ, নীতিকথা আৰু উপদেশমূলক দিহা-পৰামৰ্শৰ ব্যাখ্যাকাৰক, হাস্য-ব্যঙ্গ লেখক, সু-বক্তা, নাট্যকাৰ, অভিনয় শিল্পী, কাৰ্টুনিষ্ট, ছাত্ৰ সংগঠনৰ সংগঠক, সাহিত্য সংগঠনৰ সংগঠক তথা অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন অঙ্গৰ পুৰোধা ৰূপে অনন্য প্ৰতিভাধৰ এজন বিশিষ্ট গুণসম্পন্ন ব্যক্তি।

আমাৰ এই আলোচনাত সংশ্লিষ্ট বিষয়টি আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্য হৈছে,- বেজবৰুৱাদেৱে দুখনকৈ দিগ্‌দৰ্শনকাৰী আলোচনীৰ সম্পাদনাৰ দায়িত্বৰে সংশ্লিষ্ট আলোচনী দুখনত নিজা লিখনিৰে সংবাদধৰ্মী কৰ্ম সম্পাদন কৰা এজন সংবাদসেৱী অৰ্থাৎ সাংবাদিকো। তেখেতৰ কৰ্ম অৱদানৰ কথা আমি সকলোৱে কম-বেছি পৰিমাণে জানো। কিন্তু তেখেতৰ সাংবাদিকতাৰ

অৱদানসমূহৰ বিষয়ে বিশদভাৱে পৰ্যালোচনা হোৱা দেখা পোৱা নাই। সেয়ে আমি তেখেতৰ সাংবাদিকতাৰ দিশটো পৰ্যালোচনা কৰি চোৱাৰ উদ্দেশ্যেই এই আলোচনাৰ অৱতাৰণা কৰিছোঁ।

সাংবাদিকতাৰ সংজ্ঞা : বেজবৰুৱাদেৱৰ সাংবাদিকতা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ আগতে আমি সাংবাদিকতাৰ সংজ্ঞা সম্পৰ্কে কিছু কথা জানি ল'ব খুজিছোঁ। সংবাদ, সংবাদ সেৱা, সংবাদ সংগ্ৰাহক, তথা সংবাদ প্ৰচাৰ কৰা বিষয়টিক কেন্দ্ৰ কৰি বিভিন্ন অভিধানত সাংবাদিকতাৰ সংজ্ঞা কেনেদৰে দিছে চাওঁ আহক,-

1. **OXFORD DICTIONARY :** The activity on profession of writing for newspapers or magazines or of Broadcasting news or radio or television.
2. **THE OXFORD ENGLISH DICTIONARY, VOL-VIII :** The occupation or profession of a journalist; journalistic writing; the public journals collectively. One who earns his living by editing or writing for a public journal or journals. One who connected or associated with journalism.
3. **CAMBRIDGE DICTIONARY :** The work of collecting, writing, and publishing news stories and articles in newspapers and magazines or broadcasting then on the radio and television.
4. **MERRIAM WEBSTER DICTIONARY :** The collection and editing of news for presentation through the media. An academic study concerned with the collection and editing of news on the management of a news medium.
5. **WIKIPEDIA :** Journalism is gathering, processing and dissemination of news and information related to the news on audience.

বেজবৰুৱাক সাংবাদিকৰূপে অভিহিত কৰিব পাৰিনে ? : বেজবৰুৱাৰ দৰে বহুধা, গুণধাৰী এজন ব্যক্তিৰ জীৱন কীৰ্তি বিশ্লেষণ কৰোঁতে সাংবাদিকতাৰ দিশটোক বহলভাৱে আলোচনা নকৰিলে, তেখেতৰ বিষয়ে কৰা মূল্যায়ন পূৰ্ণ নহয়। জীৱনৰ প্ৰাত্যহিক যাত-প্ৰতিঘাত, সাংসাৰিক ব্যস্ততা, ব্যৱসায়িক উত্থান-পতন, অৰ্থনৈতিক সংকট-বিপৰ্যয়ৰ মাজতো সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ কেনেকৈ সময় উলিয়াব পাৰিছিল সেয়া আচৰিত হ'বলগীয়া কথা। বেজবৰুৱাৰ সাগৰ সদৃশ বিশাল সৃষ্টিৰাজি বিশ্বৰ বহু উচ্চ খ্যাতিসম্পন্ন সাহিত্যিকৰ কৰ্ম অৱদানৰ তুলনাত কোনোগুণে কম নহয়। বৰঞ্চ বহুধা বিভক্ত, ভিন্ন চিন্তাধাৰাৰ সাহিত্য-কৃতিৰে এক অনন্য ব্যতিক্ৰম আৰু একক বৈশিষ্ট্যৰে পৰিপূৰ্ণ। স্বদেশ, স্বজাতি আৰু স্ব-ভাষাৰ প্ৰতি তীব্ৰ দায়বদ্ধতা নাথাকিলে সেয়া কেতিয়াও সম্ভৱ নহয়। এজন ব্যক্তিৰ কৰ্ম জীৱনৰ খতিয়ান বিশ্লেষণ কৰিবলৈ হ'লে,- ব্যক্তিজনৰ জীৱনত সম্পাদনা কৰা বিভিন্ন বিষয়সমূহ ফঁহিয়াই চোৱাৰ প্ৰয়োজন হয়। সেই দৃষ্টিভঙ্গীৰে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জীৱন-পৰিক্ৰমাত সংযোজন হোৱা কৰ্মসমূহৰ পৰ্যালোচনা কৰি চালে প্ৰায় শতাব্দিক ধাৰা-উপধাৰাত বেজবৰুৱাদেৱৰ কৰ্ম অৱদান সম্পৃক্ত হৈ থকা দেখা যায়। প্ৰাথমিক দৃষ্টিত ফঁহিয়াই চালে,- বেজবৰুৱাৰ সনিৰ্বন্ধ জীৱন-পৰিক্ৰমাত বিন্যাসিত বহুধা গুণৰ সমাবৃত্ত ৰূপ দেখা পোৱা যায়। তেখেতৰ বিশাল ৰচনা সম্ভাৰৰ বিভিন্ন লিখনিৰ মাজত কোঁহে কোঁহে সংবাদধৰ্মী সমল অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে। সেই সূক্ষ্ম তথ্য সমলসমূহৰ আঁতি-গুৰি বিচাৰি বিশ্লেষণ কৰাটো বৰ সহজ কথা নহয়।

আলোচনাৰ পৰিসৰ : আমাৰ এই আলোচনাটিক আগবঢ়াই লৈ যোৱাৰ ক্ষেত্ৰত বেজবৰুৱাৰ সামগ্ৰিক লিখনি সম্ভাৰকে পৰ্যালোচনাৰ আওতালৈ আনিব বিচৰা হৈছে যদিও, নিৰ্ধাৰিত সময় আৰু অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সময় সীমাবদ্ধতাৰ দিশলৈ লক্ষ্য ৰাখি 'জোনাকী' আৰু 'বাঁহী'ৰ সম্পাদনা কাৰ্যত উপস্থাপন কৰা বিষয়সমূহক প্ৰাধান্য দিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

বেজবৰুৱা নিশ্চিতভাৱে এজন উচ্চমানসম্পন্ন সাংবাদিক : এই প্ৰসঙ্গত এটা প্ৰশ্ন আহিব পাৰে, ওপৰত উল্লেখ কৰা সংজ্ঞাসমূহৰ অৰ্থৰ ভিত্তিত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সংবাদসেৱা, সাংবাদিকতাৰ আওঁতাত পৰে নে? আমি অনুভৱ কৰো 'জোনাকী' আৰু 'বাঁহী'ৰ সম্পাদক ৰূপে বেজবৰুৱাই যি সংবাদ সেৱাৰ ধ্বজা উৰুৱাই থৈ গ'ল সেই ধ্বজাই

আজিও সগৌৰৱে স্বাচ্ছন্দ্য অটুট ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। অনন্য প্ৰতিভাধাৰী বেজবৰুৱাই নিজৰ ব্যতিক্ৰমী চিন্তাধাৰাৰে ‘জোনাকী’ আৰু ‘বাঁহী’ত বিভিন্ন ধৰণৰ সংবাদযুক্ত লিখনি পৰিৱেশন কৰি দুৰদৰ্শী কৰ্মৰ চানেকি দি থৈ গৈছে। বেজবৰুৱাই সম্পাদনা কৰা আলোচনীত ‘নতুন উদ্ভাৱন’, ‘আচৰিত খবৰ’, ‘নতুন সৃষ্টি’, ‘গ্ৰন্থৰ পৰিচয়’, ‘মূল্যায়ন’, ‘বিজ্ঞাপন’, ‘টোকা’, ‘পাশ্চাত্যৰ খবৰ’, ‘বিশ্বৰ বিভিন্ন ঐতিহ্যবাহী খবৰ’ৰ শিতান ‘বিবিধ টোকা’ত প্ৰকাশ কৰা সংবাদ আৰু সংবাদধৰ্মী সমলসমূহ সাম্প্ৰতিক কালৰ পঢ়ুৱৈ সমাজক তথা জ্ঞান অন্বেষণ কাৰীৰ বাবে এক ঐতিহাসিক দলিল ৰূপে উপকৃত কৰিব পাৰিছে। তদুপৰি বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতাৰ আন এক উল্লেখযোগ্য দিশ হ’ল ‘কাৰ্টুন সাংবাদিকতা’। ‘কাৰ্টুন’ৰ জৰিয়তে একোটা বৃহৎ বিষয় উপস্থাপন কৰিছিল ব্যঙ্গচিত্ৰৰ নিপুণ পৰিকল্পনায়ুক্ত কলা প্ৰদৰ্শনেৰে। সাম্প্ৰতিক কালত প্ৰতিখন দৈনিক বা মাহেকীয়া আলোচনীত এজন বা একাধিক কাৰ্টুন সাংবাদিক নিযুক্ত হয়। কিন্তু বেজবৰুৱাই নিজেই কৃপাবৰ বৰবৰুৱাৰ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে ব্যঙ্গচিত্ৰ বা ব্যঙ্গ ৰসযুক্ত লিখনিৰে এক নতুনত্ব আনিছিল। সেই দিশেৰেও বেজবৰুৱা এজন সফল ‘কাৰ্টুন সাংবাদিক’। বেজবৰুৱাৰ কাৰ্টুনে প্ৰকাশ কৰা জাতীয় চেতনাক আজিৰ কাৰ্টুন সাংবাদিকতাই এতিয়াও স্পৰ্শ কৰিবগৈ পৰা নাই। সেই সময়তে তেখেতৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা নানান আদৰ্শ আৰু চানেকি আজিও নতুন প্ৰজন্মৰ বাবে আৰ্হিস্বৰূপ হৈ আছে। সেইসমূহ দিশ লক্ষ্য কৰিলে আমি নিশ্চিতভাৱে ক’ব পাৰো,- বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতাই অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু জাতীয় জীৱনক যথেষ্ট চহকী কৰি থৈ গৈছে। ‘সাহিত্যৰথী’, ‘ৰসৰাজ’ ৰূপে বেজবৰুৱা যিদৰে প্ৰখ্যাত বা বিখ্যাত হৈছে তদুপৰি সাংবাদিকতাৰ দিশেৰেও ‘সাংবাদিক বেজবৰুৱা’ অন্ত্যম এক উচ্চস্থানৰ গৰাকী।

সাংবাদিকতাৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে বেজবৰুৱাক পৰ্যবেক্ষণ : সংবাদসেৱী বেজবৰুৱাক আমি দুই ধৰণে পৰ্যালোচনা কৰিব পাৰোঁ। (১) সাংবাদিক বেজবৰুৱা বা সংবাদসেৱী বেজবৰুৱা আৰু (২) সাংবাদিক বেজবৰুৱাক লৈ সংবাদ সেৱা বা সাংবাদিকতাৰ বিভিন্ন দিশ। বেজবৰুৱাই জাতীয় চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ হৈ জাগ্ৰত প্ৰহৰী ৰূপে অসম আৰু অসমীয়াৰ কল্যাণার্থে বিভিন্ন কাম হাতত লৈছিল। অসমীয়া জাতি, অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া মানুহক প্ৰাণপণে ভাল পোৱা যুগাগ্ৰগামী মহান অসমীয়া বেজবৰুৱাই ‘জোনাকী’ আৰু ‘বাঁহী’ত নানান সংবাদধৰ্মী লিখনি উপস্থাপন কৰি জাতিক উপকৃত কৰিছে। অসম-বঙ্গৰ মাজত সমন্বয় গঢ়িছে, অসম-উৰিষ্যাৰ লোক-সমাজৰ মাজত সমন্বয়ৰ এক সাঁকো গঢ়ি এজন সাৰ্থক সমন্বয়ক ৰূপে সম্পৰ্ক গঢ়ি থৈ গৈছে। ১৯৩৩ খ্ৰীঃত বৰোদা ৰাজ্যৰ শিক্ষা বিভাগৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে বেজবৰুৱাদেৱে ‘ভাৰতত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ইতিহাস’ আৰু ‘শ্ৰীকৃষ্ণৰ ৰাসলীলা’ শীৰ্ষক দুটা বক্তৃতা যথাক্ৰমে অসমীয়া আৰু ইংৰাজীত প্ৰদান কৰিছিল। উক্ত বক্তৃতাৰে নিজৰ বৌদ্ধিক ব্যুৎপত্তি প্ৰদৰ্শন কৰি সুদূৰ বৰোদা (বৰ্তমান গুজৰাট) ৰাজ্যৰ নৃপতি ছাঁয়াজীৰাও গাইকোঁৱৰৰ অন্তৰ জয় কৰিছিল। ইয়াৰ জৰিয়তে গুজৰাট আৰু অসমৰ মাজত এক সমন্বয়ৰ সেতু গঢ়ি উঠিছিল। এনেদৰে সৰ্বভাৰতীয় সমন্বয় প্ৰতিষ্ঠাপক ৰূপেও বেজবৰুৱাই অসমৰ গৌৰৱ সমৃদ্ধ কৰি থৈ গৈছে।

বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা প্ৰদত্ত সেই ভাষণসমূহত এখন ৰাজ্যৰ বা এটি অঞ্চলৰ ঐতিহাসিক বিষয় আন একোখন ৰাজ্যৰ জনসাধাৰণৰ মাজত সম্প্ৰচাৰ কৰা কাৰ্যসমূহত সংবাদ আদান-প্ৰদান আৰু সাংবাদিকতাৰ দৃষ্টিভঙ্গী অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে।

‘জোনাকী’ত বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতা : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই ১৮৯১ খ্ৰীষ্টাব্দত ‘জোনাকী’ৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিছিল। ২৬ বছৰীয়া যুৱক বেজবৰুৱাই সম্পাদনাৰ দায়িত্ব লৈ আলোচনীখন পঢ়ুৱৈয়ে উপকৃত হ’ব পৰাকৈ সম্পাদনা কৰিবলৈ চিন্তা কৰিছিল। ইতিমধ্যে ১৮৮৯ খ্ৰীঃৰ পৰাই প্ৰকাশিত ‘জোনাকী’ৰ আগৰ দুটা বছৰত ‘সম্পাদকীয়’ বুলি কোনো নিয়মীয়া শিতান নাছিল। ‘জোনাকী’ৰ দুবছৰীয়া কাৰ্যকালত বেজবৰুৱাই আলোচনীখনত ‘সম্পাদকৰ নিৱেদন’, ‘সম্পাদকৰ কথা’ আদি নতুনকৈ সংযোজন কৰে। বেজবৰুৱাই ‘জোনাকী’ সম্পাদনাৰ কাম হাতত লৈয়েই ‘সম্পাদকৰ কথা’ত এনেদৰে লিখিছিল-

“আজি জোনাকীৰ বয়স দুবছৰ পূৰ হৈ তৃতীয় বছৰত সোমাল। এই বয়স অনুসৰি জোনাকী ডাঙ্গৰ-দীঘল শকত-আবত হৈছে নে, নাই পয়লাগি থিহিৰা মাৰি আছে, তাক তাৰ পাঠক, গ্ৰাহক, পালক, পোষক সকলোহে কব পাৰে। আমাৰ মনেৰে তিপচী জোনাকীয়ে গৰুড়ৰ উৰাও মাৰিবলৈ চেষ্টা নকৰি যি শক্তি চাই তিপচীৰ উৰাওহে নিয়ম মতে মাৰি আছে। লাহে লাহে ডেউকাত বল হলে জোনাকীৰ যে উৰাৰো ডাঙ্গৰ হব, তাক আশা নকৰি

নোৱাৰি। সি যি হওক, এই কালৰ ভিতৰত জোনাকীৰ গ্ৰাহক, লেখক, পাঠক আৰু কুশলাকাঙক্ষী সকলে জোনাকীক ভাত, কাপোৰ, স্নেহ আৰু অনুগ্ৰহ আদিৰে সাহায্য কৰা বাবে আমি অন্তৰেৰে সৈতে তেওঁবিলাকৰ শলাগ লৈছোঁ। আৰু তেওঁবিলাকৰ ওচৰত আমি এই গোহাৰি কৰোঁ, যে তেওঁবিলাকে যেন এইদৰে আগলৈকো জোনাকীক সহায় কৰিব। আমি বৰ বঙ্গৰে কওঁ যে তেওঁবিলাকৰ মৰম আৰু আদৰ পাই জোনাকীৰ কলেৱৰ বাঢ়িল। এতিয়া আমি জোনাকী লওঁতা আৰু পঢ়োতাসকলৰ ওচৰত অনুগ্ৰহ মগনীয়াৰ হৈ আকৌ হাত পাতিছোঁহক।”

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই সম্পাদনা কৰা ১৮৯১ আৰু ১৮৯২ খ্ৰীঃৰ মুঠ ২১ টা সংখ্যাৰ ভিতৰত তিনিটা সংখ্যাত ‘সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন’, দুটাত ‘সম্পাদকৰ কথা’, এটাত ‘নিজা বক্তব্য’ বুলি প্ৰকাশ কৰিছে। ১৮৯১ খ্ৰীঃৰ মে’ মাহত প্ৰকাশিত ৩য় বছৰ ৫ম সংখ্যা (১৮১৩ শক, জেঠ মাহ)ত লিখা ‘সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন’ত লিখিছে—

“আমাৰ দেশত সাতদিনীয়া বাতৰি কাকত নাই কাৰণে আমাৰ দেশৰ বহুত মানুহে নিজৰ গাঁৱৰ বাহিৰে পৃথিৱীত দিনে দিনে কি কি ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ কাম হৈছে তাৰ একো ভূ নেপায়; সেই দেখি এইবাৰৰ পৰা, মাহেকীয়া কাকতত যিবোৰ বাতৰি দিবৰ অযোগ্য নহয়, পাঠক সকলক তেনেবিলাক বাতৰি দিবলৈ কাৰবাৰ কৰা গৈছে। ওপৰত উল্লিখিত কাৰণত এই কেইমাহৰ ‘জোনাকী’ ওলোৱাত পলম হোৱা বাবে, এইবাৰ, জেঠ আৰু আহাৰ মাহৰ জোনাকী একেলগে পঠোৱা গল। যোৱা মাহৰ কাকতত বাৰ পাচী ভুল গৈছে, পাঠক সকলে ক্ষমা কৰিব।”

‘জোনাকী’ৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লোৱাৰ আগৰ পৰাই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই জোনাকীত বিভিন্ন ধৰণৰ লেখা লিখিছিল যিবোৰত তেখেতৰ ভাষা আৰু জাতিৰ প্ৰতি থকা দায়বদ্ধতা প্ৰকাশ পাইছিল। সেইসমূহক সাংবাদিকতাবেই একোটা অংশ বুলি বিবেচনা কৰিব পাৰি। ‘কৃপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা’ শীৰ্ষক লেখাৰে তেখেতে কুস্তকৰ্ণ নিদ্ৰাত নিমজ্জিত অসমীয়া জাতিক জগাই তুলিবলৈ যত্ন কৰিছিল। অসমীয়াৰ এলাহৰ সুযোগ লৈ চাৰিওফালৰ পৰা বিভিন্ন অপশক্তিৰে অসমীয়াক নিঃশেষ কৰাৰ যড়যন্ত্ৰ ৰচিছিল। তাৰ উমান বেজবৰুৱাই পাইছিল। তেনে যড়যন্ত্ৰৰ পৰা অসমীয়াক ৰক্ষা কৰিবলৈ তেখেতে ধাৰাবাহিকভাৱে জনতাক জাগ্ৰত কৰিব পৰা লেখা লিখিছিল এনেদৰে,—

“এটা ডাঙ্গৰ ঘৰ সাজিবলৈ গ’লে আগেয়ে ৰুৱা, চৌতি, খুঁটা, মাৰলি মজবুত কৰি ল’ব লাগে; সেই দৰে এখন দেশৰ উন্নতি কৰিব খুজিলেও জাতীয় উন্নতিৰ লাগতিয়াল বস্তু বাহানি বিলাক ঠিক আৰু মজবুত কৰি ল’ব লাগে। জাতীয় উন্নতিৰ প্ৰধান লাগতিয়াল বস্তু “শিক্ষা”। যদিও কোনো এক দেশ বা জাতিৰ উন্নতি সেই দেশ বা জাতিৰ স্বাধীনতাৰ ওপৰত বেচিকৈ নিৰ্ভৰ কৰে, তথাপি যি দেশৰ মানুহ অশিক্ষিত অথচ স্বাধীন সেই দেশৰ কেতিয়াও জাতীয় উন্নতি হ’ব নোৱাৰে। শিক্ষাৰ বলত ইউৰোপীয় জাতি-বিলাকে উন্নতিৰ জখলাত ভৰি তুলিব পাৰিছে, আৰু লাহে লাহে ওপৰলৈ উঠিব লাগিছে। শিক্ষাৰ লগে লগে সিহঁতে বিজ্ঞানৰ উন্নতি কৰিছে আৰু তাৰ দ্বাৰাই বাণিজ্যৰ বাট সুচল কৰি দেশৰ উন্নতি সাধন কৰিছে।...”

‘কৃপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা’ শীৰ্ষক ধাৰাবাহিক লেখাই ‘জোনাকী’ক সাংবাদিকতাৰ ৰসেৰে ৰসোন্তীৰ্ণ কৰিছিল। মাতৃভূমি আৰু মাতৃভাষাৰ উন্নতিকল্পে তেখেতে কৰা কামসমূহ আজি অসমীয়া জাতিৰ বাবে সম্পদস্বৰূপ হৈ কৰ্ম সম্পাদনৰ ক্ষেত্ৰখনত বাটকটীয়া হৈয়েই আছে।

‘জোনাকী’ত বেজবৰুৱাই সন্নিৱিষ্ট কৰা ‘বিবিধ টোকা’ শিতানটিয়ে আলোচনীখনক এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। এই শিতানটিত দেশ-বিদেশৰ ভিন্ন ধৰণৰ অলেখ সংবাদৰ পয়োভৰ ঘটাই আলোচনীখনৰ সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰিছিল।

পুঢ়ুৱৈৰ সহায়ত আদায় কৰিবলৈ বেজবৰুৱাই দূৰদৰ্শী চিন্তা-চৰ্চাৰে বিভিন্ন শিতান সংযোজন কৰি ‘জোনাকী’ৰ কলেৱৰ বৃদ্ধি কৰিছিল। বিভিন্নজনৰ পৰা ‘সাঁথৰ’ সংগ্ৰহ কৰি তাৰ উত্তৰ দিব পাৰিলে পুৰস্কৃত কৰা হ’ব বুলি ‘জোনাকী’ত ঘোষণা কৰিছিল। পিছৰ সংখ্যাত উত্তৰ দিয়াসকলৰ নাম প্ৰকাশৰ লগতে পুৰস্কাৰৰ বাবে যোগ্য নিৰ্বাচিত হোৱা বুলি ঘোষণা কৰি উত্তৰ লিখিবলৈ সকলোকে অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল। এক প্ৰতিযোগিতামূলক মনোভাৱ গঢ়ি তুলি জোনাকীৰ প্ৰতি পঢ়ুৱৈক আকৰ্ষণ কৰাৰ যি কৌশল সেয়াও অসমৰ সংবাদ জগতত আছিল প্ৰথম পদক্ষেপ। এফালে যিদৰে এয়া এক বিজ্ঞাপন আনফালে পঢ়ুৱৈক নতুন গ্ৰন্থৰ জাননী দিয়া সংবাদো। লেখক, প্ৰকাশকক উৎসাহিত কৰাৰ লগতে জোনাকীক

মানুহৰ হৃদয়ৰ কাষ পোৱাৰ পৰাকৈ তৃতীয় বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যাত ‘পৃথিৱী গুণাগুণ বিচাৰ’ শিতানত বেজবৰুৱাই সংযোজন কৰিছিল এনেদৰে,-

“বৈষ্ণৱ কীৰ্ত্তন - শ্ৰীশ্ৰীধৰ চন্দ্ৰ বৰুৱা দ্বাৰা প্ৰকাশিত। বেচ এ সিকি। ছপা ভাল; তুলা পাতো বেয়া নহয়। শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে কৰা গীত, গুণমালা, ঘোষা, আৰু কীৰ্ত্তনৰ পৰা গীত, গুণমালা, ঘোষা আৰু কীৰ্ত্তন তুলি একে ঠাই কৰি কিতাপৰ আকাৰে এই পুথি ছপোৱা হৈছে। ইয়াত ছপা আৰু বৰ্ণাশুদ্ধি দোষ অতি কম। আসামৰ বৈষ্ণৱ সকলে ইয়াক যে আদৰ কৰিব তাক কোৱা বাহুল্য মাথোন।”

‘জোনাকী’ত বাতৰি আকাৰে সংযোজন কৰা ‘মৃত্যুৰ খবৰ’, ‘বিজ্ঞানৰ নতুন আৱিষ্কাৰ’, ‘আৱিষ্কাৰক’, ‘বিদেশৰ খবৰ’ আদি টোকাবোৰৰ সমাহাৰে বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতাক পঢ়ুৱৈ সমাজে আদৰি লোৱাত বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাইছিল।

বেজবৰুৱাৰ সংবাদ উপস্থাপনশৈলী ব্যতিক্ৰমধৰ্মী। তলত তাৰে কেইটামান সংক্ষিপ্ত ৰূপত সম্পাদনা কৰি চানেকিৰূপে প্ৰকাশ কৰা হৈছে,-

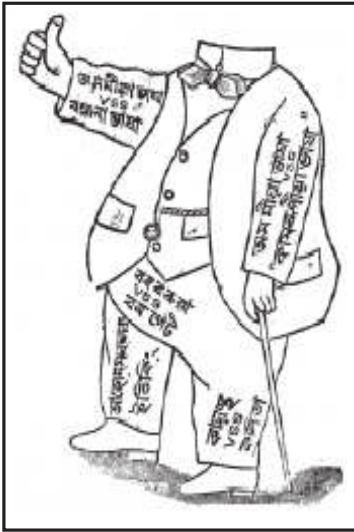
- (১) জৰ্মাণি (জাৰ্মানী) দেশৰ হে স্বৰ্গ নগৰত কাগজেৰে সৈতে এটা ঘৰ প্ৰস্তুত হৈছে। যি কাগজেৰে সেই ঘৰ সজা হৈছে, সি অতি ডাঠ আৰু তাক জুয়েও পুৰিব নোৱাৰে।
- (২) বিজ্ঞানৰ বলেৰে মানুহে কৰিব নোৱাৰা কাম পৃথিৱীত অতি অলপহে আছে। সম্প্ৰতি বিলাতত ভাপেৰে চলাব পৰা এক ৰকম ফিটন গাড়ী প্ৰস্তুত হৈছে। এই গাড়ী এনে কৌশলেৰে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে যে ভাপেৰে চলোৱা অন্যান্য যানবিলাকৰ পৰা যেনেকৈ ধোঁৱা ওলায়, ইয়াত তেনেকৈ ধোঁৱা নোলায়। এই গাড়ীৰ নমুনা ভাৰতবৰ্ষলৈকো অলপতে আহিব।
- (৩) বেলজিয়ম দেশৰ ব্ৰুচেল্চ নগৰত এটা অদ্ভুত ঘড়ি আছে। তাক সাধাৰণ ঘড়িৰ দৰে চাৰি দিবৰ প্ৰয়োজন নকৰে। সূৰ্য্যৰ কিৰণেই সেই ঘড়িৰ চাৰি দিয়াৰ কাৰ্য্য কৰে। সূৰ্য্যকিৰণ পাই থাকিলেই সি সদাই চলি থাকিব। বিজ্ঞানৰ উন্নতিৰ লগে লগে যে মানুহৰ আৰু কত অভাৱনীয় কৌশলৰ কথা শুনিবলৈ পোৱা যাব, তাক স্থিৰ কৰা টান।
- (৪) নিউয়ৰ্কৰ এজন বৰ বিখ্যাত জহৰীয়ে নকল হীৰাৰ পৰা আচল হীৰাৰ প্ৰভেদ জানিবলৈ হ’লে এই উপায়টো অবলম্বন কৰিবলৈ কৈছে— যি ডোখৰ হীৰা পৰীক্ষা কৰিব লাগে, তাক, অলপ বেছি এটা চাকিৰ ওচৰত ধৰি থাকি একাৰলৈ নি হাতেৰে ঘঁহিলে যদি তাৰ পৰা জুইৰ ফিৰিঙ্গটিৰ নিচিনাকৈ পোহৰ ওলায়, তেনে হ’লে সি আচল হীৰা, নতুবা কৃত্ৰিম।
- (৫) সহজ পৰিমিতি আৰু পৰিমিতি ও জৰিপ। গুৱাহাটীৰ জৰিপ শিক্ষক প্ৰভাত চন্দ্ৰ সৰস্বতী প্ৰণীত। কলিকতাৰ ভাৰত মিহিৰ যন্ত্ৰত সান্যাল এণ্ড কোম্পানীৰ দ্বাৰা মুদ্ৰিত। ছপা ভাল ফটফটিয়া। দুয়োখনি কিতাপ অসমৰ পঢ়াশালিবিলাকৰ নিমিত্তে লিখা হৈছে বুলি গ্ৰন্থকাৰে কৈছে। কিন্তু অসমৰ প্ৰাইমাৰী পঢ়াশালিবিলাকত অসমীয়া ভাষাৰহে পুথি পঢ়া হয়, আৰু অসমীয়া ভাষাত পৰিমিতিও আজিকালি ওলাইছে; সেই দেখি বঙ্গালী ভাষাৰে লিখা এই পুথি অসমৰ পঢ়াশালিবোৰত চলাবলৈ আমি অনুমোদন নকৰোঁ। পৰিশেহত কওঁ যে পুথি দুখন হ’লে বৰ ভাল হৈছে।
- (৬) এটা মানুহৰ চকুৰ কলা মণিটোৰ ওপৰত থকা বগা জলজলীয়া ছালডোখৰ বেয়া হৈছিল। গ্ৰেভেনিগো নামে ডাক্তৰ এজনে পোহনীয়া কুকুৰাৰ চকু এটাৰ পৰা সেই ছাল ডোখৰ এৰুৱাই, মানুহটোৰ চকুত লগাই দিলে। লগোৱাৰ ৮ দিনৰ পাছৰ পৰা মানুহটোৰ চকু আগৰ দৰে হল। অস্ত্ৰচিকিৎসাৰ বিবৰনীৰ ভিতৰত এই বিধৰ এইটো কথাই প্ৰথম।
- (৭) অদ্ভুত ঘোড়া- ‘চায়ণ্টিফিক এমেৰিকান’ কাকতত এটা অদ্ভুত ঘোড়াৰ কথা ওলাইছে। ঘোড়াটো দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া, বাদামৰ নিচিনা বৰণ, ১৬ মুঠি ওখ, ১৪৩৫ পাউণ্ড গধুৰ, চুলি আৰু নেজৰ বৰণ একে, গলধনৰ চুলি ১৪ ফিট, কপালৰ চুলি ৯ ফিট, আৰু নেজ ১২ ফিট দীঘল। যেতিয়া নেজ চুলি সোপাকে মেৰি দিয়া

যায় তেতিয়া দেখিবলৈ বৰ ৰূপ হৈ পৰে। লৰা-কালত শুনা পক্ষীৰাজ ঘোড়াই ওলালহি নে কি ?

- (৮) অসমত মানুহৰ সংখ্যা।— যোৱা ১৮৯১ চনৰ মানুহৰ পিয়লত ঠাৱৰ হৈছে যে অসমত ৫,৪৭৬,৮৩ জন মানুহ বাস কৰে।
- (৯) যোৱা ৫ ডিচেম্বৰৰ দিনা 'অসমীয়া ছাত্ৰৰ সাহিত্য সভা'ৰ (Assamese Students Literary Club) ষষ্ঠ বছৰেকীয়া উৎসৱ হৈ গ'ল। সেই উপলক্ষে গধূলি "চিটি কলেজ হল"ত এটি বৰ ডাঙ্গৰ সভাৰ অধিবেশন হয়, আৰু তাত ফ্ৰী চাৰ্চ মিশ্যনৰ ৰেভাৰেণ্ড এলেকজেন্দাৰ টমৰিৰ বক্তৃতা "সমাজ সংস্কাৰ" সম্বন্ধে এটি অতি সাৰুৱা বক্তৃতা দি উপস্থিত সমজুৱাসকলক বৰ সুখী কৰিলে। অ'ফোৰ্ড মিশ্যনৰ ৰেভাৰেণ্ড ফিল্ড চাহাবে সভাপতিৰ আসন গ্ৰহণ কৰিছিল। সভা-গৃহত অনুমান ৪০০ মান মানুহৰ সমাগম হৈছিল। অনেক গণ্য-মান্য ডাঙ্গৰ মানুহো উপস্থিত আছিল, আৰু তাৰ মাজতে আমাৰ নতুন অসমীয়া বেৰিষ্টাৰ শ্ৰীযুক্ত আবদুল মজিদ বি,এ,এল,এল,বি, ও উপস্থিত আছিল।

'জোনাকী'ত প্ৰকাশিত লেখাৰ ক্ষেত্ৰত দেখা দিয়া বিতৰ্কও বেজবৰুৱাদেৱে বিচক্ষণতাৰে যুক্তিযুক্ত উত্তৰেৰে নিৰাময় বা সেইসমূহৰ যথোপযুক্ত বিধান দিবলৈ সক্ষম হৈছিল। বিতৰ্কৰ ওৰ পেলোৱা আলোচনাও জোনাকীত ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশ কৰিছিল। উদাহৰণ স্বৰূপে, চতুৰ্থ বছৰৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত প্ৰকাশ পাইছিল হেমচন্দ্ৰ শৰ্মা ('হেমকোষ' প্ৰণেতা শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ বৰুৱা) ৰ আত্ম-জীৱনচৰিত। কিন্তু আলোচনীখনত ছপা আকাৰত প্ৰকাশ পাত্তে কিছুমান ত্ৰুটি ৰৈ যোৱাত প্ৰকাশৰ পাছত লেখকে সেই ত্ৰুটিবোৰ দেখি সম্পাদক বেজবৰুৱালৈ চিঠি লিখিলে। বৰুৱায়ো পৰৱৰ্তী সংখ্যাত সেই ভুলৰ শুধৰণি পৃষ্ঠা প্ৰকাশ কৰি নিজ ভুলৰ শুধৰণি দিয়াত ইতিবাচক সহাৰিৰে সহযোগিতা কৰিলে। এনে কৰ্মৰ চানেকিয়ে বেজবৰুৱাক বহল আৰু উদাৰ মনৰ সম্পাদক তথা সাংবাদিক ৰূপে পৰিচয় কৰাই দিয়ে।

'বাঁহী'ত বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতা : অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অসমৰ কাকত-আলোচনীসমূহৰ যিসমূহ প্ৰকাশনে সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল সেইসমূহৰ ভিতৰত ১৯০৯ খ্ৰীঃৰ পৰা প্ৰায় অৰ্দ্ধ

কৃপাবৰ বৰুৱাৰ সামৰণি।	কল্প*
	<p>আজিৰ প্ৰবন্ধৰ “হেডিং” বিচাৰি পোৱা নগল, গতিকে সি কল্পজ হৈ ওলাবলৈ বাধ্য হল। চাৰিটা অঙ্গৰ প্ৰত্যেকটোৱেই একেবেলিয়েই জাউৰি মাৰি উঠি মূৰ হব খোজে দেখি কাৰো খাটিৰ ৰাখিব পৰা নগল।</p> <p>“বাঁহী”ৰ সোঁৱৰণীখন এবাৰ কোনোবা পণ্ডিতৰ হতুৱাই চোৱাবলৈ বাঁহীৰ সম্পাদকক বৰবৰুৱাই কব লাগিছে, কিন্তু সম্পাদকে সেই কথালৈ কাণ দিয়া নাই। সেইদেখি এতিয়া তেওঁ সেকাপালি পাইছে। আকৌ এবাৰ সম্পাদকক কওঁ, বাঁহীৰ জন্ম-ক্ষণত ৰাছ কেতু শনি, এই তিনটাৰ কোনটো গ্ৰহ বহিছিল, সেইটো তেওঁ সোনকালে চোৱাই প্ৰতিকাৰ কৰাওক, নতুবা কথা বিসঙ্গতি। আমুকা ফটা-কানি কাকতে কবৰ নিচিনা, ওপৰ-চকুৱা সম্পাদকে জানো দেখা নাই যে ওপজাৰ দিনৰেপৰা বাঁহীয়ে লোকৰ জগৰকে হে লগাই ফুৰিছে? আজি কোনবাই যদি সাঁথৰৰ গঢ়েৰে এই বুলি সোধে,— “সদিয়ালৈ নাযাবি, সংফুল নাখাবি, কেচা পাতত নাবান্ধিবি লোণ; উপজিয়েই জগৰ লগায় কোন?” উত্তৰ,— “বাঁহী”।</p>
বাঁহী, ২য় বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা, ফাগুন, ১৮৩২ শক (১৪৪ পৃষ্ঠা)	

অসমীয়াৰ ভৱিষ্যৎ চিন্তা কৰি বেজবৰুৱাৰ পৰিকল্পনাত অঙ্কিত মুগুহীন ব্যক্তিৰ দৰে কৰা কাম-কাজক ভিত্তি কৰি প্ৰকাশিত এটি 'কাৰ্টুন'

* কল্প-ৰ আভিধানিক অৰ্থ হৈছে, মুগুবিহীন দেহ।

শতকজোৰা 'বাঁহী'ৰ প্ৰকাশন নিঃসন্দেহে এক অগ্ৰণী অসমীয়া আলোচনী। 'বাঁহী' অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ সম্পদস্বৰূপ। জীৱনৰ ৪৫ বছৰীয়া কৰ্ম অভিজ্ঞতাক সাৰথি কৰি, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই ১৯০৯ খ্ৰীঃত কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশ কৰিছিল 'বাঁহী' নামেৰে এখন মাহেকীয়া আলোচনী। সম্পাদনাৰ গুৰুদায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিছিল বেজবৰুৱাই নিজেই। 'বাঁহী'ত নিয়মীয়াকৈ 'সম্পাদকীয়' বক্তব্য নাছিল যদিও 'সম্পাদকীয় চ'ৰা' শীৰ্ষক এটি শিতান প্ৰথম বৰ্ষৰ প্ৰথম সংখ্যাত বাদে প্ৰায় সংখ্যাতে আছিল। এই সম্পাদকীয় চ'ৰাত বেজবৰুৱাই সাংবাদিকতাৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে অলেখ সংবাদধৰ্মী বিষয় সংযোজিত কৰিছিল। ভালেকেইটি 'সম্পাদকৰ চ'ৰা'ত মানুহৰ বেমাৰ-আজাৰৰ চিকিৎসা বিষয়ক দিহা-পৰামৰ্শও আছিল। কেৱল গল্প, প্ৰবন্ধ বা কবিতাতে সীমাবদ্ধ নাৰাখি অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজলৈ প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্যৰ বহু ভিন্নধৰ্মী বিষয় আগবঢ়াইছিল। কৃষ্টি-সংস্কৃতি, সংবাদ-দুঃসংবাদ, জীৱনী-আত্মজীৱনী, বৌদ্ধিক জগতৰ তৰ্ক-বিতৰ্কমূলক বিষয়, হাস্য-ব্যঙ্গৰে দিহা-পৰামৰ্শ, ছবি-প্ৰতিচ্ছবি, গ্ৰন্থ পৰিচয়, গ্ৰন্থ আলোচনা, গ্ৰন্থ সমালোচনা, ধৰ্মৰ তাত্ত্বিক বিচাৰ, ধৰ্মতত্ত্বৰ বিতৰ্কমূলক আলোচনা, ব্যঙ্গচিত্ৰ (কাৰ্টুন) ৰ যোগেদি বক্তব্য প্ৰকাশ, বিশ্বৰ ভিন্ন প্ৰান্তত ঘটা বৈজ্ঞানিক আৱিষ্কাৰসমূহৰ বিস্তৃত বাতৰিৰ লগতে সেইসমূহৰ ছবিসহ বহু তথ্য 'বাঁহী'ৰ পাতত প্ৰকাশ পাইছিল। এইবোৰে বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিকতাক উজ্জ্বল ৰূপত উপস্থাপিত কৰিছে। তদুপৰি ব্যঙ্গ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত 'কৃপাবৰ বৰুৱা' আৰু 'কৃপাবৰ বৰবৰুৱা' উপাধিধাৰী এটি কাল্পনিক চৰিত্ৰৰ যোগেদি বেজবৰুৱাই অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজক বহু সংবাদ, বহু সকীয়নি, সতৰ্কতা বা সজাগতা, দিহা-পৰামৰ্শ আদি প্ৰদান কৰি থৈ গৈছে। ঠিক তেনেদৰে 'কাঁহুদি আৰু খাৰলি' শিতানৰ যোগেদিও বেজবৰুৱাই সংবাদধৰ্মী লিখনৰে আগবঢ়োৱা অৱদান উল্লেখযোগ্য।

'বাঁহী'ত কাৰ্টুন : সংবাদপত্ৰ বা আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা ব্যঙ্গচিত্ৰ (কাৰ্টুন) সমূহেও বহু বিষয়ৰ বতৰা প্ৰকাশ কৰে। একো একোখন উদ্দেশ্যধৰ্মী ব্যঙ্গচিত্ৰই পঢ়ুৱৈ সমাজক বাহ্যিক দৃষ্টিত হাস্যৰস প্ৰদান কৰে যদিও, সেই চিত্ৰসমূহৰ মাজতে লুকাই থাকে একো একোটা অৰ্থজ্ঞাপক বক্তব্য ওৰফে অন্তৰ্নিহিত সংবাদ। বিশেষকৈ 'কৃপাবৰ বৰুৱা', 'বৰবৰুৱাৰ বুলনি', 'কৃপাবৰৰ ওভতনি যাত্ৰা', 'কাঁহুদি আৰু খাৰলি' শিতানৰ উপৰি সৰ্বসাধাৰণ দিশৰো যথেষ্ট বিষয় টানি আনি ব্যঙ্গচিত্ৰৰ মাধ্যমেৰে সংবাদ সেৱাৰ কাৰ্যত ব্ৰতী হৈছিল।

নীতিধৰ্মী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই 'বাঁহী'ৰ প্ৰথম বছৰ প্ৰথম সংখ্যাত প্ৰকাশিত তেখেতৰ 'অসমীয়া ভাষা'ৰ সম্পৰ্কে লিখা 'আযাৰচেকৰ কথা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিৰ অষ্টম অনুচ্ছেদৰ এটি লিখনৰ শেষাংশত শ্ৰীমদ্ভগৱতগীতাৰ এই শাৰীটিৰ এটি ব্যাখ্যা দাঙি ধৰিছিল এইদৰে— 'জ্ঞান, জ্ঞান, আমাক জ্ঞান লাগে আৰু সেই জ্ঞান আমি পৰক বিলাব পাৰিব লাগে। জ্ঞান চৰ্চা আৰু জ্ঞান বিতৰণ অতি পৱিত্ৰ কাৰ্য্য। 'নহি জ্ঞানেন সদৃশং পৱিত্ৰমিহ বিদ্যতে'। সম্পাদক বেজবৰুৱাই যেন এই পংক্তি শাৰীৰ পৰাই নিজৰ সম্পাদিত আলোচনীখনৰ শিৰোনাম (Masthead)ত দিবৰ বাবে এশাৰী উপযুক্ত নীতিবাক্য বিচাৰি পাইছিল। সেয়াই আছিল, - 'নহি জ্ঞানেন সদৃশং পৱিত্ৰমিহ বিদ্যতে'। অৰ্থাৎ - এই সংসাৰত জ্ঞানৰ দৰে (সদৃশ) পৱিত্ৰ আৰু একো নাই। এই শাৰী পংক্তি প্ৰকৃত্যৰ্থত 'শ্ৰীমদ্ভগৱত গীতা'ৰ চতুৰ্থ অধ্যায়ৰ 'জ্ঞানযোগ' খণ্ডৰ ৩৮ নং শ্লোকৰ পৰা উদ্ধৃত। বেজবৰুৱাই এই শাৰীটি 'বাঁহী'ৰ প্ৰতিটো সংখ্যাতেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

'বাঁহী' আলোচনীৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰা সংবাদসেৱাৰ শিতানসমূহ :

- ১। **সংগ্ৰহ :** 'বাঁহী'ত 'সংগ্ৰহ' বুলি এটা শিতান আৰম্ভ কৰি বেজবৰুৱাদেৱে সেই সময়ৰ অসমীয়া ছাত্ৰ বা কীৰ্তিমন্ত সন্তানসকলে কৃতকাৰ্য হোৱা সংবাদ সমূহ সংকলন কৰি প্ৰকাশ কৰিছিল। তেনে এটি উদাহৰণ হ'ল, - 'বাঁহী'ৰ ১৯১০ চনত প্ৰকাশিত তৃতীয় সংখ্যাত 'সংগ্ৰহ' শীৰ্ষক শিতানত প্ৰকাশ পোৱা সংবাদ। সেই সময়ত কোন কোন অসমীয়াই বিলাতত 'বেৰিষ্টাৰ' পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ স্বদেশলৈ উভতি আহিছিল। উক্ত সংবাদটিৰ পৰা পঢ়ুৱৈ সমাজে গম পালো, - সেইখিনি সময়লৈকে ৫ (পাঁচ) জন অসমীয়াই বিলাতলৈ গৈ 'বেৰিষ্টাৰ' পৰীক্ষা দি উত্তীৰ্ণ হৈ আহিছিল। তেওঁলোক আছিল, - আনন্দৰাম বৰুৱা, মিস্টাৰ মজিদ (অৰ্থাৎ আব্দুল মজিদ), তৰুণৰাম ফুকন, ৰাজেন্দ্ৰনাথ চৌধুৰী আৰু জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱা। এইদৰে বেজবৰুৱা সম্পাদিত আলোচনী দুখনৰ প্ৰায় প্ৰতিটি সংখ্যাতে এনে বিবিধ ধৰণৰ সংবাদ পৰিবেশন কৰি বেজবৰুৱাদেৱে সেইখিনি সময়ত অসমৰ সংবাদ সেৱা মাধ্যমত এক নতুন ধাৰাৰ বা এক নতুন দিগন্তৰ সূচনা কৰিছিল।

- ২। **ঘটনাচক্ৰ :** 'ঘটনাচক্ৰ' শিতানৰ যোগেদি সংশ্লিষ্ট একো একোটি মাহত বা সময়ত বিশ্বৰ যিকোনো ঠাইত ঘটা ঘটনাসমূহৰ চমু বিৱৰণ প্ৰকাশ কৰি বিষয়সমূহ পঢ়ুৱৈ সমাজক জ্ঞাত কৰিছিল।
- বেজবৰুৱাৰ দিনত ভাৰতবৰ্ষ ব্ৰিটিছ সম্ৰাটৰ শাসনাধীন হৈ আছিল। ব্ৰিটিছ সম্ৰাট সপ্তম এডৱাৰ্ডৰ মৃত্যু হোৱাত 'বাঁহী'ৰ প্ৰথম বছৰ অষ্টম সংখ্যাত 'ব' নিউজ'ৰ আৰ্হিত প্ৰকাশ কৰিছিল 'আমাৰ ৰজা ভাৰতেশ্বৰ সম্ৰাট সপ্তম এডৱাৰ্ড আৰু ইহজগতত নাই!'... এই বাতৰিটি সাম্প্ৰতিক ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত চালে আঁচুৱা যেন লাগে। কিয়নো এতিয়াৰ দিনত ভাৰতীয় সমাজ স্বাধীন ভাৰতৰ স্বদেশীয় লোকৰ দ্বাৰা শাসিত 'ভাৰতেশ্বৰ'ৰ অধীনত স্বাধীন মানসিকতাৰে বসবাস কৰাৰ সুবিধা পোৱা স্বাধীন নাগৰিক। কিন্তু তাহানিৰ দিনত 'ভাৰতেশ্বৰ' অৰ্থাৎ 'ভাৰতৰ ঈশ্বৰ' ৰূপে জ্ঞান কৰা দেশৰ শাসনকৰ্তা আছিল সুদূৰ ইংলেণ্ডৰ ৰজা বা ৰাণীসকল। তেতিয়া ভাৰতবাসীয়ে স্বাধীনভাৱে মুকলি মূৰীয়াকৈ ঘূৰিব-ফুৰিব নোৱাৰিছিল। ব্ৰিটিছসকলক সমীহ কৰাটো এক স্বভাৱজাত বিষয় পৰিছিল। সেয়ে ইংলেণ্ডৰ ৰজাৰ পৰলোকপ্ৰাপ্তিত ভাৰতবৰ্ষৰ মানুহৰ মনো দুখত শ্ৰিয়মাণ হৈছিল। গতিকে এই সংবাদে সেই সময়ৰ মানুহৰ মানসিকতাৰো উমান দিয়ে। আনহাতে ভাৰতবৰ্ষৰ নতুন ৰজা ৰূপে সম্ৰাট পঞ্চম জৰ্জ ১৯১০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ৯ মে' তাৰিখে অধীশ্বৰ হোৱাত, 'বাঁহী'ৰ সেই একেই সংখ্যাতে বাতৰি প্ৰকাশ কৰিছিল। ভাৰতবৰ্ষত, সম্ৰাট পঞ্চম জৰ্জক নানান সময়ত, নানান আদৰ-অভ্যৰ্থনাৰে সন্মান জনোৱা হৈছিল। ভাৰত ভ্ৰমণ কালত সম্ৰাট জৰ্জক ভাৰতৰ 'জন-গণ-মন'ৰ অধিনায়ক ৰূপে আৰু ভাৰতৰ 'ভাগ্য বিধাতা' ৰূপেও আখ্যা আগবঢ়াই বিভিন্ন সুৰধ্বনি, মঙ্গলধ্বনিৰে সন্তাষণ জ্ঞাপন কৰা হৈছিল। এইসমূহ আছিল তেতিয়াৰ বাতৰি বা সংবাদ।
- ৩। **কীৰ্ত্তিমান অসমীয়া সকলৰ স্থান প্ৰকাশ :** বৰেণ্য ব্যক্তিৰ কৰ্ম অৱদানসমূহ পৰ্যালোচনা কৰি বহু তথ্যৰ যোগান ধৰিছিল। এই ক্ষেত্ৰত কোনো খ্যাত বা অখ্যাত ব্যক্তিৰ মৃত্যু হ'লে সেই সংবাদো উক্ত আলোচনীদ্বয়ত প্ৰয়োজনীয় তথ্যসম্ভাৰেৰে প্ৰকাশ কৰিছিল।
- ৪। **বিলাতৰ চিঠি :** এই শিতানৰ যোগেদি বেজবৰুৱাই জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ যোগেদি বিদেশৰ বিবিধ বতৰাৰ বিষয়ে অসমৰ পঢ়ুৱৈ সমাজক অৱগত কৰিছিল।
- ৫। **প্ৰবন্ধৰ যোগেদি পাশ্চাত্যৰ তথ্যযুক্ত সংবাদ, আসামৰ ইতিহাস, ঐতিহাসিক তথা শৌৰ্য-বীৰ্যৰ সংবাদঃ** লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই সম্পাদনা কৰা 'বাঁহী' আলোচনীৰ সংখ্যাসমূহত বহুতো এনে লিখনি প্ৰকাশ কৰিছিল যিখিনি সেই সময়ৰ বাতৰি কাকত, অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ আদি নথকা অসমৰ পঢ়ুৱৈবৃন্দক পাশ্চাত্য দেশসমূহৰ বিশদ সংবাদ আহৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল। সেই সংবাদ সৰ্বোচ্চ লিখনি সম্ভাৰৰ বহুখিনি বেজবৰুৱাদেৱে নিজেই লিখিছিল আৰু বহুখিনি তেখেতে সাংবাদিক দৃষ্টিকোণেৰে আন কাৰোবাৰ হতুৱাই লিখোৱাইছিল। এই ক্ষেত্ৰত কোনো কোনো লেখকে নিজেও স্ব-সংগৃহীত সমলেৰে তথ্যভিত্তিক লিখনি 'বাঁহী'ৰ সম্পাদকলৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল। আমি তলত তেনে লিখনি সম্ভাৰেৰে কিছু লিখনি উক্ত আলোচনী দুখনৰ বিভিন্ন সংখ্যাৰ পৰা উদ্ধৃত কৰি সম্পাদিত ৰূপত সেইসমূহৰ সংবাদৰ নমুনা স্বৰূপে প্ৰকাশ কৰিলোঁ।
- উদাহৰণ স্বৰূপে,- 'সম্ৰাট পঞ্চম জৰ্জৰ জয় হওক' শীৰ্ষক এটি লিখনি, গ্ৰেনভিল্ চাৰ্প - সিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰী, দেবী ফ্লেৰেণ্স নাইট্‌স্‌ - সিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰী, কবি ফেৰদৌছী তুছী - (প্ৰবন্ধক) শ্ৰীজিলি, জাপানৰ বীৰ নোগি - কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ, মহাত্মা চেমুৱেল হ্যানিমান - এম. মেছলেহউদ্দিন আহমদ, সপ্তম এডৱাৰ্ডৰ স্বৰ্গাৰোহণ (কবিতা) - উমেশ চন্দ্ৰ বৰুৱা, মেট্‌ছনিকফ (প্ৰবন্ধ) (সম্পাদকৰ চ'ৰা) লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ফাইয়ান আৰু তেওঁৰ ভাৰত ভ্ৰমণ (প্ৰবন্ধ) - ৰাজেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা, ভাৰত বন্ধু মিঃ পীয়াৰ্চন, গোট্টে (প্ৰবন্ধ)- হলিৰাম ডেকা, ডাক্তৰ এফ্.বি.বেণ্টিং (কথা প্ৰসঙ্গ), সিপুৰীত উদ্ৰো উইল্‌ছন (কথা প্ৰসঙ্গ), ড° ছান্‌চয়ং ছান্ (কথা প্ৰসঙ্গ), ওমৰ খৈয়াম (প্ৰবন্ধ), মিস্টাৰ এলাইন গাৰবল্ট (বিবিধ বাতৰি), পম্পিয়াই চহৰ (ৰাণা) (বসন্ত কুমাৰ বৰুৱা), বিশ্ববিখ্যাত নৰ্তকী এনাপাভ্‌লা (বিবিধ বাতৰি), 'কিণ্ডাৰ গাৰ্টেন'ৰ প্ৰথম প্ৰৱৰ্তক কোন? (প্ৰবন্ধ),

‘ফাল্গৰ ৰাষ্ট্ৰ বিপ্লৱ (প্ৰবন্ধ), ওমৰ বেন-অল খেতাৰ (প্ৰবন্ধ), স্পেনিচ্ প্ৰাচীন সাহিত্যৰ ইতিহাসৰ এপিটি (প্ৰবন্ধ) আদি। বেজবৰুৱাদেৱে এনেবোৰ লেখা ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশ কৰাৰ লগতে অসমৰ প্ৰাচীন ইতিহাসৰ পৰা শৌৰ্য, বীৰ্য, গৌৰৱ, দেশৰ পৰিসীমা, ব্যক্তিত্বৰ খ্যাতি বিস্তীৰ্ণ বিষয়ক তথ্য সন্নিৱিষ্ট কৰি দুঃপ্ৰাপ্য হৈ পৰা ঐতিহাসিক সংবাদ পৰিৱেশন কৰি অসমীয়া জনসাধাৰণৰ উপকাৰ সাধন কৰিছে।

৬। কবিতাৰ যোগেদি সংবাদ সেৱাৰ নিদৰ্শন : বাঁহীৰ অন্তৰ্গত কেইটিমান কবিতাত মূল্যবান সংবাদ অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা দেখা যায়।

কবিতাৰ যোগেদি সংবাদ সেৱাৰ নিদৰ্শন : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই কবিতাসমূহ লিখোতে, সেয়া সাংবাদিকতাৰ দৃষ্টিভঙ্গী মনত জুকিয়াই লৈ লিখিছিল নে নাই সেই কথা দৃঢ়ভাৱে ক’ব নোৱাৰি যদিও, কেইটিমান কবিতাৰ অন্তৰ্ভাগত এনে কিছুমান বিষয় আছে যিসমূহ কবিতাৰ কাব্যিক লয়-লাস, কাহিনীৰ ধাৰাবাহিকতা আৰু কবিজনে প্ৰকাশ কৰিব বিচৰা নিজৰ মনৰ অভিব্যক্তিসমূহত যথেষ্ট মূল্যবান সংবাদ অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে, ‘বাঁহী’ৰ ষষ্ঠ বছৰ, ১২ শ সংখ্যা, ১৮৩৭ শকৰ কাতি মাহ অৰ্থাৎ ১৯১৫ চনত প্ৰকাশিত আলোচনীখনত বেজবৰুৱাই লিখা এটি সুদীৰ্ঘ কবিতা প্ৰকাশ পাইছিল ‘আসাম সঙ্গীত’ নামেৰে। তেখেতে লিখিছিল,-

‘আমি অসমীয়া, নহওঁ দুখীয়া, কিহৰ দুখীয়া হম?
সকলো আছিল, সকলো আছে, নুগুণো নলওঁ গম।...
বাজক দবা, বাজক শঙ্খ, বাজক মৃদং, খোল।
অসম আকৌ উন্নতি-পথত, ‘জয় আই অসম’ বোল।’
শঙ্কৰে দিলে বিশুদ্ধ ধৰম, লাচিত্তে বাহুত বল।
সতী জয়মতীৰ সতীত্ব তেজেৰে অসমী সতী প্ৰবল।

... ..

ভাস্কৰ-জেউতি ভাস্কৰবৰ্মা প্ৰাগ্জ্যোতিষৰ ৰজা,
ভাৰতৰ ৰজাৰ আগশাৰী ল’লে, নহয় ই কথা সজা।
উত্তৰ ভাৰতৰ কেদাৰ ব্ৰাহ্মণ মহাবলৱন্ত ৰজা,
কামৰূপাধিপতি শঙ্কলাদেবে ঘটুৱালে কেনে বুজা।

... ..

চাৰি লাখ পদাতি লাখ অশ্বাৰোহী, চাৰি হেজাৰেক হাতী,
শঙ্কলাদেবৰ বীৰ্য-বিক্ৰমৰ ভাৰত বিয়পা খ্যাতি।
লক্ষ্মণাৱতী গৌৰ নগৰ আমাৰ শঙ্কলে কৰা,
ৰাজধানী হৈ আছিল বঙ্গৰ দুহেজাৰ বছৰ জোৰা।

... ..

পাৰস্য বিজেতা আফ্ৰিচিয়াৰ আদলাখ মোগল সেনা,
ঘটুৱাই শঙ্কলে ঘোঁৰাহাট পৰ্বতত কীৰ্ত্তি ৰাখিলে জানা।
মছলেম বুৰঞ্জীত ফেৰিষ্টাই লিখিছে নহয় ই সাধুকথা,
প্ৰাণৰ প্ৰাণত অসমীয়া ভাই, ই কথা তোমাৰ গোথা।

... ..

সিদিনা তোমাৰ ঢেকিয়াল ফুকনে উনত্ৰিশ বছৰীয়া ডেকা,
অসমৰ হকে যিখিনি কৰিলে, যি কীৰ্ত্তি ৰাখিলে লেখা।
তোমাৰে আনন্দ বৰুৱাই চোৱা সংস্কৃত-সাহিত্য মথি,

ইউৰোপ, এছিয়াত কীৰ্তি ৰাখিলে, জগতে কৈছে ডাঠি।

... ..

‘হেমকোষ’ ৰচি হেমচন্দ্ৰ হেৰা ভাষা আকাশৰ জোন,
স্বদেশ ভাষাত এনে শব্দকোষ ভাৰতত ৰচিচে কোন ?
তামুলী ফুকন, গুণাভি বৰুৱা, বুৰঞ্জী-জ্ঞানত জ্ঞানী,
স্বাধীন ব্যৱসায় দেশৰ হিতত জগন্নাথ-মাণিক মানী।

... ..

কবিতাটিৰ কথাসমূহত অতীত অসমৰ বহুতো শৌৰ্য-বীৰ্যৰ সংবাদ সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে। সাধাৰণভাৱে প্ৰাপ্ত কিছু তথ্যৰ উপৰি যিসমূহ তথ্য আজিৰ চাম মানুহৰ মনৰ মাজৰ পৰা ক্ৰমে আঁতৰি গৈছে বা দুষ্প্ৰাপ্য অথবা চৰ্চাৰ অভাৱত কালৰ বুকুত অন্তৰ্ধান হৈ গৈছে তেনে কেইটিমান তথ্য হৈছে— মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ দ্বাৰা প্ৰদত্ত ধৰ্মক ‘বিশুদ্ধ ধৰ্ম’ ৰূপে উল্লেখ কৰি অসমৰ কীৰ্তি সন্তান লাচিত বৰফুকনৰ গুণ-গৰিমা, সতী জয়মতীৰ দেশপ্ৰেম, প্ৰাগজ্যোতিষৰ নৃপতি ভাস্কৰ বৰ্মন সহ কামৰূপাধিপতি শঙ্কলাদিব, উত্তৰ ভাৰতৰ কেদাৰ ব্ৰাহ্মণ, গৌড় দেশৰ ‘লক্ষণাৱতী’ ৰাজধানীৰ কথা, পাৰস্যৰ আফ্ৰিচিয়াৰ কথা, মছলেম বুৰঞ্জীত ফেৰেষ্টাই লিখা কথা, ২৯ বছৰীয়া আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ কথা, আনন্দৰাম বৰুৱাই ইউৰোপ আৰু এছিয়াত কৃতিত্ব প্ৰকাশ কৰাৰ কথা, ‘হেমকোষ’ ৰচোতাৰ কীৰ্তি কাহিনীৰ কথা আদি বিষয়বোৰ যথেষ্ট গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াৰ উপৰি এইসমূহ সংবাদসেৱা সংজ্ঞাৰো একো একোটি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়।

মুঠ কথাত ‘অসম সঙ্গীত’ জ্ঞ শীৰ্ষক গীতি-কবিতাটিত থকা বিষয়বস্তুসমূহৰ যোগেদি আমি অতীত বুৰঞ্জীৰ বহুতো সংবাদ পোৱাৰ সুবিধা হৈছে। গীতিটিত থকা অন্যান্য বিষয়ৰ ভিতৰত নিম্নোক্ত শাৰী কেইটিলে মন কৰিলে আমি দেখা পাব, উক্ত বক্তব্যসমূহৰ মাজত এক বৃহৎ ইতিহাসৰ তথ্য অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে। যেনে-

‘যতন কৰিলে/সৰু বৰ হয়/তামুলী মোমায়ে ক’লে।।’

এই দুটি শাৰী ফাঁহিয়াই চালে অসম বুৰঞ্জীৰ ঐতিহাসিক পুৰুষ মোমাই তামুলী বৰবৰুৱা, লালুকসোলা ফুকন, বদন বৰফুকনৰ বিস্তৃত তথ্যৰ উদ্ঘাটন হয়।

‘ৰজা হৈ ৰাম/ৰজা হ’ব পাৰি/ৰুদ্ৰ সিংহে দেখুৱালে।।’

ইয়াত ৰুদ্ৰসিংহৰ ৰাজকাৰ্যৰ বিষয়সমূহ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ ৰাজত্বকালৰ স’তে তাল-মিল থকাৰ প্ৰসঙ্গ পঢ়ুৱৈ চিন্তাজগতলৈ নিৰক্ষিত কৰিছে। গতিকে দুয়োজন ৰজাৰেই কাৰ্য-কলাপ ফাঁহিয়াই চোৱাৰ এক চিত্তাকৰ্ষক বক্তব্য পঢ়ুৱৈ সমাজৰ জ্ঞাতাৰ্থে বৌদ্ধিক চিন্তাৰ সমল ৰূপে প্ৰকাশ কৰিছে। একেদৰে, গীতি-কবিতাটিৰ অন্য এঠাইত উল্লেখ কৰিছে এইদৰে—

‘শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ/গুৰু অসমীয়া/কুমাৰিল ভট্ট নাম./

জগত গুৰুৰো/গুৰু হ’ব পাৰি/ভট্টই দেখালে কাম।।’

ইয়াত ‘জগত গুৰু’ ৰূপে শঙ্কৰাচাৰ্য্যক পৰিচয় কৰাই দি অসমৰ মান বঢ়োৱাৰ কাৰ্যত তথ্য সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। কিয়নো শঙ্কৰাচাৰ্য্যক বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা পাব সমগ্ৰ দক্ষিণাত্যৰ এক সুন্দৰ প্ৰাচীন ছবি, তাৰ লগে লগে ভাৰতীয় ধৰ্মীয় দৰ্শনৰ বহু তথ্যৰো উদ্ঘাটন হয়। এই চাৰিটা শাৰীৰ বক্তব্যত থকা ‘কুমাৰিল ভট্ট’ কোন? জগত গুৰুজনৰ গুৰু ৰূপে কুমাৰিল ভট্টৰ সংযোগ বা দীক্ষাৰ সৱিশেষ সম্পৰ্ক কেনে ধৰণৰ! বেজবৰুৱাদেৱে নিশ্চয় এই বিষয়ে তথ্যৰ সমল সংগ্ৰহ কৰিয়েই এই বিষয়টো অসমৰ জনসাধাৰণৰ জ্ঞাতাৰ্থে প্ৰকাশ কৰিছে। সেয়ে সংবাদসেৱাৰ দৃষ্টিভংগীৰে চালে এই তথ্যযুক্ত বিষয়টি তথ্য উদ্ঘাটন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অনসন্ধিৎসু লোকৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সমল স্বৰূপ হ’ব। কিয়নো ইয়াত অতীত অসমৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা জড়িত হৈ আছে।

বেজবৰুৱাদেৱৰ কবিতাত পোৱা সংবাদৰ ভিত্তিত কুমাৰিল ভট্টৰ বিষয়ে পোৱা তথ্য :

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তেখেতৰ ‘অসম সঙ্গীত’ গীতিটিত কুমাৰিল ভট্টৰ প্ৰসঙ্গত যিখিনি তথ্যৰ সমল সন্নিৱিষ্ট কৰি থৈ গৈছে, সেই তথ্যসমূহৰ উৎস সন্মূহভাৱে পৰ্যালোচনা কৰি বাস্তৱিক দিশসমূহ উদ্ঘাটন কৰিব পাৰিলে এটি অতি

গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশৰ সন্মানে অসমীয়া জাতিক উদ্ভাসিত কৰাৰ সম্ভাৱনা প্ৰবলভাৱে পোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। আমাৰ বোধেৰে শৃংখলাবদ্ধ ৰূপত গৱেষণাৰ প্ৰয়োজনীয় ৰীতি-নীতি আৰু পৰ্যালোচনামূলক দিশেৰে অধ্যয়ন কৰি সত্য উদ্ঘাটন কৰি দেখুৱাব পাৰিলে বিশ্বৰ প্ৰাচীনত্বৰ গৌৰৱেৰে অসমীয়া লেখকো গৌৰৱান্বিত হ'ব পাৰিব বুলি ন-দি ক'ব পৰা যায়।

সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তেখেতৰ 'অসম সঙ্গীত' (বাঁহীত 'আসাম সঙ্গীত' বুলি উল্লেখ আছে) গীতত কুমাৰিল ভট্টৰ নাম অসমৰ কীৰ্তিমান সন্তান ৰূপে গৌৰৱেৰে উল্লেখ কৰিছে। সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাদেৱে তেখেতৰ সেই তথ্যসমৃদ্ধ সংবাদধৰ্মী গীতি-কবিতাটিত পোৱা জগতগুৰু শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ গুৰু কুমাৰিল ভট্টৰ বিশদ তথ্য বিচাৰি আমি তথ্যানুসন্ধানত ব্ৰতী হৈছিলো। এই প্ৰসঙ্গত অধ্যাপক মনোৰঞ্জন শৰ্মা শাস্ত্ৰীৰ গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ 'কুমাৰিল ভট্ট আৰু আচাৰ্য্য ধৰ্মকীৰ্তি'ত উল্লেখ কৰা অনুসৰি কুমাৰিল ভট্টপাদৰ পাণ্ডিত্যৰ খ্যাতি খ্ৰীষ্টীয় ষষ্ঠ শতিকাত সমগ্ৰ ভাৰতত বিয়পি পৰিছিল। শাস্ত্ৰীদেৱৰ গ্ৰন্থত কুমাৰিল ভট্টপাদে বহুতো গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল বুলি উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু সেই ৰচনা কৃতিসমূহৰ পাণ্ডুলিপি ইতিমধ্যে বিলুপ্তিৰ গহবৰত পৰি চিন-মোকাম নোহোৱা হৈছে। অৱশ্যে সেই গ্ৰন্থসমূহৰ বিষয়ে বিভিন্ন জনৰ ভাষ্য সমন্বিতে একাধিক সংস্কৰণ সম্প্ৰতি প্ৰকাশিত গ্ৰন্থৰূপত উপলব্ধ হৈছে। শৰ্মাশাস্ত্ৰীৰ তথ্যগধুৰ লেখাত উল্লেখ পোৱা মতে কুমাৰিল ভট্ট প্ৰণীত গ্ৰন্থসমূহ হ'লঃ (১) শ্লোকৰাৰ্ত্তিক, (২) তন্ত্ৰৰাৰ্ত্তিক মীমাংসা, (৩) টুপটীকা, (৪) বৃহটীকা, (৫) মধ্যমটীকা, (৬) মানৱধৰ্ম্ম সূত্ৰ, (৭) পুষ্পদন্তু।

কুমাৰিল ভট্টৰ জীৱনকাল সম্পৰ্কত বহুতো মত আছে যদিও ৭০০ ৰ পৰা ৭৪০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ভিতৰত বুলি ইতিহাসবিদসকলে ঠাৱৰ কৰিছে। শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ জন্ম ৭৮৮ খ্ৰীষ্টাব্দত। ধৰ্মশাস্ত্ৰ বিষয়ক ইতিহাস পৰ্যালোচনাৰিড ড° পি.ভি.কানে (The History of Dharmashastra, Dr.P.V.Kane, Vol V, Part II, Page-1198) ক আদি কৰি বিশ্বৰ ইতিহাস গৱেষকসকলে কুমাৰিল ভট্টৰ জীৱনকাল ৭ম শতিকা বুলি উল্লেখ কৰিছে। আনফালে বিখ্যাত সংস্কৃত পণ্ডিত ৰাছল সাংকৃত্যয়নে (Rahul San Krityayan) কুমাৰিল ভট্টক সপ্তম শতিকাৰ লোক বুলি তেওঁৰ গৱেষণামূলক লেখাত প্ৰকাশ কৰিছে।

কুমাৰিল ভট্টৰ জন্মস্থান সম্পৰ্কেও বহুতো মতবাদ আছে যদিও ভট্টপাদক অসম-সন্তান ৰূপে উদ্ধৃতি দিয়াসকলৰ ভিতৰত পণ্ডিত চি.এন.কৃষ্ণস্বামী আয়াৰে তেওঁৰ 'থ্ৰী গ্ৰেইট আচাৰ্য্য' (Three Great Acaryas) শীৰ্ষক গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে এইদৰে, '...He (Kumarila Bhatta) is believed to have been an Assamese Brahmin by some, while others profess to see in his vartika conclusive proof of his connection with the land of Tamil and the following account is mainly taken from what Madhava says of him.'

আনফালে প্ৰখ্যাত বুৰঞ্জীবিদ ভিনচেণ্ট আৰ্থাৰ স্মিথ (Vincent Arthur Smith) এ তেখেতৰ 'The Oxford Students History of India' নামৰ গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে এইদৰে, '...The Hindu reaction against Buddhism was carried farther early in the Eighth Century by Kumarila Bhatta an Assamese Brahmin.' (O.S.H.I. 15th Ed. Page-74)। উল্লেখযোগ্য যে, বুৰঞ্জীবিদ ভিনচেণ্ট আৰ্থাৰ স্মিথ হ'ল ইংলেণ্ডৰ ডাব্লিন (Dublin) ত জন্ম লাভ কৰা এজন বিচক্ষণ প্ৰাচ্যতত্ত্ববিদ। তেখেত ইংৰাজ-শাসিত ভাৰতৰ এজন উচ্চপদস্থ বিষয়া হৈ আহি ভাৰতবৰ্ষৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে বিভিন্ন গ্ৰন্থ প্ৰণয়নেৰে বিশ্ববাসীৰ মাজলৈ আগবঢ়াই দিছিল। তেখেতৰ 'History of India From Sixth Century B.C.to Present Days' গ্ৰন্থখনে বিভিন্ন তথ্যৰ সমল যোগাইছে।

মুম্বাইৰ 'চেণ্টেল চিন্ময় মিছনে' প্ৰকাশ কৰা 'Sankar the Missionary' নামৰ গ্ৰন্থত কুমাৰিল ভট্টৰ বিষয়ে উল্লেখ পোৱা মতে, - কুমাৰিল ভট্ট এজন 'পূৰ্ব মীমাংসা'ৰ ওপৰত পূৰ্ণ দখল থকা ব্যক্তিয়েই নাছিল, তেওঁ একেধাৰে বৌদ্ধ তথা ভাৰতীয় শাস্ত্ৰৰ ওপৰত পূৰ্ণ দখল থকা ব্যক্তিও আছিল। শঙ্কৰাচাৰ্য্যই কুমাৰিল ভট্টক লগ পাবলৈ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰি এসময়ত কুমাৰিল ভট্টৰ সান্নিধ্যলৈ আহিছিল। শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ তেতিয়া বয়স আছিল ১৬ বছৰ। কুমাৰিল ভট্ট তেতিয়া বৃদ্ধ। শঙ্কৰাচাৰ্য্যক 'তাৰকা-মন্ত্ৰ' পাঠ কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰিছিল যাতে জীৱনৰ শেষ সময়ছোৱাত তেওঁ এক মানসিক শান্তি লাভ কৰিব পাৰে।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই কুমাৰিল ভট্টৰ নাম গীতটিত ব্যৱহাৰ নকৰা হ'লে হয়তো ভট্টৰ বিষয়ে এনেদৰে আমাৰ মাজত বিস্তাৰিত নহ'লহেঁতেন বা চৰ্চিতই নহ'লহেঁতেন। এনেবিলাক কাৰণতে বেজবৰুৱাৰ ঐতিহাসিক সমলযুক্ত লিখনিৰ সাৰ্থকতা অনস্বীকাৰ্য।

বেজবৰুৱা জড়িত থকা বঙ্গ কাকত-আলোচনী : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই 'এণ্ট্ৰেল' অৰ্থাৎ মেট্ৰিক (প্ৰৱেশিকা) পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ পাছতেই কলিকতালৈ গৈ জীৱনৰ সৰহখিনি সময় কটাইছিল। অসমৰ বাহিৰতেই থকা বাবে অসমৰ পৰা প্ৰকাশিত বাতৰি-কাকত, আলোচনী আদি পঢ়াৰ সুবিধা পোৱা নাছিল। সেয়ে অসমৰ পৰা প্ৰকাশিত কাকত-আলোচনীৰ লগত বিশেষ সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰিব পৰা নাছিল। কিন্তু কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশিত আলোচনীসমূহত তেখেতৰ যোগদান লেখতল ব'লগীয়া। তেখেতৰ স্ব-সম্পাদিত সম্পাদনা কৰা আলোচনীদ্বয়ৰ উপৰি অন্যান্য কাকত-আলোচনীতো বিভিন্ন লেখা লিখি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ হকে মাত মাতিছিল। অসমীয়া ভাষাৰ, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰয়োজনীয় তথ্য-সংবাদেৰে বঙ্গভাষী পঢ়ুৱৈ সমাজক অৱগত কৰিছিল।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ লিখনি প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত নিজে সম্পাদনা কৰা 'জোনাকী', 'বাঁহী'ৰ উপৰি আসাম বান্ধৱ, প্ৰদীপিকা, আৱাহন, অসমীয়া, বৰদৈচিলা আদি। আনহাতে বেজবৰুৱাই বাংলা ভাষাত লিখা লিখনি সম্ভাৰেৰে সমৃদ্ধ কৰা কাকত-আলোচনীসমূহ হ'ল,- প্ৰজ্ঞাসুন্দৰী দেৱী সম্পাদিত 'পুণ্য', ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ দ্বীজেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ সম্পাদিত 'ভাৰতী', ক্ষীৰোদ চন্দ্ৰ ৰায়চৌধুৰীৰ দ্বাৰা সম্পাদিত মাহেকীয়া আলোচনী 'মুন্ময়ী', ৰামানন্দ চট্টোপাধ্যায় সম্পাদিত 'প্ৰবাসী' আৰু ব্ৰহ্ম বান্ধৱ সম্পাদিত 'সন্ধ্যা' আদি।

সামৰণি : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ বিশাল ব্যক্তিত্বৰে সমৃদ্ধ সাংবাদিকতাৰ দিশত থকা এনে অনেক অৱদানৰ কথা আমাৰ এই চমু লিখনিত সকলোখিনি সামৰিব নোৱাৰি। বিভিন্ন তথ্য বিভিন্ন কাকত-আলোচনীতো সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে। বেজবৰুৱাৰ সাংবাদিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে কৰা অৱদানৰ বিষয়ে এই লেখাত মাত্ৰ এটা আভাসহে দিয়াৰ চেষ্টা কৰা হ'ল। সাংবাদিকতাৰ সম্পূৰ্ণ দিশটোক বিস্তীৰ্ণ আলোচনাৰে দেখুৱাব পৰা নহ'ল। তৎসত্ত্বেও লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সংবাদ সেৱাৰ দিশত থকা প্ৰতিভাৰ বিষয়ে এই লেখাৰ জৰিয়তে এটি সম্যক ধাৰণাহে উত্থাপন কৰা হ'ল। এই দিশত বিস্তৃত অধ্যয়নৰে অধিক পৰ্যালোচনা কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ বিভিন্ন প্ৰতিভা ধাৰাক পূৰ্ণ ৰূপত জানিব বা বুজিবলৈ হ'লে গৱেষণাভিত্তিক আৰু পদ্ধতিগতভাৱে বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিলে ন ন দিশ উন্মোচন হ'ব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

*****

- লেখক : ভাৰত চৰকাৰৰ পদ্মশ্ৰী সন্মান প্ৰাপক এগৰাকী গৱেষক-সাহিত্যিক।

কামৰূপ-কোচ-কমতাজ্যৰ সাহিত্যচৰ্চাত এভূমুকি

ড° ৰূপাঞ্জলী দেৱী

“ব্ৰহ্মাণ্ডোপৰি বিখ্যাতো ব্ৰহ্মলোকঃ সনাতনঃ
যত্র সৰ্বে ঘনশ্যামাঃপীত কৌষেয় বাসস।
দুৰ্গালোক স্ততশ্চেচাৰ্দ্ধা যত্র সৰ্বা স্ত্ৰীয়শুভা।
বাঃ পৃথিব্যাং কামৰূপ ইতি দেশোতমঃ সখি।”

— বৃহৎ ধৰ্মপুৰাণ।

অৰ্থাৎ ব্ৰহ্মাণ্ডৰ উপৰিভাগত সনাতন ব্ৰহ্মলোক বিৰাজমান তাত নিত্য বেদগান হৈ থাকে; সেই ব্ৰহ্মলোকৰ ওপৰত শিৱলোক; ইয়াত সকলোৱে শিৱ স্বৰূপ; ইয়াৰ উপৰিভাগ হৰৰ মনোহৰ বৈকুণ্ঠধাম। তাত সকলোৱে নৱঘনশ্যাম পীত কৌষেয়ধাৰী। উত্ত বৈকুণ্ঠধামৰ উৰ্দ্ধভাগত দুৰ্গালোক। ইয়াৰ ৰমনীবোৰ ৰূপলাৱণ্যৱতী আৰু শুভ প্ৰদান কাৰিণী। হে সখি! সেই স্থান পৃথিৱীত কামৰূপ দেশ নামেৰে জনাজাত।

সুপ্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্য। বহস্যবৃত কামৰূপ ৰাজ্য। পুৰাণ উপপুৰাণৰ আখ্যান, কিংবদন্তী, শ্ৰুতিৰ মাধ্যমেৰে অদ্যাবধি কামৰূপ অতীত ইতিহাস স্বকীয় বৈশিষ্ট্য, স্বকীয় সংস্কৃতিৰে উজ্জ্বল, আকৰ্ষণীয়। ইতিহাসে ঢুকি পোৱা দিনৰে পৰা কামৰূপ ৰাজ্যৰ ইতিহাসে অনুসন্ধিৎসুজনৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰি আহিছে। মহাকাব্য ৰামায়ণ, মহাভাৰত, হৰিবংশ, মৎস পুৰাণ, শ্ৰীমদ্ভাগৱত, ৰঘুবংশ, বৃহৎসংহিতা ইত্যাদি গ্ৰন্থত উল্লিখিত প্ৰাগ্জ্যোতিষপুৰ ৰাজতৰঙ্গিনী গ্ৰন্থত উল্লিখিত প্ৰাগ্জ্যোতিষপুৰ দেশ পিছলৈ কামৰূপ আৰু প্ৰাগ্জ্যোতিষপুৰ দুয়োটা নামেৰেই প্ৰসিদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। ‘কামৰূপ’ নামটোৰ প্ৰসংগত

‘তত্র ৰূপম যতঃপ্ৰাণ কামৰূপম ভব্য’

শিৱৰ কোপানলত দক্ষ হৈ কামদেৱে পুনৰ শিৱৰ আশীৰ্বাদত পূৰ্বৰূপ ঘূৰাই পোৱাৰ ঠাই ‘কামৰূপ’ নামেৰে জনাজাত হয়। পুৰাণত বৰ্ণিত আখ্যানত কামৰূপৰ লগত কামাখ্যাৰ নামটোও জৰিত হৈ আছে — শিৱৰ কোপত দক্ষ হৈ কামদেৱে পুনৰ শিৱৰ অনুগ্ৰহত নিজৰ ৰূপ লাভ কৰা ঠাই কামৰূপ নামে জনা যায়। ‘কামৰূপ’ শব্দটো ‘কামাখ্যা’ৰ লগত প্ৰায় একেলগে উচ্চাৰণ কৰা হয়। কামাখ্যাৰ লগত দক্ষ যজ্ঞত সতীৰ প্ৰাণ ত্যাগৰ কাহিনী জড়িত হৈ আছে। পুৰাণৰ আখ্যানত কোৱা হৈছে যে শিৱই সতীৰ দেহ কান্ধত লৈ ঘূৰি ফুৰোতে শৰীৰৰ বিভিন্ন অংগ য’ত য’ত পৰিল তাতেই একোখন পীঠস্থান গঢ়ি উঠিল। কামাখ্যাত সতীৰ যোনীমণ্ডল পতিত হ’ল আৰু সেইবাবেই ই মহাপীঠ স্বৰূপে প্ৰখ্যাত হৈ উঠিল। ব্ৰহ্মপুৰাণত ‘ব্ৰহ্মকুণ্ড’ আৰু ‘কামাখ্যা’ৰ নাম পোৱা যায়। কালিকা পুৰাণ আৰু ৰঘুবংশত ‘কামৰূপ’ দেশৰ নাম আছে। প্ৰয়াগৰ অশোকস্তম্ভত সমুদ্ৰগুপ্তৰ দ্বিগবিজয় (চতুৰ্থ শতাব্দী)তো ‘কামৰূপ’ দেশৰ নাম লিপিবদ্ধ হৈ আছে। ভাস্কৰ বৰ্মাৰ তাম্ৰলিপি (সপ্তম শতাব্দী)তো ‘কামৰূপ’ দেশৰ নাম আছে। গড়ুৰ পুৰাণৰ মতে —

‘কামৰূপং মহাতীৰ্থয়ং কামাখ্যা তত্র তিষ্ঠতি ।’

হাজাৰ হাজাৰ বছৰৰ মাজেদি এই বৈচিত্ৰ্যময় ভূখণ্ড প্ৰাগজ্যোতিষ, কামৰূপ, কামতা, কোচ, হাজো বৰ অসম আদি ভিন ভিন নামেৰে লোক সমাজত সমন্বয়, সংঘাতৰ, সভ্যতাৰ লীলাক্ষেত্ৰ ৰূপে পৰিচিত হৈ আহিছে। আধুনিক অসম, কোচবিহাৰ, জলপাইগুড়ি, পূৰ্ণিয়া, মিথিলাৰ পূৰ্বাংশ, বংপুৰ একালৰ কামৰূপ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত আছিল।

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যখন খৃষ্টীয় ত্ৰয়োদশ শতিকা মানত নোহোৱা হৈ (অনুমতি) পূৰ্বৰ গুৰুত্ব হেৰুৱাই সেই সময়ৰ পাল বংশীয় ৰজাসকলৰ শাসন কালক অন্ত পৰাত ৰাজনৈতিক কেন্দ্ৰ হিচাপে বৰ্তমানৰ গুৱাহাটীৰ ঠাইত সুদূৰ পশ্চিমে কমতাপুৰ বা কোচবিহাৰে প্ৰাধান্য লাভ কৰে আৰু কমতাপুৰক ৰাজধানী হিচাপে লৈ গঢ়ি উঠা প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যৰ পৰিৱৰ্তীত ৰূপৰ ৰাজ্যখনো ‘কামৰূপ-কমতা’ বা কমতা ৰাজ্য নামেৰে জনাজাত হৈ উঠে। ঐতিহাসিক কাশিম ফেৰিষ্টাৰৰ মতে কোচবিহাৰৰ কোচ ৰাজবংশ পঞ্চম শতিকাৰ ৰজা শংকলাদেৱৰ সময়ৰ পৰাই নানা উত্থান-পতন, পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে বংশানুক্ৰমিকভাৱে ৰাজত্ব কৰি নিজ দাঁতি কাষৰীয়া ৰাজ্য সমূহত সৰু বৰ ৰাজ্যৰ ৰজা হৈ আহিছিল। এই বংশৰে হৰিদাস মণ্ডলে কোচ ৰাজবংশক পুনৰ শক্তিশালী ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। হৰিদাস মণ্ডল সেই সময়ত এগৰাকী প্ৰতিপত্তিশালী ব্যক্তি হৈ উঠিছিল। সাহসী, উচ্চাকাংখী হাড়িয়া মণ্ডলক

‘পূৱত মানাহ সগকোষ পশ্চিমত
উত্তৰে ধৰলগিৰি দক্ষিণে লহিত
সবে আসি হাড়িয়াক মণ্ডল পাতিলা .....’

— খড়্গ নাৰায়ণ বংশাৱলী

এই হৰিদাসৰ সূচতুৰ পুত্ৰ বিশ্বৰে ‘কামতেশ্বৰ’ উপাধি আৰু ৰাজোচিত বিশ্বসিংহ (ৰাজশক - ২৪, শকাব্দ ১৪১৮-১৪৫৫, বঙ্গাব্দ ৯০৩-৯৪০, খ্ৰীষ্টাব্দ ১৪৯৬-১৫৩৩) নাম লৈ গৌৰৱময় কোচ ৰাজত্বৰ সোণালী যুগৰ সূচনা কৰিছিল। সুব্যৱস্থিত শাসন ব্যৱস্থা, সুপৰিচালিত প্ৰশাসনেৰে বিশাল কোচ ৰাজ্য গঢ়াৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিছিল।

“তস্যাপি বহচঃ পুত্ৰাঃ পৃথিৱী পৰিপালিকা।
কুবাচাঃ ধাৰ্মিকাঃ সৰ্বেৰাজনো যুদ্ধ দুৰ্মাদা।।”

— ১৬ (পূৰ্ব খণ্ড যোগিনী তন্ত্ৰ)

অৰ্থাৎ বিশ্বসিংহৰ পৃথিৱী পালক বহুপুত্ৰৰ জন্ম হয়। তাৰ ভিতৰত কুবাচসকল প্ৰত্যেকেই তেওঁৰ ওঠৰজন পুত্ৰ (মাতান্তৰে উনৈশ) জন্মিছিল। তেওঁৰ পুত্ৰসকলৰ ভিতৰত নৰসিংহ, (নৰনাৰায়ণ), মল্লদেৱ, গুৰুধ্বজ (চিলাৰায়), কমলা নাৰায়ণ (গোহাঁই কমল), গোহাঁই মদন, গোহাঁই সূৰ্য্য, ৰামচন্দ্ৰ, হেমধৰ, দীপসিংহ ইত্যাদি বহুগৰাকীয়ে তেওঁলোকৰ কৰ্মগুণেৰে ইতিহাসত উজ্জ্বল হৈ জিলিকি ব’ল।

মহাৰাজ বিশ্বসিংহ এগৰাকী বিদ্যানুৰাগী ব্যক্তি আছিল। তেওঁৰ বিদ্যানুৰাগৰ পৰিচয় পুত্ৰসকলৰ শিৱদান ব্যৱস্থা আৰু তেওঁৰ শাসন ব্যৱস্থাত সুন্দৰভাৱে প্ৰতিফলিত হৈছিল। তেওঁৰ শাসনকালত সাহিত্য চৰ্চাৰ উন্নত পৰিৱেশ গঠনৰ উমানো পোৱা যায়। তেওঁৰ ৰাজসভাত পৌৰাণিক সাহিত্যৰ ইতিহাসত উজলি থকা সুখ্যাত পীতাম্বৰ দ্বিজ ‘সভাকবি’ ৰূপে ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিছিল। সুশাসক বিশ্বসিংহই প্ৰজাসাধাৰণৰ মাজত সাহিত্য চৰ্চাৰে আধ্যাত্মিক পৰিৱেশ গঠন তথা অনুশাসিত সমাজ গঠনৰ অৰ্থে সুকবি পীতাম্বৰ দ্বিজক সেই সময়ত প্ৰচলিত ৰাজবংশী ভাষাত ‘মহাভাৰত’ অনুবাদৰ পৃষ্ঠপোষকতা, তথ্য পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰি দিছিল। উষা পৰিণয়কাব্য, ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। মহাৰাজ বিশ্বসিংহৰ পৃষ্ঠপোষকতাত বৰ্দ্ধভাচাৰ্য্যই ‘কামাখ্যা তন্ত্ৰ’, দুৰ্গাবৰে ‘গীতি ৰামায়ণ’, মনকৰে ‘মনসামঙ্গল’ কাব্য ৰচনা কৰিছিল। এই গ্ৰন্থসমূহে বৰ্তমানৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল, চহকী কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰভেটি নিৰ্মাণ কৰিছে।

পীতাম্বৰ দ্বিজে অনুবাদ কৰা ‘মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণ’ৰ ভণিতাত আছে —

‘মহাৰাজ বিশ্বসিংহ কামতা নগৰে
আনপুত্ৰ ভোগে তুল্য নহে পুৰন্দৰে।।

একদিন সভামাঝে বসি জুৰৰাজ ।
 মনে আলচিয়া হেন কহিলন্তু কাজ ।।
 পুৰানাৰি শাস্ত্ৰে জেহি বহস্য আছয় ।
 পণ্ডিতে বুঝায় মাত্ৰ অন্যে না বুঝায় ।।
 এ কাৰণে শ্লোক ভাঙ্গি সবে বুঝিবাব ।
 নিজদেশ ভাষা বন্দে বচিয়ো পয়াৰ ।’

সংস্কৃত ভাষাত থকা তত্ত্বগধূৰ, সমাজৰ হিত সাধনকাৰী প্ৰাচীন সাহিত্যৰ মূল্যবান আদৰ্শ তথা জীৱন দৰ্শন, সমাজ দৰ্শনৰ ভাৱসমূহ জনসমাজৰ বাবে গ্ৰহণযোগ্য ৰূপত প্ৰচাৰ কৰাৰ পদক্ষেপ মহাৰাজ বিশ্বসিংহৰ সাহিত্যনুৰাগী ৰূপটোক ইতিহাসত উজলাই তুলিলে । ৰাজসভাৰ কবি পীতাম্বৰে অনুবাদ কৰা আন আন গ্ৰন্থসমূহ হ’ল — ভাগৱত প্ৰথম স্কন্ধ, উষা পৰিণয়, নল-দময়ন্তী উপাসনা । মহাৰাজ বিশ্বসিংহ ৰাজসভাৰ আন এক সভাকবি মনকৰে ৰচনা কৰা মনসা কাব্যৰ উদ্ধাৰ হোৱা খণ্ডটি প্ৰথম খণ্ডৰূপে ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাদেৱৰ দ্বাৰা সম্পাদিত হৈছে । ইয়াৰে হৰপাৰ্বতী বিবাহ খণ্ডত মনকৰে লিখিছে —

কামতাইৰ ৰাজা বন্দো জল্পেশ্বৰ ।
 একশত মহিষি বন্দো অঠাৰ কুমাৰ ।।

বিশ্বসিংহৰ ৰাজসভাৰ আন এক সাহিত্যসাধক দুৰ্গাবৰৰ ৰচিত দুখনি গ্ৰন্থ হ’ল ‘বেউলা আখ্যান’ আৰু ‘গীতি ৰামায়ণ’ । বেউলা আখ্যানৰ আৰম্ভণিতে দুৰ্গাবৰে উল্লেখ কৰিছে —

‘কামতা ঈশ্বৰ বন্দো বিশ্বসিংহ নৃপবৰ
 আটচল্লিশ মহিষী বন্দো ওঠৰ কুমাৰ ।।

১৯১৫ খ্ৰীষ্টাব্দত হাজোৰ (কামৰূপ) বিষয়চন্দ্ৰ বিশ্বাসীয়ে দুৰ্গাবৰ ৰচিত গীতি ৰামায়ণ ‘দুৰ্গাবৰী গীতি ৰামায়ণ নাম দি সম্পাদনা আৰু প্ৰকাশ কৰি উলিয়ায় । বিশ্বসিংহৰ ৰাজত্বকালত বাল্লাভাচাৰ্য্য নামে পণ্ডিত এগৰাকীক কান্যকুব্জৰ পৰা কামাখ্যাদেৱীৰ পূজাৰ বাবে আনিছিল । এই বাল্লাভাচাৰ্য্যই ‘কামাখ্যা তন্ত্ৰ’ ৰচনা কৰিছিল । কামাখ্যাৰ উৎপত্তি বেদমন্ত্ৰ, তান্ত্ৰিক মন্ত্ৰ, পুৰাণৰ মন্ত্ৰ, দেৱীপূজাৰ লৌকিক আচাৰ সন্নিবিষ্ট এইখন বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ এক বহুময় সমল ।

উল্লেখযোগ্য যে ‘দৰঙ্গ ৰাজবংশাৱলী’ ৰচনাৰে সুখ্যাত ‘সূৰ্য্যখড়ি দৈৱজ্ঞ’ৰ পূৰ্বপুৰুষ শ্ৰীধৰ বিদ্যাৰত্ন আছিল মহাৰাজ বিশ্বসিংহৰ বিশ্বস্ত সভাপণ্ডিত আৰু ৰাজদৈৱজ্ঞ । কামতেশ্বৰ বিশ্বসিংহৰ এই বিদ্যানুৰাগ, সাহিত্যচৰ্চাই তেওঁৰ পৰৱৰ্তী কোচ ৰাজবংশৰ প্ৰতিগৰাকী ৰজাকে, ৰাজশাসন ব্যৱস্থাকে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল । সাৰস্বত সাধনাৰ নিজস্ব, পৰিত্ৰ সুপ্ৰভাৱে কোচ-কামতাৰ শাসকসকলক, শাসনব্যৱস্থাক এক সাৰস্বত আলোক দান কৰিছিল । যাৰ সুপ্ৰভাৱে বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্য জগতক আলোকিত কৰি আছে ।

বিদ্যানুৰাগী মহাৰাজ বিশ্বসিংহৰ সুযোগ্য, আৰ্য্যকৃষ্টিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ বাৰানসীত সুশিক্ষিত পুত্ৰ মল্লদেৱ, পিতৃৰ বিয়োগৰ পিছত নৰনাৰায়ণ নাম লৈ ৰাজসিংহাসনত আৰোহণ কৰে । (ৰাজশক ২৪-৭৮, শকাব্দ ১৪৫৫-১৫০৯, বঙ্গাব্দ ৯৪০-৯৯৪, খ্ৰীষ্টাব্দ ১৫৩৩-৩৪-১৮৫৭) । তাত্ শুক্লধ্বজক যুৱৰাজ (ৰজাৰ পিছতে স্থান হিচাপে দ্বিতীয়) আৰু প্ৰধান সেনাধ্যক্ষ হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে । এই ৰাজ্যাভিষেকত খুড়াকে শিৱসিংহই (মহাৰাজ বিশ্বসিংহৰ কনিষ্ঠ ভাতৃ) ৰজাৰ শিৱত সৰ্পফেনা খচিত ৰাজছত্ৰ ধাৰণ কৰিছিল আৰু তেওঁ ‘ৰায়কোট’ হিচাপে স্বদেশী সৈন্যবাহিনীৰ অধিনায়ক অধিষ্ঠিত হৈছিল ।

এনেদৰে পৰম্পৰাগত ৰাজপ্ৰথা, জ্যেষ্ঠজনৰ আশীৰ্বাদ, সুব্যৱস্থিত শাসন প্ৰণালীৰে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ যুৱৰাজ শুক্লধ্বজৰ সোণালী যুগৰূপে কোচ ৰাজত্বই সকলো দিশতে তুঙ্গস্থান লাভ কৰিছিল ।

সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ আদৰ্শ পৃষ্ঠপোষক মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ আৰু যুৱৰাজ শুক্লধ্বজ ওৰফে মহাবীৰ চিলাৰায় ওৰফে ‘ছোটৰাজা’ৰ আদৰ্শ ভাতৃপ্ৰেম, সন্মানবোধ, প্ৰজাৰঞ্জক মনোভাৱ, সাৰস্বত সাধনাৰ প্ৰতি গভীৰ সন্মানবোধে প্ৰাচীন কামৰূপ-কামতা-বৰ অসম-বৰ্তমান সাহিত্যৰ জগতত অতুলনীয় অৱদান যোগাই গ’ল । সাহিত্যনুৰাগৰ আদৰ্শ স্থাপন কৰি

যুগে যুগে বন্দনীয় হৈ ইতিহাসত উজলি ব'ল।

মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভা পণ্ডিত মণ্ডলীৰ দ্বাৰা সদায় সুশোভিত হৈ থাকিছিল। আধ্যাত্মিক পৰিৱেশ উন্নত কৰি তোলাৰ বাবে ধৰ্মানুৰাগী, বিদ্যোৎসাহী ৰজাই মিথিলা, গৌড় আদি দেশৰ পৰা পণ্ডিত, ব্ৰাহ্মণ আৰু দেৱোত্তৰ, ব্ৰহ্মোত্তৰ ভূমিদান, (২৩,৬৮৫ বিঘা) ৰাজপৃষ্ঠপোষকতা দানেৰে এক উন্নত ৰাজপৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিছিল। তেওঁৰ সময়ত দেশত সংস্কৃত ভাষাৰ শিক্ষা চৰ্চাই প্ৰসাৰ লাভ কৰিছিল। ৰাজসভাত, ৰাজকৰ্মত বিদ্বান লোকৰ, শিক্ষিত লোকৰ আদৰ আছিল। ৰাজসভাত সংস্কৃত ভাষাত কথা-বতৰা চলিছিল। মুৰ্খ ৰাজকৰ্মচাৰী নিয়োগ নিষিদ্ধ আছিল।

‘সংস্কৃত বিনে আন মাত ন মাতয়।

সামান্য কথাকো সবে সংস্কৃত কয়।।’

— শঙ্কৰদেৱ ও মাধৱদেৱ জীৱন চৰিত্ৰ, ১৬৮ পৃষ্ঠা

- ◆ সাহিত্য চৰ্চাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা ধাৰণ কৰা মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত ভূষণ দ্বিজ ৰাজকবি আছিল।
- ◆ পণ্ডিত পুৰুষোত্তম বিদ্যাবাগীশে ৰজা নৰনাৰায়ণে আৰু ৰাজমহিষীৰ অনুৰোধত ১৫৬৮ খ্ৰীষ্টাব্দত সংস্কৃত ভাষাৰ বিখ্যাত ব্যাকৰণ ‘প্ৰয়োগ ৰত্নমালা’ প্ৰণয়ন কৰে।
নৃপতিৰ প্ৰিয়তমা ভানু পটেশ্বৰী।
ভট্টাচাৰ্য্য আগে কথা কহিলা সাদৰি।।
পাণিনিৰ বৰ্ণক্ৰম গ্ৰহে নেলিখিবা।
মহেশেৰ কৃত কলাপেৰ ক্ৰম দিবা।’

— গন্ধৰ্বনাৰায়ণ বংশাৱলী, ৯৩ পত্ৰ।

- ◆ পণ্ডিত অনিৰুদ্ধ আৰু ৰাম সৰস্বতীয়ে ৰজাৰ আদেশত ৰামায়ণ, মহাভাৰত আৰু অষ্টাদশ পুৰাণৰ ‘পদ’ (পদ্য অনুবাদ) ৰচনা কৰিছিল।
- ◆ শ্ৰীধৰ দৈৱজ্জই ‘জ্যোতিষ’ নিৰন্ধ, বকুল কায়স্থই ‘ভূমি পৰিমাণ’ গ্ৰন্থ ৰচনা আৰু ‘লীলাৱতী’ৰ অনুবাদ কৰিছিল, অংকুৰ পুথি আৰু পদ্য ৰচনাও কৰিছিল বুলি জনা যায়।
- ◆ পীতাম্বৰ সিদ্ধান্তবাগীশে ‘জগদগুৰু’ নামেৰে প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰি ‘কৌমুদী’ নামেৰে অনেক স্মৃতিনিৰন্ধ ৰচনা কৰিছিল। গোপালচন্দ্ৰ তৰ্ক স্মৃতি ব্যাকৰণতীৰ্থ নামৰ কামৰূপ জিলা নিবাসী জনৈক ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতে গৱেষণা কৰি সিদ্ধান্তবাগীশ প্ৰণীত কৌমুদী নিৰন্ধমালাৰ পৰা ‘প্ৰেতকৌমুদী’ আৰু সত্ৰগ্ৰন্থি কৌমুদী নামৰ দুখন গ্ৰন্থ স্বৰচিত টীকাৰে সৈতে প্ৰকাশ কৰি উলিয়ায়। মাৰ্কণ্ডেয় পুৰাণ, ভাগৱতৰ প্ৰথম আৰু দশম স্কন্ধ।
- ◆ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিৰচিত ভাগৱতৰ কীৰ্তন, ৰুক্মিণীহৰণ, গোপী উদ্ধৱসংবাদ, ভক্তিপ্ৰদীপ আৰু ভাগৱতৰ প্ৰথম অষ্টম, একাদশ স্কন্ধৰ অনুবাদ, গুণমালা, দ্বাদশ স্কন্ধ অক্ষীয়া নাট, আদিকাণ্ড ৰামায়ণৰ শেষ অংশ আৰু অন্যান্য সৃষ্টিৰাজি, অনন্ত কন্দলীৰ ভাগৱত অনুবাদ।
- ◆ শ্ৰীমন্ত মাধৱদেৱৰ আদিকাণ্ড ৰামায়ণ।
- ◆ পণ্ডিত অনিৰুদ্ধ, ৰাম সৰস্বতীৰ মহাভাৰত আৰু অষ্টাদশ পুৰাণৰ পদ্যানুবাদ।
- ◆ মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাৰ সভাকবি পীতাম্বৰ বিৰাট পৰ্বৰ অনুবাদ।
- ◆ সাৰ্বভৌম ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘ভৱিষ্যপুৰাণ’ আৰু কলাপ চন্দ্ৰ দ্বিজৰ ‘ভাগৱত পুৰাণ’ৰ চতুৰ্থ আৰু ষষ্ঠ খণ্ডৰ অনুবাদ ইত্যাদি।

কোচ ৰাজত্বৰ মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ আৰু যুৱৰাজ শূৰুধ্বজৰ সাহিত্যৰ পৃষ্ঠপোষকতাত সোণত সুৰগা চৰোৱা অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ যুগনায়ক শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, ৰসিক গুৰু, শূৰুধ্বজ আৰু মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ এই তিনি শতশক্তিৰ মহাসময়ৰ সৌৰভৰ অবিহনে কামৰূপ কোচ-কমতাৰ সাহিত্যচৰ্চাৰ আলোচনা অসম্পূৰ্ণ।

জীৱনৰ মধ্যকালছোৱাত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰগুৰুৱে ভক্তি ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ পথত পোৱা বাধা বিঘিনীৰ বিপৰীতে বেহাৰ ৰাজ্য বা কোচ ৰাজ্যৰ পৃষ্ঠপোষতাৰ সোণালী কালছোৱাতে তেওঁৰ সমাজ গঠন আন্দোলনে এক ইতিবাচক গতিশীলতা লাভ কৰা দেখা যায়। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰগুৰুৱে ভাগৱত-পুৰাণ, বেদ, গীতা, বেদান্ত আদি ধৰ্মগ্ৰন্থসমূহৰ সাৰ বস্তু সংগ্ৰহ কৰি সৰল, জনমানসে হৃদয় ভৰি গ্ৰহণ কৰিব পৰা নতুন ভক্তি ধৰ্মৰ সৃষ্টি কৰিলে। একশৰণ নাম ধৰ্মৰ দৰ্শনৰ প্ৰচাৰ প্ৰসাৰ পূৰ্ণৰূপত জাতিষ্কাৰ হোৱাৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি হৈছিল গুৰুজনাৰ সুগভীৰ পাণ্ডিত্যৰ সৈতে কোচ ৰজাৰ শ্ৰদ্ধা, পৃষ্ঠপোষকতাত। এইখিনিতে উল্লেখ্য যে গুৰুজনাই ভক্তি আন্দোলনক পূৰ্ণৰূপ দিবলৈ সমাজৰ হিতৰ অৰ্থে তেওঁৰ তীক্ষ্ণবী শক্তিয়ে সময়োপযোগী সাহিত্য সম্ভাৰ ৰচনা কৰি জনসমাজৰ বাবে আপুৰুগীয়া বৌদ্ধিক সমল চিৰস্থায়ী ৰূপত দি গ'ল। সাহিত্য জগতত সেই ৰত্নভাণ্ডাৰে যুগ যুগ ধৰি বৈদিক জ্ঞানক সৰল, সৰ্বজনগ্ৰহণীয় ৰূপত ইতিবাচক প্ৰভাৱ বিলাই যাব।

‘কামৰূপৰ বিক্ৰমাদিত্য’ মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ আৰু যুৱৰাজ শূৰুধ্বজ ওৰফে সংগ্ৰামসিংহ চিলাৰায়ৰ শ্ৰদ্ধা, প্ৰশাসনিক ৰক্ষণাবেক্ষণ, পৃষ্ঠপোষকতাত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰগুৰুৱে নিজৰ ভক্তি ধৰ্মৰ অনুগামী শিষ্য, গুণমুগ্ধ সকলোৰে সমন্বিতে কামৰূপ-কমতা ৰাজ্যাঞ্চলত ধৰ্ম-চৰ্চা, সাহিত্য-চৰ্চা, কৃষ্টিৰ বিকাশ, সমাজত ঐক্যতা গঠনৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ সাধনাত ব্ৰতী হোৱাৰ সুপৰিৱেশ লাভ কৰিছিল।

- ◆ ‘শূৰুধ্বজ নৃপতি প্ৰধান’ জনৰ একান্ত অনুৰোধত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰগুৰুৱে ‘ৰামবিজয় নাট’ ৰচনা কৰিছিল।
- ◆ প্ৰজ্ঞাৰ সাধক যুৱৰাজ, শূৰুধ্বজে সুকবি জয়দেৱৰ ‘গীত গোবিন্দ’ৰ টীকা ভাষ্য ‘সাৰৱতী টীকা’ ৰচনা কৰি শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰগুৰুৰ পৰা ‘ৰসিক পণ্ডিত’ অভিধা লাভ কৰিছিল।

মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ চেষ্ঠাত কামৰূপ প্ৰদেশ জ্ঞানৰ আলোকেৰে উদ্ভাসিত হৈছিল আৰু সেইবাবে আজিও তেওঁক ‘কামৰূপৰ বিক্ৰমাদিত্য’ বুলি কোৱা হয়। তেওঁ নিজে ৰচনা কৰা ‘মল্লদেৱী অভিধান’ৰ নাম শূনা যায়। তেওঁৰ ৰাজসভাৰ ধৰ্মালোচনাৰ প্ৰসঙ্গত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে সাতযোৰা আৰু ৰজাই আঠযোৰা মৌখিক শ্লোক ৰচনা কৰিছিল।

১৫৮৭ খ্ৰীষ্টাব্দত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ স্বৰ্গলাভ কৰাৰ পিছত লক্ষ্মীনাৰায়ণ (১৫৮৭-১৬২৭), ৰাজপাটত আৰোহণ কৰে বৈষ্ণৱ ধৰ্মসংস্কাৰক মাধৱদেৱ আৰু দামোদৰদেৱৰ কমতাৰাজ্যলৈ আগমন কৰাত মহাৰাজ লক্ষ্মীনাৰায়ণে দুয়োজনকে স-সন্মানে গ্ৰহণ আৰু আশ্ৰয়দান কৰি ধৰ্মচৰ্চা তথা সাহিত্যচৰ্চাত পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল। ৰাজমন্ত্ৰী বিৰূপাঙ্ক কাৰ্যীৰ অনুৰোধত মাধৱদেৱে ‘নামমালিকা’ গ্ৰন্থৰ অনুবাদ কৰিছিল। এই গ্ৰন্থ উৰিষ্যাৰ পুৰুষোত্তম গজপতিৰ দ্বাৰা সংস্কৃত ভাষাত সংকলিত হৈছিল আৰু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে সেইখন আনিছিল।

‘জয় জয় লক্ষ্মীনাৰায়ণ মহানৃপতিৰ অগ্ৰগণি।

যাহাৰ নিৰ্মল যশস্যা সকল ঢাকিল ইতো ধৰণী।।’

- ◆ মাধৱদেৱেৰ দ্বাৰা ৰচিত হৈছিল — ভক্তি ৰত্নাৱলী, শ্ৰীকৃষ্ণৰ জন্ম ৰহস্য আৰু আদিকাণ্ড।
- ◆ দামোদৰদেৱেৰ আদেশত গোবিন্দ মিশ্ৰৰ দ্বাৰা শ্ৰীমদ্ভাগৱত গীতাৰ পদ ৰচিত হৈছিল। একাদশী কৌমুদী, গ্ৰহণ কৌমুদী সংকলন কৰিছিল।

মহাৰাজ বীৰ নৰনাৰায়ণ (১৬২৭-১৬৩২ খ্ৰীষ্টাব্দ) : মহাৰাজ লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ পিছত বীৰ নৰনাৰায়ণ ৰাজপাটত আৰোহণ কৰে। মহাৰাজ বীৰ নৰনাৰায়ণ অতি বিদ্যোৎসাহী আছিল। তেওঁ ৰাজ্যৰ বিভিন্ন স্থানত বিদ্যালয় স্থাপন কৰি ৰাজকুমাৰ, ব্ৰাহ্মণপুত্ৰ, কৰ্মচাৰী পুত্ৰ আদিৰ বাবে বিদ্যাশিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰি বিদ্যালয়সমূহৰ তহাৱধান কৰিছিল। তেওঁৰ আদেশত কবিশেখৰ নামৰ ব্ৰাহ্মণে ‘কিৰাতপৰ্ব’ গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল।

মহাৰাজ প্ৰাণনাৰায়ণ (১৬৩২-১৬৬৫ খ্ৰীষ্টাব্দ) : মহাৰাজ বীৰ নাৰায়ণে কোচ ৰাজ্যত ৰোপণ কৰা বিদ্যাশিক্ষাৰ বীজ মহাৰাজ প্ৰাণনাৰায়ণৰ পৃষ্ঠপোষকতাৰ প্ৰস্ফুটিত হৈছিল। তেওঁৰ ৰাজসভা পণ্ডিত মণ্ডলীৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ থাকিছিল, সকলো ৰাজকৰ্মচাৰী, সভাসদৰ সংস্কৃত ভাষাৰ জ্ঞান আছিল। ‘পঞ্চৰত্ন’ পণ্ডিতসভা তেওঁৰ ৰাজসভাৰ অন্যতম শোভা আছিল। এই সভাৰ অন্যতম কবিৰত্নই মহাৰাজ প্ৰাণনাৰায়ণৰ আজ্ঞাত ‘ৰাজখণ্ডন’ নামেৰে সংস্কৃত ভাষাত ৰাজবংশৰ ইতিহাস ৰচনা কৰিছিল। মহাৰাজ প্ৰাণনাৰায়ণ সংস্কৃত ভাষাৰ ব্যাকৰণ আৰু সাহিত্যৰ সুপণ্ডিত আছিল।

- ◆ শ্ৰীনাথ ব্ৰাহ্মণে মহাভাৰতৰ পদ আৰু 'দ্রৌপদীৰ সয়ম্বৰ' কাব্য ৰচনা কৰিছিল। আদিপৰ্ব, দ্ৰোণপৰ্ব, বিশ্বসিংহচৰিতম (অসম্পূৰ্ণ শ্ৰীনাথৰ দ্বাৰা ৰচিত হৈছিল।
- ◆ দ্বিজ ৰামেশ্বৰে মহাভাৰতৰ পদ আৰু কৃষ্ণমিশ্ৰই প্ৰহ্লাদচৰিত ৰচনা কৰিছিল।
- ◆ বিশাৰদ কবিৰ দ্বাৰা বিৰাটপৰ্ব আৰু কৰ্ণপৰ্ব অনূদিত হৈছিল।
- ◆ গুৰুলীলা ৰচয়িতা ৰামৰায় সেইসময় 'ৰামৰায় কোটত' বাস কৰিছিল। মহাৰাজ প্ৰাণনাৰায়ণৰ আদেশত 'প্ৰয়োগ ৰত্নমালা' ব্যাকৰণৰ 'প্ৰভা প্ৰকাশিকা' টীকা ৰচনা কৰিছিল।

মহাৰাজ উপেন্দ্ৰ নাৰায়ণ (১৭১৪-১৭৬৩ খ্ৰীষ্টাব্দ)ৰ ৰাজত্বকালত শ্ৰীনাথ ব্ৰাহ্মণ মহাভাৰতৰ পদ আৰু বিৰাট পৰ্ব ৰচনা কৰিছিল। ৰজাৰ ভাতৃ খড়গানাৰায়ণৰ আজ্ঞা অনুসৰি নাৰায়ণ দ্বিজে 'নাৰদীয় পুৰাণ'ৰ পদ্যানুবাদ কৰিছিল। মহাৰাজ মহেন্দ্ৰনাৰায়ণ (১৬৮২-১৬৯৩ খ্ৰীষ্টাব্দ)ৰ সময়ত ৰাম সৰস্বতীয়ে ভীষ্মপৰ্বৰ অনুবাদ কৰে।

মহাৰাজ হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণ (১৭৮৩-১৮৪০ খ্ৰীষ্টাব্দ) সুশিক্ষিত আৰু গুণী ব্যক্তি আছিল। তেওঁ ফাটী, বঙলা আৰু সংস্কৃত ভাষাত পাৰদৰ্শী আছিল। তেওঁ নিজে কবি আৰু গ্ৰন্থকাৰ আছিল। তেওঁ বৃহৎ ধৰ্মপুৰাণ, উপকথা, স্কন্ধপুৰাণ, ৰাজপুত উপাখ্যান, কৃষ্ণ যোগসাৰ, ৰামায়ণৰ সুন্দৰকাণ্ড, মহাভাৰতৰ ঐসিক পৰ্ব ইত্যাদি গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে।

তেওঁৰ পৃষ্ঠপোষকতাত দ্বিজ বৈদ্যনাথে ব্ৰহ্মবৈৰৰ্ত্তপুৰাণ, ৰামানন্দনে 'ধৰ্মপুৰাণ' আৰু আন আন কবিসকলে বিষ, পুৰাণ, নৃসিংহপুৰাণ আদি গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। তেওঁৰ নিৰ্দেশত মুন্সি জয়নাথ ঘোষে 'ৰাজবংশাৱলী' ৰচনা কৰে। এই গ্ৰন্থখনি কোচ ৰাজত্বৰ অমূল্য সম্পদ আৰু ৰাজবংশী গদ্য সাহিত্যৰ পূৰ্ণ বিকাশৰ আদিতম নিদৰ্শন।

কোচ কমতাৰ সাহিত্যচৰ্চা সম্বন্ধে ঐতিহাসিক, গুৰুত্বপূৰ্ণ সমল সমৃদ্ধ, বহুমূল্যৱান গ্ৰন্থ 'কোচবিহাৰেৰ ইতিহাস' ৰচনা কৰিছিল খাঁ চৌধুৰী আমানতউল্লা আহমদে মহাৰাজ জগীদীপেন্দ্ৰ নাৰায়ণৰ অনুৰোধ, পৃষ্ঠপোষকতাত। সাহিত্য-সংস্কৃতি, ইতিহাসৰ প্ৰতি আমানত উল্লা আহমদ ডাঙৰীয়াৰ গভীৰ অনুৰাগ আৰু শ্ৰদ্ধাৰ এক সুফল 'কোচবিহাৰেৰ ইতিহাস'। মূল বঙালী ভাষাত ৰচিত খাঁ চাহাবৰ এই অমূল্য গ্ৰন্থখনি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে অঞ্জন শৰ্মাই।

এইখনি গ্ৰন্থৰ আঁত কৰি কোচ কমতাত সাহিত্য চৰ্চাত এভূমুকি ভূমুকিয়াই চাবলৈ, প্ৰয়াস কৰা হ'ল। অজ্ঞানতাবশতঃ আৰু বহুতো তথ্য উল্লেখ নহ'ল। এই ক্ৰটিৰ মার্জনা শুধী সমাজৰ ওচৰত নিবেদিলো। বৃহত্তৰ অসমীয়া সমাজৰ অঙ্গৰূপে, ভূমিপুত্ৰ কোচ-ৰাজবংশীসকলৰ পূৰ্বপুৰুষ কোচৰজাসকলৰ সাহিত্যচৰ্চা, সাহিত্যৰ পৃষ্ঠপোষকতাই বৰ্তমানৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰভেটি নিৰ্মাণ কৰিছিল। অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ, অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ বৃহৎ কৰ্মযজ্ঞৰ হোতা শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, শ্ৰীমন্ত মাধৱদেৱৰ ধৰ্মচৰ্চা, সাহিত্যচৰ্চা, আধ্যাত্মিক পৰিশীলনত কোচ ৰজাৰ, কোচৰাজ্যৰ জনসাধাৰণৰ শ্ৰদ্ধা, অনুৰাগ আজিৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ, অসমীয়া জাতিৰ এক অমূল্য সম্পদ।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- ১। কোচবিহাৰেৰ ইতিহাস - মূল : খাঁ চৌধুৰী আমানত উল্লা আহমদ, অনুবাদ অঞ্জন শৰ্মা, ভৱানী বুকছ গুৱাহাটী, ২০১৪।
- ২। কোচ ৰাজবংশী জনগোষ্ঠীৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি, অস্বিকাচৰণ চৌধুৰী, ৰত্নপীঠ প্ৰকাশন, বঙাইগাঁও, ২০১২।
- ৩। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ পৃষ্ঠপোষক নৰনাৰায়ণ চিলাৰায় আৰু কামৰূপ কমতা — সম্পাদক — ডাঃ সমৰ তালুকদাৰ। বিশ্ব মহাবীৰ চিলাৰায় মেমৰিয়াল মিচন, নলবাৰী, ২০১৯।
- ৪। অসমীয়া মানুহৰ ইতিহাস, নগেন শইকীয়া, কথা পাব্লিকেছন, গুৱাহাটী - ২০১৩।

*****

- লেখিকা : সহযোগী অধ্যাপিকা, বঙাইগাঁও মহাবিদ্যালয়, বঙাইগাঁও।

আখ্যান-উপাখ্যান আৰু সাধুকথাত বাঁহ

ড° বিজয় কুমাৰ শৰ্মা

অসমৰ সংস্কৃতি বাবেবৰণীয়া। এই বাবেবৰণীয়া সংস্কৃতিত বাঁহৰ ভূমিকাই সোণত সূৰগা চৰাইছে। চৈতন্য উদয়ৰ পৰা মৃত্যুলৈকে বাঁহে ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলতো বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। শিশুৰ জন্মৰ পিছত নাড়ীছেদন কৰা হয় বাঁহৰ চোচেৰে, মৃত্যুৰ পিছত বাঁহৰ চাঙিত তুলি নি বাঁহেৰে নিৰ্মাণ কৰা চিতাত তুলি দাহ কৰাৰ অন্তত, চিতা সজা ঠাইখিনিৰ চাৰিকোণত চাৰিডাল বাঁহ পুতি চন্দোৱা আঁৰি দি মৃতকক শান্তিৰ শয্যা ছমিদন কৰা হয়।

অসমীয়া দেহ বিচাৰৰ গীত এটিত বাঁহক সোদৰৰ ভাই বোলা কথাষাৰে জনজীৱনত বাঁহৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰভাৱৰ কথাকেই সূচায়।

‘বাৰীৰ পিছৰে জাতি বাঁহ এচুপি
সিয়ে মোৰ সোদৰৰ ভাই
জীয়াই থাকো মানে কৰো কাঠি কামি
মৰিলে লগত যায়।’

দেহ বিচাৰৰ গীতৰ উপৰও লোকগীত, প্ৰবচন, সাঁথৰ আদিৰ মাজতো বাঁহৰ গুৰুত্ব লক্ষ্য কৰা যায়। বাঁহক কেন্দ্ৰ কৰি বিভিন্ন আখ্যান-উপাখ্যান আৰু সাধুকথা পোৱা যায়।

ইংৰাজী bamboo পদটোৰ মূল মালয় শব্দ Bambar। এই ফালৰ পৰা চালে বাঁহ চীন দেশৰ পৰা দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ বিভিন্ন স্থানলৈ আহিব পাৰে। বাঁহৰ প্ৰব্ৰজনৰ লগে লগে জড়িত বিভিন্ন মৌখিক সাহিত্যৰ উপাদান প্ৰব্ৰজিত হৈ থলুৱা ৰূপ লোৱাৰ অনুকূলে মতপোষণ কৰিব পৰা যায়।

সংস্কৃত ‘বংশ’ শব্দৰ পৰা বাঁহ শব্দৰ উৎপত্তি হৈছে। বংশ শব্দই সগোত্ৰ পৰিয়াল আদিক বুজায়। বাঁহৰ মূৰাৰ পৰা বংশ বৃদ্ধি হোৱাৰ দৰে এজন বুঢ়াৰ পৰাও বংশ বৃদ্ধি হোৱাৰ কাৰণেই বোধহয় সংস্কৃতত বংশ শব্দটোৰ ব্যৱহাৰ হয়।

বাঁহৰ জন্ম সম্পৰ্কে অনেক কাহিনী পোৱা যায়। এটি কাহিনী মতে এগৰাকী ঋষিৰ কন্যা মূৰলাই পৰিচয়হীন ডেকা এগৰাকীক বিয়া কৰালে। বিয়াৰ পিছতহে গম পালে যে তেওঁৰ স্বামী ব্ৰাহ্মণ নহয়, শূদ্ৰ কুল জাত। ডেকাজনে ব্ৰাহ্মণ পুত্ৰ বুলি মূৰলাক বিয়া কৰাইছিল। স্বামীৰ প্ৰতাৰণা বুজিব পাৰি তেওঁ চিতা এখন সাজি বিয়ুংক বন্দনা কৰি জ্বলন্ত চিতাত জাহ গ’ল। বিয়ুংক মূৰলাক ভক্তিৰ প্ৰতীক স্বৰূপে চিতাভগ্নৰ পৰা বাঁহৰ সৃষ্টি কৰিলে।

আন এটি কাহিনীমতে মৰ্ত্যৰ কুঁৱৰী এগৰাকীয়ে নৃত্যৰ মূৰ্ছনাত অকল পৃথিৱীৰ মানৱৰে নহয় স্বৰ্গৰ দেৱতা সকলৰে মন মুহিব পাৰিছিল। মেনকা, উৰ্বশী আদিৰ নৃত্যই ইন্দ্ৰক সন্তোষ দিব নোৱাৰা হোৱাত দেৱতাসকলৰ মাজত সন্তোষৰ সৃষ্টি হ’ল। সেয়ে তেওঁলোকে আলোচনা কৰি মৰ্ত্যৰ কুঁৱৰীক ইন্দ্ৰৰ মনৰ পৰা আঁতৰাবৰ বাবে পৰামৰ্শ বিচাৰি

ব্ৰহ্মাৰ ওচৰ চাপিল। ব্ৰহ্মাৰ নিৰ্দেশমতে স্বৰ্গৰ অপেশ্বৰীসকলৰ লগতে মৰ্ত্যৰ কুঁৱৰীৰ নৃত্যৰ প্ৰতিযোগিতা আৰম্ভ হ'ল। মৰ্ত্যৰ কুঁৱৰীৰ আসোঁৱাহ উলিয়াই ব্ৰহ্মাশাপ দিয়াত তেওঁ পৃথিৱীলৈ হুকি আহিল। দেৱতাসকলে এই কাৰ্য্যত উৎফুল্লিত হৈ বাহ বাহ কৈ হাঁহিবলৈ ধৰিলে। কুঁৱৰী গৰাকী যিহেতু দেৱস্পৰ্শা সেয়েহে মানৱৰ জীৱনত বাঁহ অপৰিহাৰ্য্য হৈ পৰিল। দৈৱিক কাৰ্য্যতো বাঁহৰ ব্যৱহাৰ জড়িত হৈ পৰিল।

মণিপুৰত প্ৰচলিত এটি আখ্যান মতে মাইবাং থইস্বী আৰু খাম্বা নামৰ ডেকা-গাভৰু এহালৰ মাজত প্ৰেমৰ সোঁত ব'বলৈ ধৰিলে। থইস্বীৰ বাপেক এই প্ৰেমৰ প্ৰতিবন্ধক হৈ তাইক কাবৌত তিনিমাহ নিৰ্বাসন দিলে। থইস্বীয়ে নিষ্ঠুৰ বাপেকৰ আদেশ পালন কৰিলে। খাম্বাই এই বাতৰি পাই থইস্বীক বাটত লগ ধৰি প্ৰেমৰ চিন স্বৰূপ লাখুটি এডাল দিলে। থইস্বীয়ে লাখুটিডাল বাটত পুতি থৈ ক'লে যে এই লাখুটিডাল যদি এজোপা বাঁহত পৰিণত হয় তেন্তে সিহঁতৰ প্ৰেম শুদ্ধ আৰু ভৱিষ্যত মঙ্গলময়। তিনিমাহ পিছত থইস্বী সেই ঠাইত উপস্থিত হৈ লাখুটিডালৰ পৰা বাঁহ এজোপা জন্ম হোৱা দেখি আনন্দত আত্মহাৰা হৈ পৰে। অৱশেষত সিহঁতৰ মিলন হয়।

জয়ন্তীয়াসকলৰ মাজত প্ৰচলিত কাহিনীমতে মাণিক নামৰ ডেকা ল'ৰা এজন সুন্দৰ বাঁহী বাদক আছিল। তাৰ বাঁহীৰ সুৰ শুনি লিয়েন নামৰ গাভৰু এগৰাকী তাৰ প্ৰতি মোহিত হয়। লিয়েনৰ যৌৱনোদীপ্ত কাস্তিয়ে চিয়েম নামৰ বৃদ্ধ ৰজা এজনক আকৃষ্ট কৰিলে। চিয়েমে তাইক বিয়া কৰালে। বিয়াৰ ফলত চিয়েমে তাইৰ দেহ জয় কৰিলে কিন্তু মনটো জয় কৰিব নোৱাৰিলে। অৱশেষত ঈৰ্ষা পৰবশ হৈ মাণিকক নানা শাস্তি দিবলৈ ধৰাত তাৰ মৃত্যু হ'ল। লিয়েনেও আত্মহত্যা কৰিলে। মাণিকক বাঁহীটোৰে সৈতে কবৰ দিয় হ'ল। সেই ঠাইত এজোপা বাঁহ উপজিল। তেতিয়াৰ পৰা জয়ন্তীয়া সমাজত প্ৰচুৰ পৰিমাণে বাঁহ হ'ব ধৰিলে। তেওঁলোকে বাঁহ প্ৰেমৰ প্ৰতীক স্বৰূপে গ্ৰহণ কৰিলে।

ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত কাহিনীমতে সৃষ্টিকৰ্তা 'তাকমানপ্ৰিৰিচি'ৰ দ্বাৰা সৃষ্ট জীৱ সমূহৰ ভিতৰত মানুহৰ প্ৰতি মৰম অধিক আছিল। মানৱ সমাজৰ মাজত সঙ্গীত বিলাবলৈ তেওঁ নলুৱা, চলুৱা, ছলুংলুঙা আৰু জুলুংলুঙা নামৰ চাৰিগৰাকী কিম্বৰ মৰ্ত্যলৈ পঠিয়ালে। তেওঁলোকে নিজৰালৈ পানী নিবলৈ অহা গাভৰু কেইগৰাকী মানে শুনাকৈ সঙ্গীতৰ মুৰ্ছনা তোলাত গাভৰু কেইগৰাকীৰ দেহ হিন্দোলিত হ'ব ধৰিলে। গাভৰু কেইগৰাকীৰ চিত্তচঞ্চল ৰূপ দেখি তেওঁলোক মদনপীড়িত হ'ল। সৃষ্টিকৰ্তাৰ নিৰ্দেশৰ বিপৰীতে যোৱা বাবে তেওঁলোক চাৰিজোপা বৃক্ষলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। বতাহত হালিজালি নাচি থকা চেও আৰু তাৰ পৰা সৃষ্ট সোঁ-সোঁৱনি শব্দৰ ছন্দে ছন্দে গাভৰু কেইগৰাকীও বিভোৰ হৈ নাচি থাকে। তেওঁলোকৰ এই অৱস্থা চাবলৈ অহা চুবুৰীয়া সকলৰো একে দশা হ'ল। সংসাৰ অচল হোৱা অৱস্থা পোৱাত সৃষ্টিকৰ্তা এগৰাকী পুৰোহিতৰ ৰূপ ধৰি ৰাইজৰ আগত উপস্থিত হৈ তেওঁ প্ৰেৰণ কৰা দূত কেইগৰাকী আৰু সিহঁতৰ কৃতকৰ্মৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে জনালে, লগতে বৃক্ষ কেইজোপা চিনাক্ত কৰায়। ৰাইজে সেই বৃক্ষ কেইজোপাৰ নলবাঁহ ৰূপী নলুৱাৰ পৰা কৰুণ সুৰ প্ৰকাশ কৰা 'কাৰা' তৰাই বাঁহৰূপী চলুৱাৰ পৰা উদাস সুৰ প্ৰকাশ কৰা 'ৰাপকাৰা' বা 'ছিংগা'; কাঁক বাঁহৰূপী ছলুংলুঙাৰ পৰা মন গোমোঠা কৰা সুৰৰ বাদুংলুঙা বা বদুংলুঙা আৰু বিজুলী বাঁহৰূপী জুলুংলুঙাৰ পৰা মন উতলা কৰা সুৰৰ ব্ৰাংছি তৈয়াৰ কৰিলে।

বাঁহৰ জন্ম বিষয়ক বিভিন্ন কাহিনীৰ দৰে বাঁহেৰে নিৰ্মিত সঁজুলিৰ লগত জড়িত কাহিনীও অনেক আছে।

ব্ৰহ্মপুৰাণৰ উদ্ধৃতিৰে বৃহৎ কৃষ্ণ সাৰাৱলীত ধনু আৰু বাঁহী বিষয়ক আখ্যান দুটি পোৱা যায় এনেদৰে —

ব্ৰহ্মাই গোলোকত হৰিগুণ গাই থাকে। নাৰদৰ বীণায়ন্তত সৃষ্টি হোৱা ৰাগ ছয়ত্ৰিশ ৰাগিনীৰে নাৰদ শিৱ উভয়ে সঙ্গীত চৰ্চা কৰে। এই সঙ্গীতৰ মুৰ্ছনাত জগদীশ্বৰৰ কলেবৰ দ্ৰব্যময় হৈ পৰিল। তেওঁৰ গাৰ পৰা মহাশ্ৰোতৱতী গঙ্গাৰ উদ্ভৱ হ'ল। ব্ৰহ্মাই কমণ্ডলুত গঙ্গাক সোমাই থ'লে। সগৰ বংশক উদ্ধাৰ কৰিবৰ বাবে ভগীৰথে পৰামৰ্শমতে গঙ্গা অৱতৰণ বাবে বিষুৱৰ ওচৰ চাপিল। বিষুৱৰ লগত ভগীৰথ ব্ৰহ্মাৰ ওচৰ চপাত, ব্ৰহ্মাই কমণ্ডলুৰ পৰা গঙ্গাক বিষুৱৰ পাদপদ্মত ঢালি দিলে। বিষুৱপদা মন্দাকিনী হৈ গঙ্গা মৰ্ত্যলৈ নামি আহিল। বাঁহীৰ সুৰৰ ধ্বনিৰে গঙ্গা নামি অহা সময়ত ব্ৰহ্মা অচেতন হৈ পৰিল। শৈলসূতা শিৱাই ব্ৰহ্মাৰ চেতনা ঘূৰাই আনিলে। সেই সুৰত দুৰ্গা, ব্ৰহ্মাণী, শচী প্ৰভৃতি দেৱীসকল মগ্ন হৈ পৰিল। প্ৰতিব্ৰতা স্ত্ৰীসকলো মদনোমত্ত হৈ পৰিল। যক্ষ, ৰক্ষ, গন্ধৰ্ব, বিদ্যাধৰ, সাগৰ, পৰ্বত, বৃক্ষ আদিৰো দেহ-মন

প্ৰফুল্ল কৰি তুলিলে। বাঁহীৰ সুৰত সকলো মোহিত হ'ল। বিভিন্ন বৃক্ষই পৰস্পৰে আলোচনা কৰি সিহঁতৰ জন্ম বৃথা বুলি খেদ প্ৰকাশ কৰি বাঁহ গছক প্ৰশংসা কৰিব ধৰিলে। বাঁহীয়েনো ত্ৰিভূৱন কেনেকৈ মোহিত কৰিব পৰা হ'ল ইয়াৰ কাৰণ হৰধনুৰ গুণডালে বামচন্দ্ৰক কৈছিল — 'মই সাধাৰণ তৃণ, বাঁহ। মই তোমাৰ হিত সাধন কৰিম।' বামচন্দ্ৰই ওলোটাই কি হিত সাধিব বুলি সোধাত পুনৰ ক'বলৈ ধৰিলে — 'আপুনি মানৱৰূপী পূৰ্ণব্ৰহ্ম নাৰায়ণ। ক্ষীৰোদৰ তীৰত মই বহু বছৰ তোমাৰ সাধনা কৰিলোঁ। তুমি ৰাৱণৰ বৈবী হিচাপে জন্মগ্ৰহণ কৰিলা। মই পূৰ্বে পৰশুৰামৰ হাতত আছিলো। পঞ্চমুখী হৈ মই পৰশুৰামৰ হাতত উঠি ৰাজ্য শাসন কৰিলোঁ। একেশ্বৰৰ পৃথিৱী নিঃক্ষত্ৰিয় কৰিলোঁ। এসময়ত জনকৰ ঘৰলৈ গৈ পৰশুৰামে সীতাক বিয়া কৰাবলৈ প্ৰস্তাৱ দিলে। জনকে সেই প্ৰস্তাৱ শুনি সন্তোষ পালে যদিও সীতা পৌগণ্ড হোৱা বাবে যথা সময়লৈ অপেক্ষা কৰিবলৈ অনুৰোধ জনালে। পৰশুৰামে এই কথাত সমৰ্থন জনাই তপস্যা কৰিবলৈ মন কৰি, যোৱাৰ আগতে ক'লে যে, ইন্দ্ৰ আদিয়ে ছদ্মবেশ ধাৰণ কৰি অথবা আন কোনোবাই সীতাক বিয়া কৰাবলৈ আহিব পাৰে। সেয়ে ইয়াৰ পৰা ৰক্ষা পাবৰ বাবে ধনুভঙ্গ পণ কৰিবা। সেই পণৰ বাবে মোৰ ধনুখন দিলোঁ। যিয়ে ধনুত গুণ লগাব পাৰিব তেওঁকেই সীতাক বিয়া দিবা।' যথা সময়ত লক্ষ লক্ষ ৰজা আহি মোক লৰাবকে নোৱাৰিলে। মই তোমাৰ হাতত উঠিলো আৰু মোক দুটুকুৰা কৰিলা। সীতাকো লাভ কৰিলা। 'হে প্ৰভু! মোৰ মনোবাঞ্ছা পূৰ্ণ হোৱাকৈ বৰ দিয়া যাতে মই সদায় তোমাৰ হাততেই থাকিব পাৰোঁ।' বামচন্দ্ৰই শত্ৰু নাশ কৰাৰ বাবে ধনুধাৰণ কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়াৰ লগতে পৰজন্মত ধনুৰ সলনি বাঁহী লৈ মুখত দি ফুৰাব অঙ্গীকাৰ কৰিলে।

ধনুখনৰ পূৰ্বজন্মৰ বিষয়ে কোৱা হৈছে যে ব্ৰহ্মাই এটি যজ্ঞ কৰিছিল। সেই যজ্ঞৰ পৰা বাঁহৰ জন্ম হৈছিল। সেই বাঁহৰ ন পাবেৰে ব্ৰহ্মাই সাৰঙ্গ ধনু সাজি বিষ্ণুক অৰ্পণ কৰিলে। সাত পাবেৰে সজা ধনুখন কাৰ্ত্তিকৰ বাবে, পাঁচ পাবেৰে সজা ধনুখন দেৱৰাজৰ বাবে, তিনি পাবেৰে সজা ধনুখন গাণ্ডী আৰু শেষত আধা পাবেৰে বাঁহী সজাই বৃন্দাবনত গোবিন্দক অৰ্পণ কৰে।

এখন গাঁৱত এজন মহাজনৰ ঘৰত কঠিয়া নামৰ গৰখীয়া এজন আছিল। তাৰ গোটেই গাটোৱেই খহুৱা। এবাৰ মহাজনে কঠিয়াক জ্যোতিষীৰ ওচৰলৈ মহাজনৰ ছোৱালী চন্দ্ৰাৱলী দৰা কোন দিশে, কেনে ধৰণৰ হ'ব গণনা কৰাবলৈ পঠিয়ালে। জ্যোতিষীয়ে গণি পৰি উপযুক্ত বয়সত কঠিয়ায়েই চন্দ্ৰাৱলীৰ দৰা হ'ব বুলি কৈ পঠিয়ালে। কঠিয়াই ঘূৰি আহি মহাজনক জ্যোতিষীয়ে কোৱা কথাবোৰ কোৱাত চন্দ্ৰাৱলীয়ে শুনি আছিল। তাই খহুৱা ল'ৰাজনৰ লগত বিয়াত নবহিবলৈ বুদ্ধি এটি পাঙিলে। এদিন তাই কঠিয়াক ক'লে — 'তই বৰ লেতেৰা হৈ আছা। তোৰ গাটো ভালদৰে ঘাঁহি-মাজি ধুই দিও, নদীৰ ঘাটলৈ ব'ল। নদীৰ ঘাটলৈ নি খেৰ-ভোলৰ জাৱৰ আদিৰে কঠিয়াৰ গা জোৰেৰে ঘাঁহি ঘাঁহি তাৰ গাৰ ছাল যোৱাৰ দৰে অৱস্থা কৰিলে যদিও খহুৱা ওপৰত জাৱৰৰ ঘাঁহনি লগাত সি বৰ সুখ অনুভৱ কৰিলে। লাহে লাহে তাৰ টোপনি আহিল। ছেগ বুজি চন্দ্ৰাৱলীয়ে কঠিয়াক নদীত ঠেলা মাৰি দিয়াত নদীৰ কোবাল সোঁতে তাক উটুৱাই নিলে; কঠিয়া উটি উটি গৈ বহু দূৰৰ ভাটীত উঠিলগৈ। তাতে এজন মানুহে পাই তাক ঘৰলৈ নি গৰখীয়া কৰি ৰাখিলে। গৰু চৰাই থাকোঁতে সি বাঁহী বজাবলৈ শিকিলে। সময়ত এজন ভাল বাঁহী বাদক হৈ পৰিল।

বহুদিনৰ পিছত এদিন চন্দ্ৰাৱলীয়ে দূৰৰ পৰা ভাঁহি অহা বাঁহীৰ সুৰ শুনি সেই বাদকৰ লগত বিয়া হ'বৰ বাবে উদ্গ্ৰীৰ হৈ পৰিল। লগৰীয়াৰ মুখেৰে পিতাকক কথাটো জনালে। পিতাকে বাঁহী বজোৱা ল'ৰাজনক বিচাৰি মানুহ পঠিয়ালে। ইফালে ডেকা বয়সত কঠিয়াৰ চেহেৰা চিনিব নোৱাৰা ধৰণে সলনি হৈ পৰিল। তাৰ মুখৰ উজ্জ্বলতাই সকলোকে মোহিত কৰিব পৰা হ'ল।

মহাজনৰ ঘৰৰ পৰা যোৱা লোকসকলে কঠিয়াক মহাজনৰ ঘৰলৈ লৈ আহিল। মহাজনৰ ঘৰৰ মানুহ আৰু চুবুৰীয়াকো কঠিয়াক চিনিব পৰা নাছিল। মহা ধুমধামেৰে কঠিয়া আৰু চন্দ্ৰাৱলীৰ বিয়া হৈ গ'ল। কি কাৰণেনো কঠিয়াক বিয়া কৰাবলৈ চন্দ্ৰাৱলী আগ্ৰহ হ'ল সেই কথা কঠিয়াক কোৱাত, কঠিয়াই পূৰ্বৰ সকলোবোৰ কাহিনী ক'বলৈ ধৰিলে। চন্দ্ৰাৱলীয়ে সেইজনেই খহুৱা কঠিয়া বুলি জানিব পৰাত লাজ পালে। কঠিয়াৰ বাঁহীৰ সুৰত দ্ৰবীভূত হৈ পৰিল। মালয় সংস্কৃতিতো বাঁহ কুঁৱৰীৰ জনশ্ৰুতি এটি আছে। খাতিব মালিম চোলেমান ৰূপত আগলি ৰাজকুমাৰীৰ সন্ধানত এদিন গহীন

হাবি এখনলৈ গৈছিল। তেওঁ দীঘল নলীয়া দা, বটালি আৰু তামোল কটা কটাৰী এখন লগত নিছিল। তেওঁ ৰাতি বাঁহৰ পাবৰ ভিতৰত শুই থাকিল। ৰাজকুমাৰীও বাঁহৰ পাবৰ ভিতৰত আছিল। খাতিব মালিমৰ টোপনি অহাত ৰাজকুমাৰী বাঁহৰ পাবৰ ভিতৰৰ পৰা ওলাই আহি ৰাজকুমাৰৰ বাবে ভাত-পানী যোগাৰ কৰি চলফাট দিয়াৰ আগেয়ে গুচি গ'ল। ৰাতিপুৱা সাৰ পাইএ খাতিব মালিমে বাঁহডাল ফালি ৰাজকুমাৰীৰ সন্ধান কৰিলে। কিন্তু তাত কুমাৰীক নাপালে। দ্বিতীয় বাঁহডাল ফালিবলৈ যত্ন কৰিলে। অৱশেষত তামোল কটা কটাৰীখনেৰে বাঁহডালৰ আগটো কাটি আনি ফালিলে। তাত ৰাজকুমাৰী ওলাই পৰিল। খাতিব মালিম আৰু ৰাজকুমাৰী পেৰজানলৈ গুচি গ'ল আৰু তাত অদৃশ্য হৈ থাকিল। কিবা বিপদ-আপদত পৰা লোকে খাতিব মালিম আৰু ৰাজকুমাৰীক সেৱা জনাই আহ্বান কৰিলে বিপদ-আপদৰ পৰা ৰক্ষা কৰে, অসম্ভৱক সম্ভৱ কৰি পিছত পুনৰ অদৃশ্য হৈ পৰে।

বাঁহকেন্দ্ৰিক সাধুকথাও অনেক আছে। তেনে কেইটিমান সাধু এনেধৰণৰ :-

(ক) এজন সদাগৰ আছিল। তেওঁৰ পুতেক পাঁচজন। পুতেকহঁত ডাঙৰ হ'ল আৰু সদাগৰে একেদিনাই পাঁচোজন পুতেকৰ বিয়া পাতিলে। সদাগৰৰ সৰু বোৱাৰীয়েকজনী বৰ গুণৱতী। এদিন ৰাতি শুই থাকোঁতে তেওঁ এটা সপোন দেখা পালে। তেওঁ হেনো দেখা পালে পিছদিনা ৰাতিপুৱাই ওচৰতে থকা নদীৰ পানীৰ সোঁতত জাতিবাঁহৰ মূৰা এটা উটি আহিব আৰু সেই মূৰাটোত লখিমী আই লাগি আহিব। বাঁহৰ মূৰাটো আনি ঘৰৰ ওচৰতে ৰোলে। তেওঁৰ দয়াত ঘৰখন ধন-ধানেৰে উভয় নদী হ'ব।

পিছদিনা গাঁৱৰ আন আন তিৰোতাৰ লগত সদাগৰৰ সৰু বোৱাৰীয়েকে নদীত গা ধুৱলৈ গ'ল। নদীৰ সোঁতত বাঁহৰ মূৰা এটি উটি আহি থকা তেওঁ দেখিবলৈ পালে। তেওঁৰ লগত যোৱা আনবিলাক তিৰোতাই বাঁহৰ মূৰাটোলৈ চোৱাই নাছিল। সদাগৰৰ সৰু বোৱাৰীয়েকে বাঁহৰ মূৰাটো নি তেওঁ থকা ঘৰৰ পিছফালে ৰুই থলে। কেইদিনমানৰ মূৰত বাঁহৰ মূৰাটোৰ পৰা গজালি ওলাল। আগতে সদাগৰৰ ঘৰখন বৰ দুখীয়া আছিল। অলপ দিনৰ ভিতৰতে ধনে-ধানে, গৰুৱে-ম'হে তেওঁলোকৰ ঘৰখন নদন-বদন হৈ উঠিল।

সদাগৰৰ এজন পুৰোহিত বামুণ আছিল। সদাগৰৰ অৱস্থা দিনক দিনে ভাল হৈ আহিব ধৰা দেখি বামুণৰ পেটে পেটে খিয়াল হ'ল। বামুণে এজন গণকৰ হতুৱাই ঠিকিনা চালে। গণকে চাই-চিতি ক'লে বোলে সদাগৰৰ ঘৰৰ সৰু বোৱাৰীয়েকজনী বৰ গুণৱতী। তেওঁৰ থকা ঘৰটোৰ পিছফালে এজোপা বাঁহ গছ আছে। সেই বাঁহজোপাত তিনিডাল বাঁহ আছে। তুমি যদি বাঁহজোপা মাজৰ পৰা বাঁহডালি কাটি আনি তোমাৰ ঘৰৰ ভিতৰত থ'ব পাৰা তেনেহ'লে তোমালোকৰ ঘৰলৈ লখিমী আহিব।

পিছদিনা বামুণ, সদাগৰৰ ঘৰলৈ গৈ তেওঁৰ ভঁড়াল ঘৰটো মেৰামতি কৰিবৰ বাবে এডাল বাঁহ বিচৰিলে। সদাগৰে বাঁহ এডাল নিবৰ বাবে বামুণক অনুমতি দিলে। গণকে কোৱামতে বামুণে সৰুজনী বোৱাৰীয়েকে ৰোঁৱা বাঁহজোপাৰ সোঁমাজত থকা বাঁহডাল কাটি আনিলে। সদাগৰৰ সৰুজনী বোৱাৰীয়েকে কপিলী গাইজনীৰ হতুৱাই বাঁহপাতবোৰ খুৱালে। বাঁহডাল লৈ বামুণ ঘৰলৈ গ'ল আৰু টুকুৰা-টুকুৰ কৰি পেৰাৰ ভিতৰত থৈ দিলে।

(খ) এবাৰ এজন মানুহক বাঁহৰ প্ৰয়োজন হ'ল। বাঁহ কাটিবলৈ যোৱাত বাঁহৰ তলৰ মহজাকে গেৰ্গেৰাই উঠি ক'লে — আমি বাঁহৰ মালিক, নোসোখা-নেমেলাকৈ কিয় বাঁহ কাটিছ। তুমি আমাক বাঁহৰ মূল্য দিব লাগিব। মানুহজনে মহটোক ৰঙা পইচা এটি দি বাঁহ কাটি লৈ গ'ল। পইচাটো লৈ মহ ঘূৰি ফুৰাত ক'ৰবাত পইচাটো হেৰাল। পইচাটো হেৰোৱাবাবে মহে সেই দেশৰ ৰজাক গোচৰ দিলে। ৰজাই ৰঙা পইচা এটা বিচাৰি দিবলৈ তেওঁৰ মানুহ নাই বুলিকৈ মহকে পইচাটো বিচাৰিবলৈ দিলে। মহে পইচা বিচাৰি চলাথ কৰিলে। ক'তো নাপালে। অৱশেষত মানুহবোৰৰ মাজলৈগৈ পইচাটো পাইছে নেকি কাণৰ কাষত সুধিলেগৈ। মহে অবাৰতে আমনি কৰা বাবে মানুহে নিজৰ কাণৰ কাষেৰে হাতেৰে এক চাপৰ মাৰিলে। মহটো আঁতৰি গৈ আকৌ কিছু সময় পিছত কাণৰ কাষত কুনকুনাই সোধাত আমনি পাই মানুহে দুয়োখন হাতেৰে মহটোক চাপৰ মাৰি দিয়াত মহৰ তেজ লাগি হাতত ৰঙা ঘূৰণীয়া পইচাটোৰ দৰে দাগ এটা লাগি ধৰিলে। মানুহজনৰ হাতত থকা দাগটো ৰঙা পইচা বুলি ভাৱি আনবোৰ মহে আকৌ কাণৰ কাষলৈ আহি কুনকুনাই সোধে আমাৰ

পইচাটো কিয় ৰাখিছা।’ তেতিয়াৰ পৰা মহে মানুহৰ কাণৰ কাষত পইচা বিচাৰি কুনকুনোৱা হ’ল।

(গ) এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। সিহঁতৰ ল’ৰা-ছোৱালী নাছিল। নিঃসন্তান বাবে সিহঁতক ওচৰ চুবুৰীয়াই ঠাট্টা মস্কৰাও কৰিছিল। পুত্ৰহীন জীৱনত পুন্মাম নৰকৰ পৰা উদ্ধাৰ নাপায় আৰু মৃত্যুৰ পিছত শুদ্ধি কাৰ্য্যাদিৰ বাবে উত্তৰাধিকাৰী নাথাকে বাবে হয় জ্ঞান কৰিছিল। বুঢ়াই এনে কথাত কৰ্ণপাত নকৰি দৃঢ়ভাৱে কৈছিল — মোৰ পুত্ৰ নাথাকিব পাৰে কিন্তু চাৰি জাতিৰ চাৰি চোপ বাঁহ আছে। সিহঁতমোৰ পুত্ৰতকৈও অধিক। বুঢ়াৰ পৰা চুবুৰীয়াই বাঁহ খুজি বা চুৰ কৰি নি বাঁহেৰে কৰিবলগীয়া কামবোৰ কৰিছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ মৃত্যু হোৱাত চুবুৰীয়াই বুঢ়াৰ বাঁহৰ পৰা পোৱা উপকাৰৰ কথা সুঁৰি চাৰি জাতিৰ আঁপহঁতা বাঁহেৰে ঘৰ এটা সাজি ভোজ-ভাত খাই ঘৰটোত জুই লগাই মৃতকৰ শ্রাদ্ধ সম্পন্ন কৰে। বুঢ়াজনৰ আছিল নাম ভেলা। প্ৰতিবছৰে ভেলাঘৰত ভোজ ভাত খাই ঘৰটো জুই লগাই দি গা-পা ধুই ঘৰলৈ যোৱাৰ পৰম্পৰা সমাজত প্ৰচলিত হৈ পৰিল।

‘মেজি, পুঁজি, ভেলা পুঁজি, ভেলাঘৰ দাহন আদি মাঘ বিহুৰ অন্যতম কৃত্য যাৰ লক্ষ্য অগ্নিসেৱা। ..... আজিও গাঁৱে-ভূঞে বুঢ়া মেথাসকলে অথবা বয়স প্ৰবীণ পুৰুষসকলে ভোগালী বিহুৰ দিনা প্ৰাতঃসতে স্নানাদিৰ অন্তত মেজি পোৰা স্নানলৈ আহি আনুষ্ঠানিকভাৱে মেজিত অগ্নিসংযোগ কৰি ফুল-আঁৰৈ চাউল, তিল আদি অৰ্পণ কৰি অগ্নিদেৱতাক পূজা কৰে। মেজি পোৰা সম্বন্ধ দেউৰী সমাজত এটি কিস্মদন্তী আছে। ‘প্ৰবাদ মতে আদি পুৰুষ-প্ৰকৃতিয়ে সংসাৰ বঢ়াবলৈ মনস্থ কৰি তেওঁলোকৰ মহাশক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা দেৱতাসকলক উক্ত মনোবাঞ্ছা পূৰণার্থে কাম কৰিবলৈ আহ্বান জনায়। সেই উদ্দেশ্যে সূৰ্য দেৱতাই উত্তৰায়ণলৈ গতি কৰাৰ শুভাৰম্ভৰ পুণ্যক্ষণত পুৰতি নিশাতে প্ৰকৃতি দেৱীৰ সতে নদীত স্নান কৰিবলৈ আদি পুৰুষে দেৱতাসকলক নিৰ্দেশ দিয়ে। পৰম পিতাৰ নিৰ্দেশক্রমে তেওঁলোক স্নান কৰিবলৈ যায়। স্নান কৰি থাকোঁতে নদীয়েদি এটা মৰা শ ভাঁহি অহা দেখা পালে আৰু তাতো ভয় খাই দেৱতাসকলে স্নান ত্যাগ কৰিলে। আনহাতে প্ৰকৃতি দেৱীয়ে শৰটো আথে-বেথে কোলাত তুলি লৈ পাৰলৈ আনিলে। এই মৰাশৰটো আদিম পিতাৰ বাহিৰে আন কাৰো যে নহয় আৰু জগতৰ কল্যাণৰ বাবে তেওঁ দেহ ত্যাগ কৰিলে সেই কথা প্ৰকৃতিয়ে দেৱতা সকলক বুজাই দিলে। দেৱতাসকলে এই কথাত পৰম উপকৃত হোৱা বুলি অনুভৱ কৰি আনন্দিত হ’ল আৰু চিতা সাজি তেওঁক সৎকাৰ কৰিলে। সৎকাৰ কৰাৰ পাছত তেওঁলোক পুনৰ নদীতে স্নান কৰি সেই চিতা ভগ্নৰ ছাইলৈ নিজ নিজ স্থানলৈ উলটি গ’ল। সেইদিনা আছিল মকৰ সংক্ৰান্তিৰ দিন। তেতিয়াৰ পৰা সমাজত সেইদিনটোত মেজি পোৰাৰ প্ৰথা প্ৰচলিত হয় বুলি বিশ্বাস কৰে।

(ঘ) এবাৰ এজন লোকে ঘোৰাবাক এটা ধৰিলে। বাকটো মুকলি হ’বলৈ মানুহজনক কাৰৌ-কোকালি কৰিব ধৰিলে। মানুহজনৰ সকলো কাম সমাধা কৰাৰ পিছতহে ঘোৰাবাকক বিদায় দিম বুলি কথা দিলে। ঘোৰাবাকৰ হতুৱাই মানুহজনে ঘৰুৱাসকলো কাম সমাধা কৰিলে। অকল সেয়েই নহয় ঘোৰাবাকটোক বিভিন্ন বস্তু ক’ৰবাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰি দিয়াত মানুহজন ধনী হৈ পৰিল। প্ৰতিশ্ৰুতিমতে ঘোৰাবাকটোক বিদায় নিদি তেওঁ বাঁহৰ চুঙাত ভৰাই সোপা এটা দি থলে। সেই বাঁহৰ চুঙাটোৰ পৰা এচোপ বাঁহ গছ গজি উঠিল। ঘোৰাবাকটো চুঙাটোৰ পৰা ওলাবলৈ গাৰ সমস্ত শক্তি প্ৰয়োগ কৰাত চুঙাটো ফাটি যোৱাৰ আগেয়ে কেৰ্কেৰ্ শব্দ উঠিল আৰু ঘোৰাবাকটো ওলাই পৰিল। বহুদিন চুঙাত সোমাই থকা বাবে তাৰ চুলিবোৰ নোহোৱা হ’ল। কিছুদিন পিছত লাহে লাহে তাৰ চুলি গজি উঠিল। (ফাগুন-চ’ত মাহত বাঁহৰ পাত সৰি টপা হয় আৰু পিছত লাহে চুলি সদৃশ পাতবোৰ আহে। সেই সময়ত বাঁহে বাঁহে ঘঁহনি খাই কেৰ্কেৰ্ণি উঠাটো ঘোৰাবাক ওলাই অহাৰ শব্দ) তেতিয়াৰ পৰা ঘোৰাবাক বাঁহৰ মাজত থকা হ’ল। প্ৰতিশ্ৰুতি পালন নকৰা বাবে তেওঁলোকৰ বংশধৰক বাকে ধৰা হ’ল।

মৃতকৰ দাহ কৰি চিতা সজা ঠাইৰ চাৰিওফালে চাৰিডাল বাঁহ ডালেৰে সৈতে পুতি চন্দ্ৰাতপ আঁৰি দিয়া, বাঁহ বিয়া, দেউল, ভেঠেলি, পাউৰাতোলা, দৰঙৰ কোনো কোনো দেউলত হোৱা চাংসংঘৰ্ষ আদিৰ লগত জড়িত অনেক কাহিনী আছে।

বাঁহ গছ দেৱতাৰো প্ৰতীক। সেয়ে হিন্দু সমাজত পূজা-পাৰ্বণৰ সময়ত সভা পূজাৰ বেদীৰ চাৰিওফালে পোতা

কলপুলিত বাঁহৰ জেকনি বান্ধি দিয়াৰ নিয়ম দেখা যায়। বাঁহেৰে এখন বভা দিয়ে। বিভিন্ন উপলক্ষত বভা সজাৰ নিয়ম আৰু বভাৰ আকৃতি বেলেগ বেলেগ।

দৰঙৰ খুলীয়া ভাউৰীয়াই জন্ম সম্পৰ্কে গোৱা গীত এটি এনেধৰণৰ :

জয় জয় নাৰায়ণ গোলোকৰ পতি
তোমাৰ চৰণে নমস্কাৰ কোটি কোটি।
সৃষ্টি স্থিতি প্রলয় তিনিৰো কাৰণ
তোমাৰ চৰণে প্রভু পশিলো শৰণ।
দিলাহা বান্ধেনী মোক ভাউৰীয়া ভাই
মেলিম বান্ধেনী মই গুৰুৰ কৃপায়
সুধৰ্মা সভাত বভাক কৰিলা অজন
মহাধৰ্মে খুটা হৈ অজে বভাখান।
বাৰস্কন্ধ ভাগৱত ৰুৱা কামি হয়
বিষ্ণুই মাৰলি ভৈলা জানিবা নিশ্চয়।
গড়ুবৰ পাখাই আহি চানখেল ভৈলা
অষ্টাদশ পুৰাণ আহি গাঠি হৈ বৈলা।
বভাৰ চাৰি চুকে চাৰি সিদ্ধৰ ঠাই
দেব বিনে আন লোক সিঠানত নাই।
উত্তৰত ধৰ্মৰাই দক্ষিণত ব্ৰহ্মা
পূৱে শংকৰ পশ্চিমে ভাস্কৰ মধ্যত বিষ্ণু জানিবা।
হৰিহৰ বাবে দোলা ধৰ্মই ধৰে চৰিত
সভাৰ মধ্যত বহে ত্ৰিজগতৰ পতি।
কুবৰ কুলি ইন্দ্ৰ চন্দ্ৰ পাৰিষদ গণ
বভাৰ চাৰিও পাশে সবে কৰিছে শোভন।
এহিমতে সভাপাতে দেৱতাসকল
স্বৰ্গৰ পৰা নমাই আনে পৃথিৱী মণ্ডল।
এই মালিতা পাৰ্থই কৃষ্ণৰ আগত গায়
পাৰ্থই পাচে পৃথিৱীলৈ আনিলা নমাই।
বভাখান দেখি সন্তোষ ভৈলা ব্ৰহ্মাদেৱ
তাতে যজ্ঞ কৰিবাৰ কৰিলা আদেশ।

দেও-ভূত, অপদেৱতা আদিয়ে বাঁহৰ দণ্ড বা টোকন ভয় কৰে। বাঁহৰ চুঙাত দেও-ভূত ভৰাই থোৱাৰ অনেক কাহিনী আছে। কোনোলোকক ভূতে লুপ্তিলে ভূত খেদা বেজে প্ৰথমে বাঁহৰ টোকন অথবা সৌকাৰ টোকনেৰে কোবায়। টোকনৰ জন্ম সম্পৰ্কীয় মালিতাও কোনো কোনো অঞ্চলত দেখা যায়। নটা গাঠি থকা টোকন সৰ্বকাৰ্য্য সিদ্ধিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয়। ঘন গাঠিৰ বাঁহ পাবলৈ নোহোৱা বাবে ঈশ্বৰক খাটনি ধৰাত ঈশ্বৰে কোটোহা (কটা) বাঁহৰ জন্ম দিয়ে। টোকনৰ মালিতাত টোকনডালৰ গুণ এনে ধৰণৰ :

‘শুন শুন শুন
মোৰ টোকনৰ নটা গুণ
হাতৰ সখা পানীৰ জোখা

ই মোৰ সোদৰৰ ভাই
বাটৰ কুকুৰ থাকেই চাই
শত্ৰুই নাপাৰেই লাই।
লাফাৰা লফুৰা ক'ল্লো (কৰিলো) ভাৰ
সৰু-সুৰা নদী হৈ গেলো পাৰ
নেদীলা চাৰি বহিলো পাৰি
খালো তামোল মুচিলো চুণ
এই টোকনৰ নটা গুণ।”

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা যায় যে পৃথিৱীৰ অনেক সংস্কৃতিত বাঁহকেন্দ্ৰিক আখ্যান, উপাখ্যান আৰু সাধুকথা
আদি থুপ খাই আছে।

পাদটীকা :

- ১। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোক-সংস্কৃতি।
- ২। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : উক্ত গ্ৰন্থ।
- ৩। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : প্ৰাগ্ উক্ত গ্ৰন্থ।
- ৪। শৰ্মা, মুকুন্দ : বছৰঙী।
- ৫। শৰ্মা, মুকুন্দ : উক্তগ্ৰন্থ।
- ৬। মিশ্ৰ, নৱ কুমাৰ (সম্পা.) : গোৱালপাৰা জিলা সমাজ আৰু সংস্কৃতি।
- ৭। দাস, ড° ধীৰেন : গোৱালপাৰীয়া লোক সংস্কৃতি আৰু লোকগীত।
- ৮। মুখোপাধ্যায়, শ্ৰীদিলীপ (সম্পা.) : সচিত্ৰ বৃহৎ কৃষ্ণ সাবাবলী।
- ৯। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোক সংস্কৃতি।
- ১০। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : আইৰ মুখৰ সাধু।
- ১১। গোস্বামী, প্ৰফুল্লদত্ত : টেটকুটি।
- ১২। সংবাদদাতা : ফেঁচা কোঁচ, গধিয়াপাৰা।
- ১৩। শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (সম্পা.) : অসমৰ মাঘ বিহু।
- ১৪। সংবাদ দাতা : পূজেলী ডেকা, গধিয়াপাৰা।
- ১৫। শৰ্মা, বিজয় কুমাৰ : লোকনাট্য : খুলীয়া ভাউৰীয়া।
- ১৬। সংবাদদাতা : হৰিপদ মণ্ডল, চপাই চৌকা।

*****

- লেখক : মঙ্গলদৈ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত মুৰব্বী অধ্যাপক তথা গৱেষক-সাহিত্যিক।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাত লোকসাহিত্যৰ বিষয় ভাৱনা

ড° হেমন্ত ডেকা

পাতনিঃ

অসমীয়া সাহিত্য তথা অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক প্ৰেক্ষাপটত চল্লিশৰ দশকটো আছিল মূলতঃ পৰিৱৰ্তনৰ যুগ। বিশেষকৈ ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ ভাৱানুতা আৰু সমাজ বাস্তৱৰ পৰিৱৰ্তিত ৰূপৰ মাজত ক্ৰমাগতভাবে দূৰত্ব বৃদ্ধি পাইছিল। এই দশকৰ অন্তিম প্ৰান্তত ৰোমাণ্টিক কবিতাত দেখা দিয়া দুৰ্বলতাই গতানুগতিকতাৰ বিৰুদ্ধে বিদ্রোহ কৰিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছিল। সেই সময়ত যুদ্ধজনিত অৰ্থনৈতিক অৱস্থাই সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষ, আশ্ৰয় প্ৰাৰ্থীৰ প্ৰব্ৰজন, ভাৰতৰ জাতীয় আন্দোলনৰ গতি-প্ৰকৃতি, ৰাজনৈতিক চেতনা, অস্থিৰতা আদিয়ে সমসাময়িক চিন্তাশীল মহলত আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই আলোড়নৰ তাড়নাত পৰি তেওঁলোকে গতানুগতিক সৃষ্টিশীল কৰ্মৰ পৰা আঁতৰি আহি নতুন পথৰ সন্ধান কৰিছিল। এই সন্ধানৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান পথটো আছিল কবিতাৰ। অসমত আধুনিক কবিতাৰ জন্মৰ উৎস মূলতঃ ইউৰোপীয় ভাবাদৰ্শ আৰু সাহিত্য চিন্তাৰ অনুৰাগ নিশ্চয় আছিল, কিন্তু সেইটোৱেই একমাত্ৰ কাৰণ নহয়। ৰোমাণ্টিক ঐতিহ্যৰ বিৰোধ আৰু কালস্বভাৱৰ নিবাসিত উপলব্ধিৰ প্ৰয়াস জয়ন্তী যুগৰ বিদ্রোহৰ মূল প্ৰেৰণা।^১ চল্লিশৰ দশকৰ অন্তিম প্ৰান্তত ৰোমাণ্টিক কবিতাত দেখা দিয়া দুৰ্বলতাই গতানুগতিকতাৰ বিৰুদ্ধে বিদ্রোহ কৰিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাইছিল। একে সময়তে প্ৰথৰ সমাজ-চেতনা আৰু তীক্ষ্ণ সমালোচনা জয়ন্তী যুগৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য।^২ বিভিন্ন উৎসৰ পৰা আহৰণ কৰা সমলে কবিসকলৰ চিন্তা-চেতনাক জোঁকাৰি যাবলৈ সক্ষম হয়। পুৰণিক ভাঙি নতুন ৰূপত গঢ় দিয়াৰ তীব্ৰ ইচ্ছাই তেওঁলোকক বহিৰ্জগতৰ প্ৰতি দৃষ্টি নিষ্ক্ষেপ কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিলে আৰু অসমীয়া কবিতাত বিশ্বৰূপ দৰ্শন সম্ভৱপৰ হৈ উঠিল।^৩ এই সময়ছোৱাত জন্ম আৰু বিকাশ লাভ কৰা আধুনিক অসমীয়া কবিতাত টি. এছ. ইলিয়ট, এজৰা পাউণ্ড, ডব্লিউ. বি. ইয়েট্চ, ডাইলান টমাছ, মায়াকোভ্‌স্কি, ফৰাচী প্ৰতীকবাদ আৰু চিত্ৰকল্পবাদী আন্দোলন প্ৰমুখ্যে পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ বিভিন্ন কাব্যিক অভিব্যক্তিৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। ইয়াৰোপৰি চীনা কবিতা, জাপানী হাইকু, পাবলো নেৰুদা, ফেডেৰিকো গাৰ্ছিয়া লৰকা, বদলেয়াৰ, মালাৰ্মে আদি কবিৰ কাব্য প্ৰভাৱৰ পৰাও অসমীয়া কবিতা আঁতৰি যাব পৰা নাই। বিভিন্ন উৎস আৰু উপাদানৰ প্ৰভাৱ আৰু সংযোজনে আধুনিক অসমীয়া কবিতাক এক আন্তৰ্জাতিক পৰিচয় দান কৰিছে।

লক্ষ্যণীয় বিষয় এয়ে যে বিভিন্ন প্ৰভাৱ আৰু প্ৰেৰণাই ভূমুকিয়াই গ'লেও অসমীয়া কবিতাই চিৰকাল নিজস্ব বৈশিষ্ট্য অটুট ৰাখিবলৈ নিজৰ মাটিৰ মাজতেই আত্মপৰিচয়ৰ সন্ধান কৰি আহিছে। আধুনিক কবিসকলে বিষয়বস্তু আৰু আঙ্গিকৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব প্ৰদানৰ হেতু বিহীন-বনঘোষা, হুঁচৰি, আইনাম, নিচুকনি গীত, দেহ বিচাৰৰ গীত, যোজনা, পটন্তৰ, মালিতা, সাধুকথা, মন্ত্ৰ সাহিত্য, প্ৰমুখ্যে লোকগাঁথা সমূহৰ পৰা উপাদান আহৰণ কৰি সংমিশ্ৰণ আৰু সংযোজনৰ যোগেদি নতুনত্ব সঞ্চাৰৰ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। কবিতাৰ প্ৰতীক, চিত্ৰকল্প, লয়-সূৰ আৰু ভাষাৰ ওপৰিও বিষয়বস্তুৰ

মাজত লোকসাহিত্যৰ উপাদানৰ সহায়ত এক আত্মিক পৰিচয় সন্ধানৰ প্ৰয়াস দেখা যায়। আনহাতে, ঐতিহ্যৰ প্ৰতি থকা আকৰ্ষণেও তেওঁলোকক এনে ধৰণৰ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তুলিছে। যেতিয়াই আধুনিক মনন দ্বিধা আৰু সংশয়গ্ৰস্ততাৰে বেষ্টিত হৈ পৰিছে, তেতিয়াই তেওঁলোকে মৌখিক পৰম্পৰাত সৃষ্ট আৰু সংৰক্ষিত এই সাহিত্য ৰাজিৰ মাজত প্ৰশাস্তি আৰু সমাধানৰ বাট বিচাৰি পাইছে। বিশেষকৈ লোক সাহিত্যৰ সুৰীয়া প্ৰকাশভঙ্গী আৰু অকৃত্ৰিম আবেগৰ প্ৰকাশে তেওঁলোকক চিৰদিন আকৰ্ষিত কৰি আহিছে। বিষয়বস্তু আৰু আঙ্গিকৰ ভিন্নতা পৰিলক্ষিত হ'লেও আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ঘাই সঁতিটোত লোক সাহিত্যৰ সুৰীয়া ৰূপটোৰ উপস্থিতি সততে অনুভৱ কৰা যায়। প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্যময় স্পৰ্শই লোকসাহিত্যৰাজিক মোহনীয় কৰি তুলিছে। বহু সময়ত ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ দৰে আধুনিক অসমীয়া কবিতাইও এই দিশটো এৰাই যাব পৰা নাই। বাস্তৱৰ নিৰ্মম প্ৰতিচ্ছবি আৰু কঠোৰ জীৱন সংগ্ৰামৰ দিনচৰ্চাই তেওঁলোকক লোক সাহিত্যৰ মাজত নিহিত হৈ থকা কল্পনাপ্ৰণ মনোজগতৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰাত সহায় কৰি আহিছে। লোক সাহিত্য আৰু আধুনিক কবিতাৰ সংমিশ্ৰণে প্ৰায় ক্ষেত্ৰতেই বক্তব্য বিষয়ক উজ্জ্বলতৰ ৰূপত উপস্থাপন কৰাত সহায় কৰিছে। অধিকাংশ কবিৰ ক্ষেত্ৰতেই আধুনিক কবিতাৰ সৈতে লোক সাহিত্যৰ উপস্থাপনৰ দিশটো উল্লেখযোগ্য বিষয়। এনেবোৰ দিশ পৰ্যালোচনা কৰিলে সময় সাপেক্ষে দূৰত্ব থকা সত্বেও লোক সাহিত্য আৰু আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ মাজত নিবিড় যোগসূত্ৰ বিচাৰি পোৱা যায়।

গৱেষণাৰ পদ্ধতি আৰু সামগ্ৰী :

আমাৰ এই অধ্যয়নত যুদ্ধোত্তৰ অসমীয়া কবিতা, যাক আধুনিক বা সাম্প্ৰতিক কবিতা বুলি অভিহিত কৰা হয়, সেই ৰচনাৰাজিত লোক সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ কিদৰে আৰু কিমানখিনি নিহিত হৈ আছে, সেই বিষয়ে চালি-জাৰি চাবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বিষয়বস্তু, আঙ্গিক, সুৰ, শব্দ-ভাষা আৰু উপস্থাপন ৰীতিত অসমীয়া লোকসাহিত্যই কেনেদৰে অৰিহণা আগবঢ়াইছে, সেই বিষয়েও এই আলোচনাত বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। উক্ত বিশ্লেষণত আধুনিক কবিতাৰ মাজত লোকসাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰা অন্তৰঙ্গ আৰু বৰ্হিৰঙ্গ দিশ দুটিও সামৰি লোৱা হৈছে। লোকসাহিত্যৰ কোনবোৰ উৎসৰ পৰা আধুনিক কবিসকলে সমল আহৰণ কৰি কাব্যচৰ্চাত ব্ৰতী হৈছে, সেই বিষয়েও ফঁহিয়াই চাবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। অধ্যয়নৰ বাবে মূলতঃ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি (Analytical Method) ৰ সহায় লোৱা হৈছে।

এই অধ্যয়নত যুদ্ধোত্তৰ আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ পৰিসৰ অৰ্থাৎ বিংশ শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকৰ পৰা অন্তিম দশক পৰ্যন্ত প্ৰকাশিত আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ কবিতাক সামৰি লোৱা হৈছে। কিন্তু বিষয়বস্তুৰ পৰিসৰ আৰু গুৰুত্বৰ বিশালতালৈ চাই উক্ত কালছোৱাৰ ভিতৰত আত্মপ্ৰকাশ কৰি কাব্যচৰ্চাত ব্ৰতী হোৱা প্ৰতিগৰাকী কবিৰ কাব্যসমগ্ৰক আমাৰ এই অধ্যয়নত সামৰি লোৱাটো সম্ভৱপৰ হোৱা নাই। সেয়েহে উক্ত কালছোৱাৰ ভিতৰত আত্মপ্ৰকাশ কৰি কাব্য চৰ্চাৰে অসমীয়া কাব্যসাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰা সাতগৰাকী কবি, বিশেষকৈ হেম বৰুৱা, নৰকান্ত বৰুৱা, কেশৱ মহন্ত, অজিৎ বৰুৱা, হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্য, নীলমনি ফুকণ আৰু হীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তৰ কাব্য সমগ্ৰক প্ৰতিনিধি স্থানীয়ভাৱে সামৰি লোৱা হৈছে।

বিষয়বস্তুৰ আলোচনা :

যুদ্ধোত্তৰ কালৰ অসমীয়া কবিতাৰ বিকাশৰ ৰূপৰেখালৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, পোনতে প্ৰগতিবাদী কাব্যচেতনাৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰা আধুনিক অসমীয়া কবিতা বিংশ শতিকাৰ অন্তিম দশক পৰ্যন্ত বিভিন্ন ৰূপত উপস্থাপিত হৈছে। সমকালীন আৰু পূৰ্বসূৰী কবি, দেশ-বিদেশৰ কাব্য সাহিত্য আৰু কাব্য আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ তথা পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ মাজতো জাতীয় চেতনা আৰু সুৰসমৃদ্ধ ৰূপ এটাও বিচাৰি পোৱা যায়। পোনতে ভবানন্দ দত্ত, অমূল্য বৰুৱা, চক্ৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্য, কমল নাৰায়ণ দেৱৰ হাতত লালিত-পালিত হোৱা আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ প্ৰগতিবাদী সুৰটোত পাছলৈ হেম বৰুৱাইও যোগ দিয়ে। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে তেখেতৰ কাপতেই আধুনিক অসমীয়া কবিতাই সাজি-কাঁচি পূৰ্ণযৌৱনা ৰূপ লাভ কৰে। টি. এচ. ইলিয়ট, এজৰা পাউণ্ড, চীনা কবিতা আৰু জাপানী হাইকু আদি কবিতাৰ প্ৰভাৱেৰে অনুপ্ৰাণিত হেম বৰুৱাই আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ মাজেৰেই অসমৰ মাটিৰ সুৰ এটাও বিচাৰি উলিয়াবলৈ প্ৰয়াস কৰে। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে আধুনিক কবিতাৰ ভাৱ-ভাষা আৰু উপস্থাপন শৈলীৰ সৈতে লোকসাহিত্য বিশেষকৈ, বিহ্নাম, হুঁচৰি,

বনঘোষা, নিচুকনি গীত আদিৰ ভাৱ-ভাষা আৰু সুৰৰ সংযোজন ঘটোৱাৰ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। লোক কবিতাৰ উদ্ধৃতিৰ ব্যৱহাৰেৰে তেওঁ আধুনিক অসমীয়া কবিতাক জাতীয় সুৰ আৰু ভাৱনাসমৃদ্ধ ৰূপত তুলি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। কবিতা সমূহৰ মাজে মাজে ব্যৱহাৰ কৰা লোক সাহিত্যৰ প্ৰসঙ্গ আৰু লোক কবিতাৰ উদ্ধৃতিসমূহে পঢ়ুৱৈক বিষয়বস্তুৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ধাৰণা মূলতঃ সমকালীন ইংৰাজী কবিতা আৰু চুবুৰীয়া আধুনিক বাংলা কাব্য সাহিত্যৰ পৰা আহিলেও ইয়াক জাতীয় তথা অসমৰ মাটিৰ সুৰসমৃদ্ধ ৰূপত তুলি ধৰাত কবি হেম বৰুৱাই বাটকটীয়াৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। প্ৰকৃত অৰ্থত হেম বৰুৱাই আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ জন্মদাতা। পৰৱৰ্তী কালৰ কবিসকলেও তেওঁ দেখুৱাই দিয়া বাটেৰেই বাট বুলিছে। দৃশ্যপটৰ পৰিৱৰ্তন আৰু গতিবেগৰ সাল-সলনি ঘটা সত্ত্বেও এই বাটৰ চিৰস্মৰণীয় আৰু একমাত্ৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বীহীন পথ প্ৰদৰ্শক আছিল হেম বৰুৱা।

তেখেতৰ উত্তৰসূৰী নৱকান্ত বৰুৱাইও আধুনিক অসমীয়া ভেটি সুদৃঢ় কৰি তোলাত অৰিহণা যোগায়। ভাৰতীয় বেদ-পুৰাণ-উপনিষদ-সংহিতা, দৰ্শন, কিংবদন্তী, লোককথা, ইলিয়ট, য়েট্চ আদিৰ কবিতা আৰু দেশী-বিদেশী কাব্য সাহিত্যৰ অধ্যয়নেৰে পৰিপুষ্ট প্ৰতিভাৰে তেখেতৰ কাব্য প্ৰতিভা বিকশিত হৈছে। নৱকান্ত বৰুৱাৰ আন্তৰ্জাতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ বিপৰীতে অসমৰ জাতীয় সুৰ সমৃদ্ধ লোক জীৱন আৰু সাহিত্যৰ ৰূপটোও তেওঁৰ কবিতাত জিলিকি উঠা দেখা যায়। অসমৰ লোক সাহিত্যকেন্দ্ৰিক কিংবদন্তী, লোকগাঁথা, মালিতা, ফকৰা-যোজনা, লোককবিতা আদিৰ উপাদানে তেওঁৰ কাব্যসমগ্ৰত সময়ে সময়ে অৰিহণা যোগাই আহিছে। বিষয়বস্তুৰ প্ৰসঙ্গানুসাৰে আৰু আঙ্গিকগত সম্পৰীক্ষাৰ প্ৰয়োজনত নৱকান্ত বৰুৱাই লোক সাহিত্যৰ উপাদানৰ সহায় লৈছে। কবিতাৰ ভাষা, প্ৰতীক, চিত্ৰকল্প, সুৰ আৰু ভাৱৰ প্ৰয়োজনত তেখেতে লোকসাহিত্যৰাজিৰ কাষ চাপিছে। কেতিয়াবা আকৌ বিষয়বস্তুত নতুনত্ব সঞ্চাৰৰ প্ৰয়োজনতো তেওঁ লোক সাহিত্যৰ আশ্ৰয় লৈছে। সামগ্ৰিকভাৱে হেম বৰুৱাৰ পাছতেই নৱকান্ত বৰুৱাই লোকসাহিত্যৰ উপাদানজনিত ব্যৱহাৰেৰে কবিতাৰ আকৰ্ষণী শক্তি বঢ়াই তুলিছে আৰু ইয়েই তেখেতৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ সিদ্ধহস্ততা প্ৰমাণ কৰিছে। প্ৰসঙ্গত লোকসাহিত্যৰ প্ৰতি থকা অদম্য অনুৰাগেও কবিতাত তেখেতক লোক সাহিত্যৰ উপাদান আহৰণ আৰু ব্যৱহাৰৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তুলিছে। এই প্ৰসঙ্গত তেখেতে কৈছে যে, তেখেতৰ কবি সত্ত্বক জীয়াই ৰখাত লোকজীৱন ধাৰাই যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছে আৰু কাব্যচৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত দিগ্‌দৰ্শন দিছে।^১ দেশ-বিদেশৰ কাব্য আন্দোলন আৰু কাব্য সাহিত্যই তেওঁৰ কাব্যধাৰাক উজ্জীৱিত কৰাত আগভাগ ল'লেও এইক্ষেত্ৰত অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ ঐতিহ্যক তেওঁ উলাই কৰিব খোজা নাই। বৰঞ্চ প্ৰয়োজন সাপেক্ষে লোকজীৱন আৰু সাহিত্যৰ উপাদানৰাজিক মৰ্যাদাসহকাৰে কবিতাত স্থান দিছে।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাক অসমৰ জাতীয় জীৱন আৰু লোকসাহিত্যৰ সৈতে সম্পৃক্ত কৰাত কবি কেশৱ মহন্তৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য। মূলতঃ প্ৰগতিবাদী চেতনাৰে সমৃদ্ধ এইগৰাকী কবিৰ কবিতাত সততে অসমৰ লোকজীৱনে বিশেষ স্থান লাভ কৰিছে। যাৰ বাবে তেখেতৰ কবিতা পাঠৰ অভিজ্ঞতাই পঢ়ুৱৈক লোক প্ৰাণৰ আবেগ-অনুভূতিৰ সৈতে চিনাকি হোৱাত সহায় কৰে। লোকজীৱনৰ সৈতে থকা গভীৰ চিনাকিয়ে তেওঁক লোকসাহিত্যৰ উপাদানসমূহ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে আৰু লোকসাহিত্যৰ প্ৰতিটো শাখাৰ পৰাই উপাদানৰাজি আহৰণ কৰিছে। সহজ-সৰল প্ৰকাশভঙ্গী, বিষয়বস্তুৰ সৰলতম উপস্থাপন, ভাষা আৰু সুৰৰ মন্থয়ধৰ্মীতাৰে গঢ় লোৱা তেখেতৰ কবিতাই পঢ়ুৱৈক অতি সহজেই অসমৰ লোকজীৱন আৰু লোকপ্ৰাণৰ অনুভূতিৰ জগতখনৰ ওচৰ চপাই নিয়ে। সমাজৰ আৰ্জজনৰ প্ৰতি থকা সহৃদয়তা আৰু সহমৰ্মিতাই তেওঁৰ কবিতাৰ সৈতে লোক উপাদানসমূহক জীৱ নিওৱাত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে। তেওঁৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু, আঙ্গিক আদি সকলোতে নিপীড়িত অথচ সংগ্ৰামশীল মানৱাত্মাৰ আকৃতি শূন্য যায়। জীৱনৰ সপক্ষে মাত মতা এই কণ্ঠস্বৰত দীৰ্ঘনিশ্বাস নাই। বৰঞ্চ পৃথিৱীৰ হৃদস্পন্দন শূন্যৰ অধীৰ আবেগহে তাত পোৱা যায়।^২ মাটিৰ সুৰক প্ৰাধান্য দিয়া তেখেতৰ কবিতা সমূহত অসমৰ লোকজীৱনৰ ভাবাবেগে আগস্থান পাইছে। কিয়নো, কবিগৰাকীয়ে বিশ্বাস কৰে যে, লোকপ্ৰাণৰ মাজতেই পৃথিৱীৰ সঁচা সুৰ নিহিত হৈ আছে। এনে চিন্তাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁ লোকসাহিত্যৰ উপাদানসমূহক আধুনিক কবিতাত স্থান দিছে আৰু লোকপ্ৰাণৰ সহজাত অথচ সহজ-সৰল আবেগেৰে আধুনিক পৃথিৱীৰ জটিলতাক পৰিহাৰ কৰিব খুজিছে। লগতে সৰ্বসাধাৰণজনৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা প্ৰদৰ্শন কৰিছে।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাত বৌদ্ধিক মননশীলতা আৰু সংহত শব্দৰ প্ৰয়োগেৰে ব্যঞ্জনা প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত কবি অজিৎ বৰুৱাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ইলিয়টী ধাৰণা আৰু হপ্কিন্সীয় কনচিট্ৰে (Conceit) প্ৰভাৱিত বৰুৱাৰ কাব্য সমগ্ৰত দেশ-বিদেশৰ কাব্য সাহিত্যৰ অধ্যয়নলব্ধ অভিজ্ঞতাৰ স্বাক্ষৰ লক্ষ্য কৰা যায়। বিশেষকৈ ফৰাচী কবিতাৰ বিস্তৃত অধ্যয়নে প্ৰতীকবাদী আৰু চিত্ৰকল্পবাদী ধ্যান-ধাৰণাৰে তেওঁৰ কাব্যচৰ্চা সমৃদ্ধ কৰাত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে। চল্লিশ আৰু পঞ্চাশৰ দশকত আত্মপ্ৰকাশ কৰা কবিসকলৰ ভিতৰত অজিৎ বৰুৱাৰ ওপৰতেই ইলিয়টৰ কাব্য ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ ব্যাপক।^১ দেশ-বিদেশৰ কবিতা আৰু বিভিন্ন কাব্য ধাৰাৰ অধ্যয়নেৰে পৰিপুষ্ট অজিৎ বৰুৱাৰ কাব্যচৰ্চাই অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ ভাবাবেগকো এৰাই যোৱা নাই। বৰঞ্চ পাশ্চাত্যৰ কাব্য আন্দোলন সমূহৰ সৈতে জীণ যোৱাকৈ লোক সাহিত্যৰ উপাদানৰাজিৰ সংশ্ৰু আৰু সংমিশ্ৰণ ঘটাইছে। সেয়েহে তেখেতৰ কাব্যপাঠে এক অবুজ অভিব্যক্তিৰ জন্ম দিলেও পঢ়ুৱৈয়ে একে সময়তে লোক জীৱনৰ সৈতে সংপৃক্ত ৰূপ এটাও অনুভৱ নকৰাকৈ নাথাকে। অসমৰ লোকজীৱনৰ গভীৰ পৰ্য্যবেক্ষণ আৰু লোকসাহিত্যৰাশিৰ সু-নিৰ্বাচিত অধ্যয়নে তেওঁৰ কাব্যচৰ্চাৰ পৰিপুষ্ট লাভত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে। সামগ্ৰিকভাৱে কব পাৰি যে, কবিতাৰ পাঠকৰূপে আমাৰ বাবে এই ক্ষেত্ৰত উপলব্ধি কৰিবলগীয়া প্ৰকৃত কথাটো হ'ল যে, বিহুগীতৰ লেখীয়া সৰল চহা জীৱনৰ এই ভাষাত তেওঁৰ তৃপ্ত মনৰ জটিলতাহীন অৱস্থাটোৰ কথাই প্ৰকাশ পাইছে অথবা এনে জীৱনৰ দ্বন্দ্বহীন সৰলতাৰ বাবে বাসনা জাগিছে।^২ লোক জীৱনৰ ভাৱ-ভাষা আৰু সুৰেৰে সমৃদ্ধ লোক সাহিত্যৰ উপাদানসমূহে তেওঁৰ কবিতাত বৌদ্ধিক মননশীলতাই জন্ম দিয়া জটিল ব্যঞ্জনাময়তাৰ সমান্তৰালভাৱে সহজ আকৰ্ষণীয়তাৰো সৃষ্টি কৰিছে। অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ উপাদানজনিত প্ৰয়োগে অজিৎ বৰুৱাৰ কবিতাৰ সমৃদ্ধিত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। যাৰ বাবে বিদেশী কাব্যধাৰাৰ প্ৰভাৱ পৰিলেও অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ ঐতিহ্য আৰু লোকপ্ৰাণৰ সুৰটোৰ প্ৰতি থকা অনুৰাগেও তেওঁৰ কবিতাত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে।

আধুনিক অসমীয়া কাব্যসাহিত্যত যাঠিৰ দশকত আত্মপ্ৰকাশ কৰা হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্য কাব্যৰীতিৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল সু-নিৰ্বাচিত শব্দৰ সুষম প্ৰয়োগ আৰু উপস্থাপনৰ সংগীতধৰ্মীতা। মূলতঃ সমকালীন নাগৰিক জীৱনৰ সংকট, প্ৰেম, যৌৱন, বিদ্ৰোহ, স্বদেশ প্ৰীতি আদিক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত তেওঁৰ কবিতাসমূহত অসমৰ জনজীৱনৰ চিনাকি ছবিৰে মুখ্য স্থান লাভ কৰিছে। ভাৱ-ভাষা আৰু সুৰৰ সন্মোহনী শক্তিৰে চহকী তেওঁৰ কাব্যৰীতিয়ে অতি সহজেই পঢ়ুৱৈৰ মন আকৰ্ষণ কৰে। সেয়েহে তেওঁৰ কবিতাসমূহৰ জনপ্ৰিয়তাও অধিক। অসমৰ কৃষি নিৰ্ভৰ গ্ৰাম্য জীৱন আধাৰিত চিত্ৰকল্পসমূহে সহজতেই পঢ়ুৱৈক বিষয়বস্তুৰ সৈতে আত্মীয়তা গঢ়াত সহায় কৰে। লগতে লোক সাহিত্যৰ পৰা আহৰণ কৰা ভাষা আৰু সংগীতধৰ্মী উপস্থাপনশৈলীয়ে তেওঁৰ কাব্যসমগ্ৰৰ মনোমুগ্ধকৰণ গুণ অব্যাহত ৰখাত সহায় কৰিছে। তেওঁৰ কবিতাত এপিকমুখী বা দ্বন্দ্বমুখৰ নাটকীয় আবেগৰ জটিল ৰূপ বিচাৰি পোৱা নাযায়। বিমূৰ্ত্ত চিন্তাক আশ্ৰয় কৰি গঢ় লোৱা মননশীলতাও তেওঁৰ কাব্যসমগ্ৰত অস্তিত্বিত।^৩ অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ সংগীতমুখৰতা আৰু সুৰীয়া প্ৰকাশ ভঙ্গীমাৰ সাৰ্থক অনুৰণনে তেওঁৰ কবিতাক সংগীতৰ পৰ্য্যায়লৈ উন্নীত কৰিছে। বহু সময়ত লোকসাহিত্যৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ আহৰণ কৰা উপাদানৰ ব্যৱহাৰ চকুত নপৰিলেও কবিতাসমূহৰ সুৰীয়া উপস্থাপন শৈলীৰ অন্তৰালত ইবোৰৰ অস্তিত্ব অনুভৱ কৰিব পাৰি। অসমৰ লোক সমাজ, কৃষি নিৰ্ভৰ গঞা সংস্কৃতি, নৈসৰ্গিক তথা প্ৰকৃতিৰ সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে সঙোৰ খাই থকা জনজীৱনৰ নিখুঁত উপস্থাপনাই হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্যৰ কাব্য সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰিছে। লোকজীৱনৰ পৰা আহৰণ কৰা ভাষা আৰু শব্দ সংযোজনাই তেওঁৰ কবিতাৰ সংগীতধৰ্মীতা অব্যাহত ৰখাত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাত লোকসাহিত্যৰ উপাদানজনিত প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্যৰ দক্ষতা বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাত অসমৰ লোকজীৱন আৰু লোক সাহিত্যৰ উপাদানজনিত প্ৰায়োগিক দক্ষতাৰ ক্ষেত্ৰত নীলমণি ফুকনৰ নাম উল্লেখযোগ্য। চীনা কবিতা, জাপানী কবিতা, জনজাতীয় কাব্যানুবাদ তথা গভীৰ বিশ্লেষণ, স্পেইনৰ অমৰ কবি ফেডেৰিকো গাৰ্খিয়া লৰকাৰ কবিতাৰ পৰা লাভ কৰা অনুপ্ৰেৰণা, অসমীয়া তথা ভাৰতীয় ঐতিহ্য আৰু ইতিহাসৰ সৈতে থকা নিবিড় চিনাকিৰে অভিজ্ঞ ফুকনৰ কাব্যসমগ্ৰত লোক সাহিত্যৰ উপাদানৰাজিৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগ ঘটিছে। তেওঁৰ কবিতাত বৌদ্ধিক পৰিশ্ৰমজনিত Folkloric tendency তকৈ অনুভূতিজনিত মাত্ৰাকহে প্ৰাধান্য দিয়া

হৈছে। অসমৰ নৈসৰ্গিক জীৱন, অসমীয়া গীত-মাত, জনশ্ৰুতি, লোক সংস্কৃতিক আধুনিক ধ্যান-ধাৰণা আৰু চিন্তা-ভাৱনাত বিশ্বাসী কবিয়ে অফুৰন্ত প্ৰেৰণাৰ উৎসৰূপে গ্ৰহণ কৰিছে। ইবোৰৰ সহায়তেই তেখেতে আধুনিক অসমীয়া কবিতাক এক নতুন আয়তন (Dimension) দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিছে।^{১০} সংহত শব্দশৈলী, লোক কবিতাৰ আৰ্হিগত উপস্থাপন আৰু ইয়াৰ উপাদানৰাজিৰ সহায়ত গঢ় লোৱা তেওঁৰ কাব্যসমগ্ৰত অসমৰ লোকজীৱন আৰু সাহিত্যৰ সাৰ্থক প্ৰতিফলন ঘটিছে। লোক সাহিত্যৰ প্ৰতি থকা গভীৰ অনুৰাগেই তেওঁৰ কাব্যপ্ৰেৰণাৰ মূল উৎস আৰু পটভূমিকৰূপে ভূমিকা লৈছে। এই প্ৰসঙ্গত তেখেতে শৈশৱতে আইতাকৰ মুখত শুনা লোক সাহিত্যৰ প্ৰাণস্পন্দনৰ কথা শ্ৰদ্ধাৰে সূঁৱৰিছে। অসমীয়া লোকগীত-মাত আৰু সাধুকথাৰ বৰ্ণনয় জগতখনেই তেখেতৰ সন্মুখত মুকলি কৰি দিছিল কাব্যিক অনুভৱ আৰু সৃষ্টিৰ বাটচ'ৰা।^{১১}

লোকগীত বিশেষকৈ আইনাম, ধাইনাম, নিচুকনি গীত, বিহুনাং, বিয়ানাং আদিৰ সুৰধৰ্মী প্ৰকাশভঙ্গীমাই ফুকনৰ কাব্যৰীতিক সমৃদ্ধ কৰিছে। ইয়াৰোপৰি লোককথা বা সাধুৰ অন্তৰ্নিহিত তাৎপৰ্য আৰু চৰিত্ৰসমূহৰ প্ৰতীক উপস্থাপনাই তেওঁৰ কবিতাৰ সোণত সূৰগা চৰাইছে। আধুনিক কাব্য সাহিত্যৰ সামগ্ৰিক উপাদানসমৃদ্ধ তেওঁৰ কাব্যসংগ্ৰহত সেয়েহে অসমৰ মাটিৰ চিনাকি সুৰৰ অনুৰণন বিচাৰি পোৱা যায়। সময়ে সময়ে তেখেতৰ কবিতাসমূহত প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পবাদী ৰীতিৰ প্ৰৱেশ ঘটা হেতুকে সেইবোৰ সৰ্বসাধাৰণ পঢ়ুৱৈৰ দৃষ্টিত দুৰ্বোধ্য হ'লেও ইয়াৰ বিষয়বস্তু অচিনাকি নহয়। যাৰ বাবে লোককথাৰ চৰিত্ৰৰাজি যেনে— তেজীমলা, কমলাকুঁৱৰী, চম্পাৱতী, তুলা আৰু তেজা আদিয়ে নতুন মাত্ৰা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তদুপৰি মালিতাসমূহৰ পৰা তুলি অনা ফুলকোঁৱৰ, মণিকোঁৱৰ, গোঁৰীনাথ সিংহ, ভোটাটাই ডেকা আদিৰ দৰে কিংবদন্তীমূলক আৰু ঐতিহাসিক চৰিত্ৰই ফুকনৰ বিভিন্ন কবিতাত নতুন ভাৱনাৰ সৈতে প্ৰতীক ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰতীকৰ দৰেই তেওঁৰ কবিতাৰ চিত্ৰকল্পসমূহতো লোকসাহিত্যৰ এই চৰিত্ৰসমূহৰ সমাবেশ ঘটিছে।

অসমৰ লোকজীৱনৰ সৈতে থকা গভীৰ চিনাকি আৰু আত্মীয়তাই নীলমণি ফুকনক কাব্যচৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত লোক সাহিত্যৰ উপাদান সমূহৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তুলিছে। লোক সাহিত্যৰ ভাৱ-ভাষা আৰু সুৰীয়া উপস্থাপন শৈলীয়ে তেওঁৰ কবিতাৰ গহীন-গভীৰ সুৰটোক প্ৰকট কৰি তোলাত বিশেষ অৰিহণা যোগাইছে। স্পেইনৰ কবি গাৰ্খিয়া লৰকাৰ আদৰ্শেৰে অনুপ্ৰাণিত নীলমণি ফুকনৰ কবিতাৰ মূল সুৰটোৰ মাজতেই অসমৰ মাটিৰ গোলকসিক্ত লোক সাহিত্যৰ সুৰটো সোমাই আছে। দেশ-বিদেশৰ কাব্যিক উপাদানৰ অধ্যয়নেও তেওঁক এনে অনুৰাগৰ পৰা বিতাড়িত কৰিব পৰা নাই। বৰঞ্চ বিষয়বস্তুৰ প্ৰতি থকা গভীৰ দায়বদ্ধতাই তেওঁক লোক সাহিত্যৰ বিশেষকৈ লোক কবিতাৰ বিষয়বস্তু, ভাষা আৰু আঙ্গিকৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰখাত সহায় কৰিছে।

অসমৰ লোকজীৱন তথা লোক সাহিত্যৰ ঐতিহ্যৰে অনুপ্ৰাণিত কবি হীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্তৰ কাব্য সমগ্ৰত অসমৰ গ্ৰাম্য জীৱনৰ আটাইতকৈ নিবিড়তম ৰূপটোৰ সাৰ্থক ৰূপায়ণ ঘটিছে। তেওঁৰ কবিতাত লোকজীৱনৰ পৰা ক্ৰমাৎ বিলুপ্তপ্ৰায় শব্দসম্ভাৰ, সংগীতধৰ্মীতা আৰু লোক সাহিত্য তথা লোকপ্ৰাণৰ সৰল প্ৰাণৱন্ত অভিব্যক্তি, লোকজীৱন আৰু প্ৰকৃতিৰ চিত্ৰময়তাৰ জীৱন্ত প্ৰতিফলন ঘটিছে। সৰল আৰু বৰ্ণনাধৰ্মী কবিতাবোৰত সততে চকুত পৰা দিশটো হ'ল তেওঁৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তুৰ লোকজীৱনৰ সৈতে থকা ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক। তেওঁৰ কবিতাত সহজ গঞ মানুহৰ মুখৰ ঘৰুৱা প্ৰাণময় শব্দই কাব্যিক ৰূপলৈ এটা বিশিষ্ট জুতিৰ সৃষ্টি কৰে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাত পৰম্পৰাৰ পৰা সাৰ্থক গ্ৰহণ আৰু ৰূপান্তৰ তেওঁৰ অন্যতম সিদ্ধি।^{১২} লোকজীৱনৰ ভাৱ-ভাষা আৰু লোকসাহিত্যৰ সুৰীয়া অভিব্যক্তি সমৃদ্ধ তেওঁৰ কবিতাসমূহত অসমৰ গঞ জীৱনৰ সাৰ্থক প্ৰতিফলন ঘটিছে। যদিও তেওঁৰ অধিকাংশ কবিতাৰ বিষয়বস্তুত নিহিত হৈ আছে নাগৰিক জীৱনত লাভ কৰা দ্বিধা-দ্বন্দ্ব-সংশয় আৰু সমস্যাই সৃষ্টি কৰা জটিলৱস্থা আৰু অৱসাদৰ বিচিত্ৰ প্ৰকৃতি, তথাপিও লোকজীৱন আৰু লোক সাহিত্যৰ পৰা লাভ কৰা সহজ-সৰল অনুভূতি আৰু প্ৰকাশৰীতিৰ সহায়ত বিষয়বস্তুৰ ঘনত্ব তুলি ধৰাত তেওঁ সফল হৈছে। অনুভূতিৰ সূক্ষ্ম প্ৰাণময় প্ৰকাশ দত্তৰ কাব্য সাধনাৰ ঘাই লক্ষণ।^{১৩} কাব্য চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত হীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল লোকজীৱন আৰু সমাজত প্ৰচলিত অথচ বিলুপ্তপ্ৰায় হোৱাৰ উপক্ৰম হোৱা এমুঠি শব্দৰে কৰা সম্পৰীক্ষা আৰু সংগীতধৰ্মীতা ৰক্ষাৰ চেষ্টা। বিষয়বস্তুৰ মন্থয়ধৰ্মী বিস্তাৰৰ মাজতেই নিহিত হৈ আছে

তেওঁৰ কাব্যকৃতিৰ নিভাজ সুৰধৰ্মীতা। আৰম্ভণিৰ পৰা সমাপ্তিলৈ একেটা সুৰতে গাঁথা তেওঁৰ কবিতাৰ স্তৰকে পঢ়ুৱৈক অসমৰ লোকজীৱনৰ চিনাকি ৰূপটোৰ প্ৰতি নিবিষ্ট কৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হয়। নিভাঁজ থলুৱা শব্দসম্ভাৰে তেওঁৰ কাব্যকৃতিক এক সুকীয়া স্বীকৃতি লাভতো সহায় কৰিছে। লোকজীৱনৰ প্ৰতিফলন, লোকসমাজত প্ৰচলিত শব্দসম্ভাৰ, লোকসাহিত্যৰ উপাদান আৰু লোক কবিতাৰ সুৰীয়া প্ৰকাশে তেওঁৰ কবিতাপাঠক এক অনন্য অভিজ্ঞতা লাভৰ তৃপ্তি প্ৰদান কৰে। সেয়েহে সীমিত সংখ্যক কবিতাবেই তেওঁ আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ পৰিসৰত এখন সুকীয়া আসন লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

সামৰণি :

আধুনিক জীৱনযাত্ৰা সমস্যাৰ্জৰ আৰু জটিলতাৰে ভৰা। এই জটিল জীৱন যাত্ৰাই আধুনিক সমাজৰ জীৱনচৰ্চাক কোঙা কৰি পেলোৱাৰ উপক্ৰম কৰিছে। ইয়াৰ বিপৰীতে লোকসমাজ আৰু সাহিত্যত এক সবল-সুঠাম-মুক্ত জীৱন যাত্ৰাৰ উমান পোৱা যায়। লোকপ্ৰাণৰ আবেগ-অনুভূতিৰ মুকলিমুৰীয়া প্ৰকাশে লোক সাহিত্যৰ পৰিধি ওপচাই তুলিছে। চেপি ৰখা অনুভূতিৰ মুক্ত প্ৰকাশৰ বাসনাই আধুনিক কবিসকলক লোক সাহিত্যৰ ওচৰ চপাই নিছে। পূৰ্বসূৰী ৰোমাণ্টিক কাব্যসাহিত্যৰ অনুগামীসকলেও লোক সাহিত্যৰ ভাব-ভাষা, সুৰৰ সহায়ত এখন সৌন্দৰ্য্যময় জগতৰ সৃষ্টি কৰিছিল। তদুপৰি আধুনিক কবিসকলেও লোক সাহিত্যৰ উপাদানৰ সহায়ত ভাবাবেগৰ এখন মুকলিমুৰীয়া বৈচিত্ৰ্যময় জগত সৃষ্টিৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হোৱা দেখা যায়। মূলতঃ জীৱনযাত্ৰাৰ সকলো প্ৰকাৰৰ জটিলতা এৰাই সৎ, সহজ-সৰল আৰু অকৃত্ৰিম জীৱন ব্যতীত কৰাৰ প্ৰতি থকা বাসনাই তেওঁলোকৰ কবিতাত অগ্ৰাধিকাৰ লাভ কৰিছে।

আধুনিক কবিতা মূলতঃ বাস্তৱবাদী সৃষ্টি। সমাজৰ সৰ্বসাধাৰণজনৰ প্ৰতি থকা সহমৰ্মিতা আৰু আত্মীয়তাবোধ আধুনিক কবিতাৰ মূল বিষয়বস্তু। জীৱন আৰু জগতৰ প্ৰতি এক বাস্তৱবাদী দৃষ্টিভঙ্গীৰে সমস্যাবহুল জনসমাজৰ অন্তৰ্ভেদী সৌন্দৰ্য্য আৰু ইয়াৰ বিপৰীতে কদৰ্য্যতাভৰা জীৱনযাত্ৰাক তুলি ধৰাই সাম্প্ৰতিক কালৰ কবিসকলৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। সেয়েহে জীৱন আৰু জগতৰ প্ৰতি এক বাস্তৱবাদী দৃষ্টিভঙ্গী গ্ৰহণ কৰোঁতে তেওঁলোকে সৰ্বসাধাৰণজনৰ দ্বাৰা সৃষ্টি লোক সাহিত্যৰাজিৰ মাজত প্ৰেৰণাৰ সমল বিচাৰি পাইছে। জনজীৱনৰ অকৃত্ৰিম, সৰল আকৰ্ষণেই বহুসময়ত লোক সাহিত্যৰ প্ৰতি থকা দুৰ্বলতালৈ ৰূপান্তৰিত হৈছে আৰু ইয়াৰে পৰিণতিত আধুনিক কবিতাৰ সৈতে লোক সাহিত্যৰ সমন্বয় ঘটিছে।

সহায়ক পাদটীকা :

- ১। হোমেন বৰগোহাঞি (সম্পাঃ) : বিংশ শতাব্দীৰ অসমীয়া সাহিত্য (নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্য : কবিতা আধুনিক যুগ), পৃষ্ঠা- ৪৪।
- ২। মহেন্দ্ৰ বৰা (সম্পাঃ) : নতুন কবিতা (অৱতৰণিকা), পৃষ্ঠা- ১।
- ৩। মহেশ্বৰ নেওগ : অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, পৃষ্ঠা- ৩২৩।
- ৪। হীৰেন গোহাঁই : বিশ্বায়তন; পৃষ্ঠা- ৫৪।
- ৫। নৱকান্ত বৰুৱা : অসমীয়া লোক কবিতাৰ সৌন্দৰ্য্য বিচাৰ; পৃষ্ঠা- ৫।
- ৬। কবীন ফুকন : অসমীয়া কবিতাৰ প্ৰবাহ (প্ৰথম খণ্ড); পৃষ্ঠা- ১০১।
- ৭। ভবেন বৰুৱা : অসমীয়া কবিতা : ৰূপান্তৰৰ পৰ্ব; পৃষ্ঠা- ১৪২।
- ৮। ভবেন বৰুৱা : উক্ত গ্ৰন্থ; পৃষ্ঠা- ১৭১।
- ৯। ভবেন বৰুৱা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ; পৃষ্ঠা- ৯৮।
- ১০। ধনী বৰা : আধুনিক ব্যাখ্যা; পৃষ্ঠা- ৯৮।
- ১১। গোহাঁই, হীৰেন : সাগৰতলিৰ শংখ (নীলমণি ফুকন : সাক্ষাৎকাৰ), পৃষ্ঠা- ১৭৭।
- ১২। হোমেন বৰগোহাঞি (সম্পাঃ) : অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, ষষ্ঠ খণ্ড (কবীন ফুকন : আধুনিক অসমীয়া কবিতা : প্ৰকৃতি আৰু পটভূমি; পৃষ্ঠা- ৩৬৮।

১৩। কবীন ফুকন : পূর্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ; পৃষ্ঠা- ৩৬৮।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

- গোহাঁই, হীৰেন : *বিশ্বায়তন*; জাৰ্নাল এম্পৰিয়াম, নলবাৰী, ১৯৮৩ (দ্বিতীয় সংস্কৰণ)।
- গোহাঁই, হীৰেন (সম্পাঃ) : *সাগৰতলিৰ শংখ*; লয়াৰ্চ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী, ১৯৯৭ (দ্বিতীয় সংস্কৰণ)।
- নেওগ, মহেশ্বৰ : *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা*, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ১৯৯০।
- ফুকন, কবীন : *অসমীয়া কবিতাৰ প্ৰবাহ* (প্ৰথম খণ্ড); ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ, গুৱাহাটী, ১৯৯৫।
- বৰগোহাঞি, হোমেন আৰু অন্যান্য (সম্পাঃ) : *বিংশ শতাব্দীৰ অসমীয়া সাহিত্য*; অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট, (দ্বিতীয় সংস্কৰণ) ১৯৮৭।
- বৰগোহাঞি, হোমেন আৰু অন্যান্য (সম্পাঃ) : *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* (ষষ্ঠ খণ্ড); আনন্দবাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি গৱেষণা সংস্থা, গুৱাহাটী, ১৯৯৩।
- বৰুৱা, নৱকান্ত : *অসমীয়া লোককবিতাৰ সৌন্দৰ্য্য বিচাৰ*; অসমীয়া বিভাগ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড়, ১৯৯৬।
- বৰুৱা, ভবেন : *অসমীয়া কবিতা : ৰূপান্তৰৰ পৰ্ব*; গ্ৰন্থ, গুৱাহাটী, ২০০২।
- বৰা, মহেন্দ্ৰ (সম্পাঃ) : *নতুন কবিতা*, বনলতা, গুৱাহাটী, ২০০২।
- বৰা, ধনী : *আধুনিক ব্যাখ্যা*, গুৱাহাটী, ১৯৯২।

*****

- লেখক : সহযোগী অধ্যাপক, বি. এইচ. কলেজ, বৰপেটাৰোড।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ

ড° নমিতা ডেকা

‘প্ৰভাৱ’ — এই শব্দটো আভিধানিক অৰ্থ হ’ল আনক পৰিচালিত কৰিব পৰা শক্তি। প্ৰভাৱে কেতিয়াবা আনৰ ব্যক্তিত্বক পৰিচালিত কৰে, কেতিয়াবা লিখনিক, কেতিয়াবা আকৌ জীৱনৰ গতিধাৰক, ধ্যান-ধাৰণাক। প্ৰভাৱৰ কথা ক’বলৈ লওঁতে মোৰ মনলৈ আহিছে হেন্ৰি জৰ্জৰ এফাঁকি কথা। তেওঁ কৈছিল, “কোনো মানুহেই এনে কথা ভাবিব নালাগে যে তেওঁৰ কোনো প্ৰভাৱেই নাই। এজন মানুহ যি অৱস্থাতেই নাথাকক কিয় তেওঁ যদি চিন্তা কৰে, তেন্তে তেওঁ এটা পোহৰ আৰু শক্তিত পৰিণত হয়।” সকলো মানুহৰে চিন্তা আৰু কৰ্মধাৰাই একো একোটা প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে। তেনে ক্ষেত্ৰত মহৎব্যক্তিৰ চিন্তা আৰু কামে যে সদায় সৎ প্ৰভাৱ পেলায়, সেই কথা সহজতে অনুমেয়। ব্যক্তিৰ চিন্তা আৰু ধাৰণাৰ জৰিয়তে সৃষ্টি হয় একোখনি মহৎ গ্ৰন্থ, মহৎ সাহিত্যৰ। মহৎ সাহিত্য বুলি ক’লে সেইবোৰ সাহিত্যকে বুজোঁ, যিবোৰ সাহিত্যই আধ্যাত্মিক তথা মানসিক শান্তি আৰু তৃপ্তিৰ যোগান ধৰে। এইবোৰ সাহিত্যই সৃষ্টি কৰে একোটা গতিধাৰাৰ আৰু সেই গতিধাৰাৰেই মনলৈ ভাঁহি আহে অপাৰ শক্তি। এই শক্তি গঠনমুখী আৰু প্ৰভাৱ আহৰণকাৰী। হেন্ৰি জেইমছে কৈছিল, “অতি ক্ষুদ্ৰ পৰিমাণৰ সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈও বিপুল পৰিমাণৰ ইতিহাসৰ দৰকাৰ হয়।” এই ইতিহাসে সাহিত্য সৃষ্টিত প্ৰভাৱ পেলায়। পুৰণি সাহিত্যৰো নিজা ইতিহাস আছে। পুৰণিক বাদ দি নতুনৰ সৃষ্টি হ’ব নোৱাৰে; পুৰণিৰ বুকুত লুকাই থাকে নতুন সৌধ সৃষ্টিৰ অমূল্য আঁকৰ। পুৰণি আৰু নতুনৰ সাকোঁৱেদি অগা-দেৱা কৰে সাহিত্যৰ গতিধাৰাই। অসমীয়া সাহিত্যৰ গতিধাৰাও তাৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। সেয়েহে অসমীয়া সাহিত্যতো পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। এই প্ৰভাৱ কবিতা, উপন্যাস, গল্প, নাটকত বিভিন্নভাৱে প্ৰতিফলিত হৈছে।

অসমীয়া সাহিত্যত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ বুলি কওঁতে ই দেশীয়, বিদেশী অথবা পাশ্চাত্যৰ পুৰণি সাহিত্যৰ কথাও সামৰি ল’ব খোজে। অসমীয়া সাহিত্যৰ গতিধাৰাত পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ এক সুকীয়া বিষয়। দেশৰ পুৰণি সাহিত্যই অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ গুৰিতে আছে সাহিত্যিকসকলৰ সাহিত্য সৃষ্টিৰ নতুন কৌশল। সাহিত্য সৃষ্টিৰ কৌশলে পাঠকক আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিলেহে সেই সৃষ্টি যুগমীয়া হয়। ৰাম সৰস্বতীৰ ‘বধকাব্য’ত অলৌকিক কথাৰ বৰ্ণনাৰ উপস্থিতিয়ে শ্ৰোতা বা দৰ্শকক আকৃষ্ট কৰিছিল। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱৰ সৃষ্টি অসমীয়া মানুহৰ হিয়াৰ আমঠু। গীতা, ভাগৱত, বেদ-উপনিষদ, পুৰাণৰ উপৰিও ৰামায়ণ, মহাভাৰত — এই মহাকাব্য দুখনে জনসাধাৰণৰ জীৱন পৰিক্ৰমাত অপৰিসীম প্ৰভাৱ পেলাই আহিছে। এইবোৰে জন্ম দিয়ে এক বিশেষ সামাজিক প্ৰমূল্যবোধৰ। তদুপৰি পৌৰাণিক কাহিনীয়ে মানুহৰ হৃদয় আৰু মগজুত সহজতে আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰে। মানৱ-জীৱন নানা সংঘাত, সমস্যাৰ পৰিপূৰ্ণ। সেয়া প্ৰাচীন কালতে হওক নাইবা আধুনিক যুগতেই হওক। কেৱল সেই সংঘাত বা সমস্যাৰ স্বৰূপ ভিন্ন ধৰণৰ। সময় পৰিৱৰ্তিত হোৱাৰ লগে লগে মানুহৰ ৰচিৰো পৰিৱৰ্তন ঘটে। কিন্তু এই পৰিৱৰ্তনৰ ফলত পুৰাকথা, পৌৰাণিক কাহিনী,

কিন্মদন্তী, সাধুকথা, বেদ, উপনিষদ, পুৰাণ, গীতা, ভাগৱত, প্ৰসিদ্ধ মহাকাব্যদুখনৰ আদৰ অলপো কম নাই। কম নাই জনজীৱনৰ ওপৰত এইবোৰৰ প্ৰভাৱ আৰু প্ৰমূল্য। সংঘাত আৰু সমস্যাবে জৰ্জৰিত জীৱনত এইবোৰে বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাই মানুহক শান্তি আৰু সুখময় জীৱনৰ সন্ধান লোভ কৰাত সহায় কৰিছে। বৈদিক সাহিত্যৰ প্ৰভাৱে অসমীয়া সাহিত্যত পৰিছে। বৈদিক সাহিত্য বুলিলে ঋগ্বেদৰ আৰম্ভণিৰ পৰা বৈদিক ধৰ্মৰ সংহিতাবোৰো ইয়াৰ ভিতৰত। অসমীয়া সাহিত্যতে নহয়, ভাৰতীয় সাহিত্যতো প্ৰাচীনতম ধৰ্মীয় গ্ৰন্থৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। মন কৰিবলগীয়া কথা যে ঋগ্বেদ কেৱল ভাৰতৰে প্ৰাচীনতম ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ বুলি স্বীকৃত আৰু আদৰণীয় হোৱা নাই, বিশ্বই এই গ্ৰন্থক প্ৰাচীনতম সাহিত্যৰ নিদৰ্শন হিচাপে আঁকোৱালি লৈছে। সাহিত্যত বৈদিক আৰু লৌকিক গ্ৰন্থৰ প্ৰভাৱ পৰাটো তেনেই স্বাভাৱিক। ড° থানেশ্বৰ শৰ্মাই তেওঁৰ এটি প্ৰবন্ধত উল্লেখ কৰিছে, “..... লৌকিক গ্ৰন্থ বুলিলে বান্ধীকিৰ ৰামায়ণ, ব্যাসৰ মহাভাৰত, অষ্টাদশ পুৰাণক বুজিব লাগে। বেদ, ৰামায়ণ, মহাভাৰতক উপজীব্য (Sources) আৰু পৰৱৰ্তী নাটক মহাকাব্যবোৰ উপজীৱিত গ্ৰন্থ বুলিব পাৰি। উপজীৱিত গ্ৰন্থ বহুত আৰু বিবিধ শৈলীত ৰচিত হয়। ইয়াৰ লগতে আছে ধৰ্মশাস্ত্ৰ বা স্মৃতিবোৰ আৰু ন প্ৰকাৰ দৰ্শন। পৰম্পৰা অনুসৰি ৰামায়ণ মহাভাৰতকো স্মৃতি শাস্ত্ৰৰ অন্তৰ্গত বোলা হয়।” গ্ৰন্থৰ বিশেষ শৈলীৰ প্ৰতি সততে সচেতন কবি-সাহিত্যিকসকলে এনেবোৰ কথালৈ লক্ষ্য ৰাখি সাহিত্যৰ ভিতৰলৈ পৌৰণিক কাহিনী বা বিষয়বস্তু, লগতে আদৰ্শক আদৰি আনি আধুনিক সাহিত্যৰ নিৰ্মাণ কৰিছে। উদ্দেশ্য প্ৰধানকৈ এটাই — সাহিত্যৰ প্ৰতি পাঠকক আকৃষ্ট কৰা। ইয়াৰ লগত এই কথাও সম্পৃক্ত হৈ আছে যে সাহিত্যিক যি সময়ৰে নহওক কিয়, জাতীয় চেতনা আৰু সাহিত্য-চেতনাই তেওঁলোকক সদায়ে উদ্বুদ্ধ কৰে। সেয়ে হয়তো পুৰণি সাহিত্য-সৃষ্টিৰ চেতনাৰ স্পৰ্শত আধুনিক সাহিত্যিকসকলে নতুনত্বৰ ফালে ধাবমান হয় আৰু পুনৰাবৃত্তিৰে নিৰ্মাণ কৰি উলিয়ায় সাহিত্যৰ এক নতুন সৌধ। অসমীয়া সাহিত্যিকসকলো এই স্পৰ্শ লাভৰ পৰা বঞ্চিত হোৱা নাই। ফলস্বৰূপেই অসমীয়া সাহিত্যৰ গতি ধাৰাত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। সাম্প্ৰতিককালৰ সাহিত্যিকসকলে সাহিত্যত পুৰাকথা প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত কেনে ধৰণৰ পদ্ধতি অৱলম্বন কৰে, সেই সম্পৰ্কত ‘Myths, Legends of Mulk Raj Anand, R.K. Narayan and Raja Rao : A Critical Study’ গ্ৰন্থত বিশেষভাৱে উল্লেখ কৰা আছে। সেই গ্ৰন্থৰ বৰ্ণনা মতে — মূল কথাৰ পৰা ফালৰি কাটি আন কথাৰ অৱতাৰণাৰ কৌশল হিচাপে কোনো চৰিত্ৰ বা পৰিস্থিতিক আলোকিত কৰি ব্যাখ্যা কৰাৰ সহায়ক হিচাপে আৰু সাহিত্যৰ ৰূপৰ সম্পূৰ্ণ গাঁথনিৰ নিৰ্দিষ্ট ক্ৰমত সাহিত্যিকসকলে পুৰাকথাৰ প্ৰয়োগ কৰে।

প্ৰশ্ন হয় সাহিত্যিকসকলে কি কাৰণত নো পুৰণি সাহিত্যক তেওঁলোকৰ সাহিত্যৰ মাজত স্থান দিয়ে? হয়তো সাহিত্যিকসকলে সাহিত্য সৃষ্টিৰ মাজেদি নিজৰ ক’বলগীয়া কথাখিনি প্ৰকাশৰ এক কৌশল হিচাপে পুৰণি সাহিত্যৰ বিষয়বস্তুক টানি আনিবলৈ বাধ্য হয়। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে সেই সাহিত্যৰাজিৰ প্ৰমূল্য বৃদ্ধি পায়। কাৰণ পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰতি পাঠকৰ সদায়ে এক বিশেষ আকৰ্ষণ থাকে। লগতে থাকে সেই সময়ৰ সমাজৰ প্ৰতি এক উৎসুক আৰু ভক্তিভাৱ; যি দুটা বিষয় মানুহৰ জীৱনৰ স’তে ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত। কাৰণ মানুহ সমাজ অন্তৰ্ভুক্ত আৰু সাহিত্যিকসকলে উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু আহৰণ কৰে সমাজৰ পৰাই। দ্বিতীয়তে, সাহিত্যিকসকলৰ আছে এক আত্মিক স্বাভিমান। সেই স্বাভিমান নিজৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি, সমাজকেন্দ্ৰিক। এই কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ যি পৰম্পৰা, সেয়া পুৰণি সমাজখনৰ পৰাই ধাৰাবাহিকভাৱে আহি বৰ্তমানৰ ৰূপ পাইছে। গতিকে সাহিত্যত তাক ৰূপায়িত কৰোঁতে পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰাটোৱে স্বাভাৱিক। সাহিত্যই সদায়ে সত্যক প্ৰতিষ্ঠা কৰে। পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱে আধুনিক জগতৰ সাহিত্যিকসকলক এক নৈতিক আদৰ্শ দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰেৰণা যোগায় আৰু ইয়ে পাঠকৰ চিত্ত শুদ্ধিকৰণত সহায় কৰে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ লেখকসকলকো পুৰণি সাহিত্যই যথেষ্ট প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে। ফলস্বৰূপে অসমীয়া সাহিত্যৰ গতিধাৰাই এক বিশেষ ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ যদি লক্ষ্য কৰা যায়, তেন্তে দৃষ্টিগোচৰ হয় যে, প্ৰবীণ ঔপন্যাসিকৰ পৰা নবীন ঔপন্যাসিকলৈকে কেইগৰাকীমান ঔপন্যাসিকে পুৰাকথা, কিন্মদন্তী, ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পৰম্পৰাগত কাহিনীক আধাৰ হিচাপে লৈ উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। পুৰণি সাহিত্যৰ মহাকাব্যৰ প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট অসমীয়া উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত পোনপ্ৰথমে নাম ল’ব পাৰি ত্ৰৈলোক্য ভট্টাচাৰ্যই ৰচনা কৰা ‘উত্তৰাকাণ্ড’ নামৰ উপন্যাসখনৰ। ১৯৮৭

চনত প্ৰকাশ হোৱা এই উপন্যাসখনত ৰামায়ণৰ কাহিনীয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছে। ইয়াৰ পূৰ্বে প্ৰকাশ পোৱা চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ‘ধন্য নৰ তনু ভাল’ (১৯৮৭) যদিও এখন জীৱনীমূলক উপন্যাস, তথাপি তাৰ মাজত প্ৰাচীন অসমৰ সমাজ ব্যৱস্থা, সামাজিক জীৱন, লোক-সংস্কৃতি, তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ আদিৰ বৰ্ণনা আছে। এইবোৰে পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ কথাৰ সূচায়। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ জীৱনৰ আধাৰত গঢ়লৈ উঠা উপন্যাসখনত ভাগৱতৰ কথা, বিশেষকৈ নামধৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ ছবি এখনো দাঙি ধৰিছে। তন্ত্ৰ শব্দৰ পয়োভৰ থকা সংলাপত ঠায়ে ঠায়ে লক্ষ্য কৰা যায় ভকতীয় ঠাঁচৰ সংলাপ। ইয়াৰ ফলত সংলাপত এক বিশেষ সৌন্দৰ্য্যই স্থিতি লৈছে আৰু পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে।

ঔপন্যাসিক মেদিনী চৌধুৰীয়ে মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ জীৱনক ভিত্তি কৰি ৰচনা কৰা উপন্যাস ‘বঙুকা বেহাৰ’ (১৯৭৬) ত অসমৰ বিশাল বৈষ্ণৱধৰ্ম আন্দোলনৰ আভাস পাব পাৰি। চৰিতপুথিৰ অলৌকিক ঘটনাক তেওঁ আধুনিক ৰূপত সজাই তুলিছে। চৰিতপুথিত সন্নিবিষ্ট ৰাধিকা ৰমণীৰ ঘটনাৰ আঁত ধৰি শঙ্কৰদেৱৰ মুখত এনে ধৰণৰ সংলাপ দিছে — “বুজিছা বঢ়াৰ পো; ৰাধিকা ৰমণী আমাৰ সমাজৰ এক মূৰ্তিমান বিপ্লৱ। সমাজত খাটি খোৱা মানুহৰ স্থান ইমান নিম্নস্তৰত নিৰূপণ কৰা হৈছিল যে সমাজৰ কল্যাণ প্ৰচেষ্টাত তেওঁলোক অংশীদাৰ হোৱাটো দূৰৰ কথা, তেওঁলোকৰ কল্যাণ-অকল্যাণৰ প্ৰতি সমাজৰ নিয়ন্ত্ৰাসকল আছিল, একেবাৰে উদাসীন।” তদুপৰি গুৰুজনাই ‘সৰু সৰু মানুহৰ’ সাংস্কৃতিক উন্নতিৰ হকে কৰা কামৰ নমুনা দাঙি ধৰিবলৈ গোবিন্দ, হীৰামণি আদি চৰিত্ৰবোৰ সংযোজন কৰিছে।

মাধৱদেৱৰ জীৱনৰ আধাৰতে ড° লক্ষ্মীনন্দন বৰাই ৰচনা কৰিছে আন এখন উপন্যাসৰ নাম ‘সেই গুণনিধি’ (১৯৯৭)। গ্ৰন্থখনত ‘ব্ৰহ্মবৈৰত পুৰাণ’, পুৰণি শাক্তধৰ্মীয় গ্ৰন্থ আদিৰ প্ৰভাৱ আছে। সেইদৰে আছে পুৰণি পুথি-পাঁজি, চৰিত পুথি আদিৰ অধ্যয়নৰ ফল। উপন্যাসখনৰ আৰম্ভণিতেই সন্নিবিষ্ট কৰিছে সেই প্ৰসিদ্ধ বৰগীতটি —

“মন মেৰি ৰাম চৰণহি লাগু।
তই দেখনা অগুক আগু।।
মন আয়ু ক্ষণে ক্ষণে টুটে।
দেখো প্ৰাণ কোন দিনে ছুটে।”

পুৰণি সাহিত্যৰ লগতে পূৰ্বৰ ব্যক্তিৰ প্ৰভাৱেও যে উপন্যাস সৃষ্টিত সহায় কৰে, তাৰ শ্ৰেষ্ঠ উদাহৰণ হ’ল ড° বৰাই ৰচনা কৰা ‘গতি মতি ভকতি’ নামৰ উপন্যাসখন। বৰপেটা সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাতা মথুৰা দাস বুঢ়া আতাৰ জীৱন শৈলীৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হৈ তেওঁ উপন্যাসখন ৰচনা কৰিছে। সেইদৰে গোপালদেৱৰ বিপ্লৱী সত্তাই প্ৰভাৱান্বিত কৰাত তেওঁ ৰচনা কৰিছিল ‘যেচন গগন বিয়াপি’ উপন্যাসখন।

মহাভাৰতৰ এটি আকৰ্ষণীয় আৰু উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ হ’ল কৰ্ণৰ চৰিত্ৰটো। ভাৰতীয় সাহিত্যতো এই চৰিত্ৰৰ আধাৰত ৰচিত হৈছে উপন্যাস। বিখ্যাত মাৰাঠী ঔপন্যাসিক শিৱাজী গোবিন্দ দাস সান্তু কৰ্ণৰ চৰিত্ৰৰ আধাৰত ৰচনা কৰিছে ‘মৃত্যুঞ্জয়’ (১৯৬৭) নামৰ উপন্যাসখন। মহাভাৰতৰ কাহিনীৰ ভিত্তিত গঢ় লৈ উঠা চৰিত্ৰসমূহৰ ব্যক্তিত্বই ঔপন্যাসিকসকলক বিশেষভাৱে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যত সাহিত্যিক চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াই কৰ্ণ চৰিত্ৰৰ আধাৰত ৰচনা কৰি উলিওৱা ‘মহাৰথী’ উপন্যাসখনে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যকে বিশেষ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। চন্দ্ৰপ্ৰসাদে মহাভাৰতৰ কৰ্ণক এক আধুনিকৰূপত প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰিছে। উপন্যাসখনৰ সৃষ্টি সম্পৰ্কত লেখক ভাষ্য এনে ধৰণৰ, “মহাভাৰতৰ কৰ্ণ এক বিশাল প্ৰতিভাসম্পন্ন মহাপ্ৰাণ চৰিত্ৰ। জন্ম মুহূৰ্ততে পিতৃ-মাতৃৰ দ্বাৰা নিদাৰুণভাৱে পৰিত্যক্ত হৈয়ো কি নিবৰছিল সাধনা, অসীম পৰাক্ৰম, দেৱদুৰ্ভ উদাৰতা, যুদ্ধ-বিচক্ষণতাৰে তেওঁ মহাভাৰতৰ এক চিৰস্মৰণীয় পৰ্যায়লৈ নিজৰ উত্তৰণ ঘটাইছিল, তাৰ এক আলোক সন্ধানী বিশ্লেষণৰ প্ৰচেষ্টাতে এই উপন্যাসৰ সৃষ্টি।” গতিকে ক’ব পাৰি, কৰ্ণ চৰিত্ৰ তথা মহাভাৰতৰ প্ৰভাৱতে আধুনিক উপন্যাস সাহিত্যত এক আধুনিক কৰ্ণৰ জন্ম হৈছিল। মহাভাৰতৰ প্ৰভাৱ পৰিলেও চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াই নিজা অনুভৱ, ধাৰণা, বৰ্ণনাৰে, ‘মহাৰথী’ ৰচনা কৰিছে। ফলস্বৰূপে উপন্যাসখনত মূল মহাভাৰতৰ আখ্যান-উপাখ্যানৰ যোগ-বিয়োগ ঘটিছে; চৰিত্ৰৰ মুখত সংযোজন কৰিছে নিজৰ বিবেকে বিচৰা বচন। সেয়ে মহাভাৰতত নথকা কথাও সংযোজিত হৈছে উপন্যাসখনত। উদাহৰণস্বৰূপে উপন্যাসখনত কুন্তীয়ে কৰ্ণৰ ওচৰত অৰ্জুনৰ প্ৰাণ ভিক্ষা কৰা কথালৈ আঙুলিয়াব পাৰি।

তাৰ বৰ্ণনাত আছে, “..... নদীৰ পাৰলৈ ধীৰে ধীৰে গোপনে এগৰাকী নাৰী আগবাঢ়ি আহিল। উদ্দেশ্য ..... তেওঁৰ প্ৰথম সন্তানৰ ওচৰত তেওঁৰ চিৰ আদৰৰ অন্য এক সন্তান অৰ্জুনৰ জীৱন ভিক্ষা। তেওঁৰ জীৱনৰ একমাত্ৰ ভয় অৰ্জুনৰ মৃত্যুঃ সেই ভয়ৰ সন্মুখত আন একো ভয়ে তেওঁক ভয়াতুৰ কৰিব নোৱাৰে। ..... কি বিচিত্ৰ আৰু আদ্ভুত এই নাৰী চৰিত্ৰ! প্ৰথম সন্তানক তেনেদৰে পৰিত্যগ কৰি যিয়ে নুটুকিলে সামান্য এটোপাও চকুপানী, বিচাৰি নগ’ল সেই সন্তানক কোনো দিন কেতিয়াও খন্তেকৰ বাবে, সেই মাতৃয়েই এতিয়া তেওঁৰ গৰ্ভজাত আন এক সন্তানৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ আহিছে চকুপানী টুকি টুকি। ভাৱিছিলোঁ, এগৰাকী মাতৃৰ বাবে তেওঁৰ সকলো সন্তানেই সমানে আদৰৰ।”

ড° মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসত লোক-সাহিত্য তথা পুৰণি সংস্কৃতৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। ‘সংস্কাৰ’ত আছে,

“আঁহ লুকাবা বাঁহ লুকাবা
গাল সোপোৰা ক’ত লুকাবা।”

**** **

“আছো বগলী আছো চাই
ক’ৰ পানী ক’ত যায়।”

ভাৰতীয় সাহিত্যত সংস্কৃতৰ প্ৰভাৱ এটি মন কৰিবলগীয়া বিষয়। অসমীয়া সাহিত্যও তাৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। ড° মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসতো সংস্কৃত সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ আছে। ‘নীলকণ্ঠী ব্ৰজ’ত চৰণ বিহাৰীয়ে সৌদামিনীৰ আগত সংস্কৃতৰ শ্লোক মাতি শুনাইছে,

“স্মৰ গৰল খণ্ডনং মম শিৰসি মণ্ডনং
দেহি পদপল্লৱ মুদাৰম্।”

চৰণবিহাৰীৰ চৰিত্ৰটিক অভিপ্ৰেত ৰূপত প্ৰকাশ কৰিবলৈ হয়তো তেওঁ এই শ্লোকটি সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। সংস্কৃত অলঙ্কাৰ শাস্ত্ৰৰ প্ৰভাৱতে ‘নীলকণ্ঠী ব্ৰজ’ত বাধাৰ ভৰিৰ নূপুৰৰ স্পৰ্শত ফুল প্ৰসৰ হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। তেওঁৰ উপন্যাসত ব্যৱহৃত সৌদামিনী, চন্দ্ৰভানু, উদয়ভানু, গৌৰী, গায়ত্ৰী, পুৰুষোত্তম, ধনঞ্জয় আদি নামবাচক তৎসম শব্দবোৰো সংস্কৃতৰ প্ৰভাৱৰে ফল।

ড° হীৰেন গোহাঁয়ে মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাস সম্পৰ্কত কৈছে, “মধ্যযুগৰ ইউৰোপত খ্ৰীষ্টৰ নৰক ভ্ৰমণৰ এক আখ্যান লোকবিশ্বাসত প্ৰচলিত আছিল। নৰকৰ নিৰ্বাসিত আৰু চিৰদুখী পতিত আত্মাবিলাকক ভগৱানেও পাহৰি গৈছিল। খ্ৰীষ্টই কিন্তু তেওঁলোকৰ কথা মনত পেলাই এদিন নিজৰ দিব্য গৌৰৱ আওকাণ কৰি নৰকলৈ নামি যাব আৰু সেই পতিত আত্মাসমূহক যন্ত্ৰাণাদঙ্ক বন্দীত্বৰ পৰা মুকলি কৰি দিব। ‘Harrowing of Hill’ বুলি জনাজাত এই আখ্যানে মানৱতাৰ যি অনিৰ্বাণ প্ৰেৰণা আৰু প্ৰেমৰ অমৃতময় সান্ধনা প্ৰকাশ কৰিছে, মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ কাহিনীবোৰে যেন আমাৰ সাহিত্যত সেই ভূমিকাকে পালন কৰিছে।” তেওঁৰ কাহিনীৰ মাজত প্ৰবাহিত হোৱা মানৱীয় প্ৰেমৰ অমৃতধাৰা তেওঁৰ ব্যক্তিত্বৰ ওপৰত পৰা পৌৰাণিক আখ্যান আৰু লোকবিশ্বাসৰ প্ৰভাৱৰ ফল। তদুপৰি ৰামায়ণী সাহিত্যৰ গৱেষিকা হিচাপে তেওঁ ৰামায়ণৰ ভিন্ন চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্যৰ দ্বাৰাও প্ৰভাৱাৱিত হৈছিল।

ড° বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত মহাপুৰুষ দুজনাৰ যুগান্তকাৰী প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। কীৰ্ত্তন-নামঘোষাৰ প্ৰভাৱৰ ফলতে ‘মৃত্যুঞ্জয়’ত আহিনা কোঁৱৰ, মধু ভকত, মাণিক বৰাৰ দৰে চৰিত্ৰ তেওঁ সৃষ্টি কৰিছে। বৃন্দাবনৰ পৰা অনা অশোক আৰু বকুল গছ দুজোপা দেখি কৃষ্ণ-মহাত্ম্যত তদগত মাণিক বৰাই গাইছে, “হে কুব্ৰবৰ অশোক চম্পা/কহিয়া কথা কৰ অনুকম্পা/মালিনীৰ দৰ্প কৰিয়া চুৰ/জানাহা কৃষ্ণ যাস্ত ততো দূৰ/ওৰা তুলসী সমিধান দিয়া/তুমি গোবিন্দৰ চৰণ প্ৰিয়া।” উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগত কীৰ্ত্তন আৰু নামঘৰৰ প্ৰভাৱ মনকৰিবলগীয়া। ‘শতঘ্নী’ উপন্যাসত লোক-সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। ইয়াত নাৰীসমাজে বিহু উদ্‌যাপন কৰাৰ বৰ্ণনাত লোকাচাৰৰ উপস্থিতি লক্ষ্য কৰা যায়। উপন্যাসখনত ‘তিৰিয়ে পুৰুষে হৈবা একেমতি’ৰ উল্লেখৰ ক্ষেত্ৰতো মহাপুৰুষজনাৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। তদুপৰি তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত

প্ৰচুৰ পৰিমাণে ফকৰা-যোজনাৰ প্ৰয়োগ ঘটিছে।

ড° ধ্ৰুৱজ্যোতি বৰাৰ ‘কথা বত্নাকৰ’ৰ কাহিনীত পুৰাকথাৰ প্ৰভাৱ আছে। এই পুৰাকথা অৰ্থাৎ মিথৰ ব্যৱহাৰ ঘটিছে দস্যু বত্নাকৰৰ কাহিনীৰ জৰিয়তে। দস্যু বত্নাকৰৰ এক আধুনিক ৰূপ হৈছে মইনা নামৰ চৰিত্ৰটো।

অতুলানন্দ গোস্বামীৰ ‘নামঘৰীয়া’ উপন্যাসখনত শঙ্কৰ-মাধৱৰ দিনৰ নামঘৰৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। উপন্যাসখনত বাঙলা হৈ পৰিছে থাপনাৰ ‘গোসাঁই’। ভকতীয়া ঠাঁচৰ ভাষাই পাঠকক প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ কাষ চপাই নিয়ে। এটি উদাহৰণ নামঘৰীয়াই বাখৰক কৈছে, “আহে বাখৰ অ! তুহু কি নিমিত্তে ঐছন বিহানেলি আৱলি?”

ড° খৰ্গেশ্বৰ ভূঞাই পৌৰাণিক কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ আধাৰত কেইবাখনো উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। ‘স্যমন্তক মণি’ (২০০১), ‘যথা দৈৱ তথা জয়’ (২০০৪), ‘কৃষ্ণবিষেণবাসুদেৱ’ (২০০৭) তেওঁৰ এই বিষয়ক উপন্যাস। ভাৰতীয় আধ্যাত্মিক জগতখনৰ হিন্দুসকলৰ বাবে কৃষ্ণ এক উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ। সেয়ে জনজীৱনত কৃষ্ণ চৰিত্ৰটোৱে বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ পেলাই আহিছে। এই কৃষ্ণ চৰিত্ৰকে ড° ভূঞাই উপন্যাসত উপস্থাপন কৰি পুনৰ নিৰ্মাণৰ জৰিয়তে এক আধ্যাত্মিকভাৱৰ সূচনা কৰিছে। তাৰ বাবে মহাভাৰতৰ লগতে হৰিবংশ, ভাগৱত পুৰাণ, বিষ্ণুপুৰাণৰ প্ৰভাৱেৰে তেওঁ পুষ্ট হৈছে আৰু উপন্যাসখনত তাৰ প্ৰভাৱ পৰিছে।

মহাভাৰতৰ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰৰ আধাৰত ড° মালিনীয়ে ৰচনা কৰিছে মনোগ্ৰাহী উপন্যাস। তেওঁৰ ‘যাজ্ঞসেনী’ (২০০৮) উপন্যাসত মুখ্য চৰিত্ৰ হ’ল দ্ৰৌপদী। যজ্ঞৰ যোগেদি জন্ম হোৱা বাবেই দ্ৰৌপদী যাজ্ঞসেনী নামে পৰিচিত। মহাভাৰতৰ ঘটনা সম্বলিত উপন্যাসখনত মহাকাব্যিক প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। মহাভাৰতৰে আন এটি নাৰী চৰিত্ৰ অম্বাক ভিত্তি কৰি তেওঁ ৰচনা কৰিছে ‘কাশীকন্যা অম্বা’ (২০১০) নামৰ উপন্যাসখন। মহাভাৰতৰ ঘটনাৰ স’তে ইয়াত সংমিশ্ৰিত হৈছে কিছু প্ৰাসঙ্গিক কথা। ঔপন্যাসিকাই ৰামায়ণৰ মুখ্য নাৰী চৰিত্ৰ সীতাক আধাৰ হিচাপে লৈ পুৰণি আৰু আধুনিক চেতনাৰ উপস্থাপনেৰে ‘বিদেহ নন্দিনী’ (২০০৯) উপন্যাসখন ৰচনা কৰিছে।

যদিও ত্ৰৈলোক্য ভট্টাচাৰ্য্যৰ ৰামায়ণৰ কাহিনীভিত্তিক ‘উত্তৰাকাণ্ড’ উপন্যাসকে পুৰণি সাহিত্যৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত প্ৰথম উপন্যাস বুলি কোৱা হৈছে, ইয়াৰ পূৰ্বে ১৯২৩ চনত প্ৰকাশিত দণ্ডিনাথ কলিতাৰ ‘ফুল’ উপন্যাসত ‘কীৰ্ত্তন’ পুথিৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। ইয়াৰ দ্বাৰা উপন্যাসখনত এক ধৰ্মীয় পৰিৱেশে বিৰাজ কৰিছে। উপন্যাসখনত নায়িকা ফুল আৰু দেউতাক কনক শইকীয়াৰ মূৰত কীৰ্ত্তন আৰু নামঘোষাৰ ভক্তিপূৰ্ণ উক্তি প্ৰদান কৰা হৈছে। কীৰ্ত্তন-ঘোষাৰ ভক্তিৰ প্ৰভাৱ আৰু বিশ্বাসে ঔপন্যাসিকক এই কাৰ্য্যৰ প্ৰতি উদগণি যোগাইছে বুলি ক’ব পাৰি।

ভগৱান কৃষ্ণৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰ ভিত্তিত লেখক হৰেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই লিখিছে ‘মানুহকৃষ্ণ ভগৱান কৃষ্ণ’ উপন্যাসখন। শ্ৰীশৰ্মাই তেওঁৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ চিন্তাধাৰাৰে কৃষ্ণ চৰিত্ৰটো পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি এই সামাজিক উপন্যাসখন সৃষ্টি কৰিছে। উপন্যাসখনত শ্ৰীকৃষ্ণৰ মানৱীয় ৰূপৰ সুখ-দুখ, হাঁহি-অশ্ৰুৰ সংমিশ্ৰণ ঘটিছে যদিও ইয়াৰ মাজত লুকাই থকা ব্যতিক্ৰমী চিন্তাধাৰাইহে পাঠকক অধিক আকৃষ্ট কৰিব। ভাৰতীয় আদৰ্শ, পৰম্পৰা, বৈদিক জ্ঞানৰ দ্বাৰা পৰিপুষ্ট শৰ্মাই বৈজ্ঞানিক দৃষ্টি আৰু বিশ্লেষণেৰে গ্ৰন্থখন ৰচনা কৰিছে। পুৰণি সাহিত্য আৰু চৰিত্ৰৰ প্ৰভাৱত সামাজিক উপন্যাসখন গঢ়লৈ উঠিছে।

আধুনিক ঔপন্যাসিক মণিকুন্ডলা ভট্টাচাৰ্য্যই ৰচনা কৰা ‘বৰদোৱানী’ উপন্যাসত বৰদোৱাৰ ধৰ্মীয় দিশ, লোক-সংস্কৃতি তথা পুৰণি সমাজখনে ভুমুকি মাৰিছে।

অসমীয়া উপন্যাসত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ কথা ক’বলৈ ল’লে আৰু বহুতে উপন্যাসৰ কথা মনলৈ আহে। তাৰ মাজতে সততে মনলৈ অহা উপন্যাস কেইখন হৈছে — মাণিক শইকীয়াৰ ‘পিতামহৰ শৰশয্যা’ (১৯৯৩), ৰবীন্দ্ৰ বৰাৰ ‘দ্ৰৌপদী’ (১৯৯৬), মুনীন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ ‘মহালগ্ন’ (১৯৯৭) আৰু ‘কালগ্ৰস্ত প্ৰেমিকা দেৱযানী’ (২০০০), বীৰেন বৰকটকীৰ ‘পিতামহ’ (১৯৯৮), ড° সান্থনাময়ী মজুমদাৰৰ ‘যাজ্ঞসেনী’ (১৯৯৯), বগাৰাম নাথৰ ‘যদা যদাহি ধৰ্মস্যগ্লানি’ (২০০১), প্ৰিয়নাথ শৰ্মাৰ ‘স্বয়ম্বৰা’ (২০০৭), কল্যাণী মহন্তৰ ‘বৈদেহী’ (২০০৮), জয়শ্ৰী গোস্বামী মহন্তৰ ‘গান্ধাৰী’ (২০১০), ‘মহাকবি’, ‘দ্রোণাচাৰ্য্য’, উপেন্দ্ৰনাথ বৰুৱাৰ ‘মই দুৰ্য্যোধনে কৈছোঁ’ (২০১০), পল্লৱী ডেকা বুজৰবৰুৱাৰ ‘কুঞ্জ পৃথিৱীৰ কৃষ্ণপ্ৰিয়া’ (২০১১) ইত্যাদি।

যদিও উপন্যাসতে পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ কথা পোনতে কোৱা হ'ল, তথাপি ক'ব লাগিব যে অসমীয়া আধুনিক কবিতাৰ ধাৰাতেই পোন প্ৰথম পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। ৰোমাণ্টিক যুগৰ পূৰ্বতে ৰমাকান্ত চৌধুৰী, ভোলানাথ দাসৰ কবিতাত পুৰণি সাহিত্যৰ কাহিনী, চৰিত্ৰই প্ৰভাৱ পেলোৱা দেখা যায়। ৰমাকান্ত চৌধুৰীৰ 'অভিমন্যু বধ', ভোলানাথ দাসৰ 'সীতাহৰণ কাব্য' এইক্ষেত্ৰত উৎকৃষ্ট উদাহৰণ। তদুপৰি ভোলানাথ দাসে তেওঁৰ কবিতাত উপমা প্ৰয়োগতো পুৰণি সাহিত্যৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱাধিত হৈছে। 'মেঘ' কবিতাত আছে — 'কৃষ্ণবক্ষে জ্বলে যেন স্ফটিকৰ মণি।'

চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই লোক-সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা তেজীমলাৰ কাহিনীৰ আধাৰত ৰচনা কৰিছে 'তেজীমলা' কবিতাটো —

“হাতো নেমেলিবি, ফুলো নিছিঙিবি, ক'ৰ নাৱৰীয়া তই ?

মানুহে ফুলৰ নেজানে আদৰ, তেজীমলাহে মই।”

সেইদৰে 'জলকুঁৱৰী'তো আছে লোকগীতৰ প্ৰভাৱ।

ৰঘুনাথ চৌধাৰীৰ 'গিৰিমল্লিকা' কবিতাটিত পৌৰাণিক সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। কবিয়ে লিখিছে,

“মদনৰ কামশৰ আছিলানে প্ৰিয়া,
গিৰি কৈলাশতঃ যিদিনা মোহিনীৰূপ
ধৰিছিল ধূৰ্জটিৰ ধ্যানভঙ্গ হেতু !
কোপ অনলত পৰি শাপভ্ৰষ্টা হই
ভ্ৰমিছানে কি দেৱী শৈল-শিখৰত ?
দেৱভোগ্য উপভোগ তিয়াগি সকলো
হ'লা চিৰ-নিৰ্কাসিত চিৰদিনলই।”

যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰাই উপনিষদৰ শ্লোকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱাধিত হৈ ৰচনা কৰিছে অনুবাদমূলক কবিতা। তদুপৰি কবিয়ে যেতিয়া নিজকে বুদ্ধিহীন বুলি ভাবিবলৈ লৈছে, তেতিয়া উপনিষদৰ ভাষাৰে পৰমজনৰ ওচৰত কাকূতি জনাই লিখিছে,

“মঙ্গলময় মঙ্গল কৰা
শুভদা বুদ্ধি দানি।”

শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ 'পাষণ-প্ৰতিমা' কবিতাটোত পৌৰাণিক কাহিনীৰ প্ৰভাৱ আছে। ৰত্নকান্ত বৰকাকতীৰ 'বিশ্বহৰণ' কবিতাৰ 'তিলতিলকৈ হৰিলা বিশ্ব/তিলোত্তমা হৈ কৰিলা নিঃস্ব' কবিতাফাঁকিত পুৰণি কাহিনীৰ গোক্ৰ পোৱা যায়। বৰকাকতীৰ 'সৌন্দৰ্য্য' কবিতাটো অনিৰুদ্ধ আৰু উষাৰ মিলনৰ পিছত ফুলনিৰ মাজত চিত্ৰলেখাৰ উক্তি হিচাপে ৰচা। লক্ষ্মীনাথ ফুকনে 'ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ প্ৰতি' কবিতাটোত ৰুক্মিণী-কৃষ্ণৰ প্ৰেমৰ কাহিনীৰ জিলিকনি পেলাইছে। ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ 'শাপমুক্তা' কবিতাটিতো অভিশপ্তা উৰ্বশীৰ কাহিনী নিহিত হৈ আছে।

প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীৰ 'পছোৱাৰ ডাক' কবিতাত আছে সমুদ্ৰমহুৰ পুৰণি কাহিনীৰ বিজয় ঘোষণা।

“সিন্ধু মথনত উঠা বিষ অগ্নিশ্ৰোত
শিৱ বিনে কোনে কৰে ৰোধ ?
নীলকণ্ঠ তোত বিনে অন্য আৰু নাই,
এই বাৰ্তা পছোৱাই আনিছে উৰাই।”

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বাটকটীয়া হেম বৰুৱাই 'পোহৰতকৈ এন্ধাৰ ভাল' কবিতাটোত শকুন্তলা আৰু দ্যুত্মন্তৰ প্ৰেমৰ কাহিনীৰ প্ৰলেপ সানি কৈছে,

“হেৰা শকুন্তলা, তোমাৰ চকুৰ শেৱালিপাহিত
দ্যুত্মন্তৰ চুমাৰ চেকা।

*** **

হেৰা শকুন্তলা, তোমাৰ আঙুলিৰ অগ্নিকণাৰে নুমাই দিয়া
ৰাজকাৰেঙৰ শলিতাই জুই। দ্যুত্মন্তৰ ভাগক স্বপ্ন।”

পুৰাকথা আৰু কিস্মদন্তীৰ প্ৰভাৱ পৰিছে ইয়াত।

নৱকান্ত বৰুৱাই ‘ক্ৰমশঃ’ কবিতাটোত লোক-সহিত্যৰ সাধুকথাৰ তেজীমলা, পাতালপুৰীৰ ৰাজকুঁৱৰী, কমলা কুঁৱৰী, জলকোঁৱৰ, চিলনীৰ জী আদিক উপস্থাপন কৰিছে দৈনন্দিন জীৱনৰ চিত্ৰ আঁকিবলৈ। তেওঁৰ ভাষাত, “এই এটা সাধু আজিওতো শেষ হোৱা নাই।” তেওঁৰ ‘মহাকাব্যৰ পাণ্ডুলিপি’ কাব্যপুথিত ‘মই এক মহাকাব্য/অখ্যাত গীতৰ আৰু মৃত কাহিনীৰ/বোজাৰে গধুৰ মোৰ সত্তাৰ যাত্ৰাৰ গতিপথ’ বুলি সময়ৰ স্বীকাৰোত্তিৰ যি ধ্বনি শুনিবলৈ পোৱা যায়, সেয়াও তেওঁৰ কবিতাত পুৰণি সাহিত্যৰ এক প্ৰভাৱ বুলিয়ে ক’ব পাৰি। ৰাৱণৰ গভীৰ প্ৰেমৰ বিশ্লেষণেৰে ৰাৱণ চৰিত্ৰ সম্পৰ্কে ‘ৰাৱণ’ কবিতাত তেওঁ তুলি ধৰিছে প্ৰণয়ৰ গভীৰ উদ্ভাপ।

“মধুলোভী মধুকৰ মইতো নহওঁ
কৃপণৰ গৃধনুতাৰে তোমাৰ ৰূপেৰে মই
মধুভাঙ নকৰোঁ স্ৰজন
মই মাথো ভাল পাই শেষ হৈ যাম,
তোমাৰ ৰূপৰ দৰে শেষ হ’ব
মোৰ শক্তি মোৰ শৌৰ্য্য, তাৰে
জীৱনক অমৰ কৰাৰ সাধ্য নাই!”

পুৰণি সাহিত্যৰ বহু কাহিনীয়ে ইতিহাস হ’ল। তেনে কাহিনীৰ প্ৰভাৱতে এই একেটা কবিতাতে তেওঁ কৈছে,
“তুমিও হেৰাই যাবা — ময়ো যে হেৰাই যাম
কালৰ কীটাণুবোৰে খুলি খুলি খাই খাই
আমাক কৰিব ইতিহাস,
আমাক কৰিলে ইতিহাস।”

সেইদৰে ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ চৰিত্ৰৰ যি চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য, তাৰ ভিত্তিতে ‘ধৃতৰাষ্ট্ৰ’ কবিতাটো ৰচনা কৰি তেওঁৰ সমসাময়িক ৰাষ্ট্ৰখনৰ ক্ষেত্ৰত কটাক্ষ কৰিছে। কবিৰ ভাষ্য ‘ধৃতৰাষ্ট্ৰ’ৰ প্ৰতিপাদ্যত — “এই কবিতাটি মোৰ সাম্প্ৰতিক কাব্য পৰিক্ৰমাৰ দ্বিতীয় আৱৰ্ত, এটা সাময়িক সংকলনত ধৃতৰাষ্ট্ৰ শিবোনামেৰে প্ৰকাশ হৈ গৈছে। জীৱন শিল্পৰ সমস্যাটোৱেই আছিল প্ৰথম আৱৰ্তনৰ বিষয়বস্তু — ‘ৰাৱণ’ নামেৰে সি অলপতে দেখা দিবহি। সম্ৰাট শীৰ্ষক এই কবিতাটোত জীৱন আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াত কিঞ্চিৎ আলোকপাত কৰিবলৈ প্ৰয়াস পাইছোঁ।” এয়া কেৱল নৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱতে সীমাবদ্ধ নহয়, তেওঁৰ হাড়ে-হিমজুৱে যেন এই প্ৰভাৱ সোমাই তেওঁৰ চিন্তা ধাৰণাক জোকাৰি গৈছে। ‘ভূপালত বান্ধীক’ কবিতাটিতো ৰামায়ণৰ প্ৰভাৱ আছে।

লোক-সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা বিহুক কেন্দ্ৰ কৰি নৱকান্ত বৰুৱাই ‘বিহুৰ বতৰত বুঢ়া মানুহ’ নামৰ কবিতাটো ৰচনা কৰিছে, য’ত বিহু, বসন্ত আৰু বাদ্ৰ্ৰক্য সম্পৰ্কে তেওঁ এটি সিদ্ধান্তত উপনীত হ’ব নোৱাৰি কৈছে,

“মাথোন বুজি নাপাওঁ
দৰৱ নে পথ্য
কোনটো দামৰ, কোনটো ফাওঁ।”

‘শ্ৰীকৃষ্ণৰ বৈকুণ্ঠপ্ৰয়াণ’ত থকা ‘সীতাৰ সতীত্ব ৰক্ষা কৰিব পাৰিছিল মাথো এডাল তুণে’ কবিতাশাৰী তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। বিহুৰ প্ৰভাৱ কেইবাগৰাকীও কবিৰ কবিতাত লক্ষ্য কৰা যায়। ‘বিহু’, ‘বিহুৱান’, বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ‘যোৰহাটৰ আটলীয়া গাঁও’ বিহুৰ প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট উল্লেখযোগ্য কবিতা। অসমৰ লোক-সংস্কৃতিত বিশেষ স্থান আৰু মৰ্যাদাপ্ৰাপ্ত বিহুৰ সত্তা আৰু আচাৰ-নীতিৰ কথা কবিতা কেইটিত প্ৰকাশ পোৱাৰ লগতে নগৰকেন্দ্ৰিক সভ্যতাত পৰি বিহু যে সংকটাত্মক

মাজলৈ সোমাই গৈছে, সেইকথাও সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। কবি প্ৰফুল্ল ভূঞাই, 'এইবোৰ আমি গোৱা গান/কলঙৰ পাৰে পাৰে পথাৰত' বুলি 'বিহু' কবিতাটিত নষ্টালজিক হৈ পৰিছে/এনে কিছু কবিতাত কবিসকলে সংস্কৃতিৰ এনাজৰিৰে বান্ধ খাই লোক-সাহিত্যৰ ভিতৰৰা বিহুৰ প্ৰভাৱেৰে পুষ্ট অনুভৱৰ বীজ সিঁচিছে। যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মাৰ কবিতাতো আছে বিহুৰ প্ৰভাৱ।

নাৰীবাদী চিন্তা-চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ কবি ড° নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ কবিতাত মহাকাব্য দুখনৰ প্ৰভাৱ অতি সুস্পষ্ট। পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজখনৰ নাৰীৰ প্ৰতি যি ধ্যান-ধাৰণা, তাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ কলমে সদায় ন্যায্যৰ ৰায়দান কৰিছিল। নাৰী-সত্তাক তেওঁ সদায়ে সন্মান জনাইছিল। সেয়ে 'সীতা'ত তেওঁ কৈছে,

“আকৌ আহান মোক
অগ্নি এক পৰীক্ষাৰ বাবে
ধিক্কাৰত ধৃতি শেষ হয়
পুৰুষৰ এই দুৰ্বলতা অসহ্য।”

আকৌ কৈছে,

“জীৱন্ত সীতাক নিজ হাতে আঁতৰাই থৈ
স্বৰ্ণ সীতা গঢ়াৰ প্ৰয়াস
কি যে এক হাঁহি উঠা ভূৱা প্ৰতাৰণা।”

সীতাৰ পৰিচয়ো স্বপ্ৰদীপ্তিৰে জন্মলাই আছে।

“মই সীতা
নাঙলৰ জোঙা ফালে
পৃথিৱীৰ গৰ্ভ ফালি
জন্ম দিছে মোক
কৰ্মণত জন্ম হোৱা মই কৃষ্টি
ভাৰতৰ শান্তি মই দেশৰ যৌৱন।”

মহাভাৰতৰ গান্ধাৰী চৰিত্ৰৰ অৱলম্বনত ৰচনা কৰা 'গান্ধাৰী' কবিতাটোত মানৱীয় প্ৰমূল্যৰ তুলাচনীত উঠাই তেওঁ গান্ধাৰীৰ মনোবেদনা ব্যক্ত কৰিছে এনেদৰে,

“মাতৃ হ'লো, সন্তানৰ
তথাপি নহ'লোঁ মাতৃ
নিজৰ জীৱন যি আগুৱাই দি
অধীৰ বাউলী হৈ কৰে তন্ময় প্ৰাৰ্থনা
পুত্ৰৰ কল্যাণৰ বাবে।”

সেই একেই মনোবেদনা মহাভাৰতৰ দ্ৰৌপদী চৰিত্ৰৰ। 'দ্ৰৌপদী' কবিতাত ড° বৰদলৈয়ে গান্ধাৰীৰ হৃদয়ৰ বতৰা দি কৈছে—

“প্ৰাণ পাত্ৰ জানো কেতিয়াবা ভৰে?
সকলো পাইছোঁ বুলি গৰ্বিত ভঙ্গীত
স্বফীত হৈ উঠোঁ
সেইটো ক্ষণতে মনৰ কোণত মোৰ
অৱচেতনাই হাঁহে বিদ্ৰূপৰ হাঁহি
ধূত এক খেলুৱৈৰ দৰে।”

প্ৰেমৰ অপূৰ্ণতাৰ বাবেই যেন অশান্ত মন দ্ৰৌপদীৰ —

“বিচাৰো কৰ্ণক কিয়
কিয় এই তৃষণ জাগে?”

ড° কৰবী ডেকা হাজৰিকাৰ ‘চুলি নাবান্ধিবা, যাঞ্জসেনী’, ‘সীতা’ কবিতা দুটিত মহাভাৰত, বামাংগৰ চৰিত্ৰ আৰু কাহিনী জীপাল হৈ উঠিছে। আধুনিক ৰূপত ধ্বনিত হৈছে নাৰীমনৰ বিদ্ৰোহ, মানসিক শক্তি, সাহসৰ উদাত্ত কণ্ঠ। ‘সীতা’ কবিতাত কৈছে,

“যুগৰ বতাহে আহি
পৃথিৱীৰ আকাশ কঁপালে
ৰামবোৰ একেদৰে থাকে
সেই একে নিৰ্বিকাৰ
মিঠা হাঁহি, কথাত চাতুৰী,
সীতা কিন্তু একেদৰে নাই।”

আধুনিক অসমীয়া কবিতাত পুৰাণকাথা, কিম্বদন্তী, লোক-সাহিত্যৰ প্ৰভাৱে কবিতাসমূহক এক বিশেষ প্ৰমূল্য প্ৰদান কৰিছে। সাম্প্ৰতিক কালৰ কবি নীলিমকুমাৰে লোকগীতৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত কাহিনীত নতুন চিন্তাৰ বোল সানি কবিতা ৰচনা কৰিছে। তেনে এটি কবিতা,

“হাত দুখন তোৰ কোনে নিলে
ৰজাৰ চিলনীয়ে নিলে
নি কি কৰিলে
হাবিত পেলালে
সেই হাবি কি হ’ল
হাতৰ তেজেৰে পুৰি ছাই হ’ল
সেই ছাই কোনে নিলে
ধোবাই নিলে
ধোবাই নি কি কৰিলে
ৰজাৰ কাপোৰ ধুলে।” — ইত্যাদি।

পুৰাণ সাহিত্য কাহিনীৰ প্ৰভাৱৰ পৰা অসমীয়া চুটিগল্পও মুক্ত নহয়। অৰবিন্দ ৰাজখোৱা সম্পাদিত গ্ৰন্থ ‘অসমীয়া চুটিগল্পৰ গতি-প্ৰকৃতি’ত এই কথা পোৱা যায় যে কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম দশকত কটন কলেজৰ ছাত্ৰসকলে প্ৰকাশ কৰা হাতে লিখা আলোচনী ‘সেউতী’ৰ পাতত পৌৰাণিক কাহিনীৰ আলমত লিখা প্ৰথমটো গল্প প্ৰকাশ হৈছিল। গল্পকাৰসকলৰ মনত ক্ৰিয়া কৰি থকা পৌৰাণিক কাহিনীৰ মুক্ত প্ৰকাশ ঘটে কাহিনী, চৰিত্ৰৰ মাজত, কেতিয়াবা পোনপটীয়াকৈ আৰু কেতিয়াবা পটভূমি হিচাপে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ‘মুক্তি’ গল্পত আছে, “দিন-ৰাতিৰ দোমোজাৰ কালডোখৰ সকলোৰে পক্ষে ভয়ানক। দিন-ৰাতিৰ সন্ধিক্ষণে নৰসিংহৰ দ্বাৰা হিৰণ্যকশিপুৰ বিনাশ ঘটিছিল। পুৰণি সভ্যতা বা অসভ্যতা আৰু নতুন সভ্যতা বা অসভ্যতাৰ মাজৰ দূৰদৃষ্টিৰ নিমিত্তেই এই ভদ্ৰলোকজনৰ (সুকুমাৰৰ দেউতাকৰ) এনে মানসিক বিপদ ঘটিছিল।” শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ ‘ৰক্তবীজ’ গল্পৰ নামকৰণতে পৌৰাণিক আখ্যানৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ‘ভাওনা’, ‘সখা দামোদৰ’, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াৰ ‘অথিৰ এছ সংসাৰ’, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ ‘বৰনামঘৰত দুঃশাসন বধ’, নবীন বৰুৱাৰ ‘ধৃতৰাষ্ট্ৰ’, যমুনা শৰ্মা চৌধুৰীৰ ‘শিখণ্ডী’, ‘গান্ধাৰী’, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ দৃষ্টিনাভ’ আদি গল্পত প্ৰতীকীৰূপত পুৰাণ সাহিত্যই ভুমুকি মাৰিছে। গল্পবোৰৰ নামকৰণে এই কথাৰ ইঙ্গিত বহন কৰি আনে যে গল্পকাৰসকলৰ মনমানসত পৌৰাণিক কাহিনী জীপাল হৈ আছে আৰু তাৰ ভিত্তিতেই সৃষ্টি গল্পসমূহত তেওঁলোকে পুৰাণকাথা, কিম্বদন্তী আদিৰ প্ৰতীকী অৰ্থৰে নতুন স্বাদ প্ৰদান কৰিছে।

আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে নাট্যকাৰসকলে পুৰাকথা, কিম্বদন্তী, লোক-সাহিত্য, মহাকাব্য দুখন আদিৰ চৰিত্ৰ আৰু কাহিনীক অৱলম্বন কৰি ভালেমান নাটক ৰচনা কৰিছে। ঊনবিংশ শতাব্দীত কেইবাখনো পৌৰাণিক নাট ৰচিত হৈছিল। এই সময়ছোৱাত ভাৰতচন্দ্ৰ দাসৰ ‘অভিমন্যু বধ’, পূৰ্ণকান্ত শৰ্মাৰ ‘হৰিশ্চন্দ্ৰ’ আৰু ‘হৰধনু ভঙ্গ’, কনকলাল বৰুৱা, গোপাল কৃষ্ণ দে আৰু ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ যুটীয়া ৰচনা ‘সাবিত্ৰী সত্যৱান’, দেৱনাথ বৰদলৈৰ ‘বেদেহী বিচ্ছেদ’, ‘শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ বিজয় মহোৎসৱ’, ‘ৰাৱণ-বধ’, বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ ‘দুৰ্যোধনৰ উৰুভঙ্গ’ আৰু ‘দক্ষযজ্ঞ’, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাৰ ‘মেঘনাদ-বধ’, দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ ‘পাৰ্থ-পৰাজয়’ আৰু ‘বালীবধ’ আদি নাটক পৌৰাণিক কাহিনীৰ প্ৰভাৱে ফল। অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই ‘নন্দ-দুলাল’, ‘কুৰুক্ষেত্ৰ’, ‘ৰুক্মিণীহৰণ’, ‘শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ’, ‘সাবিত্ৰী’, ‘সীতা’, ‘দময়ন্তী’ আদি পৌৰাণিক কাহিনী সম্বলিত নাটক ৰচনা কৰি আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ ভঁৰাল চহকী কৰিছে। বিংশ শতিকাতো এনে ধৰণৰ নাট ৰচিত হোৱাৰ উদাহৰণ আছে। গণেশ গগৈৰ ‘শকুনিৰ প্ৰতিশোধ’, যুগল দাসৰ ‘বায়নৰ খোল’ আদি নাটকে মহাকাব্য আৰু পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱ কঢ়িয়াই আনিছে।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ এটা বৰ দীঘলীয়া আৰু গৱেষণামূলক বিষয়। প্ৰৱন্ধটিত যিখিনি কথা দাঙি ধৰা হৈছে ই তেনেই সামান্য। আচলতে সাহিত্যত প্ৰভাৱ এটা স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়া। পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ দৰে দেশ-বিদেশৰ বিভিন্ন সাহিত্যিকৰ ৰচনামূলক, প্ৰকাশভঙ্গী, কলা-কৌশল, আনকি বিষয়বস্তুৰো প্ৰভাৱ পৰৱৰ্তী সাহিত্যিকৰ সৃষ্টিৰাজিত দেখিবলৈ পোৱা যায়। প্ৰভাৱ আৰু অনুকৰণ দুডাল সমান্তৰাল ৰেখাৰ দৰে। দুয়োটাই বিপৰীতধৰ্মী। প্ৰভাৱৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় লেখক আৰু গ্ৰন্থৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য। সেই বৈশিষ্ট্যৰ বাবেই লেখকৰ মানদণ্ড উৰ্দ্ধগামী হয় আৰু গ্ৰন্থৰো প্ৰমূল্য বৃদ্ধি পায়। কিন্তু অনুকৰণত লেখক বা গ্ৰন্থৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য পৰিস্ফুট নহয়। পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ এজন লেখকৰ মন-মগজুত থকা খাই সৃষ্টি হোৱা নতুনত্বৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত প্ৰকাশ। প্ৰভাৱৰ সন্মুখত কুঁৱলী নাথাকে; কিন্তু অনুকৰণৰ সন্মুখত থাকে কুহেলিকাৰ জাল।

ভাৰতীয় সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ অপূৰ্ব আৰু বিচিত্ৰ সম্ভাৱে মেটমৰা হৈ আছে ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত মহাকাব্য দুখন। তদুপৰি বেদ, উপনিষদ, গীতা, ভাগৱত, পুৰাণ আদি পুথিবোৰৰ বুকুত সোমাই আছে আখ্যান-উপাখ্যান, কাহিনী, শাস্ত্ৰসম্মত অনেক সমল। তদুপৰি আটাইতকৈ তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথাটো হ’ল এইবোৰৰ মাজত স্পষ্টভাৱে জিলিকি আছে ঐতিহ্য-চেতনা। ঐতিহ্য-চেতনাৰ উপলব্ধিয়ে এগৰাকী সাহিত্যিকৰ চেতনা জাগ্ৰত কৰি তোলে। মহাকাব্য দুখন আৰু আন গ্ৰন্থসমূহৰ মাজত যি ন্যায়শাস্ত্ৰ, দৰ্শন, ৰাজনীতি, সমাজনীতি, শিক্ষানীতি, ৰণনীতি নিহিত হৈ আছে, সেইবোৰৰ সাম্প্ৰতিক সময়তো প্ৰাসঙ্গিকতা আছে। সাহিত্যিকসকলে সমাজৰ প্ৰতি থকা তেওঁলোকৰ দায়বদ্ধতাৰ বাবে উপন্যাস, গল্প, কবিতা, নাটক আদি ৰচনা কৰোঁতে উক্ত গ্ৰন্থবোৰৰ কাহিনী, চৰিত্ৰৰ ভিত্তিত আধুনিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিছে। এনে কাৰ্য্য সাধনত তেওঁলোকে আধুনিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰতিফলন ঘটাইছে, লগতে আধুনিক সমাজখনক নতুন দৃষ্টিকোণেৰে বিশ্লেষণ কৰি চাবলৈ পাঠকসমাজক উদ্বুদ্ধ কৰিছে। ইয়াৰ বাহিৰেও মৌখিক পৰম্পৰা আৰু লোক-সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা বিষয়, কাহিনী, ৰীতি-নীতি, প্ৰবচন, ফকৰা-যোজনা আদিৰ বুকুত লিপিত খাই থকা ঐতিহ্য-চেতনাই সাহিত্যিকসকলক আকৰ্ষণ কৰাৰ ফলতেই সাহিত্য, বিশেষকৈ কবিতাৰ মাজত সেইবোৰৰ স্ফূৰণ ঘটিছে। ঐতিহ্য-চেতনা, সমাজ-চেতনাই জোকাৰি যোৱা সাহিত্যিকসকলৰ জীৱনবোধৰ সম্যক প্ৰকাশে শৃঙ্খলাবদ্ধ সমাজ গঢ়াৰ প্ৰতিও জনসাধাৰণক আহ্বান জনাব পাৰে। মুঠতে মহাকাব্যিক প্ৰভাৱ আৰু পুৰাকথা, কিম্বদন্তী, পুৰণি শাস্ত্ৰ, গীতা-ভাগৱত, বেদ, পুৰাণ, লোক-সাহিত্য আদিৰ প্ৰভাৱে জনমানসত গভীৰ ৰেখাপাত সদায়ে কৰি আহিছে। এই ক্ষেত্ৰত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ লেখক-কবিসকলো বাদ পৰি যোৱা নাই।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পুৰণি সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে যি আলোচনা আগবঢ়োৱা হ’ল, সেয়া সম্পূৰ্ণ বুলি ক’ব নোৱাৰি। প্ৰকৃততে বিষয়টোত বহল গৱেষণাৰ অৱকাশ আছে। তেনে এক আশাৰে প্ৰৱন্ধটোৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

*****

- লেখিকা : অৱসৰপ্ৰাপ্ত মুৰব্বী তথা সহযোগী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, দিচপুৰ মহাবিদ্যালয়, গুৱাহাটী।

ৰাম গগৈৰ কবিতা : প্ৰসংগ — নদী

ড° লীনা ডেকা

অসমীয়া সাহিত্যত 'ৰামধেনু' আলোচনীৰ জৰিয়তে এটা নতুন যুগৰ সূচনা হয়। বিশেষকৈ কবিতা আৰু গল্পই এই আলোচনীৰ পাততে লাভ কৰে কেতবোৰ বিশেষ লক্ষণ। সমাজ, জীৱন-সাহিত্য সম্পৰ্কে বিশেষ ধ্যান-ধাৰণা প্ৰকাশ পোৱাটো এই যুগৰ এক লক্ষণীয় বিষয়। সমসাময়িক বিশ্বৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক চেতনাবে অসমীয়া সমাজৰ জনসাধাৰণৰ সমস্যা প্ৰতিফলিত কৰাৰ লগতে পাশ্চাত্য মনস্তত্ত্ব, দৰ্শন-বিজ্ঞানৰ জ্ঞানৰ আলোকত অসমীয়া মানুহৰ পৰিচয় তথা সমকালীন সমাজখনক ফুটাই তোলাৰ ক্ষেত্ৰত ৰামধেনু যুগৰ কবি সাহিত্যিকসকলে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। ৰামধেনু যুগৰ কবিসকলৰ কবিতাত প্ৰধানকৈ পাশ্চাত্যৰ দুটা কাব্য আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ দেখা যায় : প্ৰতীকবাদী আৰু সাম্যবাদী। এই যুগৰ কবিসকলে পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ আধুনিক চিন্তাধাৰাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হৈ সেই ধাৰাৰ বিশেষত্বসমূহ নিজ নিজ কবিতাত প্ৰতিফলিত কৰাবলৈ সততে উৎসাহী হৈছিল। শ্ৰেণী-সংগ্ৰামৰ চৈতন্যই ৰামধেনু যুগৰ এচাম কবিক সামাজিক অন্যায়ে-বৈষম্য-অবিচাৰৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তুলিছিল। তাৰ লগে লগে স্বদেশৰ লোক জীৱনৰ কথাও প্ৰতিফলিত কৰিছিল।

এইচাম কবিৰ মাজত ৰাম গগৈ আছিল অন্যতম। ১৯৩২ চনত জন্মগ্ৰহণ কৰা প্ৰগতিবাদী কবি ৰাম গগৈয়ে সম্পূৰ্ণ মাক্সীয় আদৰ্শেৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ কাব্য চৰ্চা কৰিছিল। সম্ভৱতঃ সেই কাৰণেই কোনো কোনোৱে মন্তব্য কৰে যে ৰাম গগৈ কেৱল বিপ্লৱী কবিহে। কৃষক, হজুৱা-বনুৱা, খাটি খোৱা মানুহৰ মুক্তিৰ বাবেই তেওঁ কলম তুলি লৈছিল। হজুৱা-বনুৱা-শ্ৰমজীৱি-মেহনতী জনতাৰ মুক্তিৰ বাবে কবিতা লিখিলেও ৰাম গগৈৰ কবিতা কোনোপধ্যেই কাব্যগুণ বিৰ্জিত নহয়। তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰধান সুৰটো অৱশ্যেই বিপ্লৱী সুৰ। তথাপি তেওঁৰ কবিতাত প্ৰাণৰ স্পন্দন আছে; আছে হিয়াৰ উম।

'মাটিৰ স্বপ্ন' (১৯৬৩) আৰু 'হে পৃথিৱী অস্ত্ৰা' (১৯৮৬) — এই দুখন কাব্য সংগ্ৰহত থুপ খাই থকা কবিতাসমূহৰ জৰিয়তে ৰাম গগৈৰ কবিতাৰ সম্যক আভাস পাব পাৰি। দৰাচলতে ৰাম গগৈৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু হৈছে মানুহ আৰু সমাজ। মানুহৰ প্ৰেমত তেওঁ বন্দী। মানুহৰ প্ৰতি আছে কবি গগৈৰ অসীম ভালপোৱা; গভীৰ বিশ্বাস। জনতাৰ কবি ৰাম গগৈৰ কবিতাত আছে তীব্ৰ সামাজিক চেতনাবোধ আৰু বাস্তৱবোধৰ আভাস। ধনী-মহাজন-শোষক, জমিদাৰ শ্ৰেণীটোৰ প্ৰতি কবিৰ প্ৰচণ্ড বিৰোধগাৰ; তীব্ৰ অসন্তুষ্টি। সেয়েহে শোষণ-নিপীড়ণত শ্বাসৰুদ্ধ হোৱা হজুৱা-বনুৱা, মেহনতী জনতাক তেওঁ মাৰবান্ধি শোষকৰ বিৰুদ্ধে গৰজি উঠিবলৈ, প্ৰতিবাদ জনাবলৈ আহ্বান জনাইছে। জোঁৱাৰ যিদিনা আহিলে', 'মুক্তি', 'এখন চিঠিৰ কথা', 'ইংগিত', 'ক্ষমা প্ৰাৰ্থনাৰে', 'কলিকতা', 'অমৃত মছন' আদি তেনে ধৰণৰ কবিতা।

ৰাম গগৈয়ে তেওঁৰ কবিতাত অতি সহানুভূতিৰে অংকন কৰিছে হালোৱা, হজুৱা-বনুৱা আদি শ্ৰমজীৱি মেহনতী জনতাৰ চিত্ৰ। সেইসকল 'সৰু মানুহলৈ' সহানুভূতি তথা শ্ৰদ্ধা প্ৰদৰ্শন কৰি, বিপ্লৱ বা বিদ্ৰোহৰ সুৰক শীৰ্ষত ৰাখিয়ো

উৎকৃষ্ট কবিতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল কবি ৰাম গগৈয়ে। কল্পনাৰ প্ৰাচুৰ্য তেওঁৰ কবিতাত নাই। সম্ভৱনাৰে পৰিপুষ্ট মানুহেই তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰধান অৱলম্বন। বস্তুবাদী চিন্তাধাৰা, গভীৰ জীৱনবোধ তেওঁৰ কবিতাৰ প্ৰধান উপজীব্য। মানুহৰ মাজত নিহিত থকা অসীম সম্ভাৱনাক অকপটে স্বীকাৰ কৰাৰ পিছত কবি কেতিয়াবা ব্যথিত হৈ পৰিছে; কিয়নো মানুহে তেওঁলোকৰ মাজত নিহিত থকা শুভংকৰী শক্তিকো ব্যয় কৰে ধ্বংস যজ্ঞত; হিংসাত্মক কাৰ্যত। বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতি, অনেক যুগৰ কষ্ট আৰু যত্নৰ ফলত আৱিষ্কাৰ কৰিছে মানুহে মহান পদাৰ্থ-কৌশল আদি। অথচ বিজ্ঞানৰ সেই শ্ৰেষ্ঠ আচৰিত আৱিষ্কাৰকো মানুহে কুভাৱে ব্যৱহাৰ কৰাৰ ফলত, নিজৰ স্বাৰ্থৰ বাবে তাক প্ৰয়োগ কৰাৰ ফলত বিশ্বত অতন্ত্ৰৰ সৃষ্টি হৈছে; সংঘটিত হৈছে ধ্বংস যজ্ঞ। মহৎ আৱিষ্কাৰৰ এনে সংহাৰকপী প্ৰয়োগত কবি হৈ পৰিছে ব্যথিত। ‘এটম বোমা’ শীৰ্ষক কবিতাত কবিৰ এনে ভাৱৰ প্ৰতিফলন দেখা যায়। যথা —

‘হিৰোচিমা, নাগাচাকি আৰু সাধাৰণ মানুহৰ জীৱনত
তোমাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া। অদ্ভুত আৰু বিকৃত
অনাগত দিনৰ ইতিহাস
অন্ধকাৰ হেজাৰ ৰাতিৰ’

শক্তি কেৱল ধ্বংসৰ আহিলা নহয়; শক্তিৰ জৰিয়তে মানুহে পৃথিৱীলৈ শান্তিও আনিব পাৰে; নতুনৰ বাণী শুনাব পাৰে শক্তিয়ে। আশাৰ সঞ্চাৰ কৰিব পাৰে শক্তিয়ে। বিজ্ঞানৰ মহান আৱিষ্কাৰ ‘এটম বোমা’ও সেইকাৰণে ধ্বংসৰ আহিলা নহৈ নতুন যুগৰ বাণী কঢ়িয়াই অনা এক প্ৰচণ্ড শক্তি হ’ব পাৰে। কবি ৰাম গগৈৰ ভাষাৰে —

‘কৌটি কৌটি মাতৃৰ গৰ্ভত থকা কেঁচুৱাবোৰে
তোমাক চিঞৰি কয়
নতুন যুগৰ বাণী’ .....

‘এটম বোমা’ কবিতাটোত ঘোষিত হৈছে মানবতাবাদৰ মন্ত্ৰ। মানুহৰ বাবে, শোষিত-নিষ্পেষিত জনতাৰ মুক্তিৰ বাবে কবিয়ে আত্মত্যাগ কৰিবলৈ সদায়ে প্ৰস্তুত। নিজক বিসৰ্জন দিয়ে মানৱৰ জয়গান গাবলৈ বিচৰা কবি ৰাম গগৈয়ে ‘মুক্তি’ কবিতাত দীপ্ত কণ্ঠেৰে কৈছে —

‘নিজকে বিসৰ্জি যদি পাওঁ মই বিপুল বিশ্বক
অৱসান হওক তেন্তে এই ঘৃণ্য আত্মগ্লানি
আত্ম নিগ্ৰহৰ। হঠাৎ বিহঙ্গম মন
উৰি গ’ল দূৰ দূৰন্তৰ পৰা দূৰলৈ
এই স্বপ্ন গতিহীন জীৱন কাব্যৰ
মই মাথোঁ বিচাৰিছোঁ গতিময়
সেই টো নদীৰ বুকুৰ। সৰু এটি
টো হৈ উটি যাৰলৈ। মোৰ
প্ৰাণৰ দিগন্ত ব্যাপি মৃত্যুনীল কামনাৰ
বিস্তৃত আকাশ। ইয়াত জীৱন জ্বলে
সমবেত হেজাৰ স্বপ্নৰ।’

সহস্ৰ জনতাৰ মুক্তিৰ বাবে আত্ম বলিদান দিয়াৰ কথা ব্যক্ত কৰা কবিয়ে চিনি পায় ভণ্ড ৰাজনীতিকসকলক। দেশ সেৱকৰ মুখা পিন্ধি সৰল জনতাক চলনা কৰা তেজপিয়া শোষকহঁতৰ প্ৰতি কবি ৰাম গগৈৰ আছে তীব্ৰ ঘৃণা। এনে ভণ্ড ৰাজনীতিক সকলৰ চৰিত্ৰ উদঙাই দিছে কবিয়ে :

‘দেখিও নেদেখা হ’লা ডাঙৰীয়া
দেখিও নেদেখা হ’লা

হেৰা ডাঙৰীয়া
তুমি জানো দিনকণা
সুবিধাৰ বাবে প্ৰয়োজন হ'লে
দলত্যাগ কৰি
ৰাজনীতিৰ নতুন পাশাটি খেলা

এইসকল ভণ্ড ৰাজনীতিকে সহজ-সৰল জনতাৰ বাবে আনক দেখুৱাই চকুপানী টোকে আৰু আনহাতে? সাপ হৈ বুকুতে খোটে। সিহঁতৰ ভণ্ডামিৰ স্বৰূপ উদঙাই দিবলৈ, বিষ দাঁত ভাঙি দিবলৈ কবিয়ে জনতাক আহ্বান জনাইছে:

‘হে নীলকণ্ঠ ৰুদ্ৰ জনতা,
স্বৰূপ ধৰা। তৃতীয় নয়ন খোলা।
জ্বলাই দিয়া, জ্বলাই দিয়া।’

ৰাজনীতিকসকলৰ দল বাগৰি ফুৰা কাৰ্যক তীব্ৰ নিন্দা কৰিছে কবি ৰাম গগৈয়ে। দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত ধনী বেপাৰীহঁতৰ প্ৰতি কবিৰ আছে প্ৰচণ্ড ক্ষোভ। আনহাতে মন্ত্ৰীসকলক সকলো ৰোগৰ নিৰাময়কৰ্তা ‘ধনন্তৰি’ বুলিও ব্যঙ্গ কৰিবলৈ এৰা নাই। ‘কলিকতা’ কবিতাটোত ইয়াৰ প্ৰতিফলন এনেধৰণৰ:

মুনাফা চিকাৰী ধনী বেপাৰীৰ দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত অৰ্থনীতিৰ
জলুমবাজী, অনুগ্ৰহৰ গোপন ফাইলত কিমান দক্ষিণা
কোনেও নাপালে জানি, পদলেহনত লজ্জা নাপায় —
তথাপি মন্ত্ৰী, সৰ্বৰোগৰ ধনন্তৰি দস্ত অহংকাৰত মত্ত

আমাৰ সমাজত এনে কিছুমান লোক আছে, যিসকলে নীতিৰ কথা কয়; আদৰ্শৰ কথা কয়; অথচ সেইসকল লোক প্ৰকৃততে ভণ্ডহে। অকণো দ্বিধা নোহোৱাকৈ নিজৰ বিবেকক বিক্ৰী কৰা ভণ্ড ৰাজনীতিবিদ, মুখা পিন্ধা বুদ্ধিজীৱীসকলক ৰাম গগৈয়ে জনসাধাৰণৰ আচল শত্ৰু বুলি অভিহিত কৰিছে। তেওঁৰ কবিতাত তাৰ প্ৰকাশ ঘটিছে এনে ধৰণে:

বন্ধু! তুমিয়ে এদিন মোৰ সন্মুখত আদৰ্শবাদৰ
পাতনি মেলিছিল। কিন্তু ভুল নুবুজিবা
আদৰ্শবাদৰ ভ্ৰান্তিয়ে মোক এতিয়াও পোৱা নাই।

.....
..... যিদিনাই তুমি আদৰ্শবাদৰ দৰ্শন লৈ
ব্যস্ত হ'বা আৰু পাহৰি পেলাবা এই পৃথিৱীৰ
মাটিৰ মানুহবোৰক আৰু সিহঁতৰ কথা
সিদিনাৰে পৰা তুমি হৈ পৰিবা প্ৰতিক্ৰিয়াশীল।

(এখন চিঠিৰ কথা)

কবিয়ে নিশিকিলে পিতৃ-মাতৃৰপৰা বিবেকক বিক্ৰী কৰি জীয়াই থকাৰ বুদ্ধি; নিশিকিলে তেওঁ ঘোচ-পাৰ্মিট আৰু আপোচৰ ৰাজনীতি। এইখন গান্ধী-নেহেৰুৰ ভাৰতত যিয়েই এইবোৰ নাজানে বা নিশিকে, তেওঁ ‘অপদাৰ্থ’ বুলি বিবেচিত হয়। কিয়নো এইখন দেশত এতিয়া সততাৰ মূল্য নাই। বিবেকৰ দাম নাই। এই দেশৰ মানুহে এতিয়া বিবেকক বিক্ৰী কৰি ঘোচখোৰ দালালৰূপেহে নিজক পৰিচয় দিবলৈ ভাল পায়। নিজৰ অক্ষমতাৰ বাবে কবি ৰাম গগৈয়ে নিজে কান্দে। কবিৰ অস্তৰত, বৰ নিভৃত কোণত ক’ববাত যেন শুই আছে গভীৰ দুখবোধ। তথাপিও সকলো সময়তে কবিয়ে মূৰ তুলি উঠিবলৈ প্ৰয়াস কৰে। কবিয়ে নিজকে ‘ধনলোভ ক্ষমতাৰ অসুৰ পূজাৰ নিষ্ঠুৰ যুপকাষ্ঠত বলিৰ সামগ্ৰী এক সাধাৰণ ভাৰতীয়’ বুলি বিবেচনা কৰে।

জনতাৰ জয়গান গোৱা; বিপ্লৱী কবি ৰাম গগৈৰ কবিতাত বিপ্লৱ—বিদ্ৰোহৰ বাহিৰে অন্য সুৰো শুনা যায়।

তেওঁৰ কবিতাৰ অন্যতম বিশেষত্ব হ'ল মাটি আৰু মানুহৰ প্ৰতি নিবিড় প্ৰেম। 'মাটিৰ স্বপ্ন' কাব্য সংকলনত জনতাৰ মুক্তিৰ সংগ্ৰামৰ বাহিৰেও মাটি আৰু মানুহৰ প্ৰতি কবি ৰাম গগৈৰ নিবিড় ভালপোৱাৰ উমান পোৱা যায়।

‘আজিও অনেক স্বপ্নৰ ৰাতি কথা কম মাটিৰ মৰমে,
অলেখ স্বপ্নই কান্দে বুকু ভাঙি ভাঙি
যেতিয়া স্বপ্নৰ গীতৰ সুৰ
ভাঙি হয় টুকুৰা টুকুৰ,
যেতিয়া ৰণৰ শিঙা বাজি উঠে দুপ্ত ৰাৱণৰ।
তথাপিহে মাটিকে সাৰটি লৈ বুকুৰ আশাই
অনেক স্বপ্নই লিখে প্ৰাণৰ কবিতা
পোহৰৰ সভালৈ মাতি আনে নতুন শিশুক
হয়তো পাহৰি যায় প্ৰাত্যাহিক তুচ্ছতাৰ
যত গ্লানি যত আত্মদাহ।

‘হে পৃথিবী, অন্তৰতমা’ কাব্য সংকলনৰ অন্তৰ্গত কবিতাসমূহতো স্বদেশ আৰু মাটিৰ প্ৰতি কবিৰ অকৃত্ৰিম ভালপোৱাৰ পৰিচয় পাব পাৰি। যথা —

‘হে পৃথিবী, তোমাৰ বুকুত হাত থৈ
মোৰ স্বদেশৰ মাটিত
মই অনুভৱ কৰিছো মোৰ হৃদয় স্পন্দন
অনুভৱ কৰিছো তোমাৰ স’তে মোৰ শেষ পৰিচয়
যেন জন্ম জন্মান্তৰৰ কাল নিৰবধি।
তোমাৰ মুখত মুখ থৈ বিচাৰিছোঁ
সৃষ্টিৰ অমৃত।
কাণ পাতি শুনিছো তোমাৰ আমাৰ নিহিত গীত
মোহময় সুৰৰ লহৰী।

(হে পৃথিবী, অন্তৰতমা)

সেইদৰে ‘পথাৰ’ কবিতাতো আছে পথাৰৰ প্ৰতি কবিৰ অকুঠ ভালপোৱা, শ্ৰদ্ধা। ‘পথাৰ’ ৰাম গগৈৰ এটি উৎকৃষ্ট ৰচনা। কপালৰ ঘাম লাগি সেউজীয়া হোৱা পথাৰক কবিয়ে ‘প্ৰাণময়’ মোহময় জীৱনৰ মালিকা’ বুলি অভিহিত কৰিছে। এই পথাৰতে নিবিষ্ট আছে ‘কোনোবা আদিম সংগ্ৰামৰ ইতিহাস’। কবিৰ দৃষ্টিত পথাৰ হ’ল ‘সভ্যতাৰ স্তৰে স্তৰে একোটা নিৰ্ণয় সূত্ৰ। এই পথাৰৰ বুকুতে আছে মৃতলান কৃষকৰ কঠোৰ সাধনা; শ্ৰান্ত-ক্লান্ত, নিৰল, বিমৰ্ষ কৃষকৰ হাড়ভঙা পৰিশ্ৰম। পথাৰক লৈয়ে কৃষকৰ অনেক সপোন; সকলো আশা। অথচ সেই আশা, সেই সপোন ভাঙি চূৰমাৰ কৰে বানপানীয়ে; মহাজনী অৰ্থনীতিয়ে পথাৰ তথা কৃষকক হাবাডুবু খুৱায়। মহাজনৰ কুচক্ৰান্তত পৰি থানবান হৈ যায় কৃষকৰ বুকুৰ সেউজীয়া সপোন। তথাপি কৃষক শক্তি হয় একত্ৰিত। গৰজি উঠে সমস্বৰে দুপ্তকণ্ঠে। দুখবোৰ হয় বিদ্ৰোহৰ অগ্নিস্ফুলিংগ। লিপিবদ্ধ হয় ‘সংগ্ৰামৰ পথাৰত শ্ৰমজীৱী জনতাৰ তেজৰঙা ইতিহাস’। পৰিবৰ্তন হয় সময়ৰ। হাল-কোৰ-দা লৈ অগ্ৰগামী হোৱা শ্ৰমিক-কৃষকৰ জয়যাত্ৰাৰে ভীত হৈ পৰে শোষক পুৰ্জিপতি শ্ৰেণীসমাজ। কবিৰ ভাষাত —

হাল-কোৰ-দা লৈ নতুন যুগৰ অভিযাত্ৰী শ্ৰমিক কৃষক
পলাতক-উদ্বাস্ত, মহাজন, পুৰ্জিপতি সমস্ত শোষক;

এনে পৰিবৰ্তনৰ প্ৰভাৱত ‘বানপানী পাৰ ভাঙি আৰু আহিব নোৱাৰে। কবিৰ প্ৰাণৰ পথাৰ সেউজীয়া হয়। সেউজীয়াবোৰ সোণালী হয়। পথাৰৰ সোণালী ফচলৰ অধিকাৰী হয় কেৱল কৃষক। কবিয়ে আশা কৰে এনেদৰে ভাঙি

যাৰ ধনীৰ অহংকাৰ; অৱসান ঘটিব পূজিপতি শোষকৰ নিৰ্যাতন। এই সকলো সৃষ্টিৰে সম্ভাৱনাপূৰ্ণ পথাৰক কবিয়ে নমস্কাৰ জনাইছে। তথাপি কবিৰ মনতো আছে দ্বিধা; আছে সংশয়। আশাবোৰ ভাগি যাৰ খোজে; সপোন হেৰাই যাব খোজে — প্ৰশ্ন হয় মনত ‘আমাৰ আত্মাৰ গানে পাৰিব নে/জগাই তুলিব/হে পৃথিৱী, বাসৱদত্তা তোমাৰ সন্তান।

ৰাম গগৰৈ কবিতাৰ তৃতীয়টো বিশেষত্ব হ’ল নিগূঢ় নিবিড় জীৱনবোধ। ৰাম গগৰৈ কবিতা মানেইতো গভীৰ জীৱনবোধৰ উপলব্ধি। জীৱনৰ প্ৰতি গভীৰ আস্থা, জীৱনৰ প্ৰতি অকুণ্ঠ ভালপোৱাৰে উদ্বেলিত তেওঁৰ সমগ্ৰ কবিতা। বিষাদময়তা ৰাম গগৰৈ কবিতাৰ অন্য এক বৈশিষ্ট্য। মাটি আৰু মানুহক গভীৰভাৱে ভাল পায় বাবেই ৰাম গগৰৈ কবিতাত উপলব্ধি কৰা যায় গভীৰ জীৱনবোধ। জীৱনবোধৰ পৰা উদ্ভূত-দুখ যন্ত্ৰণাবোৰে সেমেকাই তোলে কবিৰ হৃদয়। জীৱনযন্ত্ৰণা ৰাম গগৰৈ অনেক কবিতাতে অনুভৱ কৰিব পাৰি। যন্ত্ৰণাই যেন জীৱনৰ চৰম সত্য। কবিৰ ভাষাত —

যন্ত্ৰণা : এতিয়া যন্ত্ৰণাই যে জীৱন।

জীৱনৰ অন্য নাম যন্ত্ৰণা।

মোৰ কলিজাত, তোমাৰ কামিহাড়ত

মোৰ নিৰল বন্ধু আৰু সকলো সহকৰ্মীৰ

বুকুত, তেজত, ধমনীত যন্ত্ৰণা।

ফুলৰ পাপৰিত, শিশুৰ হাঁহিত যন্ত্ৰণা।

এই যন্ত্ৰণাৰ বাবেই কবিয়ে যেন নীৰৱে নীৰৱে কান্দে। নিজৰ বাবেই নিজেই কান্দে কবিয়ে। কিয় কান্দে কবিয়ে সেইকথা কোনেও নাজানে যদি, প্ৰয়োজন নাই জনাৰ। কবিয়ে অন্ততঃ নিজেতো জানে কিয়নো কান্দে তেওঁ —

মোৰ দৰে ইমান নীৰৱে কোনে কান্দে

কিয় কান্দে আৰু

সেই কথা কোনেও নাজানে যদি

নেলাগে জানিব .....

কবিৰ দুখ — ফুল তুলিবলৈ গৈ কবিয়ে পায়-যন্ত্ৰণাকে। ফুল তোলো বুলি মেলি দিলো হাত/ফুলৰ পাহিত তেজ/হাতত তুলি ললো এমুঠি মাটি/মাটি নে জুই? জীৱন যেন কবিৰ হৈ পৰিছে ৰক্তাক্ত। এনে যন্ত্ৰণাদৰ্শ জীৱন এটাৰ মাজত কবিয়ে অনেক সময়ত আৰ্তনাদ কৰি উঠে।

সুগভীৰ ইতিহাস চেতনা ৰাম গগৰৈ কবিতাৰ পঞ্চমটো বিশেষত্ব। তেওঁৰ অনেক কবিতাতে এই চেতনাবোধৰ দ্যোতনা আছে। ‘মই পৃথিৱীৰ কবি’ নামৰ কবিতাটো ইয়াৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। ৰাম গগৰৈ মহৎ সৃষ্টিৰ অন্যতম এই কবিতাটোত প্ৰতীকী ব্যঞ্জনা আছে। কবি মানুহৰ প্ৰকৃত বিবেকৰ প্ৰতীক। সূৰ্যক ইয়াত চিৰন্তন শক্তিৰ প্ৰতীক ৰূপে দেখুওৱা হৈছে। কবিয়ে নিজকে ‘মানুহৰ কবি’ ‘পৃথিৱীৰ অমৰ সন্তান’ ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে কবিতাটোত।

‘মই পৃথিৱীৰ কবি

মই পৃথিৱীৰ প্ৰিয়তমা কবি, অভিযাত্ৰী

মই আহি আছো অক্লান্ত অবিৰাম

শেষ ক’ত, যাত্ৰাৰ শেষ নাই।

শেষ নাই মোৰ জীৱনৰ জিঞ্জাসাৰ’।

সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ নিষ্পেষিতজনৰ, সৰ্বহাৰাৰ দল ৰ হৈ অস্তৰ ব্যথিত কৰাৰ লগে লগে কবিয়ে নিজৰ দেশৰ প্ৰতিও সমানে প্ৰেম-শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছে। মাটি, মানুহ, স্বদেশৰ প্ৰতি গভীৰ অনুৰাগৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে কবিৰ সুন্দৰৰ চেতনা। কোনো কোনোৱে ৰাম গগৰৈ কবিতাত বিপ্লৱ-বিদ্ৰোহৰ সুৰৰ বাহিৰে অন্য একো নাই বুলি কৰা বিষোদগাৰৰ প্ৰত্যুত্তৰত ক’ব পাৰি যে তেওঁৰ অনেক কবিতাতে সৌন্দৰ্য আৰু ঐশ্বৰ্যৰ চেতনাৰ উমান পোৱা যায়। এয়া ৰাম গগৰৈ কবিতাৰ মন কৰিবলগীয়া অন্যতম এক বিশেষত্ব। ‘সুন্দৰ তুমি ৰূপ লোৱা’ কবিতাত ইয়াৰ প্ৰকাশ লক্ষণীয় —

সুন্দৰ, তুমি ৰূপ লোৱা মোৰ কবিতাত
ফুল পাহিত, শিশুৰ হাঁহিত
মৌ মাখিৰ গুঞ্জনত
সমগ্ৰ ৰাতি বৰষুণ দিয়াৰ পাছত
নিৰ্মেঘ উষাৰ হেঙুলী আভাত
যিদৰে প্ৰকাশিত হোৱা তুমি
সুন্দৰ, তুমি ৰূপ লোৱা মোৰ কবিতাত।

কবিৰ সৌন্দৰ্য পিয়াসী মনৰ পৰিচয়জ্ঞাপক ভালেমান কবিতা আছে। কবিৰ সৌন্দৰ্যপিপাসু মনে প্ৰত্যক্ষ কৰে
শাৰদী ৰাতি কেঁচা হালধীয়া ৰং এটি জোন/আকাশত ওলমি আছে। বৰষুণৰ বাবেও যেন কবিৰ আকুল প্ৰাৰ্থনা —

‘মোৰ হৃদয় ভাৱৰ ডাৱৰ হৈ
বৰষুণ আহিব কেতিয়া’

ইয়াত প্ৰতীকী ব্যঞ্জনাত আছে। চিত্ৰ কল্পৰ যথাযথ প্ৰয়োগে ৰাম গগৈৰ কবিতাৰ মাজলৈ আনি দিছে অনিৰ্বচনীয়া
এক সৌন্দৰ্য। ‘কোমল গান্ধাৰ’ কবিতা সংকলনৰ অন্তৰ্গত কবিতাসমূহত এনে চিত্ৰ কল্পৰ প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া। যথা

‘পাহাৰৰ বুকুত মুখ লুকুৱাই
শুই থকা
বতাহজাক
কেতিয়া যে সাৰ পালে
গছৰ আগৰ কুঁহিপাতবোৰে
কাৰ সপোন দেখিলে,
কিজানিবা বসন্ত আকৌ আহিল।

মাকৰ বুকুৰ মাজত আলফুলে শুই থকা কেঁচুৱাটোকে কবিয়ে বতাহৰ চিত্ৰকল্প ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰাত অতি উপাদেয় হৈ
পৰিছে। সেইদৰে অলংকাৰৰো সুপ্ৰয়োগ ৰাম গগৈৰ কবিতাত লক্ষ্য কৰা যায়। তলত কেইটামান নিদৰ্শন দাঙি ধৰা হ’ল

- (১) হে পৃথিৱী
আশা মোৰ বসন্তৰ কুঁহিপাত
সমীৰণে কঢ়িয়াই অনা গুণ গুণ সুবাস।

(হে পৃথিৱী অন্তৰতমা)

ইয়াত, আশাক ‘বসন্তৰ কুঁহিপাত’ আৰু ‘সমীৰণে কঢ়িয়াই অনা গুণ গুণ সুবাস’ বুলি কোৱা হৈছে। অৰ্থাৎ প্ৰৱল
সাদৃশ্যৰ ভিত্তিত উপমেয় ‘আশা’ক ‘বসন্তৰ কুঁহিপাত’ আৰু ‘গুণ গুণ সুবাস’ বুলি (উপমান) কোৱাত উৎপ্ৰেক্ষা অলংকাৰ
হৈছে।

- (২) দুপৰৰ ৰ’দ
এতিয়া ওলমি পৰিছে আকাশত
দুপৰৰ ৰ’দ জ্বলি আছে মোৰ বুকুত।

দুপৰৰ ৰ’দে পুৰি নিয়াৰ দৰে, কষ্ট দিয়াৰ দৰে শোষণ-দালালহঁতৰ নিষ্পেষণৰ বলি হোৱা দলিত মানুহৰ জ্বালা-
যন্ত্ৰণাইও কবিক দুঃখ দিছে; কষ্ট দিছে। উপমাৰ সুন্দৰ আৰু যথাযথ প্ৰয়োগে কবিতাংশলৈ আনি দিছে এক অনিৰ্বচনীয়া
সৌন্দৰ্য।

অলংকাৰৰ লগতে অনেক কবিতাত ছন্দৰ হিল্লোল অনুভৱ কৰা যায়; যিয়ে ৰাম গগৈৰ কবিতাক কৰি তুলিছে সুখপাঠ্য। জীৱনৰ গভীৰ উপলব্ধিক কবিয়ে ছন্দিল গতিৰে যথাযথ অলংকাৰ প্ৰয়োগেৰে আৰু বেছি আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছে। এই সকলোবোৰে ‘ৰাম গগৈ কেৱল বিপ্লৱী কবি’ বুলি উত্থাপিত ওজৰ আপত্তিবোৰত তীব্ৰ আঘাত হানিব। ‘ফুল তোলা বুলি মেলি দিলো হাত/ফুলৰ পাহিত তেজ/হাতত তুলি ললো এমুঠি মাটি/মাটিনে জুই, ইমান তাপ। ছন্দ-অলংকাৰৰ প্ৰয়োগৰ কথাটো এৰিলোৱেই যেনিবা, এই কবিতাংশ পঢ়ি যিকোনো পাঠকেই উপলব্ধি কৰিব ৰাম গগৈৰ কবিতাৰ অনিৰ্বচনীয়াতা; মাদকতা।

ৰাম গগৈৰ ‘নদী’ এক উৎকৃষ্ট কবিতা।

অসমীয়া সাহিত্যত নদীক বিষয় বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰি ভালেমান কবিতা ইতিমধ্যে ৰচিত হৈছে। নদী কবিতা ৰাজ্যতে নহয়, আমাৰ সমাজ, সভ্যতা, মানুহ সকলোৰে সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত। নদীৰ বুকুতে, নদীক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই আমাৰ সভ্যতাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। সিন্ধু নদীৰ সভ্যতা, নীল নদীৰ সভ্যতা আদিৰ কথা প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখ কৰিব পাৰি। মানুহৰ জীৱন যাত্ৰাতো নদীৰ অপৰিসীম প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। এনেবোৰ কাৰণতে সম্ভৱতঃ ৰাম গগৈয়ে নদীক কবিতাৰ বিষয়বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল। ইতিমধ্যে নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘ইয়াত নদী আছিল’ কবিতাই পাঠকৰ মনত গভীৰ সাঁচ বহুৱাবলৈ সক্ষম হৈছে। বৰ্তমানৰ অৱক্ষয়েই নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘ইয়াত নদী আছিল’ কবিতাৰ প্ৰধান বিষয়। নৱকান্ত বৰুৱাৰ এই কবিতা দুটি প্ৰতীকবাদী কবিতা। নদীক কবিয়ে মৰুভূমিৰ সৈতে তুলনা কৰিছে। পৃথিৱীত আগতে বহুবাৰ ধ্বংস সংঘটিত হৈছিল; সেই ধ্বংসৰ পাছত নতুনৰ সৃষ্টিও হৈছিল। কিন্তু বৰ্তমানৰ ধ্বংসৰ পাছত কোনো নতুন সৃষ্টিৰ সম্ভাৱনা নাই। গোপন ব্যাধিৰ দৰে এই মৰুভূমিয়ে লাহে লাহে আধুনিক জীৱনক গ্ৰাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।

ৰাম গগৈৰ ‘নদী’ যৌৱন উচ্ছ্বাসিত মত্ত মাতংগৰ দৰে মতলীয়া চিৰদিন। নৱকান্ত বৰুৱাৰ নদী সৃষ্টি আৰু ধ্বংসৰ প্ৰতীক। ৰাম গগৈৰ ‘নদী’ বিবিধা শক্তি-সামৰ্থ্যৰ প্ৰতীক। সুগভীৰ আবেগ তথা প্ৰেমৰ প্ৰতীক। বাৰিষা ফেনে-ফোটোকাৰে বাঢ়ি অহা নৈখনক কবিয়ে প্ৰাণৰ প্ৰাচুৰ্যময়তাৰ সৈতে ৰিজাইছে। বাৰিষাৰ স্ফীত নদীখনক আবেগ-অনুভূতিৰে উপচি পৰা উচ্ছ্বাসিত যৌৱন বুলি কল্পনা কৰিছে কবিয়ে। ‘নদী শব্দময় শিল্পৰ চোতাল।’ নদীৰ বুকুতে সভ্যতাৰ দীপ্ত অহমিকা ফুলাৰ দৰে কবিৰ সুখ-দুখ-শৈশৱ-যৌৱন-জীৱন সকলোবোৰ নদীৰ সৈতেই সংপৃক্ত। যৌৱন উচ্ছ্বাসিত নদী হেমন্তৰ নীৰৱ দিনত হৈ পৰে শীৰ্ণ, কাঙাল। হেমন্তৰ সেই শীৰ্ণ নদীক কবিয়ে তুলনা কৰিছে ‘আপোন দুখত মগ্ন কোনো এক অভিমানিনী নায়িকাৰ সৈতে। কবিয়ে ভাল পায় নদীৰ এই ৰূপো। বাৰিষাৰ ফেনে-ফোটোকাৰে ভৰা নদীখনক যিদৰে কবিয়ে ভাল পায় একেদৰেই ভাল পায় হেমন্তৰ শীৰ্ণ নৈখনক। হেমন্তৰ এই শীৰ্ণকায় ৰূপক কবিয়ে এইবাৰ তুলনা কৰিছে এগৰাকী মৰমলগা অকুমাৰী ছোৱালীৰ লগত। নৈৰ সকলো ৰূপেই কবিৰ প্ৰিয়। কিয়নো নদীয়ে কবিৰ অতিকৈ প্ৰিয়। জীৱনৰ সৈতে যেন একত্ৰিত হৈ আছে নদী।

বাৰিষাৰ স্ফীত নৈখন শীত কালত হৈ পৰে শান্ত-সমাহিত। বাৰিষাৰ স্ফীত বক্ষ হৈ পৰে শান্ত। যেনিবা অনেক পৰিশ্ৰমৰ অন্তত শান্ত ক্লান্ত হৈ পৰে নৈখন। শীতৰ কুঁৱলী ফালি নিশা উদ্ভাসিত হয় জোনটি। জোনটিয়ে যেন শীতল নৈখনত নাচিহে থাকে। আকাশৰ তৰাবোৰেও আকাশখনক লৈ আহে নদীৰ বুকুত নাচি বাগি ফুৰিবলৈ। কবিৰ যে কি মনোৰম কল্পনা। গধূলি অৰণ্যখনো শুই পৰি নিমাওমাও হয়। একেদৰেই বাৰিষাৰ অন্তত নদীখন শীতল হৈ পৰে হেমন্তৰ আগমনত; শীতত আৰু বেছি শীৰ্ণ হৈ পৰে নদীখন। অথচ এইখন নদীৰে আছে অনেক স্বপ্ন; অনেক আশা-প্ৰত্যাশা। অনেক সভ্যতাৰ দীপ্ত ইতিহাস। শীতৰ নদীখনক কবিয়ে বাস্তৱ জীৱনৰ কিছুমান চিত্ৰ আনি ৰিজাইছে। উদাহৰণ স্বৰূপে বিৰহিণী কোনো গাভৰুৱে নিজৰ বিৰহ বেদনাৰ উপশম কৰিবলৈ নীৰৱে থাকিবলৈ বিচাৰে। তেতিয়া তেওঁ নীৰৱতা বিচাৰি কাষত কলসী লৈ নদীৰ বুকুলৈ ঢাপলি মেলে। কলহ লৈ পানী নিবলৈ অহাটো গ্ৰাম্য নাৰীৰ এক অবিচ্ছেদ্য কৰ্ম। বিৰহত কাঁতা হৈ ঘৰতে মন মাৰি থাকিলেও আনৰ চকুত ধৰা পৰাৰ ভয়। সেয়েহে মনৰ এই বিষাদময় অৱস্থাত নিজক সম্পূৰ্ণৰূপে পাবলৈ তেওঁ ঢাপলি মেলে নদীৰ বুকুলৈ। কিয়নো কলহ লৈ নৈৰঘাটলৈ আহিলে সন্দেহ কৰিবলৈকো স্থল নাই। কবিয়ে নদীখনক তুলনা কৰিছে এনে বাস্তৱিক চিত্ৰ কিছুমানৰ সৈতে।

ইঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ যাতায়ত ব্যৱস্থাতো নদীয়ে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। নদীয়ে গোপনে ৰাখিছে অনেকজনৰ আবেগ-অনুভূতি, সুখ-দুখ, হৰ্ষ-বিষাদকো। নদী যেন সদায়ে অনন্ত যৌৱনা। কিয়নো নদীয়ে ধৰি ৰাখে স্মৃতি, মান-অভিমান, অনেক স্বপ্ন। সেই সকলোবোৰকে কবি ৰাম গগৈয়ে নদীৰ উপকূলত ভিৰ কৰা যাত্ৰী বুলি অভিহিত কৰিছে।

অফুৰন্ত প্ৰাণৰ প্ৰতীক নদী। নদীয়ে যেন ওভোতাই দিয়ে হেৰাই যোৱা যৌৱন। সেয়েহে কবিয়ে বিচাৰে নদীৰ পাৰতে বহি প্ৰিয়জনৰ সৈতে আলাপ কৰিবলৈ; কবিয়ে মোলান পৰি আহিব ধৰা জীৱনক পাহৰি নদীৰ পাৰতে জীৱনক নতুনকৈ চাবলৈ বিচাৰে। এটা আশাৰ বাণী—; আশাবাদী মনটো পুনৰ জীপাল হৈ উঠে নদীক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই। নদীয়ে দিয়ে কবিক অসীম প্ৰেৰণা— নদীয়ে শিকায় মানুহক ভাল পাবলৈ; পৃথিৱীক ভাল পাবলৈ। অন্তৰাত্মা পৃথিৱী — অনুপমা পৃথিৱীক ভাল পোৱাৰ প্ৰেৰণা লাভ কৰা নদীক কবিয়ে আহ্বান জনাইছে — কবিয়ে যেন চিৰদিন লাভ কৰে নদীৰ দৰেই দুৰ্বাৰ গতি — কবিয়ে নদীৰ বুকুতে পাবলৈ বিচাৰে জীৱনৰ মধুময় গান। নৈ শুকাই যোৱাৰ দৰে মানুহৰ জীৱনো কেতিয়াবা তৰংগহীন হ'ব পাৰে। কিন্তু শীতৰ শীৰ্ণ নদী বাৰিষা আকৌ স্ফীত হোৱাৰ দৰে, পূৰ্ণ যৌৱনা হোৱাৰ দৰেই কবিয়ে আশা কৰে মানুহৰ জীৱনো ভৰি পৰিব পাৰে, জীৱন প্ৰেমময় হ'ব পাৰে।

কাব্যগুণ বিবৰ্জিত বুলি কোনো কোনোৱে তোলা ওজৰ আপত্তিবোৰ নস্যৎ কৰিছে ৰাম গগৈৰ 'নদী' কবিতাই; পথৰো এটি উৎকৃষ্ট কবিতা। ৰাম গগৈৰ কবিতা কেৱল বিপ্লৱী সত্ৰাৰ বাবেই শ্ৰেষ্ঠ নহয়, কাব্যিক গুণৰ ফালৰ পৰাও ৰাম গগৈৰ কবিতা চহকী। ছন্দ, অলংকাৰৰ সুপ্ৰয়োগ, ৰসৰ অপূৰ্ব সমাহাৰ — এই আটাইবোৰকে ৰাম গগৈৰ কবিতাত পোৱা যায়। ৰাম গগৈৰ কবিতাত আছে পৃথিৱীৰ প্ৰতি প্ৰেম; মাটি আৰু মানুহৰ প্ৰতি গভীৰ ভালপোৱা, জীৱনৰ সৈতে সংঘাত শিহৰণৰ চিত্ৰ। এই আটাইবোৰে ৰাম গগৈক প্ৰগতিবাদী কবি হিচাপে অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰোজ্জ্বল কৰি ৰাখিছে।

*****

- লেখিকা : নলবাৰী মহেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত মুৰব্বী অধ্যাপিকা তথা গৱেষক-সাহিত্যিক।

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ 'দ্রৌপদী'ৰ এক বিশ্লেষণাত্মক পৰ্যালোচনা

ড° ৰঘুনাথ কাগয়ুং

মহাকাব্য মহাভাৰতৰ এক বিশিষ্ট নাৰী চৰিত্ৰ হ'ল দ্রৌপদী। দ্রৌপদী অভিজাত নাৰী, অভিজাত ব্যক্তিৰ পত্নী আৰু অভিজাত বংশৰ বোৱাৰী। অথচ, মহাকাব্যখনৰ মহাকাব্যিক বহুসময় নাৰীসকলৰ শাৰীত দ্রৌপদীৰ নাম! বোধকৰোঁ সেয়ে এই চৰিত্ৰটোক লৈ কাব্য সৃষ্টিৰ অন্ত নাই। দ্রৌপদীক লৈ কবিসকলৰ দৃষ্টি ভংগীও ভিন্নঃ কিছুমানৰ দৃষ্টিত দ্রৌপদী এক আদৰ্শ নাৰীৰ প্ৰতীক, কিছুমানৰ দৃষ্টিত আদৰ্শ পত্নীৰ প্ৰতীক আৰু আন কিছুমান কবিৰ দৃষ্টিত দ্রৌপদী এক আদৰ্শ প্ৰেমিকাৰ প্ৰতীক। দ্রৌপদীক লৈ সৃষ্টিৰ অন্ত নাই, দৃষ্টিৰ বিৰাম নাই আৰু ভাৱনাৰ যতি নাই। যথার্থ ক'ব পৰা যায়- দ্রৌপদী সদৰ্থক এক অনুপম কাব্য সৃষ্টিৰ অমল উৎস।

প্ৰসিদ্ধ কবি নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ জনপ্ৰিয় কবিতাসমূহৰ ভিতৰত 'দ্রৌপদী'ও অন্যতম। কবিতাটো জনপ্ৰিয়তাৰ শাৰীত থ'লেই নহ'ব, কাব্য-কলাৰ দিশেৰেও উন্নত মানবিশিষ্ট। কবিতাটোত কবিয়ে দ্রৌপদীৰ আপোন মনৰ কথা আৰু ভাৱনা জগতৰ ৰূপ প্ৰকাশ কৰিছে দ্রৌপদীৰ আত্ম-বিবৃতৰ মাজেদি।

ছিগমুণ্ড ফ্ৰয়েড (Sigmund Freud)ৰ মনোবৈজ্ঞানিক প্ৰভাৱ 'দ্রৌপদী' কবিতাটোৰ বিশেষভাৱে মন কৰিবলগীয়া দিশ। ফ্ৰয়েডীয় মনঃস্ত্ৰ মতে মানুহৰ মন তিনিটা স্তৰ (পৰ্যায় বা অৱস্থান বুলিও ক'ব পৰা যায়)ত থাকে অচেতন (unconscious), অৰচেতন (sub-conscious) আৰু সচেতন (conscious)। সচেতন স্তৰক চেতন বা পূৰ্ণচেতন আৰু অৰচেতন স্তৰক অৰ্ধচেতন বুলিও ক'ব পৰা যায়। ক্ৰিয়া-কলাপ, কথা-কাণ্ড চেতন স্তৰত মনৰ দ্বাৰা সম্পূৰ্ণ পৰিচালিত হয়; কিন্তু অৰচেতন স্তৰত মনৰ দ্বাৰা সম্পূৰ্ণ পৰিচালিত নহয়। ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে এই স্তৰত ক্ৰিয়া-কলাপ, কথা-কাণ্ড মনে একোৱেই গম নাপায়। যি স্তৰত ক্ৰিয়া-কলাপ, কথা-কাণ্ডৰ বিষয়ে মনে একোৱেই গম নাপাই এই স্তৰকে মনৰ অচেতন স্তৰ বোলে। এই স্তৰেই মনৰ অজ্ঞান আৰু অন্ধকাৰৰ স্তৰ।

ফ্ৰয়েডীয় মনঃস্ত্ৰৰ এটা উল্লেখযোগ্য দিশ হ'ল যৌন মনঃস্ত্ৰ। যৌন মনঃস্ত্ৰ মূলতঃ দেহজ-সন্তোগৰ লগত জড়িত। দৈহিক সুখ-সন্তোগেই যৌন মনঃস্ত্ৰৰ ঘাই বিশেষত্ব। যৌন মনঃস্ত্ৰৰ মতে সকলো মানৱীয় আকাংক্ষাই বাস্তৱিকতে পূৰ্ণতাপ্ৰাপ্তি নঘটে; কিন্তু মানুহৰ অজ্ঞাতে-অলক্ষিতে চেতন মনৰ আকাংক্ষাবোৰ অৰচেতন মনত থিতাপি লয়। মানুহৰ অজ্ঞাতে-অলক্ষিতে থিতাপি লোৱা আকাংক্ষাবোৰ মাজে মাজে মানুহৰ মনত উক্ দিয়ে; এই উক্ দিয়া অৱস্থিতিয়েই লাহে লাহে চেতন মনত তীব্ৰ ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰিব বিচাৰে অভিপ্ৰায়ৰ ৰূপত। এই অভিপ্ৰায় মূলতঃ যৌন সন্তোগ, যৌনাকাংক্ষা, যৌন ক্ষুধা আৰু যৌন সুখেৰে মানসিক অৱস্থান। অৰচেতন মনৰ জগতত বহু দিন টোপনি গৈ থকা এই যৌন ক্ষুধাই সময়ে সময়ে চেতন মনত সাৰ পায়; আৰু অভিপ্ৰায় পূৰণৰ আকাংক্ষা কৰে। এয়াই ফ্ৰয়েডীয় যৌন মনঃস্ত্ৰৰ সাৰবস্তু।

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ জনপ্ৰিয় আৰু শ্ৰেষ্ঠ কবিতাসমূহৰ অন্যতম ‘দ্রৌপদী’ নামৰ কবিতাটোত ফ্ৰয়েডৰ যৌন মনঃস্বপ্নৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। দ্রৌপদীৰ মনৰ ভিতৰত গুৰু-গুৰু থকা কথাবোৰ - যিবোৰ কথা সাধাৰণতে মানুহৰ দৃষ্টিত ধৰা নপৰে - তেনেকুৱা কথাবোৰ বৰদলৈয়ে কবিতাটোত দ্রৌপদীৰ আত্ম-ভাষণৰ ৰূপত প্ৰকাশ কৰিব বিচাৰিছে। সদৰ্থক ক’ব পৰা যায়- পঞ্চপাণ্ডৱৰ পত্নী দ্রৌপদীৰ ভাৱনা জগতৰ কল্পিত ৰূপৰ প্ৰকাশেই ‘দ্রৌপদী’ কবিতাৰ বিষয়বস্তু। দ্রৌপদীয়ে ভাবে - তেওঁ বাৰু আন নাৰীতকৈ ব্যতিক্ৰমেনিকি? কল্পনাৰ ভাৱসাগৰত ডুব গৈ, ভাৱনাৰ অস্তিত্ব সীমাত উপস্থিত হৈ দ্রৌপদীয়ে নিঃসংকোচে অনুভৱ কৰিছে - আন নাৰীতকৈ তেওঁ কোনো কাৰণতে পৃথক নহয়। প্ৰকৃতিগত আন নাৰীৰ দৰেই তেওঁও তেজ-মণ্ডহৰ নাৰী। নাৰী মাত্ৰেই বাসনাৰ অধীন। যৌন বাসনাই নাৰীক সৰ্বদা অতৃপ্ত কৰি ৰাখে; কামনাৰ তৃষাৰ জুইত নাৰী দেই পুৰি মৰে। কিছু নাৰীয়ে বাসনাৰ প্ৰকাশ-পথ বিচাৰি পায় আৰু কিছুৱে প্ৰকাশ-পথ বিচাৰি নাপাই সুপ্তাৱস্থাতে ৰাখি থ’ব বিচাৰে। যিসকলে সুপ্তাৱস্থাতে ৰাখি থ’ব বিচাৰে তেওঁলোকেই কোনোবা মুহূৰ্তত বেছি দক্ষ হয় কামনাৰ জুইত। এয়াই সত্য, এয়াই চিৰ শাস্ত। এই চিৰ শাস্ত সত্যৰ পৰা কোনো নাৰী ব্যতিক্ৰম নহয়। দ্রৌপদীও। সেয়ে নাৰী বিচিত্ৰ আৰু বৰ্ণিত। প্ৰবৃত্তিগত এই বিশেষত্বৰ বাবেই নাৰী বহুসময় প্ৰাণী। দ্রৌপদীয়ে নিজকে আন নাৰীতকৈ ব্যতিক্ৰম বুলি ভাবিও পিছমুহূৰ্ততে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছে যে - আন নাৰীতকৈ তেওঁ মুঠেই ব্যতিক্ৰম নহয়।

‘মই ব্যতিক্ৰম ?

নহয়, নহয়।

মই যে মই যে মাথো

চিৰন্তন নাৰী

যুগমীয়া বহুসময়ৰে ভৰা

বিচিত্ৰ বৰ্ণালীৰ এক সহজ প্ৰকাশ’

আন নাৰীৰ প্ৰবৃত্তিগত উপাদানেৰে দ্রৌপদীৰ মনো বিচিত্ৰ, বৰ্ণিত আৰু বহুসময়। সৃষ্টিৰ আদিতমা নাৰীৰ দৰেই তেওঁৰো বাসনা জাগে। ইয়াত নতুনত্ব বুলিবলৈ একো নাই। এই যে তেওঁৰ বাসনা জাগে, কল্পনাৰ মায়াজাল তৰে, অতৃপ্ত তৃষণৰ সপোন দেখে - ইয়াৰ বাবে জানো দ্রৌপদী দোষী ?

‘মোৰ বাসনাত কোনো নতুনত্ব নাই

আদিতমা নাৰীৰ মনৰ ৰং আৰু সুৰভিয়ে

মনৰ মজিয়াত মোৰ আঙ্গনা আঁকে

মোৰ দোষ ক’ত ? ?’

দ্রৌপদী মুঠেই দোষী নহয়; অন্ততঃ তেওঁৰ স্বীকাৰোক্তিৰ পৰা এই কথাৰ উমান ল’ব পৰা যায়। তেওঁৰ ‘সত্যৰ সহজ স্বীকাৰোক্তি’ত তাৰেই আভাস পোৱা যায়। দ্রৌপদীও নাৰীৰ পুৰাতন বাসনাৰে আক্ৰান্ত। কিন্তু বাসনাৰ এই অৱস্থানে তেওঁক মাজে মাজে বিবুধিত পেলায়। তেওঁ ভাবে - বাসনা জগা জানো উচিত? ‘মোৰ বাসনাত কোনো নতুনত্ব নাই’ বুলি ‘সত্যৰ সহজ স্বীকাৰোক্তি’ দিয়াৰ পিছতো দ্রৌপদীৰ সন্মুখত ওলমি থাকে উচিত - অনুচিতৰ এক বিৰাট প্ৰশ্নবোধক চিহ্ন।

পাৰ হৈ যোৱা জীৱনৰ ৰং - বিৰঙৰ পৃষ্ঠাবোৰ এটা এটাকৈ লুটিয়াই যাওঁতে তেওঁ দেখা পালে এটা ধূলি-ধূসৰিত উৰালি যোৱা পৃষ্ঠা; সেই পৃষ্ঠাত তেওঁ দেখে যে - আচলতে তেওঁ তেওঁৰ জীৱনটোক নিজৰ মতে উপভোগ কৰি অহা নাই; আনৰ সন্তুষ্টি, সুখ আৰু আনন্দৰ বাবেহে তেওঁ নিজৰ জীৱনটো যাপন কৰি আহিছে। নাৰী মাত্ৰেই সপোন থাকে। সপোনে জীৱনটোক মহীয়ান কৰে। কিন্তু যাৰ জীৱন আনৰ বাবে উৎসৰ্গিত, আনৰ ভালপোৱা - বেয়া পোৱাৰ দ্বাৰা পৰিচালিত, আনৰ প্ৰয়োজন - অপ্ৰয়োজনৰ বাবে অৰ্পিত - তেওঁৰ বাবে সপোন আৰু জীৱনৰ ধাৰণা আৰু মূল্যইবা ক’ত? তেওঁৰ বাবে জীৱনৰ সাৰ্থকতা বুলি জানো কিবা এটা আছে? সত্যতা-নাৰীৰ দোহাই দি পিতৃ-আজ্ঞা মতে মধ্যম

পাণ্ডৱ অৰ্জুনক গ্ৰহণ কৰিলে স্বামীৰ ৰূপত। পিতাকে সেই সময়ত এবাৰো ভাবি নাচালে দ্ৰৌপদীৰ কথা - কিজানিবা দ্ৰৌপদীয়ে মনে মনে এই ৰূপত ভাবি থৈছে কাৰোবাক! যন্ত্ৰৰ দৰে পিতৃ-আজ্ঞা পালন কৰিলে দ্ৰৌপদীয়ে। তাতোকৈয়ো ডাঙৰ কথা - কুন্তিৰ ইচ্ছা পূৰণ কৰিবলৈ গৈ অৰ্জুনসহ পাঁচোজন ভাতৃক গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া হ'ল স্বামীৰূপে। এজনৰ ঠাইত পাঁচজনৰ শয্যাশায়ী - ইয়াতকৈ কি দুখৰ কথা থাকিব পাৰে দ্ৰৌপদীৰ? যাৰ জীৱন আনৰ ইচ্ছাৰ অধীন - তেওঁ 'সত্যৰ সহজ স্বীকাৰ' বা সত্যক সহজভাবে গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে আন কি কৰিব পাৰে?

‘মই মাথো কৰি গলো
সত্যৰ সহজ স্বীকাৰ
যিবোৰ স্বীকাৰ ভগ্নামিৰ মুখাৰ তলত
সৰ্বদায় গুপ্ত হৈ থাকে
হাঁহি উঠে, আৱৰণৰ আঁৰত
আমি সকলো উলংগ।’

দ্ৰৌপদীৰ হাঁহি উঠিছে এই কাৰণেই যে - পাঁচোজনক দেহদান কৰিলেও পাঁচোজনকে মনদান কৰিছে বুলি সমাজে ভাবি লোৱা কথাটোতহে। দেহ স্থূল; সেয়ে দেহদান বাস্তৱসাপেক্ষ। মন স্থূলাতীত। বন্ধনৰ পৰিধিৰ বাহিৰত মনৰ অৱস্থিতি। পিতৃৰ বাক্য, কুন্তিৰ বাক্য - এইবোৰ একোটা মুখাৰ আঁৰৰ ভদ্ৰোচিত ভগ্নামি। পাঁচজন 'দেহজ-স্বামী'ৰ ধাৰণা বাস্তৱসম্মত যদিও পাঁচজন 'মনৰ-স্বামী'ৰ ধাৰণা অবাস্তৱ। অথচ, দ্ৰৌপদীৰ ক্ষেত্ৰত এই অসম্ভৱো সম্ভৱ হৈছে বুলি ধৰি লৈছে সমাজে - পিতৃয়ে - কুন্তিয়ে। দ্ৰৌপদীৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছা, ৰুচি-অভিৰুচি, ভালপোৱা-বেয়াপোৱা - পৰম্পৰাগত অভিজাত সমাজৰ দৃষ্টিত এইবোৰ গৌণ বিষয়; মুখ্য বিষয় তেওঁলোকৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছাহে। তেওঁলোকে নাজানে- মনৰ উত্তাপ আৰু শৰীৰৰ উত্তাপৰ মাজৰ পাৰ্থক্য। এগৰাকী নাৰীৰ শৰীৰৰ উত্তাপ পূৰণৰ বাবে পাঁচজন পুৰুষ-শৰীৰৰ প্ৰয়োজন আছেনে? সদৰ্থত নাই। যুক্তিৰ খাতিৰত আছে বুলি ধাৰণা কৰি ল'লেও এগৰাকী নাৰীৰ মনৰ উত্তাপ পূৰণৰ বাবে পাঁচজন পুৰুষ-মনৰ প্ৰয়োজন আছেনে? পাঁচজনৰ কি - এজন পুৰুষৰো মনৰ প্ৰয়োজনবোধ নকৰিব পাৰে। তেনেস্বলত পাঁচজন পুৰুষৰ মনৰ প্ৰয়োজনেইবা ক'ত?

কিন্তু 'ভগ্নামিৰ মুখাৰ তলত সৰ্বদায় গুপ্ত হৈ থকা' পৰম্পৰাৰ দৃষ্টিত ইয়েই সত্য আৰু বাস্তৱ হৈ আছে। কাৰণ, এই পৰম্পৰাৰ আঁৰত যে আছে পিতৃ-ভক্তি, মাতৃ-ভক্তি আৰু পতি-ভক্তিৰ মুখা।

'দ্ৰৌপদী' কবিতাটো গভীৰভাবে বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে - মহাকাব্য শূদ্ৰকৰ মহাকাব্য 'মুছকটিকম্'ৰ বসন্তসেনা আৰু 'দ্ৰৌপদী' চৰিত্ৰটো কিছু দিশত সাদৃশ্যযুক্ত। একাৰ্থত, দ্ৰৌপদী আৰু বসন্তসেনাৰ মাজত বিশেষ পাৰ্থক্য নাই; বসন্তসেনাই আনৰ কামনা পূৰণার্থে নিজৰ শৰীৰটো আগবঢ়াই দিয়ে। বিচৰাজনে যি ৰূপে শৰীৰটো বিচাৰে বসন্তসেনাই সেই ৰূপেই শৰীৰটো দিবলৈ বাধ্য। ইয়াত বসন্তসেনাৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছা বুলি একো নাথাকে। আনকি বসন্তসেনাৰ নিজৰ মনৰ উত্তাপ বুলিও ইয়াত একো কথাটো নাথাকেই শৰীৰৰ উত্তাপো নাথাকে। দ্ৰৌপদীৰ বেলিকাও একেই। পঞ্চ-ভাতৃয়ে যেতিয়াই বিচাৰে তেতিয়াই দ্ৰৌপদীয়ে শৰীৰটো আগবঢ়াই দিবলৈ বাধ্য। কেতিয়াবা জ্যেষ্ঠ পাণ্ডৱক, কেতিয়াবা কনিষ্ঠ পাণ্ডৱক। দ্ৰৌপদীৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছা ইয়াত গৌণ হৈ পৰে। পঞ্চ-ভাতৃৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছাহে ইয়াত মূল কথা। দ্ৰৌপদী আৰু বসন্তসেনাৰ মাজত ক্ষীণ পাৰ্থক্য এটাই আছে - শৰীৰ-দানৰ বিনিময়ত বসন্তসেনাই অৰ্থকৰী বিচাৰে; দ্ৰৌপদীয়ে যেনিবা নিবিচাৰে। অৱশ্যে এইক্ষেত্ৰতো ক'ব পৰা যায়- ইতিমধ্যেই পঞ্চ-ভাতৃয়ে দ্ৰৌপদীক দি থৈছে পত্নীৰ স্বীকৃতিৰে (সামাজিক বান্ধোন) অৰ্থনৈতিক নিৰাপত্তা। দ্ৰৌপদীৰ সামাজিক অৱস্থান অতি মৰ্যাদাপূৰ্ণ আৰু বহুত নাৰীতকৈ বহু ওপৰত। আন নাৰীৰ দৃষ্টিত তেঁৱেই শ্ৰেষ্ঠা, ঐশ্বৰ্যমণ্ডিতা। কাৰণ, ভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ পাঁচজনকৈ শ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ তেওঁৰ স্বামী। মাজে মাজে ভাবি দ্ৰৌপদীৰ গৰ্ব অনুভৱ হয় - তেঁৱেই 'সবাতোকৈ ঐশ্বৰ্যমণ্ডিতা।' কিন্তু তাৰ পিছমুহূৰ্ততে নিজকে নিজে বিদ্ৰপৰ হাঁহি মাৰে এই ভাবি যে পঞ্চ-স্বামীয়ে তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজনতহে দ্ৰৌপদীক বিচাৰে; দ্ৰৌপদীৰ প্ৰয়োজনত?

আৰু এটা কথা। যি বা যিখিনি পালে দ্ৰৌপদীৰ মনৰ ক্ষুধা নিবাৰণ হ'ব পাৰে সেইটো বা সেইখিনি পঞ্চপাণ্ডৱৰ

নাথাকিবওটো পাৰে। কবিতাটোত আছে- ‘প্ৰাণৰ পাত্ৰ জানো কেতিয়াবা ভৰে’। এয়া দ্ৰৌপদীৰ হৃদয়ৰ হাঁহাকাৰ আৰু মৰ্মবেদনাৰ কৰুণতম প্ৰকাশ। তথাপি তেওঁ অভিনয় কৰি যায় সৰ্বসুলক্ষণ-সৰ্বগুণসম্পন্ন পঞ্চ-স্বামীৰ প্ৰাপ্তিত। সকলো পোৱাৰ আনন্দত নিজকে ঐশ্বৰ্যমণ্ডিতা বুলি ভবাৰ পিছমুহূৰ্ততে অৱচেতন মনৰ একোণত গোপন বাসনাই, অতৃপ্ত ক্ষুধাই ধূৰ্ত খেলুৱৈৰ দৰে বিদূপৰ হাঁহি মাৰে। এজনী নৱবিবাহিতা কইনাই আইনাৰ সন্মুখত থিয় হৈ নিজৰ কুৎসিত ৰূপটো দেখাৰ পিছত কিবা এটাৰ অপূৰ্ণতাৰ দক্ষ হোৱাৰ দৰে নিজৰ সন্মুখত নিজে থিয় হয় দ্ৰৌপদীয়ে নিজৰ অসুখী ৰূপটো নিজে ধৰা পেলায়; নিজৰ অসুখৰ কাৰণটোৰ কথা ভাবিলেই তেওঁৰ হৃদয়খন হাঁহাকাৰ কৰি উঠে কিবা এটাৰ অভাৱত, কিবা এটা পাবৰ বাবে, কাৰোবাৰ সান্নিধ্যৰ বাবে - যাৰ উমাল সান্নিধ্যই ভৰাই তুলিব পাৰে দ্ৰৌপদীৰ অপূৰ্ণ হৃদয়-পাত্ৰ; কবিতাটোত আছে-

‘প্ৰাণৰ পাত্ৰ জানো কেতিয়াবা ভৰে?
 যেতিয়া নিজকে ভাবো
 সবাতোকৈ ঐশ্বৰ্যমণ্ডিতা বুলি
 সকলো পাইছো বুলি গৰ্বিত ভংগীত
 স্ফীত হৈ উঠো
 সেইটো ক্ষণতে মনৰ কোণত
 অৱচেতনাই হাঁহে বিদূপৰ হাঁহি
 ধূৰ্ত এক খেলুৱৈৰ দৰে।
 চেতনাৰে দৃঢ় হৈ থিয় হৈ থাকো মই
 মোৰ ভৰিৰ তলত থকা দুপতা মাটিতে
 আশ্বৰ্য তথাপি
 মোৰ ছায়া যায় আগবাঢ়ি দুহাত প্ৰসাৰি।’

প্ৰাপ্তি আৰু সম্ভৱিত্বৰ অহংকাৰত ওফন্দি উঠা দ্ৰৌপদীৰ বুকু ফুটি চেপেটা হৈ পৰে সেই সময়ত - যি সময়ত তেওঁৰ অতৃপ্ত বাসনাই সাৰ পাই ‘দুহাত প্ৰসাৰিত’ কৰে সূৰ্যপুত্ৰ মহাৰথী কৰ্ণক বিচাৰি। কৰ্ণৰ উপস্থিতি কল্পনা কৰি চমকি উঠে দ্ৰৌপদীৰ হৃদয়-তন্ত্ৰী। ধীৰ-স্থিৰ-মনীষাৰ ধৰ্ম যুধিষ্ঠিৰ, শালবৃক্ষসম বাহুবলী ভীম, শৌৰ্য-বীৰ্য-সৌন্দৰ্যৰ আকৰ তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুন, সৌম্য-শান্ত-নম্ৰতাৰ প্ৰতীক নকুল-সহদেৱৰ দৰে পাঁচখনি উজ্জ্বল ‘আলেখ্য’ থকাৰ পিছতো দ্ৰৌপদীৰ অস্থিৰ মনত ঘনে ঘনে দোলা দি থাকে মহাৰথী কৰ্ণৰ ছবিৰে। আৰু তেতিয়াই খেলি মেলি হৈ পৰে দ্ৰৌপদীৰ মন; ব্যাকুল হৈ পৰে কৰ্ণক অকলশৰে নিঃসংগভাবে পাবৰ বাবে -

‘নহ’লেনো ধীৰ স্থিৰ মনীষাৰ ধৰ্ম যুধিষ্ঠিৰ
 শাল বৃক্ষ সম যেন দ্বিতীয় পাণ্ডৱ
 শৌৰ্য বীৰ্য সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতীক অৰ্জুন
 সৌম্য শান্ত নম্ৰ বীৰ চতুৰ্থ আৰু
 পঞ্চম পাণ্ডৱৰ
 পাঁচখনি উজ্জ্বল আলেখ্য
 থাকোতেও মনৰ পটত
 আৰু এক ছবি আহি
 দোলে কিয় ঘনে ঘনে
 কোনোটি ক্ষণত?
 বিচাৰো কৰ্ণক কিয়?’

পঞ্চপাণ্ডৱক স্বামী হিচাপে পাই দ্ৰৌপদীৰ আকৰ্ষণ অমৃততৰে পূৰ্ণ হৈছিল বুলি দ্ৰৌপদীয়ে ভাবি লৈছিল; তৎসত্ত্বেও তেওঁৰ মনত ঘনে ঘনে কৰ্ণক পাবৰ বাবে তৃষ্ণা জাগিছিল। ইয়াৰ পৰাই অনুমান কৰিব পাৰি যে - দ্ৰৌপদী সচৰাচৰ ভবাৰ দৰে 'ব্যতিক্ৰম' নাৰী নহয় - আন নাৰীৰ দৰেই তেজ-মঙহৰ নাৰী। সকলো নাৰীৰ কোমল হৃদয়ৰ একোণত আজীৱন অনুৰণিত হৈ থাকে যৌৱনৰ প্ৰথম প্ৰেমৰ অনুভূতিয়ে; নাৰীৰ অৱচেতন মনত যৌৱনৰ প্ৰথম প্ৰেমৰ অনুভূতিয়ে বহু দিন সুপ্ত হৈ থাকিলেও কোনোবা এটা মুহূৰ্তত হঠাৎ সাৰ পাই উঠে; আৰু তেতিয়াই নাৰী-মনত আউল লাগে। দ্ৰৌপদীৰো যৌৱনৰ প্ৰথম অতিথি আছিল মহাৰথী কৰ্ণ। সেয়ে কৰ্ণৰ কথা ভাবিলেই দ্ৰৌপদীৰ মন উদ্বাউল হয়; সুস্থিৰ বক্ষ কঁপি উঠে অস্থিৰ হৈ-

‘বিচাৰো কৰ্ণক কিয় ? কিয় এই তৃষা জাগে
আকৰ্ষণ ভৰি মোৰ থাকোতে অমৃত ?
এয়া যে মায়াৰ খেল
দেহী আমি তথাপি কৰো যে বাস
দেহৰ উৰ্দ্ধত
এয়া এক অনুভৱ বিশেষ স্তৰৰ
এয়া এক মানসিক উপলব্ধি গভীৰ মনৰ
সৌন্দৰ্যই বিভিন্ন স্তৰৰ, কঁপায় সুস্থিৰ বক্ষ
প্ৰতি সৰসৰ’

নাৰী সৌন্দৰ্যৰ উপাসক; নাৰী মাত্ৰেই আজীৱন সন্ধান কৰে সৌন্দৰ্যৰ। যুগ যুগ ধৰি সৌন্দৰ্যৰ উপাসনা কৰি আহিছে নাৰীয়ে- ‘নাৰী মই যুগে যুগে সেই সৌন্দৰ্যৰ অক্লান্ত পিয়াসী’। শাৰীৰিক আকৰ্ষণত সৌন্দৰ্য নাথাকে; সৌন্দৰ্য লুকাই থাকে বোধ, মেধা, বীৰত্ব, পাণ্ডিত্য, ব্যক্তিত্ব আৰু সুস্থ মনৰ বৰ্ণময় প্ৰকাশত-

‘সৌন্দৰ্য নহয় মাথো অপৰূপ অৱয়ৱ
ভংগী আৰু সুললিত স্বৰ,
সৌন্দৰ্য লুকাই থাকে বোধ, মেধা
বীৰত্ব, পাণ্ডিত্য, ব্যক্তিত্ব আৰু
সুঠাম মনৰ কত প্ৰকাশত।’

পত্নী-সূত্ৰে দ্ৰৌপদীৰ দেহজ সম্পৰ্ক যিহেতু পঞ্চপাণ্ডৱৰ স’তে আছেই, সেয়ে দেহাতীতভাবে হ’লেও কৰ্ণৰ স’তে দ্ৰৌপদীয়ে সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিব বিচাৰে। দ্ৰৌপদীয়ে অনুভৱ কৰিছে যে দেহজ প্ৰেমতকৈ দেহাতীত প্ৰেমত অধিক মাদকতা আছে, আনন্দ আছে, সৌন্দৰ্য আছে। দ্ৰৌপদীয়ে ভাবে- কৰ্ণৰ অশৰীৰী সৌন্দৰ্যৰ ওচৰত পঞ্চপাণ্ডৱৰ শৰীৰী সৌন্দৰ্য তেনেই নিস্প্ৰভ। আনকি, পঞ্চপাণ্ডৱৰ সৌন্দৰ্য-গৰিমা তেওঁলোকে পৈত্ৰিক-সূত্ৰেহে লাভ কৰা; ইয়াত তেওঁলোকৰ গৌৰৱ বা আনন্দ লভিবৰ একো নাই। কিন্তু কৰ্ণৰ সৌন্দৰ্য-গৰিমা তেওঁৰ স্ব-অৰ্জিত। স্ব-অৰ্জিত সৌন্দৰ্য কঠোৰ শ্ৰম আৰু সাধনাৰ অন্ততহে মিলে; সেয়ে ইয়াত আনন্দ আছে, মাদকতা আছে, কৃতিত্ব আৰু গৌৰৱ আছে। পঞ্চপাণ্ডৱে যাত্ৰাৰম্ভ কৰিছিল পূৰ্ণতাৰ পৰা; কিন্তু কৰ্ণই যাত্ৰাৰম্ভ কৰিছিল শূন্যতাৰ পৰা। কঠোৰ পৰিশ্ৰম, অধ্যৱসায়, অনুশীলন আৰু কৃচ্ছ সাধনাৰে লাভ কৰা কৰ্ণৰ গৰিমাতে সেয়ে লুকাই আছে অপৰিসীম সৌন্দৰ্য। দ্ৰৌপদীৰ দৃষ্টিত সেয়ে পঞ্চপাণ্ডৱতকৈ কৰ্ণ হাজাৰ গুণে শ্ৰেষ্ঠ, হাজাৰ গুণে মহান।

সকলো নাৰীয়েই সন্তান পিয়াসী। নাৰী মাত্ৰেই মাতৃ হ’বলৈ হাবিয়াহ কৰে, আকাংক্ষা কৰে সন্তানৰ অধিকাৰী হোৱাৰ। এয়া সকলো নাৰীৰে সপোন। পূৰ নহয় মানে সকলো নাৰীয়েই গোপনে আজীৱন কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে এই সপোন। সন্তানৰ মুখ দেখিলেহে পৃথিৱীৰ প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়ে নিজৰ নাৰী-জীৱন সাৰ্থক হোৱা যেন ভাবে। দ্ৰৌপদীও ইয়াৰ

ব্যতিক্রম নহয়। দ্রৌপদীয়েও মাতৃ হোৱাৰ, সন্তানৰ অধিকাৰী হোৱাৰ সপোন দেখি আহিছে বহু দিন ধৰি। সেয়ে ‘মৰমৰ জীৱনৰ সৰু বননিখনত’ ‘প্ৰতিটো ৰঙৰে’ এপাহ এপাহ ফুল ফুলাৰ আকাংক্ষা কৰিছে দ্রৌপদীয়ে; ই ‘মাতৃৰ সঞ্চয় তৃষণ ললনাৰ মায়া’ৰ বাদে আন একো নহয় -

‘মাতৃৰ সঞ্চয় তৃষণ
ললনাৰ মায়া থাকে
অচিনাকী ৰূপ লৈ হৃদয় মাজত
ঃ প্ৰতিটো ৰঙৰে, প্ৰতিপাহ ফুল
যদি থাকিলেহেঁতেন মোৰ
মৰমৰ জীৱনৰ
সৰু এই বননিখনত।।’

সামগ্ৰিক বিচাৰত ক’ব পৰা যায় যে ‘দ্রৌপদী’ কবিতাটো নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ সদৰ্থক এক সাৰ্থক সৃষ্টি। ‘দ্রৌপদী’ কবিতাটো পৰিচিত বিষয়বস্তুৰে অপৰিচিত নিৰ্মাণ। বৰদলৈৰ অপৰম্পৰাগত কাব্যিক বীক্ষা কবিতাটোৰ আটাইতকৈ মনকৰিবলগীয়া দিশ। এফালে ফ্ৰয়েডীয় যৌন মনঃস্কৃত্ত্বৰ প্ৰভাৱ আৰু আনফালে নাৰীৰ সন্তান লাভৰ চিৰন্তন বাসনা - এনে ভাবৰ চমৎকাৰ প্ৰকাশেই কবিতাটোৰ সাৰ্থকতাৰ আধাৰ। এগৰাকী নাৰীৰ মনোজগতত উদয় হ’ব পৰা বহুতো অন্ধকাৰ দিশ নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈয়ে ‘দ্রৌপদী’ কবিতাটোৰ মাজেৰে সাৰ্থক ভাবে উপস্থাপন কৰিছে। নাৰীৰ মনোজগতৰ অস্থিৰ আৰু অন্ধকাৰ ৰূপৰ প্ৰকাশে কবিতাটো কৰি তুলিছে অধিক চিত্ৰকৰ্ষক। এই দিশবিলাক নিৰ্মলপ্ৰভাই অতি চাতুৰ্যপূৰ্ণভাৱে প্ৰকাশ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কাব্যগুণ অক্ষত ৰাখিও এনেবিলাক দিশৰ চমৎকাৰ উপস্থাপন নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈৰ বাহিৰে অন্য কবিয়ে কৰাটো অসম্ভৱপ্ৰায়।

*****

- লেখক : মুৰব্বী আৰু সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয় তথা চৰাইদেউ জিলা সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক।

মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ : প্ৰসংগ আত্মপীড়নবাদ আৰু নৰখাদকবাদ

শৈলেনজিৎ শৰ্মা

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক অধিক জনপ্ৰিয় কৰি তোলাত মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। কাহিনীৰ বিচিত্ৰতা আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ চৰিত্ৰৰ সমাহাৰেৰে তেওঁ অসমীয়া উপন্যাসক নতুন মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। চুটিগল্পৰে মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ সাহিত্যিক জীৱন আৰম্ভ হ’লেও প্ৰকৃত অৰ্থত ঔপন্যাসিক হিচাপেহে তেওঁ অধিক পৰিচিত আৰু উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰতহে তেওঁ প্ৰশংসনীয়ভাৱে বিপুল সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। উল্লেখ্য যে অসামান্য প্ৰতিভাসম্পন্ন মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে ২০০১ চনত ‘মামৰে ধৰা তৰোৱাল’ শীৰ্ষক উপন্যাসৰ বাবে ভাৰতীয় সৰ্বোচ্চ সাহিত্য বঁটা ‘জ্ঞানপীঠ বঁটা’ৰে সন্মানিত হৈছিল। ইয়াৰ পূৰ্বে একেখন উপন্যাসৰ বাবে ১৯৮২ চনত সাহিত্য অকাডেমি বঁটা লাভ কৰিছিল। বিৰল কৃতিত্বৰ অধিকাৰী মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে ২০০৮ চনৰ ৩ ডিচেম্বৰত সমগ্ৰ এছিয়া মহাদেশৰ ভিতৰতে ইউৰোপীয় সৰ্বোচ্চ সাহিত্য বঁটা ‘প্ৰিন্স ক্ল’জ’ (Prince Claus) লাভ কৰি অসম তথা ভাৰতলৈ গৌৰৱ কঢ়িয়াই আনিছে। ক’বলৈ গ’লে মামণি ৰয়ছম গোস্বামী আধুনিক বিশ্বৰে এগৰাকী শক্তিশালী মহিলা ঔপন্যাসিক।

লক্ষপ্ৰতিষ্ঠ ঔপন্যাসিক, জ্ঞানপীঠ বঁটা বিজয়িনী মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসত নাৰী ভাবনাৰ স্বাক্ষৰ স্পষ্ট। তেওঁৰ প্ৰতিখন উপন্যাসতেই লাঞ্ছিতা, প্ৰতাৰিতা, শোষিতা নাৰীৰ মৰ্মবেদনা, দুখ-কাৰুণ্য, জৈৱিক কামনা-বাসনাৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰা হৈছে। ‘মামৰে ধৰা তৰোৱাল’, ‘দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা’, ‘অহিৰণ’, ‘চেনাবৰ সোঁত’, ‘নীলকণ্ঠী ব্ৰজ’ আদি উপন্যাসত ধৰ্মীয় আৰু সামাজিক নিয়ম-কানুনৰ বলি হৈ জীয়াই থকাৰ তাড়নাত হাহাকাৰ কৰি থকা মানুহৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিছে। একেই চিত্ৰ তেওঁৰ ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’, ‘ভিক্ষাৰ পাত্ৰ ভাঙি’, ‘দাশৰথিৰ খোজ’ আদি উপন্যাসতো বিৰাজমান। স্থান-কালৰ পৰিধি নেওচি একেই নাৰীৰ যন্ত্ৰণা, ক্ষোভ আৰু হতাশাৰ ছবি ফুটি উঠিছে। আলোচ্য উপন্যাস ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ (২০০১) ৰ কাহিনীভাগৰ সময় ১৯৩০ চন আৰু স্থান অসমৰ জনপ্ৰিয় শক্তিপীঠ কামাখ্যা। কামাখ্যাৰ দাঁতিকাষৰত বসবাস কৰা এটা পৰিয়ালৰ বিবাহিতা কিন্তু স্বামী পৰিত্যক্তা এগৰাকী নাৰীৰ শোকাকুল কাহিনী উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে ফুটি উঠিছে।

পুৰুষশাসিত সমাজত নাৰী ভোগৰ সামগ্ৰী। নাৰীক জৈৱিক ক্ষুধা নিবাৰণৰ অস্ত্ৰ হিচাপে সমাজত পুৰুষে গণ্য কৰে। এই ধাৰণাৰে মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসৰ মূল বক্তব্য বিষয় গঠিত হৈছে। ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ৰ নায়িকা পদ্মাপ্ৰিয়াৰ বিবাহৰ পাছতেই স্বামী ভূৱনেশ্বৰে তাইৰ পিতৃগৃহত এৰি থৈ আহিছে তাইৰ পিঠিত থকা ধৰলৰ দাগটোৰ বাবে। ভূৱনেশ্বৰৰ দৃষ্টিত তাই অস্পৃশ্য, সমাজ পৰিত্যক্তা; কাৰণ তাইৰ পিঠিৰ সেই ধৰলৰ দাগটো এটা বগা দাগ নহয়। ভূৱনেশ্বৰৰ মতে তাইৰ কুষ্ঠ হৈছে আৰু সি এজনী কুষ্ঠৰোগীৰ লগত সংসাৰ কৰিবলৈ অপাৰগ। সদ্যবিবাহিতা পদ্মাপ্ৰিয়াই ব্ৰাহ্মণ পিতৃ অঘোৰ দেৱ ভাগৱতী আৰু মাতৃৰ মাজতেই জীৱন-যাপন কৰিবলৈ ধৰিলে যদিও এটা বন্ধ কুষ্ঠৰীৰ

অন্ধকাৰৰ মাজত তাই থাকি ভাল পোৱা হ'ল। ধৰলৰ বগা দাগটোৰ প্ৰতি আক্ৰোশ ভাব জাগি উঠিল।

“সেই মসৃণ ঠাইখিনি? কেতিয়াবা কেতিয়াবা তাই নখেৰে আঁচুৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে..... তেজ বিৰিঙি উঠে।
ৰঙা তেজ।”

পদ্মাপ্ৰিয়াৰ এই মানসিক স্থিতিটোলৈ চাই তাইক Masochism বা আত্মপীড়নবাদৰ চিকাৰ বুলিব পাৰি। বিখ্যাত আমেৰিকান নাৰীবাদী সাংবাদিক আৰু সক্ৰিয় সমাজকৰ্মী গ্লোৰিয়া ষ্টেইনেমে ‘Doing Sixty and Seventy’ গ্ৰন্থত কৈছে যে “Woman have two choices : Either She’s a faminist or a masochist.” তেওঁৰ মতে নাৰী হয় নাৰীবাদী নহ’লে আত্মপীড়নবাদী, অৰ্থাৎ হয় সমাজে দিয়া আঘাতৰ বাবে প্ৰতিবাদমুখৰ অন্যথা সমাজৰ আঘাতেৰে জৰ্জৰিত। আত্মপীড়নবাদ মানসিক অস্থিৰতাৰ এনে এটা স্তৰ য’ত ব্যক্তিয়ে নিজৰ অতৃপ্ত বাসনাক নিজক অত্যাচাৰ কৰি বা পীড়া দি প্ৰশমিত কৰিব বিচাৰে। তেওঁ তেওঁৰ অতৃপ্ততাৰ বাবে নিজৰ মানসিক বা দৈহিক অৱস্থিতিক দায়ী কৰে আৰু সেই অৱস্থিতিত জ্ঞাতে বা অজ্ঞাতে নিজক আঘাত কৰে। বিবাহৰ পাছত নাৰীৰ স্বভাৱজাত কামনা-বাসনাৰ এখন সুখৰ সংসাৰ পাতি জীয়াই থাকিব বিচাৰে। কিবা কাৰণত এই ইচ্ছা অপূৰ্ণ হৈ ৰ’লে, সেই নাৰীয়ে পদ্মাপ্ৰিয়াৰ দৰে মানসিক অস্থিৰতাত ভোগে আৰু বহু সময়ত যি কাৰণত ইচ্ছা অপূৰ্ণ হয়, সেই কাৰণত আঘাত কৰি মনৰ অতৃপ্ততাক দমন কৰে। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ ধৰলৰ দাগটো স্বামীৰ সৈতে হোৱা বিচ্ছেদৰ মূল কাৰণ আৰু সেয়ে তাই দাগটোক আঁচুৰি নিজকে শান্ত কৰিবলৈ ধৰে।

“আনদিনাৰ দৰে তাই পিঠিখন পিহিবলৈ ধৰিলে- তাৰ পাছত আঁকুৰিবলৈ ধৰিলে। ..... তাৰ পাছত যন্ত্ৰণাত ছটফটাই তাই বিছনাত পৰি থাকিল।”

Stefan Boldisor এ তেওঁৰ গ্ৰন্থ ‘Human Psychology’ ত কৈছে “Masochism is a condition of perverted pain.” এক বিকৃত যন্ত্ৰণাৰ স্থিতিয়েই আত্মপীড়নবাদ। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ ক্ষেত্ৰত এই যন্ত্ৰণাই আত্মপীড়নবাদৰ নাম লৈছে। এফালে তাই বগা দাগৰ পৰা ৰঙা তেজ বাহিৰ কৰি দিছে আৰু আনফালে বলিৰ ৰঙা ৰং দেখি চিৎকাৰ কৰি উঠিছে। সেয়ে তাই মেখেলা উজোৱা পথেৰে ক’লা শিলবোৰ বলি নোহোৱা ম’হৰ মূৰৰ দৰে দেখে। অকল সেয়াই নহয়, পুৰুষবাদী সমাজখনত তাইৰ অৱহেলিত সন্তাই বাৰে বাৰে চিৎকাৰ কৰি উঠিছে। তাইৰ যৌৱনপুষ্ট গাভৰু দেহ, যাৰ পৰা মাহ-হালধিৰ গোক্ৰ আঁতৰ হোৱা নাই, সেই দেহ নিজৰ মানুহজনৰ বাহুৰ মাজত থাকিব লাগিছিল, তাৰ সলনি তাই লাহে লাহে অস্পৃশ্যতাৰ গণ্ডীৰ মাজলৈ সোমাই গৈছে। এনে অৱস্থাত তাইৰ গাভৰু দেহ হৈ পৰিছে কাঠৰ তক্তাপোচৰ অৱয়ব এটা। ইয়ে অঘোৰ ভাগৱতীৰ লগতে তাইৰ মাতৃকো সমানে মৰ্মস্ৰুদ আঘাত দিছে। সেয়ে সমাজৰ বহুজনৰ উপস্থিতিত মাতৃয়ে আক্ষেপেৰে তাইৰ ব্লাউজটো খুলিবলৈ দি কৈছে-

“চালিহাত ৰং চাবলৈ আহিছ! মোৰ আপীটোৰ ধৰল কুষ্ঠ হৈছে বুলি ভাবিছ নহয়..... সেই দেখি কুকুৰহাতে এৰি থৈ গৈছে- চালিহাত, চালিহাত, চা, চা নিজৰ চকুৰে চা।”

পদ্মাপ্ৰিয়াৰ অন্তৰত নিনাদিত হৈ থকা দুখ-ক্ষোভে আত্মপীড়নবাদ (Masochism) ৰ ৰূপ লোৱাৰ সমানে সি পিতৃ-মাতৃৰ অন্তৰতো আঘাত দিছে। বহু সময়ত আত্মপীড়নবাদ সামাজিক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ এটা লক্ষণ হৈ পৰে আৰু পদ্মাপ্ৰিয়াৰ পৰিয়ালৰ ক্ষেত্ৰতো সেয়াই হৈ পৰিছে। ধৰলৰ বগা দাগটো আৰু তাৰ পৰা নিগৰি ওলোৱা তেজ সময় সাপেক্ষে উপন্যাসখনত প্ৰতীকাত্মক ৰূপত ধৰা দিছে। বলি কটা ম’হৰ তেজ আৰু সমান্তৰালভাৱে ম’হৰ ছটফটনিক পদ্মাপ্ৰিয়াৰ যন্ত্ৰণাৰ প্ৰতীক ৰূপত দেখুওৱা হৈছে। আনকি অঘোৰ ভাগৱতীয়ে জোঁৱায়েকক দিয়া গোমেদৰ আঙঠিৰ ৰঙটোও ৰঙা। প্ৰাসংগিকভাৱে পদ্মাপ্ৰিয়াই বগাৰ সন্ধানত আছে। তাই বগা গুটিমালী ফুল বিচাৰি ভূৱনেশ্বৰ পাহাৰ ভ্ৰমি ফুৰিছে। সেয়াই নহয়, আন প্ৰসংগতো বগা ৰঙৰ উল্লেখৰে উপন্যাসিকে বগা আৰু ৰঙাৰ মাজত তফাৎ সৃষ্টি কৰিব খুজিছে। আনফালে বলিৰ ৰঙা তেজ। যথা - “খিৰিকীখন খুলি তাই দেখিলে গ্ৰামসেৱিকা তিনিজনী মন্দিৰৰ ওপৰলৈ উঠি গৈছে। সিহঁতে বগা কাপোৰ পিন্ধিছে। ধক্ ধক্ কৈ বগা কাপোৰ। তিনিটা থলপদ্মহে যেন দেৱী মন্দিৰৰ ওপৰলৈ আগুৱাই গৈছে।” এই ৰঙা আৰু বগাৰ সন্ধিক্ষণত পদ্মাপ্ৰিয়াৰ চৰিত্ৰটো ৰূপায়িত হৈছে।

মামণি ৰয়ছমৰ নাৰী চৰিত্ৰবোৰ পুৰুষৰ হাতত বা পুৰুষপ্ৰধান সমাজৰ হাতত নিৰ্যাতিত। সমাজে বান্ধি দিয়া নীতি-নিয়মৰ মাজত তেওঁলোকৰ জীৱন পৰিচালিত হয়। খাদ্য গ্ৰহণৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সমাজত খোজ দিয়ালৈ সকলোলৈকে পুৰুষৰ ছত্ৰছায়াত থাকিব লগা হয়। পৰিস্থিতিয়ে কেতিয়াবা এনে পৰ্যায় পায়গৈ যে নাৰী উপন্যাসখনত খাদ্য আৰু পুৰুষ খাদকৰ ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হয়। University of Pennsylvaniaৰ নৃতত্ত্ব বিজ্ঞানৰ অধ্যাপক Peggy Reeves Sandy এ কৈছে যে Ritual Cannibalism (ৰীতিগত নৰখাদকবাদ)ৰ অত্যাধুনিক অৰ্থ হ'ল সমাজৰ সামাজিক আৰু মনোবৈজ্ঞানিক স্তৰবোৰক নিয়ন্ত্ৰণ বা সংযত কৰি, ৰখা, সমাজৰ ক্ষমতাৰ ভাৰসাম্য সমান কৰি ৰখা। তেওঁ কৈছে- “Cannibalism is about power and control.” তেওঁৰ মতে, Cannibalism is never just about eating but is primarily a medium for nongustatory messages — messages having to do with the maintenance, regeneration, and, in some cases, the foundation of the cultural order”^৭ মামণি ৰয়ছমৰ উপন্যাসত খাদ্যৰ লগত এই জৈৱিক সংঘাত প্ৰায় প্ৰতিখন উপন্যাসতে স্পষ্ট। তেওঁৰ ধাৰণাত খাদ্য গ্ৰহণৰ লগত ক্ষমতা আহৰণৰ এক সুসম্পৰ্ক আছে। ক্ষমতাৱানে খাদ্য গ্ৰহণৰ দ্বাৰা তেওঁলোকৰ ক্ষমতাক তুলি ধৰে আৰু দুৰ্বলীবোৰে অনাহাৰে থাকি বা এৰেহা খাই নিজৰ দুৰ্বলতাৰ চিনাকি দিয়ে। এই প্ৰেক্ষাপটতেই শাসন আৰু শোষণৰ মাজৰ দৃশ্যপট তৈয়াৰী হয়। দুৰ্বলীৰ অনাহাৰে থকাৰ বা সাধাৰণ খাদ্য গ্ৰহণ কৰা মনটোৱে উৎকৃষ্ট ভোজন কৰিব বিচাৰে, জানোচা শোষণ আৰু শাসনৰ মাজৰ সীমাৰেখাডাল টুটি আহে। ‘দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা’ত বামুণৰ বিধৱা গিৰিবালাই ইচ্ছা আৰু হেঁপাহ তথা সুপ্ত প্ৰতিবাদৰ ভাষাৰে উপন্যাসখনত ঢেঁকীশালৰ কোণৰ মাংসৰ থালিটোৰ ওচৰত থিয় হ'ল। তাৰ পাছত-

“কলপাত আঁতৰাই তাই কাণ্ডজ্ঞান হেৰুৱাই এগৰাহ মাংস মুখলৈ নিলে! বিধৱা হোৱাৰ পিছত সুদীৰ্ঘকাল তাই ‘হবিষীয়া’ ভাত খাই আছিল। সাদ-সোৱাত নোহোৱা সিদ্ধ শাক-পাচলিবোৰ খাই খাই তাই একপ্ৰকাৰ ওকালিয়াব আৰম্ভ কৰিছিল।”

কিন্তু তাইৰ ভোকৰ লালসাৰ এই জুই নুমাৰিলে নাপালে। পুৰুষশাসিত সমাজত তাইক ভোগ কৰিবলৈ দিয়া নহয় বৰং ভোগৰ প্ৰতীক হিচাপেহে গণ্য কৰা হয়। যিটো ভোগৰ প্ৰতীকক পুৰুষ সমাজে প্ৰয়োজন সাপেক্ষে মাত্ৰ নিজৰ কামনা-বাসনাৰ স্বার্থত আঁজুৰি আঁজুৰি নেফানেফ কৰিব পাৰে। আলোচ্য উপন্যাস ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ৰ নায়িকাৰ মন-মগজুতো এই ধাৰণা শিপাই পৰিছে। এইখন উপন্যাসত ritual cannibalism (ৰীতিগত নৰখাদকবাদ) এ এটা উপধাই symbollic cannibalism (প্ৰতীকাত্মক নৰখাদকবাদ) ৰ ৰূপ গ্ৰহণ কৰিছে। নৰখাদকবাদত হিংস্ৰ পশুই দুৰ্বলজনক আক্ৰমণ কৰি খাদ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰে আৰু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে আহাৰ গ্ৰহণ কৰি বাকীখিনি উচ্ছিষ্ট হিচাপে বৰ্জন কৰে। Symbollic cannibalism তো মূল কথা একেটাই। ইয়াত নাৰীক খাদ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয়। উপন্যাসিকে এই আচৰণক সামাজিকৰূপে বৈধৰূপত অৱতাৰণা কৰাই সমাজৰ এক স্বাভাৱিক আচৰণৰূপে চিহ্নিত কৰাইছে। Emma Parker এ সামাজিক প্ৰেক্ষাপটত নৰখাদকবাদৰ উপস্থাপন সম্পৰ্কত কৈছে - “exposes the disturbing foundation of a violent relationship between the sexes that is only thinly camouflaged as civilization.”^৮

‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ৰ দুই কেন্দ্ৰীয় পুৰুষ চৰিত্ৰ ভূৱনেশ্বৰ আৰু শম্ভুদেৱ কেঁচা তেজৰ লগত সম্পৰ্কিত। শম্ভুদেৱ সম্পৰ্কিত উপন্যাসিকে আমাৰ ধাৰণা স্পষ্ট কৰি দিছে এজন বলি কটা মানুহ হিচাপে। বলিদান সম্পৰ্কিত শম্ভুদেৱ ইমানেই অভ্যস্ত যে তেওঁ শাস্ত্ৰজ্ঞানেৰে তেওঁৰ অভ্যস্ততাক প্ৰমাণিত কৰিব পাৰে। যথা -

“বলিৰ বাবে একমাত্ৰ খড়্গই অতি উত্তম অস্ত্ৰ। তৰোৱাল, ধেনু, কৰতৰ দ্বাৰা বলিছেদ মধ্যম, শাস্ত্ৰৰ মতে ক্ষুৰ আৰু ভল্লৰ দ্বাৰা বলিছেদ অধম বলি কোৱা হয়.....। এইবোৰ অস্ত্ৰেৰে বলিছেদ কৰিলে বলিকৰ্তাৰ মৃত্যু ঘটে।”

শম্ভুদেৱৰ এই অভিজ্ঞতা এদিনৰ আৰ্জিত নহয়, বৰং বছৰ জুৰি একেটা কাৰ্য সম্পাদন কৰি অহাৰ ফল আৰু সেয়ে কেঁচা তেজৰ লগত সহজে খেলিব পাৰে আৰু ইয়াতেই সাহিত্যিক নৰখাদকবাদৰ স্বৰূপটো যৎকিঞ্চিৎ লুকাই আছে। পদ্মাপ্ৰিয়াই এইবোৰ দেখি-শুনিয়াই ডাঙৰ হৈছে আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক হোৱাত তাই এই কেঁচা তেজৰ লগত অভ্যস্ত হৈ পৰিছে। শম্ভুদেৱৰ দৃষ্টিত ‘বলি কটাৰ সময়ত বলিশালৰ ওচৰত থিয় হৈ কন্দা ছোৱালীজনী এতিয়া নতুন ছোৱালীলৈ

ৰূপান্তৰিত হৈছে। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ এই পৰিৱৰ্তনৰ অন্তৰালত তাইৰ আত্মোৎসৰ্গও লুকাই আছে। যেতিয়ালৈকে তাই তাইৰ দেহটো একমাত্ৰ নিজৰ দেহ হিচাপে সাঁচি ৰাখিব পাৰিছিল তেতিয়ালৈকে তাই ভীতিগ্ৰস্ত হৈছিল। আৰু যেতিয়া নিজৰ দেহ স্বামী ভূৱনেশ্বৰক অৰ্পণ কৰিছিল আৰু ভূৱনেশ্বৰে গোপ্ৰাসে উপভোগ কৰিছিল তেতিয়া তাই বলিশাললৈ চোঁচোৰাই নিয়া ম'হ আৰু তাইৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য পোৱা নাছিল। কুষ্ঠৰোগৰ অজুহাতত পদ্মাপ্ৰিয়াক ইতিমধ্যে স্বামীয়ে পৰিত্যাগ কৰিছিল। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ ঘনিষ্ঠ বান্ধৱী লাৱণ্যই এই সম্পৰ্কত কৈছে যে ভূৱনেশ্বৰে যদি পদ্মাপ্ৰিয়াৰ সুন্দৰ, কমণীয় দেহটো ভালদৰে দেখিলেহেঁতেন, তেন্তে তাইক এনেদৰে অনাদৰ কৰি আঁতৰত ৰাখিবলৈ তাৰ সাহস নহ'লহেঁতেন। সেয়েহে লাৱণ্যই বাৰে বাৰে তাইৰ দেহটো ভূৱনেশ্বৰক অৰ্পণ কৰিবলৈ অনুৰোধ জনাইছে, অন্যৰ্থত ক'ব পাৰি যে মাংসলোভী ভূৱনেশ্বৰক মাংসৰ পৰিপূৰ্ণ সোৱাদ দিবলৈহে যেন তাই দাবী জনাইছে আৰু ইয়াতেই নৰখাদকবাদৰ ধাৰণাটো স্পষ্ট হৈছে। নাৰী মাত্ৰ পুৰুষৰ ভোগৰ সামগ্ৰী, এই ধাৰণা জন্মাবলৈ মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে এই বিষয়টোৰ অৱতাৰণা কৰিছে।

“.....তোৰ এই টল-মল, কৰি থকা বুকু। অনেক মানুহ কুকুৰনেচীয়া বাঘৰ দৰে। এবাৰ কোনোবাই যদি তোৰ এই মাংসৰ সোৱাদ পায় সি নৰখাদকৰ দৰে হ'বই। তাই জানে নহয় নৰখাদকে চিকাৰীৰ তেজ লগা কানি-কাপোৰ পৰ্যন্ত খাই শেষ কৰি পেলায়। মানুহৰ তেজৰ এনে মাদকতা আছ। মানুহেও মানুহক খাই আটাইতকৈ বেছি ভাল পায়।”

মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ ধাৰণাত উপন্যাসৰ নায়িকাবোৰ সততে ভোগৰ সামগ্ৰীৰূপে ধৰা পৰে। পুৰুষপ্ৰধান সমাজত ৰীতি-নীতিৰ নামত বিধ্বস্ত হৈ পৰা নাৰীক পুৰুষৰ সমানে তাল মিলাব নোৱাৰাকৈয়ে প্ৰস্তুত কৰি তোলা হয়। তেওঁলোকক বোবাৰ দৰে নিষ্ক্ৰিয় কৰি সমাজত চলিব দিয়া হয়। ভাষাৰ অৱলুপ্তি, যোগাযোগৰ মাধ্যম হিচাপে শব্দৰ অপৰ্যাপ্ততা মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ নাৰী চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্য। ‘দেৱীপীঠৰ তেজ’ৰ আৰম্ভণিতে পদ্মাপ্ৰিয়াই অন্ধকাৰ কোঠাৰ খিৰিকীৰে দেখিছে যে তীৰ্থযাত্ৰীৰ দল এটা ওপৰলৈ উঠি গৈছে। দলটোত তিনিগৰাকী বৃদ্ধ, দুগৰাকী বৃদ্ধা, দুটা শিশু। উপন্যাসিকে গোটেই দলটোক হাড়গিলাৰ জাকৰ লগত তুলনা কৰিছে। হাড়গিলা এবিধ মৌন চৰাই, সি কাচিৎহে মাত মাতে। পদ্মাপ্ৰিয়া হাড়গিলাৰ দৰে মৌন, এই মৌনতা অক্ষমতাৰ নামান্তৰ মাথোন। যিটো অজুহাতত তাইক স্বামীয়ে পিতৃগৃহত এৰি থৈ গ'ল, তাৰ প্ৰতিবাদ কৰিব নোৱাৰাটো তাইৰ অক্ষমতাৰ নিদৰ্শন। ইয়াৰ বিপৰীতে তাই বন্ধ কোঠাত নিজক আবদ্ধ কৰি ৰাখি ধৱলৰ দাগটোৰ ওপৰত মনৰ সমস্ত অভিশাপ বৰ্ষণ কৰি আত্মপীড়নবাদ (masochism) ৰ স্বাক্ষৰ দিছে। নাৰীয়ে কেনেদৰে নিজৰ দেহটো মানসিক অত্যাচাৰৰ প্ৰতিবন্ধক হিচাপে প্ৰস্তুত কৰে তাৰ বৰ্ণনা উপন্যাসিকে ভালদৰে দিছে। স্বামী ভূৱনেশ্বৰৰ পৰা প্ৰাপ্ত মানসিক অত্যাচাৰৰ প্ৰতিবন্ধক হিচাপে যেতিয়া পদ্মাপ্ৰিয়াই দেহটোক সযতনে স্বামীৰ হাতত তুলি দিছে আৰু সেয়াই “জোনাক আৰু মাটিৰ চাকিৰ শেঁতা পোহৰত তাইৰ দেহৰ মাংসই সোণ হৈ ভূৱনেশ্বৰৰ চকুত জলক-তবক, জলক-তবক কৰিবলৈ ধৰিলে।”

উপন্যাসিকৰ ধাৰণা পুৰুষতাত্ত্বিক সমাজত নাৰীক পুৰুষে খাদ্যসামগ্ৰী হিচাপে গ্ৰহণ কৰে আৰু তাৰ পাছত আৱৰ্জনা হিচাপে পৰিত্যাগ কৰে। এই পুৰুষে নাৰীক খাদ্য সামগ্ৰী বুলি ভবাৰ পৰিণতিতেই নৰখাদকবাদ (Cannibalism) ৰ জন্ম। নাৰীৰ প্ৰতি পুৰুষৰ ভোগযুক্ত আচৰণ সম্পৰ্কত উপন্যাসখনত কৈছে-

“এই পুৰুষমখাই চোবাই চোবাই হেনো দেহটো কুঁহিয়াৰ সিঁঠাৰ দৰে কৰে .....পিছত হেনো দাঁতত লাগি ধৰা কুঁহিয়াৰৰ আঁহৰ দৰে অৱস্থা হয় নাৰীৰ।”

বান্ধৱী লাৱণ্যৰ পৰিকল্পনামতে পদ্মাপ্ৰিয়া আৰু ভূৱনেশ্বৰৰ মিলন হ'ল সঁচা, কিন্তু সেই মিলনত প্ৰাধান্য পালে শৰীৰে, মনে নহয়। লাৱণ্যইও জানে ভূৱনেশ্বৰে হয়তো পদ্মাপ্ৰিয়াৰ পূৰ্ণাবয়ৱ উলংগ দেহটো ভালদৰে লক্ষ্য কৰা নাই, যাৰ বাবে ধৱলৰ সাধাৰণ দাগটোৰ অজুহাতত পিতৃগৃহত ত্যাগ কৰি থৈ যায়। সেইবাবে লাৱণ্যই কৈছে- “মুখেৰে নহয়। কথা শৰীৰেৰে পাতিবৰ চেষ্টা কৰিবি।” ভূৱনেশ্বৰৰ মাজত নিহিত হৈ থকা ভোগাসক্ত নৰখাদকৰূপী ৰূপটোৰ অনুধাৱন কৰিয়েই হয়তো লাৱণ্যই আগতীয়াকৈ ক'ব পাৰিছিল, সেয়ে পদ্মাপ্ৰিয়াক সকীয়নি দিছিল। ইয়াৰ পাছতেই তাই খাদ্য হিচাপে ভূৱনেশ্বৰৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ কৰিছে আৰু নৰখাদকবাদৰ ধাৰণাটোও ইয়াত প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। সমসাময়িকভাৱে কেইটামান চিত্ৰকল্পই পৰিস্থিতিটোৰ তাৎপৰ্যক অধিক অৰ্থবহ কৰি তুলিছে। ইয়াৰ ভিতৰত ‘ভোজৰ বাবে মৰা পঠাৰ ছাল এখন

কোনোবাই পথৰ মাজত মেলি দিয়া' বা 'ব্ৰহ্মপুত্ৰত গা ধুই অহা বগা বৰণৰ ষোড়শী এজনীৰ এটা স্তনৰ দৰে আকাশৰ চন্দ্ৰ উলংগ হৈ পৰা' অন্যতম।

গোটেই উপন্যাসখনতেই লাৰণ্যই পদ্মাপ্ৰিয়াৰ ভাবনাৰ বাহক হিচাপে কাৰ্য পৰিচালনা কৰিছে। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ অৱচেতন মনত ভূৱনেশ্বৰৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ আছিলেই, মাত্ৰ লাৰণ্যই সেই আকৰ্ষণৰ বাট মুকলি কৰি দিলে। সেইবাবে তাইক প্ৰতাৰণাৰ বলি কৰা মানুহজনক ঘৃণাৰ দৃষ্টিৰে চোৱাৰ সলনি হাত এখন বুকুৰ মাজলৈ নি ঝক্‌ঝকাই কান্দিবলৈ ধৰিলে। এই দৃশ্যই পুৰুষতাত্ত্বিক সমাজত নাৰীৰ দুৰ্বলতাৰ স্বাক্ষৰ আকৌ এবাৰ বহন কৰে। ইয়াৰ পাছত তাই অন্তৰ্বাস খুলি ভূৱনেশ্বৰৰ সন্মুখত নিজক ভোগৰ সামগ্ৰী হিচাপে তুলি দিয়া কাৰ্যও তাইৰ মানসিক জগতত চলি থকা ঘটনাক্ৰমৰ প্ৰতিফলন মাত্ৰ। কিয়নো কিছু আগত তাই এবাৰ শব্দুদেৱক কৈছিল - “দেও মই নিজৰ শৰীৰৰ ৰক্ত দি দেৱীক পূজা কৰিব খোজোঁ”। শব্দুদেৱে অৱশ্যে তাই ব্ৰাহ্মণ বাবে এই কাৰ্যৰ পৰা তাইক আঁতৰত ৰখাৰ যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছে।

পদ্মাপ্ৰিয়াৰ লগত কটোৱা ৰাতিটোৰ পাছৰে পৰা ভূৱনেশ্বৰে প্ৰায়ে অঘোৰ ভাগৱতীৰ ঘৰলৈ অহা হ'ল। কিছুদিন পাছত সি পদ্মাপ্ৰিয়াক গৰ্ভৱতীৰ ৰূপত আৱিষ্কাৰ কৰিলে, কিন্তু উপন্যাসৰ অন্তত ভূৱনেশ্বৰক চমক দি তাই ঘোষণা কৰে তাইৰ গৰ্ভৰ সন্তানটোৰ পিতৃ ভূৱনেশ্বৰ নহয় বৰং শব্দুদেৱহে। দৰাচলতে এয়া এক প্ৰতাৰণাৰ প্ৰতিশোধ। মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসৰ বিষয়ে ড° গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাই কৈছে যে- “বহুতো নাৰীবাদী ঔপন্যাসিকাই নাৰীৰ অৱস্থাৰ উন্নতিৰ বাবে বিপ্লৱৰ প্ৰয়োজন নোদোহাৰিও নাৰীবাদী আদৰ্শৰে মুক্ত নাৰীৰ বা নাৰী স্বাধীনতা আদৰ্শৰে সমাজৰ বান্ধোনৰপৰা ওলাই অহা নাৰীৰ চিত্ৰ অংকন কৰে। মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসত এনে নাৰী চৰিত্ৰ নাই।”^৬ তেওঁৰ উপন্যাসত যদিও প্ৰতিবাদমুখৰ নাৰীৰ সংখ্যা তাকৰ, তথাপি প্ৰতিবাদৰ অন্য প্ৰক্ৰিয়াৰে প্ৰতিক্ৰিয়াশীল নাৰী চৰিত্ৰ আছে। এই উপন্যাসখনত পিতৃত্বৰ দাবী কৰিব খোজা ভূৱনেশ্বৰক পোনছাটেই সন্তানৰ পিতৃৰ চিনাকি অন্য ব্যক্তিৰ জৰিয়তে দি দাবীৰ প্ৰত্যুত্তৰ দিছে।

ঔপন্যাসিকৰ নায়িকাবোৰে নিজৰ দেহটোক লৈ প্ৰায়ে অস্থিৰতাত ভোগে। জীৱ-জন্তুবোৰৰ লগত কেনেদৰে আচৰণ কৰা হয়, কেনেদৰে তাক হত্যা কৰা হয় আৰু মৃতদেহটো কিদৰে উপভোগ্য কৰি তোলা হয় তাৰ লগত মানুহে মানুহৰ লগত কৰা আচৰণৰ কোনো পাৰ্থক্য দেখা নাপায় চাৰিত্ৰবোৰ আন্দোলিত হৈ থাকে। “Goswami's heroines experience a strong sense of unease about the body. She is particularly agitated by the realization that the way animals are treated, killed, and consumed is no different from the way people treat each other.”^৭ এই ধাৰণাটোৱে পদ্মাপ্ৰিয়াক ক্ৰিয়া কৰি থকাৰ নিদৰ্শন স্বৰূপে তাই এটা সপোন দেখিছে। সপোনত বলিশালত সাজু কৰি ৰখা এটা ম'হ। ম'হটোৰ ধৰফৰণিৰ মাজত শব্দুদেৱৰ হাতৰ খড়্গ। সপোনতে তাই গৈ শব্দুদেৱক আক্ৰমণ কৰিলে। শব্দুদেৱৰ বুকুত আঁচোৰ বহুৱাই দিলে। বিখ্যাত মনোবিজ্ঞানী ছিগমণ্ড ফ্ৰয়েডে এনে সপোনৰ মনস্তাত্ত্বিক ব্যাখ্যা আগবঢ়াই কৈছে- “all dreams are the expression of wishes and the great majority of dreams are disguised expression of wishes of desires, repressed but operative and the powerful in the unconscious.”^৮ অৰ্থাৎ সকলো সপোনেই হ'ল আশা-আকাংক্ষাৰ অভিব্যক্তি আৰু সৰহসংখ্যকেই হ'ল অৱচেতন মনত দমিত হৈ থকা কাৰ্যকৰী আৰু শক্তিশালী আশা আৰু বাসনাৰ প্ৰকাশ। পদ্মাপ্ৰিয়াৰ অৱচেতন মনত তাইক গ্ৰাস কৰি থকা সমাজৰ কাৰকবোৰে ক্ৰিয়া কৰি আছে। নিজকে তাই বহু সময়ত বলিশালৰ অৰোধ ম'হটোৰ লগত তুলনা কৰিব বিচাৰে,- যিয়ে ধৰ্মীয় সমাজখনৰ অনুৰূপ পুৰুষতাত্ত্বিক সমাজখনত অৰোধভাৱে ভোগৰ বলি হৈ আহিছে। সেয়ে সপোনত তাই বলিশালৰ ম'হটোৰ লগত নিজৰ তুলনা কৰিছে আৰু ইমানেই নহয় কামাখ্যাৰ বলিদানৰ বিভিন্ন পৰ্যায়তে তাইক কেনেকৈ দুখী আৰু ক্ষোভিত কৰিছে, তাৰ উদাহৰণ উপন্যাসখনত স্পষ্ট। তাইৰ অনুভৱৰ সীমাই তেনেক্ষেত্ৰত বাস্তৱিকতাক অতিক্ৰম কৰি বহুসময়ত বলিশালত ছটফটাই থকা ম'হটো আৰু বন্ধ কোঠাত ছটফটাই থকা তাইৰ মনটোক একাকাৰ কৰি দিছে।

এনেদৰে চিত্ৰকল্পৰ ৰূপত মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে নৰখাদকবাদৰ ধাৰণাটোক উপন্যাসখনত প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। কাৰল আডাম্‌চে যুক্তি দৰ্শাই কৈছে যে, “মাংস খোৱাটোৱে এজন ব্যক্তিৰ সামাজিক পুৰুষত্ব নিৰ্ণয় কৰে।”^৯ সেইবাবে

যশোবানে উপন্যাসখনৰ এঠাইত চিঞৰি কৈছে - “আপীমাখা বাজাৰৰ খাহী না পাঠা? কউ কউ, বাজাৰৰ খাহী না পাঠা।” ছোৱালীক বাজাৰৰ খাহী বা পাঠা ছাগলীৰ লগত তুলনা কৰাৰ অস্ত্ৰালত কাৰল আডামচৰ উক্তিৰ সামঞ্জস্য পোৱা যায়। উপন্যাসিক মামণি ৰয়ছম গোস্বামী নিজে নিৰামিষভোজী হৈ থাকি বলি-বিধানৰ ঘোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল, য’ত তেওঁ জীৱ-জন্তুৰ বলি-বিধানৰ মাজেৰে আৰু নাৰীৰ লুপ্তিত অস্তিত্বৰ জৰিয়তে সাহিত্যত নৰখাদকবাদৰ উপস্থাপন কৰিছিল।

পাদটীকা :

- ১। Gloria Steinem : Doing sixty and seventy, Page-13
- ২। Stefan Boldisor : Human Psychology, Page - 88
- ৩। Peggy Reeves Sanday : Divine hunger : Cannibalism as a cultural system, Page - 3,4
- ৪। Emma Parker : You are what to eat : The politics of eating in the novels of Margaret Atwood, page - 364
- ৫। গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মা : নাৰীবাদ আৰু অসমীয়া উপন্যাস, পৃ. ১০৯
- ৬। Debarshi Prasad Nath : Indira Goswami’s ‘Under the shadow of Kamakhya’.
- ৭। M. Hari Sinha : Abnormal Psychology, Page -483
- ৮। Carol Adams : The sexual politics of meat : A Feminist Vegetarian Critical Theory, Page - 48

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

অসমীয়া :

- ১। গোস্বামী, মামণি ৰয়ছম : উপন্যাস সমগ্ৰ, ষ্টুডেণ্টচ ষ্টোৰচ, গুৱাহাটী, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, অক্টোবৰ ২০০১
- ২। শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ : নাৰীবাদ আৰু অসমীয়া উপন্যাস, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, ২০১১

ইংৰাজী :

1. Adams, Carol: The sexual politics of meat : A Feminist- Vegetarian Critical Theory, New York, Continuum, 1990
2. Arens, W : The Man Eating Myth : Anthropology and Anthropophegy, Oxford, 1979
3. Bolaisor, Stefan : Human Psychology, Merlin Press, New York, 1981
4. Nath, Devarshi Prasad : Indira Goswami’s ‘Under the shadow of Khamakhy’ Muse India, Issue 73, May-June 2017
5. Parker, Emma : You are What to Eat : The politics of eating in the novels of Mergeret Atwood in Twentieth Century Literature : A Scholarly and Critical Journal 413
6. Sandy, Peggy Reeves : Divine Hunger : Cannibalism as a cultural system, Cambridge, UP. 1986
7. Sinha, M Hari : Abnormal Psychology, Page - 483
8. Steinem, Gloria : Doing sixty and seventy, Elder Academy Press, New York 1991.

*****

● লেখক : সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়াবিভাগ, গোৱালপাৰা মহাবিদ্যালয়।

অনুবাদ, অনুসৃষ্টি আৰু অসমীয়া সাহিত্য

ড° দিলীপ ৰাজবংশী

অনুবাদ অধ্যয়নৰ তাত্ত্বিক প্ৰসঙ্গ প্ৰায়োগিক ভাষাবিজ্ঞান (Applied Linguistics)ৰ আলোচ্য বিষয়। ভাষাৰ সৈতে অনুবাদ তত্ত্বৰ সম্পৰ্ক পোনপটীয়া; সেইবাবে ইয়াৰ তত্ত্বগত ধাৰণা, শব্দৰ ব্যুৎপত্তি, সমার্থকতা, অৰ্থ আদি দিশসমূহ ভাষাবিজ্ঞানৰ দৃষ্টিকোণেৰে ব্যাখ্যা কৰা সম্ভৱ। ৰোমান জেকবচন (Roman Jakobson, 1896-2011), ইউজিন এ. নিডা (Eugene A. Nida, 1914-2011) আদি ভাষাবিজ্ঞানীসকলে অনুবাদ চৰ্চা প্ৰায়োগিক ভাষাবিজ্ঞানৰ অন্তৰ্গত বিষয় হিচাপে আলোচনা কৰিছিল। অনুবাদ কৰ্ম প্ৰধানকৈ ভাষান্তৰ আৰু দুটা ভাষাৰ তুলনা সম্বন্ধে হোৱা বাবে ই তুলনামূলক ভাষাবিজ্ঞানৰ সৈতেও সম্পৰ্কযুক্ত। আনহাতে সাহিত্য অনুবাদ তুলনামূলক সাহিত্য (Comparative Literature)ৰ অন্তৰ্গত এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ শাখা। এই শাখাৰ আলোচনাৰ পৰিসৰ সাহিত্যৰ অনুবাদৰ প্ৰকৃতি, ধৰণ, প্ৰকাৰ, ইতিহাস আদি। অনুবাদৰ ইতিহাস সাহিত্যৰ সমানেই প্ৰাচীন। ভাৰতবৰ্ষৰ অনুবাদ পৰম্পৰাও যথেষ্ট পুৰণি। বিংশ শতিকাৰ পঞ্চাশৰ দশকৰ পৰা অনুবাদ অধ্যয়ন শাখা শক্তিশালী হৈ উঠে। যিকোনো মৌলিক ৰচনাৰ জৰিয়তে অষ্টাৰ স্বপ্ৰজ্ঞা, ভাবানুভূতি, কল্পনা আদি অকৃত্ৰিম ৰূপত ভাষিক চাতুৰ্যৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত হয়। লেখকৰ পোনপটীয়া অনুভৱ উপলব্ধ কৰাৰ সূচল পথ মৌলিক ৰচনা। মৌলিক ৰচনাৰ বক্তব্য, মতাদৰ্শ আদি ৰচকৰ নিয়ন্ত্ৰণাধীন। অনুবাদকে মূল ৰচনাৰ অনুকৃতি অনুকৰণ কৰে, ফলত মূলৰ অন্তৰ্নিহিত ভাৱবস্তু অথবা আদৰ্শৰ সৈতে মতাদৰ্শৰ মিল নাথাকিব পাৰে অথবা থাকিব পাৰে।

The theory of translation is concerned with a certain type of relation between languages and is consequently a branch of Comparative Linguistics. From the point of view of translation theory the distinction between synchronic and diachronic comparison is irrelevant. Translation equivalences may be set up, and translation performed, between any pair of language or dialects- 'related' or 'unrelated' and with any kind of spatial, temporal, social or other relationship between them.

Relations between languages can generally be regarded as two directional, though not always symmetrical. Translation, as a process, is always unidirectional: it is always performed in a given direction 'from' a source language 'into' a target language.

সাধাৰণ অৰ্থত অনুবাদ হ'ল, এটা ভাষাৰ নিৰ্দিষ্ট পাঠ আন এটা ভাষালৈ ভাষান্তৰকৰণ। লেটিন ভাষাৰ *translatum* শব্দৰ পৰা উৎপত্তি হোৱা ইংৰাজী *translation* শব্দৰ অসমীয়া পৰিভাষা অনুবাদ। অসমীয়াত অনুবাদৰ উপৰিও একে অৰ্থতে প্ৰায় সমার্থক তৰ্জমা, ভাষান্তৰ, ভাঙনি, ৰূপান্তৰ আদি শব্দও প্ৰয়োগ কৰা হয়। তদুপৰি ছায়ানুবাদ,

শব্দানুবাদ, মূলৰ ছবছ অনুবাদ, মূলৰ কোনো বিশেষ অংশৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰা ৰচনা, মূলৰ ভাৱ অনুকৰণ কৰি কৰা অনুবাদ, শৈলী অনুকৰণ কৰি কৰা অনুবাদ আদি প্ৰকৃতিৰ অনুবাদ কৰ্মও দেখা যায়। *The New Webster's Student Dictionary*-ৰ মতে *Translation-something translated; esp., a reproduction of a work in a language different from the original*।^১ আনহাতে অসমীয়া অনুবাদ শব্দটোৰ মূল সংস্কৃতৰ *অনুবাদ* শব্দৰ অৰ্থ *Anuvada, as.m. saying after or again, repeating by way of explain, explanatory repetition or reiteration with corroboration or illustration, explanatory reference to anything already said; translation...*।^২ নিৰ্বাচিত পাঠ অথবা মূল পাঠৰ বক্তব্য, অনুভৱ, ভাৱ, সুৰ আদি প্ৰায় লৰচৰ নোহোৱাকৈ ৰক্ষা কৰি অভীষ্ট পাঠলৈ ভাষান্তৰ ঘটোৱাটোৱে অনুবাদৰ প্ৰধান কাম। এটা ভাষাৰ নিৰ্বাচিত পাঠ আন এটা ভাষালৈ একপ্ৰকাৰ ভাষিক স্থানান্তৰ। উৎস ভাষা (source language, SL) আৰু লক্ষ্য ভাষা (target language, TL)ৰ সমান দক্ষতাৰ সহায়ত সমৃদ্ধ অনুবাদ কৰ্ম সম্ভৱ। অনুবাদত পাঠটোৰ সামগ্ৰিক বাচ্যৰ্থ (literal meaning of the text) পৰিবৰ্তন নকৰাকৈ লক্ষ্য ভাষাত উপনীত হোৱা যায়। উৎস ভাষাৰ আগশাৰীৰ গ্ৰন্থৰ অনুবাদৰ যোগেদি লক্ষ্য ভাষাৰ ভাষিক উত্তৰণ ঘটে আৰু বহুখিনি গতিশীলতা লাভ হয়।

The basic task of a translator has always been to take a text written in one language and transpose it into another language, for a new set of readers. That notions of transposition is inherrent in the very word ‘translation’, which is derived from the Latin *translatum*, the past participle of the verb *transferre*, meaning to bring or carry across. Other European languages conceptualize translating as a placing across, as in the German *ubersetzen*, or as a leading across, as in the French *traduire*. But whether a text is brought , placed or guided across linguistics boundary, the idea remains the same: something written in one language is moved into another, words and sentences are reshaped and remade, although the assumption is that the original will somehow still be present in the reformulated version. this means that there is always both a cspatial and temporal dimension in translation, for every translation carries within in the trace in the original form which it derived.^৩

ভাষাৰ অন্তৰ্গত বিষয় হ'লেও অনুবাদ সাংস্কৃতিক কৰ্ম হিচাপেও চিহ্নিত। অনুবাদক এগৰাকীৰ উৎস পাঠৰ অন্তৰ্গত বিষয়ৰ সৈতে পৰিচয় থকাৰ লগতে সেই ভাষাৰ বৌদ্ধিক-সাংস্কৃতিক স্তৰ সম্পৰ্কে সম্যক ধাৰণা থকাটো নিতান্ত জৰুৰী। তথ্যগত ৰচনাৰ অনুবাদ ৰীতি পোনপটীয়া। কিন্তু সৃষ্টিশীল ৰচনাত যথেষ্ট সাৱধানতা অৱলম্বন কৰিবলগীয়া হয়। সমিল-মিলৰ ভাষাৰ মাজত অনুবাদ অধিক কঠিন নহয়। উদাহৰণ স্বৰূপে ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহৰ মাজত অনুবাদ বহুখিনি সহজ; বিপৰীতে যিকোনো বিদেশী ভাষাৰ পৰা এই ভাষাবোৰলৈ অনুবাদ অধিক কষ্টসাধ্য। এনে ক্ষেত্ৰত মূল পাঠৰ বস্তুনিষ্ঠতা সুৰক্ষিত ৰখাৰ বাবে ভাষা দুটাৰ সম্যক জ্ঞানৰ উপৰিও ব্যৱহাৰিক দিশৰ জ্ঞানো সমানেই প্ৰয়োজন। মূলানুগ অনুবাদৰ জৰিয়তে দুয়োটা ভাষা সমানে লাভবান হয়। বিশ্বৰ সকলো প্ৰান্তৰ যিকোনো ঘটনাৱলী, কাহিনী, পৰম্পৰা, সংঘাত, সংকট, কাৰিকৰি জ্ঞান, বৌদ্ধিক কছৰং, বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতি, ব্যৱসায়-বাণিজ্য আদি সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ মাজত সিঁচৰতি কৰি দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত অনুবাদৰ ভূমিকা অপৰিসীম।

Translation is both a science and art. It is a means of international co-operation and national integration. It is through translation that we can bridge the distances of culture and geography. The knowledge, trends, ideas, literary developments and thoughts of one nation can be transimitted to the other. It is through translations that the Renaissance

spread all over Europe and the world. Transcendentalism, French Revolution, Facism, Communism, Imperialism, Colonialism, etc. came to be known all over the world through translations. The spread of science, Technology, Industrialisation, Trade and commerce in the ancient and modern world could be made possible through translations.

অনুবাদ কৰ্মৰ সহায়ত বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ সাহিত্য অথবা অন্যান্য বিষয়বোৰৰ সৈতে চিনাকি হোৱাৰ সমান্তৰালকৈ সেই স্থানৰ ভাষিক-সাংস্কৃতিক উৎকৰ্ষৰ উমান পোৱা যায়। একেটা পাঠ ভিন ভিন অনুবাদকৰ হাতত সুকীয়া ৰূপ পাব পাৰে। কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত ই অধিক সত্য প্ৰমাণিত। অনুবাদকৰাকীয়ে কৌশল আৰু দক্ষতাৰ সহায়ত অনুদিত পাঠত নিজৰ ফালৰ পৰা কিছু যোগ-বিয়োগ আৰু সামান্য সাল-সলনি ঘটাব পাৰে। ফলত বহুক্ষেত্ৰত অনুদিত পাঠত নতুন অনুষ্ণংগৰ সৃষ্টি হোৱা দেখা যায়। তদুপৰি মূল পাঠৰ সাংস্কৃতিক পৰিমাণলৰ ছবি পৰিহাৰ কৰি লক্ষ্য ভাষাৰ সাংস্কৃতিক আচ্ছাদনৰ ভিতৰুৱা কৰা হয়। অৱশ্যে সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত অনুবাদৰ ক্ষেত্ৰতহে এয়া সম্ভৱ। সেইবাবেই অনুবাদত ভাষিক গুৰুত্ব অপৰিসীম। অনুবাদ্য পাঠ অনুসৰি উপভাষা (dialect), ব্যক্তিভাষা (idiolect), শৈলী (style), বৃত্তিগত ভাষাশৈলী (register), জাতিগত উপভাষা (caste dialect), শ্ৰেণীগত উপভাষা (class dialect) স্থানীয়ভাৱে গঢ় লোৱা উপভাষা (regional dialect) আদিৰ জ্ঞান আহৰণ কৰাৰ প্ৰয়োজন হয়। নিৰ্বাচিত পাঠৰ ভাষিক অননুবাদ্য (linguistic untranslability), সাংস্কৃতিক অননুবাদ্য (cultural untranslability), বিন্যাসগত অননুবাদ্য (collocational untranslability) আদি দিশবোৰ সতৰ্কতাৰে সমাধান কৰিবলগীয়া হয়। সামগ্ৰিক ভাৱে অনুবাদৰ জৰিয়তে অনুবাদকৰ কথন আৰু প্ৰকাশভংগীৰ দক্ষতাৰ উমান পাব পাৰি।

Translating consists in reproducing in the receptor language the closest natural equivalent of the source language message, first in terms of meaning and secondly in terms of style. But this relatively simple statement requires careful evaluation of several seemingly contradiction elements.

অনুদিত পাঠ মূলৰ অবিকল সম্ভৱ নহ'লেও পাৰ্যমানে ওচৰচপা হোৱাটো বাঞ্ছনীয়। তেতিয়া মূল লেখকৰ বক্তব্য সুৰক্ষিত হয়। অনুবাদ বিকৃতিয়ে লেখকৰ প্ৰধান বক্তব্য বিষয় বিঘ্নিত কৰি তেওঁৰ আদৰ্শক বিপথগামী কৰিব পাৰে। তেতিয়া অনুবাদ কৰ্ম উচ্ছিষ্ট হিচাপে বিবেচিত হয়। অনুবাদৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি একশ্ৰেণী সমালোচকে অনুবাদক *metapharse* আৰু *parapharse* নামৰ দুবিধ অনুবাদৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশ কৰিছে। মূল ৰচনাৰ প্ৰতিটো শব্দ আৰু বাক্যৰ হুবহু প্ৰয়োগ অৰ্থাৎ শব্দৰ সলনি শব্দ আৰু বাক্যৰ সলনি বাক্যৰ অনুবাদক *metapharse* বুলি কোৱা হয়। আনহাতে অনুবাদক গৰাকীয়ে মুকলি মনেৰে স্বাধীনতা প্ৰয়োগ কৰি যি অনুবাদ কৰে তাক *parapharse* বুলি কোৱা হয়। এই ধৰণৰ অনুবাদ মূলৰ আৰ্হি গ্ৰহণ কৰি কৰা অনুবাদ।

এখন সমাজ আৰু এটা বিশেষ সংস্কৃতিত পুষ্ট আৰু গঠিত পাঠ এটা আন এক সমাজ-সংস্কৃতিৰ লগত সংগতি থকা পাঠ এটালৈ ভাষান্তৰিত কৰা অতি দুৰূহ কাম। প্ৰতিটো ভাষাৰে শব্দ আৰু বাক্যবোৰ যেনেকৈ কেতবোৰ ধৰণৰ আলমত গঢ় লৈ উঠে, তেনেদৰে সেই ভাষাত ব্যক্ত হোৱা ধ্যান-ধাৰণাবোৰো কেতবোৰ বিশেষ মৌলিক পূৰ্ব ধাৰণাক আশ্ৰয় কৰি প্ৰকাশিত হয় যেন লাগে। এনেধৰণৰ পূৰ্ব ধাৰণাৰ চাকনিখন (ইংৰাজীত grid বুলি কৈছে পণ্ডিতসকলে) যিহেতু ভিন্ন-ভিন্ন ইতিহাসৰ সৃষ্টি—সিহঁতৰ মাজত প্ৰভেদ বা পাৰ্থক্য স্বাভাৱিক। অনুবাদ কেৱল শব্দৰ ধাৰ, বাক্যৰ বা বিশেষ-বিশেষ ভাবৰ নহয়, ক'বলৈ গ'লে অনুবাদত এক সমাজ-সংস্কৃতিৰ grid বা চাকনিখনো অনুবাদকে আন এক সমাজ সংস্কৃতিৰ grid-ৰ লগত খাপ খুৱাই ল'বলগীয়া হয়।

অনুবাদের বিষয়বস্তু বহল অৰ্থত দুটা প্ৰধান ভাগত বিভক্ত। (ক) জ্ঞান-বিজ্ঞানমূলক ৰচনাৰ অনুবাদ, (খ) সাহিত্য পাঠৰ অনুবাদ। জ্ঞান-বিজ্ঞানমূলক আৰু সাৰ্বজনীন সিদ্ধান্তযুক্ত ৰচনাৰ অনুবাদত উৎস পাঠৰ অকণো বিকৃতি নঘটোৱাকৈ লক্ষ্য ভাষালৈ বিষয়বস্তুৰ ভাষান্তৰ কৰা হয়। সাহিত্য পাঠৰ অনুবাদত উৎস পাঠ (source text)ৰ বিষয়বস্তু লক্ষ্য পাঠ (target text) লৈ ভাষান্তৰ কৰা হয়। ইয়াত উৎস পাঠৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত বক্তব্য সাল-সলনি নকৰাকৈ কাহিনী, চৰিত্ৰ আদি পুনৰনিৰ্মাণৰ সুবিধা থাকে। বহুক্ষেত্ৰত সাহিত্য বিষয়ক অনুবাদত পৰিবেশ আৰু সংস্কৃতিৰ সৈতে পাঠকক একাত্ম কৰাৰ স্বাৰ্থত উৎস পাঠৰ মূল বক্তব্য একে ৰাখি স্থানীয়কৰণ কৰা হয়। কিন্তু জ্ঞানমূলক পাঠৰ অনুবাদত মূল পাঠৰ অলপো হানি-বিঘিনি নঘটোৱাকৈ ভাষান্তৰ কৰা হয়। নিৰ্দিষ্ট সংজ্ঞা (term) শব্দ অথবা পদ নিৰ্মাণৰ জৰিয়তে এই শ্ৰেণীৰ অনুবাদ সম্পন্ন কৰা হয়। এই প্ৰকাৰৰ অনুবাদৰ ক্ষেত্ৰত পৰিভাষাৰ গুৰুত্ব সৰ্বাধিক। অচিনাকি শব্দ অথবা পদবোৰ লক্ষ্য পাঠত নিৰ্মাণ কৰি ল'বলগা হয়। জ্ঞানমূলক ৰচনাত ব্যৱহৃত অধিকাংশ পাৰিভাষিক শব্দ সাধাৰণতে দৈনন্দিন জীৱনৰ কথোপকথনত সততে প্ৰয়োগ কৰা নহয়। এনেধৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা সৃষ্ট পৰিভাষাৰ সৈতে সৰ্বসাধাৰণৰ সম্পৰ্ক কম দেখা যায়। সাহিত্য-সংস্কৃতি, ইতিহাস, বিষয়ক অনুবাদবোৰৰ জৰিয়তে এটা সাংস্কৃতিক পৰিমাণলৰ সৈতে আন এটাৰ সংযোজন ঘটে। সেইবাবেই অনুবাদ একপ্ৰকাৰ ভাষিক-সাংস্কৃতিক সংযোগ সেতু।

অনুবাদৰ যোগেদি এটা সংস্কৃতিৰ সৈতে আন এটা সংস্কৃতিৰ সংযোগ সাধিত হয়। কিয়নো প্ৰায়ে এটা ভাষাত ৰচিত কোনো সাহিত্যকৰ্ম, আৰু আনকি সাহিত্য বুলি স্বীকৃত নোহোৱা জ্ঞানমূলক ৰচনা আন এটা ভাষালৈ ৰূপান্তৰ কৰোতে মূল পাঠৰ বক্তব্য, সেই বক্তব্যৰ মাজেদি ফুটি উঠা সমাজ-সংস্কৃতি-জীৱন শৈলী, তাৰ ভাষা আৰু তাৰ ৰচনাৰ ধৰণ বা শৈলী আদিৰ কিছু হ'লেও আনটো ভাষালৈ আহে। উদাহৰণস্বৰূপে, জাপানী কিতাপ এখন (যেনে, তত্ত্বচান) পঢ়ি থাকোতে আমি কেৱল কাহিনীটো আৰু চৰিত্ৰসমূহৰ সৈতেই পৰিচিত নহওঁ, আমি সেই দেশৰ সেই সময়ৰ মানুহৰ জীৱন-নিৰ্বাহৰ পদ্ধতি, তেওঁলোকৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু অৰ্থনৈতিক জীৱন, তেওঁলোকৰ সমাজে গুৰুত্ব দিয়া কথা আৰু প্ৰমূল্যসমূহ ইত্যাদিৰ সৈতেও পৰিচিত হওঁ।^৮

সাহিত্যৰ অনুবাদ মননশীল সাহিত্যানুশীলন। সেইবাবেই সাহিত্যানুবাদৰ উপযোগিতা অধিক। বিশ্বৰ চহকী সাহিত্য অনুবাদৰ জৰিয়তে পৰিবেশ হয় আৰু সকলো ভাষাৰ পাঠকৰ মাজলৈ তাৰ প্ৰৱেশ ঘটে। বিশ্বৰ বিভিন্ন ভাষাৰ খ্যাতিমান লেখকসকলৰ সুবিদিত আৰু প্ৰখ্যাত সাহিত্যৰাজিৰ অধ্যয়ন অনুবাদৰ যোগেদি সম্ভৱ। কাৰণ পৃথিৱীৰ ভিন্ন প্ৰান্তৰ ভাষাজ্ঞান সকলোৰে বাবে কেতিয়াও সম্ভৱ নহয়। সেইবাবে এই সমস্যা মৰ্মিমূৰ কৰাৰ একমাত্ৰ আহিলা অনুবাদ। ভাষান্তৰণত জটিলতা থাকিলেও সমমানৰ অৰ্থ আৰু ভাৱবিশিষ্টতাৰে ভাষাজ্ঞান সম্পন্ন যিকোনো স্তৰৰ পাঠকক সাহিত্যৰ বসাস্বাদনৰ সুবিধা দিব পাৰি। অনুবাদৰ ভাষা মূলৰ সমপৰ্যায়লৈ উন্নীত হ'লে দুয়োটা ভাষাই পৰস্পৰ সমৃদ্ধ হয়।

সাহিত্যৰ উত্তৰোত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধি আৰু গতিশীলতা ৰক্ষা কৰিবৰ বাবে, জ্ঞান বিজ্ঞানৰ বিভিন্ন ভাব-চিন্তাৰ সম্ভাৰেৰে সমাজক পুষ্ট কৰি ৰাখিবৰ বাবে অনুবাদৰ একান্ত প্ৰয়োজন। একোখন সাধাৰণ অনুবাদে সাধাৰণ ৰচনাৱলীৰো পৰিবৰ্দ্ধন ঘটোৱাৰ উদাহৰণ আছে। মাৰ্টিন লুথাৰে বাৰবছৰ ধৰি (১৫২২-১৫৩৪) জাৰ্মান ভাষালৈ বাইবেলখন তৰ্জমা কৰিছিল। তেওঁৰ এই অনুবাদে জাৰ্মান ভাষাটোক গঢ় দিলে বুলি বহুতে অভিমত প্ৰকাশ কৰে।^৯

অনুবাদ এটা কঠিন কাম। প্ৰতিটো ভাষাৰ মাজত অসংখ্য খণ্ডবাক্য, জতুৱা ঠাঁচৰ সাংস্কৃতিক পৰিমাণলৰ অন্তৰ্গত নিৰ্দিষ্ট ভাষা শৈলী থাকে। সেইবোৰ অনুবাদৰ জৰিয়তে আন এটা ভাষাত সমমান অৰ্থত উপস্থাপন কৰাটো অত্যন্ত জটিল। একোটা নিৰ্দিষ্ট সাংস্কৃতিক পৰিমাণলত একোটা খণ্ডবাক্য অথবা জতুৱা ঠাঁচে যি অৰ্থ নিৰ্দেশ কৰিব আন ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত নিশ্চয় সেইটো নকৰে। অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষাৰ কণা হাঁহক পতান দিয়া, গাত লেঠা, ভুকুতে কলটো নপকা, পাপীৰ পিঠাত মন, গেলাত টেঙা দিয়া, চালি-জাৰি চোৱা, জয়দেউ কাকুতি আদি অসংখ্য খণ্ডবাক্য আৰু জতুৱা ঠাঁচৰ

ব্যুৎপত্তিগত অর্থ আন ভাষালৈ অনুবাদৰ জৰিয়তে কঢ়িয়াই নিয়াটো কেৱল জটিল প্ৰক্ৰিয়াই নহয় দুঃসাধ্য কাম। ফলস্বৰূপে এনেক্ষেত্ৰত অনুবাদকসকলে সমিল মিলৰ অর্থ প্ৰকাশ কৰিব পৰা অথবা নিকট অর্থ প্ৰকাশযোগ্য শব্দ বা শব্দাংশৰ সহায়ত কাম সমাধা কৰিব লগা হয়। অসমীয়াত বৰষুণৰ প্ৰকাৰ বুজাবৰ বাবে দহটাতকৈ অধিক শব্দ পোৱা যায়। কিন্তু ইংৰাজীত পাৰ্টটামান শব্দৰ জৰিয়তে বৰষুণৰ প্ৰকাৰবোৰ নিৰ্দেশ কৰা হয়। গতিকে ইংৰাজীত বিশেষ অৰ্থত ব্যৱহৃত কোনো এবিধ বৰষুণ বুজোৱা শব্দ অসমীয়াত নাথাকিলে অনুবাদত সমিল-মিল অথবা নিকট অর্থ নিৰ্দেশিত শব্দৰ সহায়ত সেই অভাৱ পূৰণ কৰা হয়। **গভীৰ চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ একোটা অনুবাদ কৰাটো কঠিন কাম।**^{১০} এনে পৰিস্থিতিত অনুবাদক গৰাকীয়ে নিজস্ব বুদ্ধিমত্তা আৰু কৌশল প্ৰয়োগ কৰাৰ বাহিৰে গতাস্ত্ৰ নাই। বিজ্ঞান আৰু জ্ঞানমূলক তথ্যগত ৰচনাত এনে সমস্যাৰ উদ্ভৱ কমকৈ হয়। তেতিয়াও মাজে-সময়ে পৰিভাষাৰ সমস্যা উদ্ভৱ হ'ব পাৰে। ইটালীয় ভাষাৰ *Traduttore traditore* (A translator is a traitor)-অনুবাদকসকল প্ৰতাৰক হিচাপে থকা প্ৰচলিত বাক্যৰ এশ শতাংশ মানি ল'ব নোৱাৰিলেও যুক্তিৰে পৰিপূৰ্ণ। সেইবাবেই কোনো অনুবাদে পূৰ্ণতাৰ দাবী কৰিব নোৱাৰে। কাৰণ ৰূপান্তৰত সুৰৰ প্ৰশ্ন আছে, সঙ্গীতৰ প্ৰশ্ন আছে, সাধাৰণভাৱে সংস্কৃতিৰ প্ৰশ্নটোতো আছেই, ৰূপক বা বাক্যলঙ্কাৰৰ ভাঙনিৰ জটিলতাৰ কথাও আছে।^{১১}

ৰোমান জেকবচনৰ মতে অনুবাদ তিনি প্ৰকাৰৰ — (ক) অন্তঃভাষিক অনুবাদ (Intralingual translation or rewording), (খ) আন্তঃভাষিক অনুবাদ (Interlingual translation or translation proper), (গ) আন্তঃসাক্ষেতিক অথবা লক্ষণায়ুক্ত অনুবাদ (Intersemiotic translation or transmutation)।^{১২} এটা ভাষাৰ পৰা আন ভাষালৈ অনুবাদ সম্পন্ন হোৱাৰ উপৰিও কেতিয়াবা এটা স্বতন্ত্ৰ ভাষাৰ নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰৰ ভিতৰতে অনুবাদ সম্ভৱ। নিৰ্দিষ্ট ভাষাৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন উপভাষাৰ মাজত, উপভাষাৰ পৰা মান্যভাষালৈ, প্ৰাচীন ৰূপৰ পৰা আধুনিক ৰূপলৈ, একেটা ৰূপৰ ভিতৰতে অনুবাদ হ'ব পাৰে। সমাৰ্থক (synonyms) শব্দভাণ্ডাৰে এই অনুবাদত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়। নিৰ্দিষ্ট পাঠৰ ভিত্তিত উপহাস অৰ্থত নিৰ্মিত ব্যঙ্গাত্মক ৰচনা, পৰিহাস, ভেঙুচালি অথবা পেৰ'ডী আদি অন্তঃভাষিক অনুবাদৰ ভিতৰত পৰে। আনহাতে উৎস ভাষাৰ পৰা লক্ষ্য ভাষালৈ যি অনুবাদ হয় সেয়া আন্তঃভাষিক অনুবাদৰ অন্তৰ্গত। জেকবচনৰ মতে এইবিধ অনুবাদ *translation proper* অৰ্থাৎ যথোপযুক্ত অনুবাদ। আনহাতে যিকোনো পাঠৰ ৰীতি, প্ৰকাৰ অথবা ধৰণ (genre) পৰিবৰ্তন ঘটাই যি অনুবাদ কৰা হয় সেয়া আন্তঃসাক্ষেতিক অনুবাদ। সাহিত্যৰ যিকোনো মাধ্যমৰ পৰা আন এটা মাধ্যমলৈ অৰ্থাৎ নাটকৰ পৰা গল্প, উপন্যাস, কথাছবি আদিলৈ; কাব্যৰ পৰা গদ্যলৈ; কবিতাৰ বিষয়বস্তুৰ ভিত্তিত অঙ্কিত চিত্ৰ; উপন্যাস, গল্প আদিৰ পৰা নাটকলৈ যি ৰূপান্তৰ কৰা হয় সেয়া এই অনুবাদৰ অন্তৰ্গত। এই পদ্ধতিক পুনৰ্গঠন বুলিও ক'ব পাৰি।

অনুবাদক এগৰাকীয়ে মানি চলিবলগীয়া কেইটামান প্ৰধান চৰ্ত হ'ল — (ক) মূল লেখাৰ চেতনা, অনুভূতি, যুক্তি, বোধ আৰু অৰ্থখনত্ব তেওঁৰ আয়ত্বাধীন হ'ব লাগিব, (খ) উৎস ভাষা আৰু লক্ষ্য ভাষাৰ সমান দক্ষতা থাকিব লাগিব, (গ) শব্দৰ বিপৰীতে শব্দ অনুবাদ ৰীতি পাৰ্যমানে পৰিহাৰ কৰিব লাগে, (ঘ) অনূদিত বাক্যৰ ৰূপ সৰ্বসাধাৰণবোধ্য আৰু গ্ৰাহ্য হ'ব লাগিব, (ঙ) স্বাচ্ছন্দ্য সুৰ অনুসৰি শব্দৰ নিখুঁত প্ৰয়োগ। শব্দানুবাদত মূল পাঠৰ সৌন্দৰ্য নষ্ট হয়। সৰল প্ৰকাশভংগী আৰু ভাবপ্ৰকাশক হলেহে শব্দানুবাদ সফল হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। **সৌন্দৰ্যৰ হানি নঘটোৱাকৈ মূলৰ খাতিৰত সুবিধা অনুসৰি শব্দানুবাদ বৰ্জনীয় নহয়।** উৎস পাঠৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক ভাৱনা সমান্তৰাল ভাৱে লক্ষ্য পাঠত ধৰি ৰখাটো অত্যন্ত জটিল। গতিকে অনুবাদক গৰাকীয়ে দুয়োটা ভাষাৰ মাজৰ সমতুল্যতা বিদ্বিত নোহোৱাকৈ অগ্ৰসৰ হ'ব লাগে। লক্ষ্যভাষাৰ পাঠ সমৃদ্ধ কৰাৰ বাবে সৰল ভাৱানুবাদৰ জৰিয়তেও **মাতৃভাষাত বিদেশী ৰত্নৰ সোৱাদ দিব পাৰি।** ওমৰ খায়ামৰ প্ৰখ্যাত *ৰুবায়েৎ* পুথি যতীন্দ্রনাথ দুৱৰা (১৮৯২-১৯৬৪)ই *ওমৰ তীৰ্থ* নাম দি অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰিছে। হিন্দীত সেই একেখন পুথি চাৰিগৰাকী অনুবাদকৰ দ্বাৰা তৰ্জমা হৈছে। মূল একে থাকিলেও প্ৰত্যেকৰে অনুবাদৰ প্ৰকৃতি সুকীয়া সুকীয়া। তদুপৰি ওমৰ খায়ামৰ মূল *ৰুবায়েৎ*ৰ পাৰ্চী সংস্কৰণতকৈ অনুবাদৰ বাবে অধিকাংশই ফিটজ্জৰাল্ড (F. Scott Fitzgerald, 1896-1940)ৰ ইংৰাজী *The Rubaiyat of Omar Khayyam* সংস্কৰণটো গ্ৰহণ কৰে। কাৰণ ফিটজ্জৰাল্ডৰ অনুবাদ যথেষ্ট সাৱলীল আৰু মূলানুগ। লগতে একশ্ৰেণী অনুবাদকৰ পাৰ্চী ভাষাজ্ঞানৰ অভাৱো আন

এটা কাৰণ। সেইবাবেই পৃথিৱীৰ যিকোনো ভাষাৰ মহৎ গ্ৰন্থবোৰ অনুবাদৰ বাবে ইংৰাজী ভাষাৰ আশ্ৰয় ল'বলগা হয়। অসমীয়াতো ফৰাচী, জাৰ্মান, ৰুচ, জাপানী, চীনা, পাৰ্চী, উৰ্দু আদি ভাষাৰ বহুতো ৰচনাৱলী ইংৰাজী ভাষাৰ সহায়ত অনুদিত। অজিৎ বৰুৱা (১৯২৬ - ১৯১৫), প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা আদি লেখকে পোনপটীয়াকৈ মূল ভাষাৰ পাঠৰ পৰা অনুবাদ কৰিছে যদিও এনে উদাহৰণ বৰ কম। তেওঁলোক দুয়োজনে ফৰাচী আৰু ৰাচিয়ান ভাষাৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ উপন্যাস, গল্প আদি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰিছে। প্ৰতিটো ভাষাৰ প্ৰকাশ বৈচিত্ৰ্য তাৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক পৰিমণ্ডলে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। সেইবাবেই অনুবাদৰ প্ৰকৃতি ভিন ভিন হয়। ভাষা অনুসৰি নিহিত বৈশিষ্ট্যক ভাষাবিজ্ঞানত ভাষিক নিৰ্ণয়বাদ (linguistic determinism) আৰু ভাষিক আপেক্ষিকতাবাদ (linguistic relativity) হিচাপে জনা যায়।^{১৩}

ইংৰাজী *transcreation* শব্দৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ হিচাপে সংস্কৃতমূলীয় অনুসৃষ্টি শব্দ প্ৰয়োগ কৰা হয়। অনুসৃষ্টিত লেখকগৰাকীয়ে কিছু স্বাধীনচিন্তীয়া ভাৱে সৃষ্টিশীল অনুবাদ কৰে। কেতিয়াবা অনুসৃষ্টি অনুবাদতকৈ উন্নত স্ৰজনলৈ উত্তৰণ ঘটাও দেখা যায়। ইয়াত মূল সৃষ্টিৰ সৃষ্টিশীল ৰূপান্তৰ ঘটে। অনুসৃষ্টি উৎস পাঠৰ মূল বক্তব্য অটুট ৰাখি লক্ষ্য পাঠত নতুন ৰূপত উপস্থাপন। সেইবাবে অনুসৃষ্টিক উৎস পাঠৰ পুনৰনিৰ্মাণ আৰু পুনৰ স্ৰজনৰ সমপৰ্যায়ৰ বুলি গণ্য কৰা হয়। মূলৰ চৰিত্ৰ, পটভূমি আদি ইয়াত সলনি হোৱা দেখা যায়। বিশেষকৈ কবিতাৰ অনুবাদৰ ক্ষেত্ৰত অনুবাদকসকলে এই প্ৰক্ৰিয়া গ্ৰহণ কৰে। অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীন যুগৰ অধিকাংশ কবিৰে ৰচনাৱলী মৌলিক সৃষ্টি নহয়। পুৰাণ, ৰামায়ণ-মহাভাৰত আদিৰ পৰা লোৱা বিষয়বস্তুৰে তেওঁলোকে কাব্য ৰচনা কৰিছিল। হেম সৰস্বতী, মাধৱ কন্দলী, শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আদি কবিসকলৰ দ্বাৰা অনুদিত সৰ্বভাৰতীয় পৰিৱেশ-চিত্ৰ সম্বলিত কাহিনীবোৰ বিভিন্ন দিশত অসমীয়াকৰণ হৈছে। পাঠকক মূল ৰচনাৰ ভাৱবস্তু, ৰস আদিৰ সৈতে একাত্ম কৰাৰ স্বাৰ্থতে হওক অথবা অসমীয়া ভাষিক-সামাজিক-সাংস্কৃতিক পৰিমণ্ডলৰ প্ৰতি থকা আনুগত্যৰ বাবেই হওক মূলৰ বিভিন্ন দিশৰ সাল-সলনি ঘটিছে। এইবোৰ অনুসৃষ্টিৰ নিদৰ্শন।

...সকলো লেখাৰে, সি কল্পনা সম্বন্ধেই হওক বা ন্যায় অৰ্থাৎ লজিক-গ্ৰথিত যুক্তি শৃংখল সম্বলিত ৰচনাই হওক, সকলো লেখাৰে এটা স্বন বা ইংৰাজীত ক'বলৈ গ'লে 'টোণ' (tone) থাকে। ফৰাচী কবি আৰু চিন্তানায়ক পল ভ্যালিৰিয়ে কবিতাৰ এই স্বনৰ ওপৰত বিশেষ অৱধাৰণ বা এমফেচিচ আৰোপ কৰিছে। এই স্বন মাত্ৰ একেটাই হ'ব তাৰ কোনো নিশ্চয়তা নাই, কিন্তু সকলো মহৎ লেখাতে বিশেষকৈ কাব্যত একোটা স্বন থাকিবই, ৰাগ-ৰাগিণীযুক্ত সংগীতত থকাৰ দৰে এটা বাদী স্বৰ থাকিবই, যিমানেই সংবাদী বা আনকি বিবাদী সুৰ বাজক, এই বাদীস্বৰে সকলোকে নিয়ন্ত্ৰণ কৰি থাকিব। এই বাদী স্বৰটোৰ কাৰণে কাণে অনাৰ লাগিব, মনৰ কাণে তাক শুনিব লাগিব। তেহে অনুবাদ সাৰ্থক হ'ব।^{১৪}

অসমীয়া ভাষাত অনুসৃষ্টিৰ পোনপটীয়া উদাহৰণ আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা (১৮৭৪-১৯০৪)ৰ দ্বাৰা অসমীয়ালৈ অনুদিত কবিতাবোৰ। অসমীয়া সাহিত্য জগতত তেওঁ ভাঙনি কোঁৱৰ অভিধাৰে পৰিচিত। তেওঁৰ দ্বাৰা ইংৰাজী ভাষাৰ পৰা অনুদিত কেইটামান কবিতাই মূলৰ বৈশিষ্ট্য অতিক্ৰমি সম্পূৰ্ণ মৌলিকতাৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠিছে। সাধাৰণ দৃষ্টিৰে সেই কবিতাবোৰ অনুবাদ কবিতা বুলি ধৰিব নোৱাৰি। উদাহৰণস্বৰূপে Longfellowৰ *A Psalm of Life* ৰ অসমীয়া অনুবাদ *জীৱন সঙ্গীত*, P.B. Shellyৰ *The Clouds*ৰ অসমীয়া অনুবাদ *মেঘ*, Grayৰ *The Shepherd and Philosopher*ৰ অসমীয়া অনুবাদ *চহা আৰু পণ্ডিত* আদি কবিতাৰ উৎসবোৰ নাজানিলে অনুবাদৰ জৰিয়তে সৃষ্ট কবিতা বুলি ধৰিব নোৱাৰি। ইয়াক ঘৰুৱাকৰণ বুলি ক'ব পাৰি।

আগৰৱালাৰ ভাঙনি-কবিতাৰাজিৰ মাধুৰ্য এইখিনিতেই যে, সিৰে একেই আধাৰত ভাঙনি আৰু কবিতা। য'ত মূলৰ কোনো শব্দচিত্ৰ ভাষান্তৰৰ ক্ষেত্ৰত অনতিক্ৰম্য প্ৰত্যাহ্বান স্বৰূপে লগ পাইছে, ত'তে তেওঁ আমাৰ ভাষাৰ এনেকুৱা একোটি বিশেষ লক্ষণাত্ৰান্ত শব্দচিত্ৰৰ যোগান ধৰিছে, যি শব্দচিত্ৰ অনুবাদ্য। মূলৰ শব্দচয়নে বিদেশী মানস পৰিমণ্ডলত অভ্যস্ত

পাঠকৰ মনলৈ যি বিশেষ ব্যঞ্জনা আনি দিয়ে, অনুদিত ৰূপৰ শব্দচয়নেও আমাৰ চিনাকি পৰিমণ্ডলৰ গাত আঁউজি অসমীয়া পাঠকৰ মনতো সেই একে ধৰণৰ ব্যঞ্জনাৰ আভাস দি যায়। সমালোচকৰ পৰিভাষাত তেওঁৰ বিদেশী-মূলজ কবিতাবোৰ অনুবাদ (Translation) নহয়, অধিসৃষ্টি (Transcreation) হৈ।^{১৫}

নীলমণি ফুকনৰ অনুসৃষ্টি শীৰ্ষক কবিতা পুথিত বিভিন্ন ভাষাৰ প্ৰায় চাৰিশ সৰু-বৰ কবিতা অসমীয়া ভাষালৈ অনুদিত হৈছে। ঠিক সেইদৰে হেম বৰুৱাৰ *মমতাৰ চিঠি* শীৰ্ষক বহুপাঠিত অসমীয়া কবিতাটোৰ মূল উৎস লি-টাই-পো নামৰ কবি এগৰাকীৰ এটা চীনা ভাষাৰ কবিতা। সেই কবিতাটোৰ জাপানীলৈ অনুদিত ভাষান্তৰণ পাঠৰ ইংৰাজী অনুবাদ Ezra Pound(1885-1972)ৰ *The River Merchants Wife: A Letter* কবিতাটোৰ আৰ্হি গ্ৰহণ কৰি হেম বৰুৱা (১৯১৫-১৯৭৭)ই অসমীয়া *মমতাৰ চিঠি* কবিতাটো ৰচনা কৰিছে। এইটো অনুবাদ নহয় যদিও অনুসৃষ্টিৰ নামান্তৰ। অৱশ্যে কবি বৰুৱাই কবিতাটোৰ আৰম্ভণিতে মূল ইংৰাজী কবিতাটোৰ পংক্তি প্ৰয়োগ কৰি উৎসৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিছে। কবিতাৰ মূলৰ পৰোক্ষ সূচনা (allusion), আংগিকৰ দিশবোৰ অনুবাদত সমান অৰ্থত ধৰি ৰখাটো অসুবিধাজনক। সমাৰ্থক শব্দৰ অভাৱেও অনুবাদকক আত্মকালত পেলায়। কাব্য অনুবাদ অতি কম পক্ষেহে সম্ভৱপৰ।^{১৬} কিন্তু ই অনতিক্ৰম্য নহয়। কবিৰ ভাব, কল্পনা আৰু অভিব্যঞ্জনা সমানুপাতিক স্তৰত ৰক্ষা কৰাটো প্ৰত্যাহ্বান পূৰ্ণ। কবিতাৰ অন্তৰ্গত শব্দ-পদবোৰ কেৱল পোনপটীয়া অৰ্থৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত নহয়, অন্তৰ্নিহিত অভিব্যক্তি কবিৰ নিয়ন্ত্ৰণাধীন। একোটা শব্দৰ ধ্বনিগুণ, ৰস, সাংগীতিক মূৰ্ছনা, ব্যঞ্জনা, ভাব আৰু অৰ্থৰ পৰিবেশজনিত সংস্কাৰ, সাংস্কৃতিক ভাৱনা, লোকচেতনা আৰু ইতিহাস স্বতন্ত্ৰ ভাষিক পৰিমণ্ডলৰ অন্তৰ্গত।^{১৭} তদুপৰি প্ৰতীক, উপমা, ৰূপক, চিত্ৰকল্প আদি পৰিবেশ ভেদে সুকীয়া অৰ্থ প্ৰকাশক। সেইবাবেই কাব্যানুবাদত অনুবাদকে অংশ বিশেষৰ সংযোজন-বিয়োজন ঘটায়। ভাষিক-সাংস্কৃতিক অসুবিধাৰ বাবে অনুবাদত ব্যাখ্যা পদ্ধতিও গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া হয়। অনুবাদত ভাষাৰ সাংস্কৃতিক দিশটো যিকোনো মুহূৰ্ততে উদ্ভৱ হ'ব পাৰে। কৌশল প্ৰয়োগ কৰি তাক নিয়ন্ত্ৰণাধীন কৰিব পাৰিলেই সফল অনুবাদ সম্ভৱ হয়। অনুবাদৰ গুৰুত্বৰ বাবেই যন্ত্ৰৰ সহায়ত এটা ভাষাৰ পৰা আন এটা ভাষালৈ অনুবাদৰ পদ্ধতি উদ্ভাৱন কৰা হৈছে। যান্ত্ৰিক অনুবাদ (Machine Translation) নামে পৰিচিত এই পদ্ধতিত পৰিকলন যন্ত্ৰ(কম্পিউটাৰ)ই মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। ভাষাবিজ্ঞানৰ প্ৰায়োগিক শাখাই এই দিশত ইতিমধ্যে ভালখিনি সফলতা লাভ কৰিছে।

বিশ্বসাহিত্যৰ মানবিশিষ্ট গ্ৰন্থ অথবা ৰচনাসমূহৰ জ্ঞান মাতৃভাষা অথবা প্ৰথম ভাষাত লাভ কৰিবলৈ অনুবাদ আটাইতকৈ সুবিধাজনক মাধ্যম। ইংৰাজী অথবা অন্যান্য চহকী ভাষাৰ দক্ষতা সমাজৰ সকলো স্তৰৰ মানুহৰ বাবে সম্ভৱ নহয়। সেইবাবে অনুবাদৰ জৰিয়তে সেই সমস্যা সমাধান কৰিব পাৰি। বিশ্বসাহিত্যৰ যিকোনো ভাষাৰ চহকী সাহিত্যৰাজিৰ লগতে জ্ঞান-বিজ্ঞান বিষয়ক গ্ৰন্থসমূহ অসমীয়া ভাষালৈ অনুবাদ হোৱাটো অতি প্ৰয়োজন। বিশ্বসংস্কৃতিৰ জ্ঞান আহৰণ কৰি, সমৃদ্ধশালী ৰচনাৰ অন্তৰ্নিহিত ভাৱৰ দ্বাৰা উদ্ভূত হৈ উন্নততৰ জীৱনশৈলী আহৰণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত চহকী অনুবাদ অন্যতম পথ প্ৰদৰ্শক। গল্প, উপন্যাস, নাটক আদিৰ লগতে ইতিহাস, বিজ্ঞান, সমাজ বিজ্ঞান, ভাষাবিজ্ঞান আদি সকলো প্ৰকাৰৰ গ্ৰন্থ অনুবাদত সমান গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা প্ৰয়োজন। মৌলিক ৰচনাই যিদৰে ভাষাটোৰ মূল সৌধ নিৰ্মাণ কৰে, ঠিক সেইদৰে অনুবাদৰ জৰিয়তে চিন্তাৰ বিকাশ, কাহিনী নিৰ্মাণৰ নিত্য-নতুন কৌশল, সমাজ-অৰ্থনীতিৰ ৰেহৰূপ আৰু তুলনামূলক চিন্তাৰ বিকাশ ঘটে। সেইবাবে অসমীয়াৰ দৰে ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰৰ ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত যিমান সম্ভৱ অনুবাদৰ বাবে উদগনি যোগাব লাগে।

সূত্ৰ নিৰ্দেশঃ

১. J.C. Catford : Linguistic Theory of Translation, Oxford University Press, Fifth impression, London, Walton Street, 1978, p.20
২. Sidney I. Landau (Editor in Chief) : The New International Websters Dictionary, CBS Publishers, New Delhi, 2005, p.783

৩. Sir Monier Monier-Williams : A Sanskrit-English Dictionary, Motilal Banarsidaas, Delhi, 1986, P.38
৪. Susan Bassnett : Translation, Routledge, Third Avenue, Newyork, 2014, p.4
৫. Radhey L. Varshney : An Introductory Textbook of Linguistics & Phonetics, Student Store, Bareilly, 2013-14, p.333
৬. Eugene A. Nida, Charles R. Trader : The Theory and Practice of Translation, United Bible Societies, Leiden, Netherlands, 1982, p.12
৭. শোণিত বিজয় দাস, মুনীন বায়ন (সম্পা.) : হীৰেন গোঁহাই ৰচনাৱলী, প্ৰথম খণ্ড-বিষয় সাহিত্য, কথা প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৯, পৃ. ২৪৩-২৪৪
৮. মদন শৰ্মা : অনুবাদ অধ্যয়ন-তত্ত্ব আৰু প্ৰয়োগ, বান্ধৱ, গুৱাহাটী, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০১৯, পৃ. ১৬
৯. প্ৰফুল্ল কটকী : সাহিত্য আৰু সংজ্ঞা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী, ১৯৯৮, পৃ. ১৪
১০. প্ৰফুল্ল কটকী : তুলনামূলক সাহিত্য আৰু অনুবাদ বিচাৰ, জ্যোতি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, ২০০২, পৃ. ৯১
১১. ৰঞ্জিত কুমাৰ দেৱগোস্বামী : প্ৰবন্ধ ১৯৭৩-২০১৫, লয়াৰ্চ বুক ষ্টল, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৫, পৃ. ৩৪৭
১২. Roman Jakobson : 'On Linguistics Aspects of Translation', in R.A. Brower(ed.), On Translation, Cambridge, Harvard University Press, pp.232-9
১৩. আধুনিক ভাষাবিজ্ঞানত ভাষিক নিৰ্ণয়বাদ (linguistic determinism) আৰু ভাষিক আপেক্ষিকতাবাদ (linguistic relativity) চাপিৰ-ওৰ্ফ (Sapir-Whorf hypothesis) প্ৰকল্পৰ অন্তৰ্গত দুটা মূল সূত্ৰ। ভাষিক নিৰ্ণয়বাদ নীতি অনুসৰি ভাষাৰ সৈতে চিন্তাৰ বিশেষ সম্বন্ধ। ভাষিক আপেক্ষিকতাবাদৰ মতে এটা ভাষাৰ অন্তৰ্নিহিত প্ৰভেদ আৰু বিশেষ বৈশিষ্ট্যসমূহ সেই নিৰ্দিষ্ট ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য। ভাষাবিজ্ঞানী এডৱাৰ্ড চাপিৰ (Edward Sapir, 1844-1939) আৰু বেঞ্জামিন লী ওৰ্ফ (Benjamin Lee Whorf (1897-1944)ৰ মতাদৰ্শৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত হোৱা এই সিদ্ধান্তক তেওঁলোকৰ নাম অনুসৰি চাপিৰ-ওৰ্ফ প্ৰকল্প (Sapir - Whorf hypothesis) নামে জনা যায়।
১৪. অজিত বৰুৱা : সাহিত্যৰ বিষয়ে, হীৰেন ভট্টাচাৰ্য, গুৱাহাটী, ১৯৯১, পৃ. ৩৭
১৫. মহেন্দ্ৰ বৰা (সংকলন আৰু সম্পাদনা) কবিতাখণ্ড-আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা গ্ৰন্থাৱলী, ভূমিকা. .০৭
১৬. কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ : অনুবাদৰ কথা, যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী (সম্পা.), কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰচনা সম্ভাৰ, জ্যোতি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, ১৯৮৪, পৃ. ৫৯
১৭. নগীনচন্দ্ৰ সহায় : কাব্যানুবাদ: কঠিনায়াঁ এং সম্ভৱনাঐ in আনন্দপ্ৰকাশ খেমাৰণী, বেদ প্ৰকাশ (সম্পা.)- অনুবাদ কলা : কুল্ল বিচাৰ, এম. চন্দ্ৰ এণ্ড কম্পনী, দিল্লী, ১৯৬৪. পৃ. ১৩৪

*****

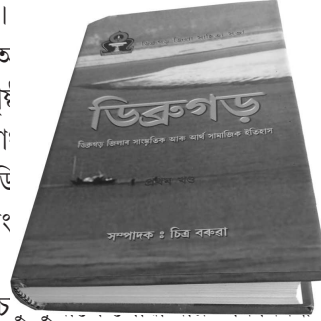
- লেখক : এগৰাকী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, কটন বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী- ১।

ডিব্ৰুগড়

ড° নিৰু বৰগোহাঁই

অসমৰ বৃহৎ জাতীয় অনুষ্ঠান অসম সাহিত্য সভাই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ উত্তৰণৰ লক্ষ্য সমুখত ৰাখি বিভিন্ন বিষয়ৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশৰ কাম অবিৰতভাৱে কৰি অহা দেখি আহিছোঁ। ইয়াৰ অধীনস্থ জিলা সাহিত্য সভাবিলাকৰ শাখা-প্ৰশাখাবিলাকেও একেদৰে গ্ৰন্থ প্ৰকাশাদি কামত মনোনিৱেশ কৰাও আমি সততে প্ৰত্যক্ষ কৰিছোঁ। আমি পঢ়িবলৈ পোৱা এখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ হ'ল 'ডিব্ৰুগড়'। ডিব্ৰুগড় জিলাৰ সাংস্কৃতিক আৰু আৰ্থসামাজিক ইতিহাস হিচাপে 'ডিব্ৰুগড়' নামেৰে ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য সভাই এই গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশ কৰিছিল ২০১২ বৰ্ষত।

গ্ৰন্থখনিৰ সম্পাদনা কৰিছে তেতিয়াৰ ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য সভাৰ প্ৰকাশন সচিবৰ দায়িত্বত থকা গল্পকাৰ, লেখক শ্ৰীচিহ্ন বৰুৱাদেৱে। হিচাপে আছে অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন উপসভাপতি ত বেটুপাত সজ্জিত যথেষ্ট ডাঙৰ কলেবৰ কিতাপখনিৰ মুঠ পৃষ্ঠ তেতিয়াৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি শ্ৰী ৰংবং তেৰা সম্পাদকে অভিমত প্ৰকাশ কৰি লিখিছে — 'গ্ৰন্থখনিত ডি কৰিবলৈ যাওঁতে যিমানবোৰ বিষয় আহি পৰে তাৰ কিয়দাং এইখনি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

নেৰ সম্পাদনাৰ উপদেষ্টা যাদেৱ। নীলা ৰঙৰ সুন্দৰ কা। গ্ৰন্থখনিৰ প্ৰাৰম্ভণিতে ৰা হৈছে আৰু গ্ৰন্থখনিৰ হাস গ্ৰন্থ হিচাপে চিহ্নিত য়েহে প্ৰথম খণ্ড হিচাপে

বৃহৎ কলেবৰৰ ডিব্ৰুগড় গ্ৰন্থখনিৰ ভিতৰ চৰাত চ মুহ চাৰিটা প্ৰধান ভাগ বা অধ্যায়ত লিপিবদ্ধ কৰা হৈছে। গোটেইকেইটা অধ্যায়ত মুঠ নিবন্ধৰ সংখ্যা ৫২ টা। প্ৰথম অধ্যায় — পটভূমি, দ্বিতীয় — বুৰঞ্জীৰ পম খেদি জিলাখনৰ চুকে-কোণে, তৃতীয় — সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখনত আৰু চতুৰ্থ — উদ্যোগীকৰণ আৰু ডিব্ৰুগড় জিলা।

পটভূমি অধ্যায়ত — অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথমখন জিলা শাখা হিচাপে স্বীকৃত ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য সভাৰ ইতিহাস সম্পৰ্কীয় লেখাৰ লগতে ইতিহাসৰ জলঙাইদি পুৰণিখন ডিব্ৰু নামেৰে তথ্য গধুৰ লেখা লিখিছে বিশিষ্ট লেখক, গৱেষক, সাহিত্যিক শৰৎ কুমাৰ ফুকনদেৱে। ডঃ ডম্বৰু নাথৰ প্ৰাক্ ব্ৰিটিছ ডিব্ৰুগড় আৰু ইয়াত নগৰ পাতনি, ডাঃ ভাৰতী দত্তৰ — ডিব্ৰুগড় জিলা এক ভৌগোলিক অৱলোকন আৰু প্ৰাকৃতিক প্ৰাচুৰ্য, ডঃ কৰবী ডেকা হাজৰিকাৰ অসম সাহিত্য সভাৰ ডিব্ৰুগড়ৰ সভাপতিসকলৰ সাহিত্যকৃতি, এটি অৱলোকন, প্ৰহ্লাদ চন্দ্ৰ তাছা দেৱৰ — জিলাখনৰ চাহ শিল্পৰ

ইতিবৃত্তি আদি নিৰন্ধৰ লগতে জিলাখনৰ মাৰোৱাৰী সমাজ, অসম চিকিৎসা মহাবিদ্যালয়ৰ বুৰঞ্জী, খেলৰ ইতিহাস, ডিব্ৰুগড় নগৰখন আদি কৰি জিলাখনৰ সামগ্ৰীক পৰিচয় বিভিন্ন লেখকৰ মুঠ তেৰটা লেখাৰ যোগেদি দাঙি ধৰা হৈছে।

জিলাখনৰ বুৰঞ্জীমূলক অধ্যায়টি মুঠ বিশটা নিৰন্ধৰ যোগেদি জিলাখনৰ প্রধান প্রধান অঞ্চলবিলাক যেনে - জয়পুৰ, নামৰূপ, নাহৰকটীয়া, চাচানি, দুলীয়াজান, কঁঠালগুৰি, ভাদৈ, তিপাম, টেঙাপাত, চাবুৱা, ৰংচঙী, বৰপথাৰ, বৰবৰুৱা, বহুমৰীয়া, জামিৰা, খোৱং, মৰাণ, লোঙেৰী আদি সমূহৰ ইতিহাসৰ লগতে জিলাখনৰ বহুবোৰ পৌৰাণিক কীৰ্তিচিহ্ন সম্পৰ্কীয় লেখা সংযুক্ত হৈছে। বুৰঞ্জীমূলক এই — অধ্যায়টি গ্ৰন্থখনৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সংযোজন হিচাপে ধৰিব পাৰি। বিভিন্ন লেখাসমূহ লিখিছে প্রধানত অধ্যাপক ভীমকান্ত কোঁৱৰ, বুৰঞ্জীবিদ কমলেশ্বৰ গগৈ, ডঃ মহেন্দ্ৰ বৰপুজাৰী, ডঃ পৰন চন্দ্ৰ শইকীয়া, চিত্ৰ বৰুৱা, হেমপ্ৰভা তাছা, ভূপেন শইকীয়া, প্ৰতাপ হাজৰিকা, ইন্দ্ৰ গগৈ, হেমকান্ত গগৈ আদিয়ে। পঢ়ুৱৈয়ে জিলাখনৰ বুৰঞ্জীমূলক এক সাম্যক জ্ঞান অধ্যায়টিৰ যোগেদি লাভ কৰিব বুলি ক'ব পাৰি।

তৃতীয় অধ্যায়ত সাহিত্য-সংস্কৃতি ক্ষেত্ৰখনত শিতানেৰে জিলাখনৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি বিষয়ক চিন্তা-চৰ্চাৰ ইতিবৃত্ত দাঙি ধৰিবলৈ বিচৰা হৈছে। বিশেষকৈ আকাশবাণী ডিব্ৰুগড় কেন্দ্ৰৰ ভূমিকাৰ ওপৰত দুটা বহুমূলীয়া লেখা লিখিছে শিল্পী ছৈয়দ ছদুজ্জা আৰু শিল্পী হীৰেন গোহাঁইদেৱে। ডিব্ৰুগড় নগৰৰ নাট্য চৰ্চা বিষয়ত মুনীন শৰ্মাৰ বিশেষ লেখাটিৰ লগতে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ত সাহিত্য চৰ্চা আৰু অন্যান্য অঞ্চলৰ সাহিত্য সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখনত ভূমিকা সম্পৰ্কীয় তেৰটা লেখা লিখিছে ক্ৰমে লেখক সমালোচক ডঃ চিত্ৰজিৎ শইকীয়া, মুকুট সিংহ ফুকন, ৰমেন দত্ত, কমল মজুমদাৰ, কিৰণময়ী শইকীয়া আদি বহুজনৰ লিখকে।

চতুৰ্থ অধ্যায়ত উদ্যোগীকৰণ আৰু ডিব্ৰুগড় জিলা বিষয়ৰ শিতানটি গ্ৰন্থখনৰ এক বিশেষ আকৰ্ষণ বুলি বিবেচিত হ'ব। কাৰণ অসমৰ পটভূমিত ডিব্ৰুগড় জিলাখন অসমৰ ভিতৰতে উদ্যোগ চহকী ঠাই হিচাপে বিশেষ পৰিচয় আছে। অসমৰ আৰ্থসামাজিক দিশত প্ৰচুৰ অৰিহণা যোগাই অহা দুলীয়াজান-মৰাণ তৈল উদ্যোগ, অসম গেছ কোম্পানী, নামৰূপ তাপবিদ্যুৎ কেন্দ্ৰ, সাৰ কাৰখানা আদিৰ লগতে বৰ্তমান অসম গেছক্ৰেকাৰ প্ৰকল্প আৰু ক্ষুদ্ৰ চাহ খেতি আৰু খেতিয়ক সম্পৰ্কীয় ছয়টা নিৰন্ধৰ জৰিয়তে জিলাখনৰ উদ্যোগ বিলাকৰ ইতিবৃত্ত দাঙি ধৰা হৈছে।

মুঠৰ ওপৰত ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা এই গ্ৰন্থখনি অসমীয়া সাহিত্য ক্ষেত্ৰখনলৈ বিশেষ সংযোজন বুলি ক'ব পাৰি। বহুক্ষেত্ৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কাৰণেই প্ৰসঙ্গ পুথি হিচাপেও বিবেচিত হ'ব পাৰে। গ্ৰন্থখনিৰ যোগেদি পাঠকে ডিব্ৰুগড় জিলাখনৰ বিষয়ে বহু কথাৰ সন্বেদ পাবলৈ সক্ষম হ'ব বুলি আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস। গ্ৰন্থখনিয়ে সামৰি ল'ব নোৱাৰা বহুবোৰ বিষয়ৰ ওপৰত তাৰ দ্বিতীয় খণ্ডটি প্ৰকাশ কৰিব পাৰিলে জিলা সাহিত্য সভাৰ প্ৰয়াসৰ বাবে পাঠক সমাজ নিশ্চয় উপকৃত হ'ব।

*****

- লেখক : ডিব্ৰুগড় নিবাসী, অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত বিষয় শিক্ষয়িত্ৰী।

বেজবৰুৱা : সৃজন আৰু মনন

হেমন্ত কুমাৰ বৰুৱা

১৯৬৫ চনৰ ২০ জুনত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা তেজপুৰ সাহিত্য সভা অসম সাহিত্য সভাৰ এটি উল্লেখযোগ্য শাখা। বিগত সময়ছোৱাত তেজপুৰ সাহিত্য সভাই ভাষা-সাহিত্যৰ উত্তৰণত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰাটো প্ৰশংসনীয়। যোৱাটো কাৰ্যকালত সভাই তিনিখনকৈ বিশেষ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে। টনকিয়াল পুঁজি নহ'লেও শুভানুধ্যায়ীৰ আন্তৰিক সহযোগিতাই সভাৰ বিনম্ৰ প্ৰয়াস সাকাৰ তুলি তুলিছে।

বিগত কাৰ্যকালত প্ৰকাশিত গ্ৰন্থকেইখন হৈছে মাণিক বৰা আৰু মৃগেন বড়া সম্পাদিত 'বেজবৰুৱা : সৃজন আৰু মনন', সভাই প্ৰথমবাৰলৈ আয়োজন কৰা উপন্যাস প্ৰতিযোগিতাত শ্ৰেষ্ঠ বিবেচিত মৰমী শৰ্মাৰ 'অস্বীকাৰ' আৰু বিশিষ্ট লেখক তথা বৰ্তমানে শিলচৰৰ জিলা সত্ৰ ন্যায়াধীশ দাৰাক উল্লাৰ উপন্যাস 'বিন্ধু হৃদয়ৰ সিন্ধু সপোন' (যিখন ইতিমধ্যে নাট্যৰূপৰ লগতে তেজপুৰত মঞ্চস্থ হৈছে)।

সৰ্বগুণাকৰ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ পিছতেই সম্ভৱতঃ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উত্তৰণৰ হকে একনিষ্ঠভাৱে আহোপুৰুষাৰ্থ কৰা ব্যক্তিগৰাকীয়েই হ'ল সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ সংকটকালত এই গৰাকী প্ৰাতঃস্মৰণীয় সাধকে গুৰি বটা নধৰাহেতেন আজি হয়তো আমি নিজকে অসমীয়া বুলি মূৰ দাঙি পৰিচয় দিব নোৱাৰিলোহেঁতেন। অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ এক জটিল সন্ধিক্ষণত জন্মগ্ৰহণ কৰি মৃতপ্ৰায় অসমীয়া ভাষাটোক পুনৰ্জীৱিত কৰিবলৈ সৰ্বস্ব সঁপি দিয়া এইজনা মহান সাধকৰ ওচৰত অসমীয়া জাতি আজীৱন কৃতজ্ঞ হৈ থাকিব।

২০১৪-১৫ বৰ্ষত সাহিত্যৰথীৰ ডেৰশবছৰীয়া জয়ন্তীৰ সৈতে সংগতি ৰাখিয়েই তেতিয়াৰ তেজপুৰ সাহিত্য সভাৰ সভাপতি ড° সুৰেশ কুমাৰ আৰ্যই বেজবৰুৱাৰ জীৱন আৰু কৃতিক সম্পৃক্ত কৰি সাধকগৰাকীৰ জ্যোতিৰ ৰেণুৰে ধন্য হোৱাৰ মানসেৰে শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে বিশেষ উদ্যোগ গ্ৰহণ কৰি প্ৰতিষ্ঠিত কেইবাগৰাকীও লেখকৰ লেখনি সংগ্ৰহ কৰে যদিও অভিজাত প্ৰকাশন গোষ্ঠীৰ সদিচ্ছাৰ কাৰণত বন্ধিত হ'ব লগা হয়। পৰৱৰ্তী কাৰ্যকালত সভাপতি অধ্যাপক হেমন্ত কুমাৰ বৰুৱাৰ তৎপৰতাত তেজপুৰৰ কালী ব্লক ইণ্ডাষ্ট্ৰিয়ে পুথিখন প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব লৈ কৃতার্থ কৰে।

সাহিত্যৰথীৰ জীৱন-দৰ্শন তথা আদান সন্দৰ্ভত বহু গ্ৰন্থ প্ৰকাশ পালেও সোণ পুৰিলে অধিক উজ্জ্বল হোৱাৰ লেখীয়াকৈ নিৰলস বেজবৰুৱাৰ চিন্তাৰ ফলত অধিক নহয় তথ্য তথা যি ধাৰণাৰ উন্মেষ ঘটাব নিশ্চয় অৱকাশ আছে। তেনে প্ৰয়াসেতেই এই গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশ কৰাৰ সিদ্ধান্ত।

১৮৪ পৃষ্ঠাৰ গ্ৰন্থখনিৰ সন্নিবিষ্ট হৈছে মুঠ ১৮ টি চিন্তাকৰ্মক প্ৰবন্ধ। ড° গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাৰ 'বেজবৰুৱাৰ জাতীয় চেতনা', ড° অমৰজ্যোতি চৌধুৰীৰ 'বেজবৰুৱা আৰু জাতিৰ সঞ্জীৱন', উপেন্দ্ৰ বৰকটকী 'অসমীয়া সংবাদ পত্ৰৰ ইতিহাসত বেজবৰুৱাৰ স্থান', অধ্যাপক শশী শৰ্মাৰ 'বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যত হাস্যৰস', ড° খগেন সেন ডেকাৰ 'লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ কাব্য-ভাৱনা', ড° আনন্দ বৰমুদৈৰ 'বেজবৰুৱাৰ সমালোচনাত তাত্ত্বিক চিন্তা', কনক চন্দ্ৰ শৰ্মাৰ 'বেজবৰুৱাৰ গীত : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ বিষয়ে এখন আপুৰুগীয়া 'বেলাড' পুথি', নিতুপৰ্ণ ৰাজবংশী 'অসমীয়া ব্যংগচিত্ৰৰ পহিৰুৎ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, গকুল কুমাৰ দাসৰ 'কৃপাবৰ বৰুৱাৰ ওভতনি : ব্যক্তিনিষ্ঠ ৰচনাৰ বৈশিষ্ট্য বিচাৰৰ দৰে মানবিশিষ্ট প্ৰবন্ধৰ উপৰিও অপৰ্ণা মহন্ত, ৰঞ্জন কুমাৰ পাঠক, ড° প্ৰাণজিৎ হাজৰিকা, ড° ভূপেন শইকীয়া, ড° বিনীতা বৰা দেৱ চৌধুৰী, গুণকান্ত বৰুৱা, দীপ্তি বৰা আৰু মৃগালী চেতিয়াৰ দৰে সচেতন আৰু নিয়মীয়া লেখকৰ বিশ্লেষণাত্মক লেখনিৰে সমৃদ্ধ গ্ৰন্থখনি গৱেষক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বাবেও সহায়ক হ'ব। কালী ব্লক ইণ্ডাষ্ট্ৰীৰ সত্বাধিকাৰ কাৰ্তিক বৰ্মনে সুন্দৰ প্ৰচ্ছদপট প্ৰস্তুত কৰি গ্ৰন্থখনি চকুত লগা কৰি তুলিছে।

যুগদ্রষ্টা সাহিত্যৰথীলৈ এয়া তেজপুৰ সাহিত্য সভাৰ নিঃসন্দেহে এক শ্ৰদ্ধাৰ কৰণি মাথোন।

*****

- লেখক : ঢেকীয়াজুলিৰ লোকনায়ক অমিয় কুমাৰ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষা বিভাগৰ সহযোগী অধ্যাপক।

সভাপতিৰ অভিভাষণ

পঞ্চসপ্ততম্ শূৰালকুছি অধিবেশন

ড° কুলধৰ শইকীয়া

পৰম শ্ৰদ্ধাৰ সুধীবৃন্দ আৰু সভাথলীত সমবেত সাহিত্য প্ৰেমী ৰাইজ, আদৰ্শীয় সমিতিৰ মাননীয় সভাপতি প্ৰমুখ্যে সদস্যসকল, অসম সাহিত্য সভাৰ উপ-সভাপতি সহকাৰ্য্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্যসকল, প্ৰতিনিধিবৰ্গ আৰু মাননীয় প্ৰাক্তন সভাপতি, অন্যান্য বিষয়বৰীয়াসকল আৰু আজিৰ সভাৰ মাননীয় উদ্বোধক ডাঙৰীয়া —

মোৰ ভাষণত আৰম্ভণীতে মই আপোনালোক সকলোকে সশ্ৰদ্ধ প্ৰণাম জনাইছোঁ, আপোনালোকৰ আশীষ মাগিছোঁ। আপোনালোকে অসম সাহিত্য সভাৰ দৰে জাতীয় অনুষ্ঠান এটাৰ গুৰু দায়িত্ব মোক অৰ্পণ কৰাত মই কৃতজ্ঞতাত মূৰ দেৱাইছোঁ।

আজি মনলৈ আহিছে শীতৰ সেই সন্ধিয়াত মই হাতত সজোৰে ধৰি ৰখা কাগজৰ শোটেৰ-মোটোৰ পৃষ্ঠা দুটাৰ কথা, য'ত লিপিবদ্ধ হৈ আছে মোৰ দুটা কবিতা, যাৰ শব্দবোৰ সঘনাই পৰিৱৰ্তিত ৰূপত মোৰ সমুখলৈ ঈষৎ পোহৰত উঠি আহিছে, বাৰে বাৰে মনে বিচৰাধৰণে সিহঁতক সলাইছোঁ, কাটিছোঁ, ঘ্ৰাণ কৰিছোঁ শব্দৰ সুবাস, ঠিক যে এটা মেচিনৰ কল-কজাৰ দৰে নতুন ধৰণে সিহঁতক সজাই চাইছোঁ পূৰ্ণতা অনাৰ মাত্ৰাৰে আৰু মই উত্তেজনা-উৎকণ্ঠাত কঁপি উঠিছোঁ, মঞ্চৰ ওপৰৰ পৰা ইজনৰ পাছত সিজনকৈ কবিতা পাঠ কৰি আঁতৰি যোৱা স্বনামধন্য কবিসকলৰ চকুৱে-মুখে উদ্ভাসিত আত্মগোঁৱৰৰ আভাত মই আহ্বাদিত হৈছোঁ, শীতৰ সেমেকা বতাহে মোৰ কপালৰ ঘামৰ টোপাল দুটা চুই গৈছে, ঠিক যেন মই ৰৈ থকা ৰেলখন আহি পৰাৰ ঘোষণাৰ মাধুৰ্য্যে মোৰ নাম ঘোষিত হ'ব, মই আলোকোজ্জ্বল মঞ্চলৈ উটিম, সমুখৰ মাইকত থিয় হৈ গাই যাম মোৰ কবিতাৰ গান — ! মনলৈ আহিছে, সেই স্কুলীয়া দিনতে ৰঙিয়াৰ বাকৰিত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ মঞ্চত স্বৰচিত কবিতা পাঠৰ বাবে চলি যোৱা মোৰ অন্তহীন প্ৰতীক্ষাৰ কথা, মনত নাই কবিতা পঢ়িবলৈ সুযোগ পালোঁ নে নাই, মনত আছে যে সাহিত্য সভাৰ গৰিমা আৰু মহিমাই মোক তেতিয়াৰ পৰাই আকৃষ্ট কৰি পেলাইছে, সভাৰ মঞ্চত উপৰিষ্ট পণ্ডিত প্ৰবৰসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাত মূৰ দোঁৱোৱাৰ মানসিকতা আৰু গাঢ় কৰি তুলিছে, মনে-প্ৰাণে প্ৰত্যক্ষ কৰিবলৈ লৈছোঁ কেনেদৰে অসম সাহিত্য সভাই মেলিছিল এক বৃহৎ ফুলাম বৰদৈয়া জাপি, যাৰ ছত্ৰছায়াত অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতি-সাহিত্য ৰ'দ-বৰষুণ নেওচি যাত্ৰাপথত আগবাঢ়িছে, সাহিত্য সভা হৈ পৰিছে অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ এক বিজয় শোভাযাত্ৰা, সন্মিলিত হৈছে আমাৰ বাৰে ৰহণীয়া জাতি-জনগোষ্ঠী আৰু হৈ পৰিছে এক জাতীয় কণ্ঠস্বৰ, আকাশ-বতাহ বিদীৰ্ণ কৰি নিনাদিত হৈছে 'মৰে অসম জীয়ে কোন, জীয়ে অসম মৰে কোন', হৈ পৰিছে অসম সাহিত্য সভা বুঢ়া লুইতৰ গতিধাৰা, সমৃদ্ধ কৰিছে অসমৰ ভিন্ন গোষ্ঠীৰ সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ অমূল্য সম্পদ আৰু সেই লুইতৰ সোঁতত তৰঙ্গায়িত হৈছে বজ্জনিনাদ, 'জয় আই অসম বোল —'

এনে এক শতবৰ্ষ গৰকা, ত্ৰম্বৰ্দ্ধমান অনুষ্ঠান এটা সভাপতি পদত বহুৱাই মোক আপ্লুত কৰাত মই আপোনালোকৰ

প্ৰতি কৃতজ্ঞ। আহক, এই ছেগতে আমি আটায়ে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিলৈ অহা প্ৰতিটো প্ৰত্যাহ্বানকে আমাৰ যাত্ৰাপথৰ পাথেয় হিচাপে লওঁ, আঙুৰাই যোৱাৰ আহ্বান হিচাপে গ্ৰহণ কৰোঁ।

এই শোভাযাত্ৰাৰ সম্পদ হৈ পৰিছে অসমৰ সহস্ৰাব্দিক বৰ্ষৰ মোহময়ী ইতিহাস, জাতি গঠন প্ৰণালীৰ আপুৰুগীয়া আৰু অনন্য সম্পৰীক্ষা, ইয়াৰ চালিকা শক্তি হৈছে বাৰে বহুগীয়া ভাষা-সংস্কৃতি, কলা-কৌশলৰ ধ্বজাবাহী অসমৰ ভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠী, অসমৰ নতুন প্ৰজন্মৰ প্ৰতিজন প্ৰতিভূ। হেম বৰুৱাদেৱে কৈছিল যে নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতিও মানুহৰ প্ৰীতি দেশপ্ৰেমৰ এক উজ্জ্বল নভোমণ্ডল, নিজৰ ভাষা বা সাহিত্যৰ প্ৰতি যাৰ প্ৰীতি নাই, সেইজন কেতিয়াও দেশপ্ৰেমিক হ'ব নোৱাৰে। কথাষাৰে আমাক আটাইকে সাহিত্য সভাৰ মজিয়াত উদ্বেলিত কৰি গৈছে, আমাৰ মনৰ মহাশূন্যত আন্দোলিত হৈছে বেজবৰুৱাদেৱৰ বাণী — “মাতৃভূমি আৰু মাতৃভাষাতকৈ কিবা সোৱাদৰ বস্তু এই পৃথিৱীত আছে নে ক'ব নোৱাৰোঁ। মানুহ যিমান কি নিজ দেশ আৰু মাতৰ পৰা আঁতৰি থাকক, হেজাৰ সি মুখেৰে স্বদেশ আৰু স্বভাষাদ্ৰোহী হওক, তাৰ অন্তৰ যদি সাঁচকৈয়ে মানুহৰ অন্তৰ হয়, তেন্তে সি মাতৃভূমিৰ নামত দ্ৰৱ নহৈ নোৱাৰে।’ এনে এক তড়না প্ৰবাসী অসমীয়াৰ বাবেও হৈ পৰিছে কেন্দ্ৰাভিমুখী বল, যাৰ ফল হিচাপে দেশ-বিদেশৰ ঠাই বিশেষত প্ৰত্যক্ষ হৈছে অসম সাহিত্য সভাৰ শাখা, অসম মাতৃক অৰ্চনা কৰাৰ নিত্য নতুন প্ৰয়াস। আজিৰ এই পৰিৱৰ্তন দিনটোত আমি বিশ্বৰ চুকে-কোণে সিঁচৰতি হৈ থকা এইসকল সাহিত্যনুৰাগী আৰু মাতৃভাষাৰ সেৱককো আঁকোৱালি লৈছোঁ।

বৰফৰ শুভ্ৰতাৰ মাজত থিয় হৈ থকা লঠাঙা মেপল বৃক্ষৰ স্থিতিয়ে আনি দিছে এক অপূৰ্ব পৰিৱেশ, ভৰিৰ জোতা সোমাই গৈছে বৰফৰ কপাহতুল্য কোমলতাৰ নাতি গভীৰতাত, গৰম চোলাৰ আভৰণ ভেদি সোমাই আহিছে শীতৰ প্ৰকোপ, মই খোজৰ বেগ কৰি দিছোঁ ত্বৰাঘ্নিত, চুলি-কপাল, সমস্ত দেহৰ ওপৰতে শেৱালি ফুলৰ দৰে বৰফৰ তুলা সৰি পৰিছে আৰু মই ৰৈ গৈছোঁ কাষেৰে পাৰ হ'বলৈ ধৰা অচিনাকি ব্যক্তিজনীৰ ইংগিতত, ইংৰাজীতে তেওঁক সুধি পেলাইছোঁ “কিবা কথা আছিল” নেকি? চশমাযোৰ তেওঁৰ নাকৰ ওপৰলৈ উঠি গ'ল আৰু কিবা এটা শব্দ তেওঁৰ মুখৰ পৰা উফৰি অহাৰ আগেয়ে জেপৰ পৰা কম্পিউটাৰৰ টেবলেট এটা হাতলৈ উঠি আহিল, তেওঁ তাত লিখি সুধিলে মই কোন দেশৰ পৰা আহিছোঁ আৰু তেওঁৰ সৈতে মোৰ কিছু সময় কথা-বাৰ্তা চলিল — মই লিখি দিওঁ তেওঁৰ কম্পিউটাৰৰ সঁজুলিত, তেওঁ লিখি দিয়ে মোক তাৰে উত্তৰ, গম পালোঁ। তেওঁ এছিয়া মহাদেশৰ অন্য এখন দেশৰ পৰা আমেৰিকালৈ আহিছে, মোৰ বিশ্ববিদ্যালয়তে গৱেষণা কৰিছে, ইংৰাজী এতিয়াও শিকা নাই ক'বলৈ, শিকিব, কিন্তু আঁতৰি যোৱাৰ আগতে কৈ গ'ল তেওঁ নিজৰ ভাষাক লৈ গৌৰৱ কৰে, নিজৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি তেওঁৰ বাবে স্বাভিমানৰ মূল কথা!

ভবা নাযায় যে বিশ্বত এনে কোনো জাতি থাকে বা ভাষিক গোষ্ঠী থাকে, যিয়ে নিজৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু জন্মভূমিক লৈ গৌৰৱ নকৰে। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগ ডাঙৰীয়াই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ বিষয়ে কোৱা কথাষাৰে আমাক তেনে এক কথাৰে ইংগিত দিয়ে — “দীৰ্ঘকাল ব্যাপি তেওঁ সুদূৰ সম্বলপুৰত প্ৰবাসী হৈ আছিল যদিও লক্ষ্মীনাথৰ প্ৰাণটো অসমৰ হাবি-বন, পৰ্বত-কন্দৰ, মৰমৰ ছিৰি লুইত আৰু ৰংপুৰৰ বুকুতহে পানীত হাঁহ চৰাদি চৰি ফুৰিছিল।’ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ শ্ৰীবৃদ্ধি আৰু প্ৰসাৰণৰ মুখ্য কথাই হ'ব লাগিব আমি কেনেদৰে এক উপাদেয় পৰিৱেশ প্ৰসাৰণৰ মুখ্য কথাই হ'ব লাগিব আমি কেনেদৰে এক উপাদেয় পৰিৱেশ আৰু বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিব পাৰোঁ যাৰ ফলত ভাষাটো কোৱা, পঢ়া আৰু লিখাক লৈ আমি স্ব-গৌৰৱবোধ কৰিব পাৰোঁ আৰু আমাৰ ঐতিহাসিকভাৱে প্ৰাচীন আৰু অন্যান্য ভাৰতীয় ভাষাৰ সৈতে সমতুল্য আমাৰ ভাষাৰ পৌৰাণিক ইতিহাসক লৈ স্বাভিমानी হ'ব পাৰোঁ। আজিকালি সঘনাই আলোচিত বিষয়টো হ'ল যে আমাৰ নিজৰ ভাষাত শুদ্ধকৈ কথা কোৱা, সাহিত্য সৃষ্টি কৰা বা লেখা-মেলা আৰু পঢ়াৰ ওপৰত আমাৰ থাকিবলগীয়া আত্মগৌৰৱ আমি ক্ৰমশঃ ক্ষুণ্ণ হ'বলৈ এৰি দিছোঁ, ইজনে সিজনৰ লগত আমাৰ ভাষাত ভাবৰ আদান-প্ৰদান কৰাৰ সময়ত হীনমন্যতাত ভোগা বুলিও আক্ষেপ প্ৰকাশ কৰা দেখা যায়, ঠিক যেন লিংগুচাইড, লেংগুৱেজ ডেথ বা ভাষামৃত্যু অথবা লেংগুৱেজ শ্বিফট, যাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱশীল অন্য ভাষা আত্মসনৰ আগজাননীৰ কথা-বতৰাত, ভাষা-সাহিত্যৰ আড্ডাত সতকাই শূন্যলৈ পোৱা যায়। যদিও এনেধৰণৰ বা-বিতৰ্ক আগৰ পৰাই শূন্য আহিছোঁ, সাম্প্ৰতিক সময়ত গোলকীকৰণে ভাঙি দিয়া ভৌগোলিক সীমাৰ দ্বাৰা আহৃত মুক্ত সমাজ জীৱনে তুলনামূলকভাৱে জনসংখ্যাৰ

হাৰত কমসংখ্যক মানুহে কোৱা বুলিয়ে অসমীয়াভাষী লোকৰ মাজত এক শংকা-সংশয়ৰ বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰাটো আমি লক্ষ্য কৰিছোঁ যদিও অন্য এক সমান্তৰাল ধাৰাৰ সঁতিয়েও আমাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছে, য'ত দেখা গৈছে নতুন প্ৰজন্মৰ বহু যুৱক-যুৱতী অসমীয়া ভাষাত লিখাৰ উৎসাহত ব্ৰতী হৈছে, অনলাইন অসমীয়া ভাষাৰ আলোচনীৰ জন্ম দি অহৰহ সৃষ্টি কৰি গৈছে নিজস্ব ভাষাৰ ৰচনাৰাজি, অসমীয়া গ্ৰন্থ-আলোচনী ছপা মাধ্যমত প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰয়াসত নিমগ্ন হৈছে, চুকে-কোণে সিঁচৰতি হৈ থকা লোকগীত-মাতৰ পুনৰুদ্ধাৰত নামি পৰিছে। কথাটো ঠিক যে কিছু আগ্ৰাসী ভাষাৰ ছনামিক আমি প্ৰত্যাহ্বান হিচাপে ল'বলগীয়া হৈছে, আমাৰ নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ ইতিহাসৰ প্ৰাচীনতা সম্বন্ধীয় জ্ঞান-গৰিমা সঠিক মানত নতুন প্ৰজন্মৰ সমুখলৈ আনি দিব পৰা নাই, স্কুল-কলেজৰ পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা সেইবোৰ ক্ৰমশঃ নিৰুদ্দেশ হৈছে আৰু ৰাইজৰ চকুৰ পৰা আমাৰ মহিমামণ্ডিত ঐতিহাসিক অধ্যায়সমূহ, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জয়যাত্ৰাৰ গুণগানবোৰ কিছু ম্লান পৰি আহিছে, যাৰ ফলত ইতিহাসৰ পৰা আহিব পৰা আমাৰ স্বাভিমানৰ স্ৰোত কিছু পৰিমাণে হ'লেও স্তিমিত হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। তথ্যগতভাৱে প্ৰমাণিত হৈছে যে ভাৰতীয় বহু ভাষাৰ তুলনাত অসমীয়া ভাষাই বহু পুৰণি কালতে সুনাম অৰ্জাৰ নজিৰ আছে আৰু ভাষাতত্ত্ববিদ সেইসমূহক নতশিৰে স্বীকাৰো কৰি গৈছে। দোহাৰিৰ পাৰি যে হেম সৰস্বতী, মাধৱ কন্দলি, হৰিবৰ বিপ্ৰ, শংকৰদেৱৰ দৰে পুণ্যাশ্লোকৰ সৃষ্টিয়ে আমাৰ ভাষা সাহিত্যক দিয়া সুদৃঢ় পৃষ্ঠভূমিৰ উপৰিও শিলালিপি-তাম্ৰলিপিৰ প্ৰাচীন ইতিহাস এইবোৰৰ সাক্ষী ৰৈছে, অথচ আমি সু-সংহতভাৱে সেইবোৰ বহিঃসমাজলৈ আগবঢ়াই দি অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰ্ণিল স্থিতিক সাব্যস্ত কৰাত সঠিক সফলতা পোৱা নাই, যাৰ ফলত সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত আমি সঘনাই আমাৰ ভাষাৰ স্বকীয়ত্ব আৰু ইতিহাস সমৃদ্ধি সন্দৰ্ভত প্ৰশ্নৰ সমুখীন হ'বলগীয়া হওঁ, আমাৰ ন্যায্য স্বীকৃতি প্ৰদান আদিৰ সমস্যা। এইবোৰৰ পৰা এটা কথাই প্ৰতীয়মান হয় যে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাসৰ গৰিমা আমি নতুন প্ৰজন্মৰ জ্ঞাতাৰ্থে সহজলভ্য কৰি তোলা উচিত, সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত আগবঢ়াই দিব লাগে আগ্ৰাসী মনোভাৱেৰে। অসম সাহিত্য সভা অকল সাহিত্যিকৰ মঞ্চ বুলিলে ইয়াক ঠেক গণ্ডীৰ ভিতৰত ৰাখি থোৱা হ'ব, সাহিত্য অনুৰাগীৰ লগতে আমাৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ সৌন্দৰ্য বৃদ্ধি পোৱা, শ্ৰদ্ধা আৰু স্নেহ ৰখা সকলোৰে বাবে ইয়াৰ দুৱাৰ উন্মুক্ত, সেয়ে সভাই এনে এক পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰা উচিত, যাৰ ছত্ৰছায়াত থিয় হৈ আটায়ে ভাষাটো কোৱা আৰু পঢ়াত আত্মগৌৰৱ অনুভৱ কৰে। আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ যিবোৰ কথা বা দৃশ্যৰাজিয়ে আমাক ভাষাটোৰ সৰ্বব্যাপী ধাৰণাটোলৈ আঙুলিয়াই দিয়ে, তাৰ ওপৰতো গুৰুত্ব দিলে ভাষাৰ ব্যৱহাৰ আৰু প্ৰসাৰিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা অধিক হৈ পৰে, যেনে অফিচ-কাছাৰী, দোকান-পোহাৰ, বজাৰ-সমাৰত ওলমি থকা নামফলকত এই ভাষাৰ প্ৰয়োগে এনে এক সুচল বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। এই সম্পৰ্কত চৰকাৰী বিভাগৰ দায়িত্ব থকা লগতে আৱশ্যকীয় আইনব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে কামবোৰ কৰাৰ লগতে সাহিত্য সভাইও সংশ্লিষ্ট বাণিজ্য সংস্থা আদিৰ সৈতে আলোচনাত মিলিত হ'ব পাৰে, স্থানীয় ভাষাত লিখা ফলকসমূহে স্থানীয় উপভোক্তাক আকৃষ্ট কৰি বাণিজ্যলৈ আনি দিব পাৰে এক ইতিবাচক প্ৰভাৱ। চৰকাৰী কাৰ্যালয়সমূহত অসমীয়া ভাষাত কাম-কাজ কৰাৰ ব্যৱস্থাটো কাৰ্যকৰী নকৰাটো অতি পৰিতাপৰ কথা। এই বিষয়টোৰ ওপৰতো আমি সকলোৱে চকু দিয়া প্ৰয়োজন।

লিখা, পঢ়া, কোৱা আৰু স্বাভিমানে হোৱা — এনেকুৱা এক জাতীয় লহৰে আমাৰ আকাশ-বতাহ কেতিয়া আন্দোলিত কৰিব? ভাষা এটা কোৱা, পঢ়া আৰু লিখাৰ ত্ৰিপদী বিভাগত আনুসঙ্গিক বহু কথাই সোমাই পৰে। বিভিন্ন প্ৰভাৱশালী ভাষাৰ নতুন নতুন শব্দই আমাৰ ভাষাগৃহৰ দুৱাৰত নিতৌ টোকৰ মাৰেহি, দেখা পাওঁ যে তাৰে কিছুৰে গম নোপোৱাকৈয়ে আমাৰ গ্ৰহণযোগ্যতাৰ সুযোগেৰে দৈনন্দিন কথা-বতৰাৰ সংগী হৈ পৰিছে, জীৱন-জীৱিকাৰ সৈতে সংপৃক্ত হৈ লিখা-পঢ়া-কোৱাত স্থান লভিছে, আমাৰ ভাব হৈছে — সেইবোৰ তেনেদৰেই চলি থকাটো উচিত, আমাৰ পৰিভাষাৰ কোষলৈ অহাৰ আগেয়ে সেইবোৰে আমাৰ ভাষাত নিগাজিকৈ গৌঁজ পুতি লৈছে। আচলতে দেখা যায় যে এনেদৰে গজ্জগীয়া ৰূপত ভাষাৰ অংগ হৈ পৰা শব্দবোৰ আমি হয়তো তেনেদৰে আঁকোৱালি ল'ব লাগিব, যেনেদৰে গম পালোঁ গম নোপোৱাকৈয়ে আহি পৰিল নব্য প্ৰযুক্তিৰ এই শব্দবোৰ — স্মাৰ্টফোন, ইন্টাৰনেট, কম্পিউটাৰ, ৰাইফাই ইত্যাদি। এনেদৰেই নতুন শব্দৰ মেজিকে আমাৰ ভাষালৈ আনি দিলে নতুন চমক আৰু আমি সেইবোৰ আদৰি লোৱাত জোৰ-জবৰদস্তিৰে বাধা প্ৰদানো কৰা নাই বা সেইবোৰে আমাৰ শব্দৰ ভাণ্ডাৰ চহকী কৰাতো কাৰ্পণ্য কৰা নাই, সেইবোৰ

বাস্তৱিকতে সময়ৰ আহ্বান বুলিয়ে লৈছোঁ। কিন্তু দেখা যায় যে অসমীয়া ভাষাৰ কুক্ষিত বহুতো বাহিৰৰ শব্দৰে পৰিভাষা আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনত খাপ খাই পৰিছে, নিয়মিত লিখা-কোৱা কামত সেইবোৰৰ সঘন প্ৰয়োগ ঘটিছে, যেনে পি.ডব্লিউ.ডিৰ বাবে গড়কাপ্তানি, এৰোপ্লেনৰ বাবে উৰাজাহাজ, বাছষ্টেচনৰ বাবে বাছ আস্থান, অডিটৰিয়ামৰ বাবে প্ৰেক্ষাগৃহ, গ্লোবেলাইজেচনৰ বাবে গোলকীয়কৰণ আদি শব্দবোৰ ক'বলৈ বা পঢ়িবলৈ আমাৰ খোকোজা নালাগে, কাৰণ সেইবোৰৰ নিৰ্মাণত আহি পৰিছে মধুৰতা, স্বতঃফূৰ্ত ভাবপ্ৰকাশৰ সুচলতা। আমি প্ৰযুক্তি, বেপাৰ-বাণিজ্য, অৰ্থনীতি, ৰাজনীতি বা সমাজ বিষয়ৰ নতুন শব্দ আমদানি কৰাৰ সময়ত এটা কথা মনত ৰাখিলে ভাল যে তেনে শব্দবোৰ পৰাপক্ষত বজাৰত চলিত ৰূপ পোৱাৰ সময়তে বিলম্ব নকৰি তাৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দৰ ব্যৱস্থা কৰি ল'ব লাগে, যাতে সেইবোৰ আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ অংগ হৈ পৰে আৰু ব্যৱহাৰো ব্যাপক হৈ পৰে, নহ'লে ইংৰাজী ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰতি ক্ৰমাৎ বাঢ়ি যোৱা ঋণগ্ৰস্ততাই এটা সময়ত লেংগুৱেজ শ্বিফটৰ জৰিয়তে আমাৰ নিজস্ব ভাষাৰো স্থিতিত সমস্যা আনি দিব পাৰে, গম নোপোৱাকৈয়ে আমি ক্ৰমশঃ হেৰুৱাই আহিম আমাৰ ভাষাৰ মধুৰতা আৰু ব্যাপকতা। বিজ্ঞলোকৰ এখন সমিতিৰ দ্বাৰা এনেবোৰ নতুন ইংৰাজী শব্দৰ তৎকালীনভাৱে সুচিন্তিত আৰু স্থানীয় গোল্ফৰ অসমীয়া ৰূপ দি ৰাইজৰ মাজত প্ৰচলনৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ কথা ভাবিব পৰা যায়। সাহিত্য সভা আৰু অন্যান্য ব্যক্তিৰ এক সন্মিলিত দল এনে মহান কামত ব্ৰতী হ'ব পাৰে। আনুসংগিক প্ৰসংগ এটাও উনুকিয়াব পাৰি, সেয়া হ'ল ইংৰাজী শব্দৰ লিপ্যন্তৰৰ বিষয়টো। একে ইংৰাজী শব্দৰে ভিন ভিন ৰূপত অসমীয়া লিপিত লিখাৰ উদাহৰণ বহুতো আছে, সেইবোৰো এক ৰূপত সৰ্বজন গ্ৰাহ্য কৰি ছপা বা লিখা কামত ব্যৱহাৰ কৰিলে ভাল হয়। ইয়াতো আমাক প্ৰয়োজন হ'ব এক সুনিশ্চিত ব্যৱস্থা, য'ত জড়িত হ'ব লাগিব এই ক্ষেত্ৰত পাৰদৰ্শিতা থকা লোক, ভাষাবিজ্ঞাৰ পণ্ডিত, শিক্ষা-প্ৰতিষ্ঠান, প্ৰযুক্তিবিদ, সংবাদ মাধ্যমৰ গণ্য-মান্য ব্যক্তি, যাতে শব্দবোৰৰ লিপ্যন্তৰ এক স্বীকৃত মানদণ্ডৰে ৰূপাংকিত হয়, সেইবোৰৰ প্ৰচলন আৰু প্ৰসাৰত গুৰুত্ব আহি পৰে। সম্প্ৰতি কিছু অসমীয়া বৰ্ণৰ ইংৰাজী ৰূপান্তৰ কেনে হোৱা উচিত সেই লৈও বৰ বিশৃংখল অৱস্থা চলি থকা দেখা যায়, বহুতে অসম শব্দটো ইংৰাজীত লিখোঁতে 'স'ৰ ঠাইত 'এক্স'ৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে, কোনোবাই আকৌ এটা 'এছ' দিয়েই কামফেৰা সামৰিছে। 'শ', 'য', 'চ', 'ছ' আদি বৰ্ণসমূহৰ ব্যৱহাৰ ইংৰাজী শব্দৰ অসমীয়া ৰূপত কেনেদৰে কৰা হৈছে' ধৰণৰ জাতীয় বিতৰ্কও আজিলৈকে সৰ্বজনগ্ৰাহ্য ৰূপত সমাধা কৰিব পৰা নাই, হুজুগতে কথাবোৰ চলাই থকা হৈছে, বৰ্ণৰ ব্যৱহাৰ আৰু লিখনত যেন 'নিয়মহীনতাই নিয়ম' বুলি মানি লোৱা হৈছে। কথাবোৰ সুচিন্তিত ৰূপত বিশ্লেষণ কৰি চোৱা উচিত, সময়োপযোগী বিধি-বিধানৰ প্ৰয়োজন আজিৰ সময়ৰ আহ্বান। এনেবোৰ সমস্যাৰ সমাধানে আমাৰ ভাষাৰ গ্ৰন্থৰাজিৰ অনুবাদ আদিতো ইতিবাচক প্ৰভাৱ পেলায়। বিভিন্ন সচেতন আৰু অসমীয়া ভাষাৰ অনুৰাগী ব্যক্তিসকলৰ মাজত এই বিষয়টোৱেও ঠাই পাইছে যে অকল বাণিজ্য-প্ৰতিষ্ঠান, চৰকাৰী-বেচৰকাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ নামফলকৰ উপৰি বহু সময়ত প্ৰকাশিত বিজ্ঞাপন বা ৰাস্তাত আঁৰি থোৱা বিজ্ঞাপনৰ ডাঙৰ ডাঙৰ হোৰ্ডিংসমূহত অশুদ্ধ অসমীয়া ভাষা আৰু ভুল বানানৰ শব্দই সেইবোৰ দৃষ্টিকটু কৰি তোলে, বহু সময়ত আমাৰ ভাষাক পেংলাই কৰা যেন বোধ হয়। এই ধৰণৰ বিষয়তো আমি গুৰুত্ব দিয়াটো প্ৰয়োজন। কাৰণ ডাঙৰ ডাঙৰ হৰফেৰে যেতিয়া অশুদ্ধ বাক্য বা শব্দ আমাৰ আগত সঘনাই দাঙি ধৰি বাবে-বঙলুৱা শব্দৰ আমদানি কৰিবলৈ যোৱা হয়, সিয়েই এটা সময়ত সাধাৰণ ৰাইজৰ মাজত প্ৰচলন হোৱাৰ বিপদ আহি পৰে। বিজ্ঞাপনৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন পক্ষই এই সম্পৰ্কত গুৰুত্ব দিব লাগিব, যাতে শুদ্ধ ভাষাত শুদ্ধ বানানেৰে বিজ্ঞাপনৰ বাণী দাঙি ধৰা হয়। সাহিত্য সভাই এই বিষয়তো বিচৰিলে সংবাদ মাধ্যম, বিভিন্ন বিজ্ঞাপনৰ এজেন্সী, প্ৰতিষ্ঠানৰ জনসম্পৰ্কৰক্ষী বিষয়া আদিৰ সৈতে মিলিত হৈ প্ৰাসংগিক কৰ্মশালা আদিৰ ক্ষেত্ৰত আগভাগ ল'ব পাৰে।

আমি কথা পাতি আছিলোঁ অসমীয়া ভাষা কোৱা, পঢ়া আৰু লিখা সম্পৰ্কত প্ৰয়োজন হোৱা এক সুস্থ আৰু গতিশীল পৰিৱেশ ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত কেনেবোৰ বিষয় আমাৰ বাবে জৰুৰী হৈ পৰিছে। মনত ৰাখিবলগীয়া কথা যে অসমৰ চুকে-কোণে, গাঁৱে-ভূঁয়ে, পৰ্বতে-পাহাৰে বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ ভাষিক উন্নতি আৰু বিৱৰ্তনৰ সুন্দৰ গতিয়ে অসমীয়া ভাষাক বহুক্ষেত্ৰত সংযোগী ভাষাৰ ৰূপলৈ অগ্ৰসৰ কৰিছে। বড়ো, কাৰ্বি, মিচিং, ৰাভা, ডিমাচা, তিৱা আদি ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকৰ মাজত সৃষ্টি হোৱা ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখাই অসমীয়াৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কৰাৰ লগতে সংযোগী ভাষা হিচাপে

ইয়াৰ গুৰুত্বও বঢ়াই তুলিছে। অসম সাহিত্য সভাই অন্যান্য ভাষিক জনগোষ্ঠীৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ গৌৰৱময় ইতিহাস, অনুভূতি-অনুকম্পাক সংগী কৰি যাত্ৰাপথত একেলগে অগ্ৰসৰ হোৱাৰ যি অংগীকাৰ লৈছে, সেয়া আমাৰ সকলোৰে বাবে অতি আদৰ্শীয় বিষয়। এই যাত্ৰা নিৰন্তৰ চলাই ৰখাৰ সংকল্প যেন আগলৈ আৰু হয়, তাত আমি মনোনিবেশ কৰিব লাগিব; আৰু সেয়া সম্ভৱ হ'ব, যদিহে আমি আটায়ে মুকলি মনেৰে সহোদৰৰ ৰূপত সমন্বয়ৰ গৌৰৱ যাত্ৰাত সহচৰ হওঁ। জনা উচিত যে অসমৰ বিভিন্ন জাতি-উপজাতি, জনগোষ্ঠীৰ মাজত অসমীয়া ভাষাক যদি সংযোগী ভাষা আৰু পাৰস্পৰিক ভাব বিনিময়ৰ সঁতু হিচাপে লোৱা নাযায়, অন্য কোনোবা আত্মসী ভাষাই সেই স্থান অধিকাৰ কৰিলে আমাৰ আটাইৰে বাবে আহি পৰিব ভাষা হেৰোৱাৰ সংশয়, 'লেংগুৱেজ ডেথ'ৰ শংকা। আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ যাত্ৰাপথ মহিমামণ্ডিত আৰু বৰ্ণিল কৰি তুলিবলৈ আমি ইংৰাজী শব্দ এটাৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দৰ লগতে আমাৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰো প্ৰতিশব্দবোৰ উল্লেখ থকা এখন অভিধানৰ প্ৰয়োজন, সেইখন ছপা ৰূপত পোৱাৰ উপৰি আমি অনলাইন অভিধান হিচাপেও পালোঁ, মন গ'লেই অসমীয়া লিখিবৰ সময়ত তললৈ নামি অহা কম্পিউটাৰৰ তালিকা এখনত সেই শব্দবোৰ ওলাল, আৰু বাছি ল'লো শব্দ এটা, যিটো হয়তো অসমৰ কোনো ভাষিক জনগোষ্ঠী বড়ো, তিৱা, মিচিং আদিৰো হ'ব পাৰে, যাৰ ফলত তেনেবোৰ সুললিত শব্দ অসমীয়া সাহিত্য সৃষ্টিত সোমাই পৰিল আৰু নতুন নতুন শব্দৰ ভাঙৰেৰে আমাৰ ভাষা চহকী হ'ল, সাহিত্য ৰচনাত বৰ্ণালী সৃষ্টি হ'ল। কথাখিনি নিশ্চয় ভাবি চাব পাৰি এইকাৰণেই যে অসমীয়া ভাষাই ইয়াৰ দ্বাৰা এক বৰলুইতৰ ৰূপ ল'লে, তাৰ গতিধাৰাত আহি পৰিল অন্যান্য ভাষিক গোষ্ঠীৰ নদী-উপনদী আৰু অসমীয়া ভাষাক কৰি তুলিলে এক শক্তিশালী সংযোগী মাধ্যম। আমি অৱগত যে অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যই হ'ল ইয়াত সোমাই পৰা, অন্তৰ্গত হোৱা ভিন্নবৰ্ণীয়া থলুৱা জনগোষ্ঠীৰ অপূৰ্ব শব্দৰ বৈচিত্ৰ্য, ভাব-অনুভূতিৰ সমাহাৰ — তাহানিৰে পৰা চলি অহা এই প্ৰক্ৰিয়াক আমি আৰু ত্বৰান্বিত কৰিলে অসমীয়া ভাষাৰ গ্ৰহণযোগ্যতা ভিন্ন ভাষিক জনগোষ্ঠীৰ মাজত বৃদ্ধি পাব বুলি নিশ্চয়কৈ আশা কৰিব পাৰি।

অসমীয়া ভাষাত লিখা-মেলা কৰা, সাহিত্য সৃষ্টি কৰা সম্পৰ্কত ইতিমধ্যে ইন্টাৰনেটত অনুশীলন চলিছে, য'ত অন্য এটা কথাও যোগ দিব পাৰি যে বিভিন্ন এপ্লিকেচন বা প্ৰয়োগৰদ্বাৰা লিখন প্ৰণালীটোত বহুতো উদ্যমী ব্যক্তিয়ে উদ্ভাৱন কৰা কী-ব'ৰ্ডবিলাকৰ সহায়ত লিখাৰ যিবোৰ সুবিধা আগবঢ়োৱা দেখা গৈছে, সেইবোৰ এটা সুসংহত মঞ্চলৈ আনি আন কথাবোৰ, যেনে ব্যাকৰণ আৰু বানান পৰীক্ষণ বা অৰ্থ নিৰ্ধাৰণ জাতীয় সুবিধাবোৰ আমি একত্ৰিত কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিব পৰা নাযায়নে। ইয়াৰ ফলত আমাৰ ভাষাটোৰে কম্পিউটাৰত লিখাৰ সহজাত প্ৰবৃত্তিটোও গঢ় লৈ উঠিব বুলি ভাব হয়। তদুপৰি, অসমীয়া ভাষাটো শুদ্ধকৈ লিখা আৰু কোৱাৰ বাবে স্কুলীয়া দিনতে কৰা অনুশীলনে আমাক সেই দিশত আগবাঢ়ি যোৱাত প্ৰেৰণা দিয়ে, আগ্ৰহ জন্মায়। বহুতো স্কুলত আজিকালি গণিত বা ইংৰাজী শিক্ষণ প্ৰণালীৰ ওপৰত গ্ৰীষ্মকালীন বন্ধৰ সময়ত বিশেষ প্ৰশিক্ষণৰ কৰ্মশালা আয়োজন কৰা সঘনে দৃষ্টিগোচৰ হয়। এই ধৰণে বিশেষ কৰ্মশালা অসমীয়া পঢ়োৱা শিক্ষকৰ বাবেও যদি নিয়মিত আৰু সুসংবদ্ধ ৰূপত অনুষ্ঠিত কৰা যায়, য'ত অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ্থীৰ বাবে পাঠবোৰ প্ৰাণময় আৰু আকৰ্ষণীয় ধৰণে স্কুল-কলেজত শিকোৱাৰ আদৰ-কাৰ্যদাৰ তালিম দিব পাৰি, সেই অনুশীলনে নিজৰ ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি কৰিব বুলি আশা কৰিব পাৰি। এনেকুৱা কৰ্মশালাত ইংৰাজী আৰু অসমীয়া স্কুলৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীক জড়িত কৰিলে উপকাৰ হ'ব।

মোৰ ভাষাই মোৰ আশা। শিশুৰ মৌসনা মাতেৰে শুনা যায় জাতীয় আশাৰ ধ্বনি। জানো যে শিশুকালত সাধুকথাৰ প্ৰতি এক অনাবিল আকৰ্ষণ থাকে, ইয়াৰ ফলত শিশুমনত কৌতূহলৰ ভাবধাৰা বাঢ়ে, প্ৰশ্ন সোধাৰ বা নতুন কথা জনাৰ ইচ্ছা পূৰণ হয়। এইটো বয়সতে সিহঁতে সোৱাদ বিচাৰে এখন মেজিকৰ পৃথিৱীৰ! হয়তো আজিৰ পৃথিৱীত আপুনি এনে এক যাদুময় সন্ধিয়াৰ কথা ভাবিবলৈ কঠিন হ'ব — জোনাকে ধুই পেলোৱা চোতালত পাৰি দিয়া টাৰি বহিছে তামোলৰ পিক লগা মুখৰ আইতা, হেমন্তৰ ৰিব্ ৰিব্ বতাহে কঁপাইছে তেওঁৰ বগা চুলিৰ টো, নৈৰ্ধাত কোণৰ পৰা ভাঁহি আহিছে সুগন্ধি ফুলৰ সুবাস, দূৰৈত বাজিছে নামঘৰৰ দবা, আৰু আইতাৰ সাধুৰ মায়াজালত লাহে লাহে ডুব গৈছে বহি থকা শিশুৰ জাক! আজি এনে এক সন্ধিয়াৰ ছবি আমাৰ মাজত দুৰ্লভ, যিটো পৰিৱৰ্তিত সময়ৰ নিজস্ব নীতি-নিয়মৰ

ফলত অন্তর্ধান হৈছে, কিন্তু সাধুকথাৰ সাৰ্বজনীন মূল্য কোনেও অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে। বহুতো লোকাচাৰো সাধুৰ মাজেৰে শিশুহঁতলৈ আগবাঢ়ি যায়। মই আমেৰিকা যুক্তৰাজ্যৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যয়নৰ কালছোৱাত ৰাজহুৱা পুথিভঁৰাল এটাত সোমোওঁতে এখন গ্ৰন্থই মোৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছিল, সেই 'থ্ৰ' য়োৰ টুথ অন দ্যা ৰুফ' নামৰ কিতাপখনত শিশুৱে নিজৰ প্ৰথম সৰা দাঁতটো ঘৰৰ চাললৈ দলিয়াই দিয়া দস্তৰ বা লোকাচাৰ অকল আমাৰ গাঁৱৰ শিশুৰ বাবেই নহয়, পৃথিৱীৰ ডেৰশৰো অধিক দেশত তেনে এটা প্ৰথা সামান্য সাল-সলনি কৰি চলি থকাৰ কথা পালোঁ। কথা একেটাই যে শিশু সাহিত্যত থকা বিষয়বস্তুবোৰ, সাধুকথাবোৰৰ এক সাৰ্বজনীন মূল্য আছে, তাত আহি পৰে সামাজিক আচাৰ-ব্যৱহাৰ, জীৱনগাথাৰ বহুতো দিশ, এই মাধ্যমৰ মায়ারীজালে শিশুক আনি দিব পাৰে নিজৰ সামাজিক গোটাৰ সামূহিক জ্ঞান, নীতিশিক্ষাৰ বোধ। বেজবৰুৱাদেৱে 'বুঢ়ী আইৰ সাধু'ৰ পাতনিত সাধুকথাৰ এনেধৰণৰ বৈশিষ্ট্যলৈ আঙুলিয়াই দিছিল। শিশু সাহিত্যসমূহ সংকলনৰ দিশত আমি জনাত প্ৰশংসনীয় পদক্ষেপ লৈছে প্ৰতিষ্ঠান বিশেষে। শিশুৰ মনস্তত্ত্বৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে তাহানিৰ 'কাণখোৱা' কাব্যৰ সৃষ্টিয়ে অসমৰ সাহিত্যৰ এই দিশটোৰ কথা উজলাই ৰাখিছে। হেম বৰুৱাদেৱে উল্লেখ কৰাৰ দৰে শিশুৰ মনোবিশ্লেষণ আৰু কাণখোৱাৰ জনপ্ৰবাদ ইয়াৰ মূল ৰচনা বুলি চিহ্নিত হৈছে। সাধুকথাৰ জৰিয়তে শিশুসকলক ভাষাটোৰ প্ৰতি আকৃষ্ট কৰিব পাৰি, আমাৰ জাতিৰ পুৰণি গৌৰৱময় অধ্যায়ৰ কথা ক'ব পাৰি, নীতিশিক্ষাৰ আদিপাঠ দাঙি ধৰিব পাৰি। গাঁৱে-ভূঞা বা নগৰৰ কোনোবা সমূহীয়া ঠাইত তেনেধৰণৰ প্ৰয়াস চলোৱা আমাৰ দৃষ্টিগোচৰ হৈছে। সাহিত্য সভায়ো এনেধৰণৰ কাৰ্যাৱলীত সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱাৰ কথা ভাবিব পাৰে, যাতে শিশুকালতে আমাৰ নিজৰ ভাষাটোৰ সৈতে তেওঁলোকৰ আত্মীয়তা বাঢ়ে, অসমৰ বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ সাধুকথা, জ্ঞান-গৰিমাৰ সৈতে চিনাকি হয়, সমন্বয় যাত্ৰাৰ সহচৰ হয় আৰু নিজৰ ভাষাত কথা কোৱাৰ গৌৰৱ আঁকোৱালি লয়; লগতে স্কুল-কলেজত নিজৰ ভাষাত বক্তৃতা বা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাৰে অসমৰ ল'ৰা-ছোৱালীক ৰাজহুৱা মঞ্চত ভালদৰে বলিষ্ঠ ৰূপত ভাষণৰ পাৰদৰ্শিতাত আগবঢ়াই নিব পাৰি। এই ধৰণৰ অনুশীলনে নিশ্চিতভাৱে নিজৰ ভাষাত কথা কোৱাৰ প্ৰতি অনুৰাগ বঢ়োৱাত সহায় কৰিব। বিস্তৃত ৰূপত সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্ৰতিযোগিতা বা সৃষ্টিমূলক সাহিত্য ৰচাৰ কৰ্মশালায়ো স্কুল-কলেজত এক উপাদেয় বাতাবৰণ জন্ম দিব বুলি বিশ্বাস। মনকৰিবলগীয়া কথা যে বহুতো জনপ্ৰিয় জতুৱা-ঠাঁচ বা ফকৰা-যোজনা আমাৰ লেখা আৰু দৈনন্দিন কথা-বতৰাৰ মাজৰ পৰা নাইকিয়া হ'বলৈ ধৰিছে, সেইবোৰে ভাষা-সাহিত্যলৈ আমি দিয়া ব্যঞ্জন ক্ৰমশঃ আমি অনুভৱ কৰাৰ পৰা আঁতৰি আহিবলৈ লৈছোঁ, আমাৰ মাজৰ চিৰাচৰিত সম্বোধনসূচক শব্দবোৰো অন্য ভাষাৰ শব্দই লান কৰি আনিবলৈ ধৰিছে — এইবোৰ সম্পৰ্কতো আমি চিন্তা কৰাৰ প্ৰয়োজন হৈছে। বাকপটুতা আৰু লিখাৰ প্ৰতিযোগিতা আদিৰ জৰিয়তে এনেবোৰ কথা আমি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওচৰলৈ পুনৰ লৈ যাব পৰাৰ ব্যৱস্থা হ'ব লাগিব। ইয়াৰ দ্বাৰা আমাৰ ভিন্ন জনগোষ্ঠীয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজৰ ভাষা-সাহিত্য সৃষ্টিৰ অনুশীলন কৰাৰ সুযোগ পাব। পুনৰবাৰ এই কথাষাৰ আমি হৃদয়ংগম কৰিব লাগিব যে জনজাতীয় ভাষাসমূহৰ স্বকীয় অস্তিত্ব, ক্ৰমবৰ্ধমান বিকাশ আৰু তেওঁলোকৰ ভাষাৰ অধিকাৰত আমি আটায়ে গৌৰৱান্বিত অনুভৱ কৰিব লাগিব, 'জ্যেষ্ঠ ভাতৃ'ৰ অহমিকা ত্যাগ কৰিব লাগিব, তেওঁলোকৰ আবেগ-অনুভূতি-অনুকম্পাক আমাৰ হিয়াত স্থান দি এক বন্ধুত্বসুলভ সহচৰৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰে আগুৱালেহে অসমীয়া ভাষীৰ শ্ৰীবৃদ্ধি হ'ব আৰু বহু সময়ত অন্যান্য ভাষাৰ লোকেও অসমীয়া সাহিত্য সৃষ্টিৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াই অহাৰ সুখময় ধাৰাৰ নিৰৱচ্ছিন্নতা অটুট থাকিব। বহুতো জনগোষ্ঠীয় সাহিত্যিক আমাৰ সাহিত্যৰ পথাৰত জন্ম দিছে নতুন শইচৰ, তেওঁলোকৰ এক বৃহদাংশই আঁকোৱালি লৈছে অসমীয়া সাহিত্যৰ সৃষ্টি আৰু বৃদ্ধি কৰিছে পাঠকৰ সংখ্যা। জনগোষ্ঠীয় ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ মাজত সাহিত্য-সম্ভাৰ অনা-নিয়াৰ ব্যৱস্থা আমি ত্বৰান্বিত কৰিবৰ হ'ল, কাৰণ পৰস্পৰৰ প্ৰতি থকা মৰম-চেনেহ, শ্ৰদ্ধাশীল মনোভাৱেহে গাঢ় কৰি তুলিব পাৰে আমাৰ সম্পৰ্ক, শক্তিশালী ৰূপলৈ নিব পাৰে অসমীয়া ভাষাৰ সংযোগী ভূমিকা। লগতে এই কথাটোও দৃঢ়তাৰে ক'ব পাৰি যে যিসকল হিন্দী, বঙালী, নেপালী বা অন্যান্য ভাষাৰ লোকে অসমীয়া ভাষাক নিজৰ ভাব আদান-প্ৰদানৰ আহিলা কৰি লৈছে, অসমীয়া সাহিত্য সৃষ্টিত জড়িত হৈছে বা অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ অনুৰাগী বুলি স্বীকৃত হৈছে, নিজেও সেই কামত গৰ্ব বিচাৰি পাইছে, তেওঁলোকো আমাৰ যাত্ৰাপথৰ নিঃস্বাৰ্থ সংগী, তেওঁলোকৰ সৈতে ৰচিত হৈছে আমাৰ সদ্ভাৱনাৰ

ইতিহাস। যিসকল থলুৱা জনগোষ্ঠীৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ উপাদানে অসমীয়া ভাষাক বৰ্তমানৰ সুদৃঢ় স্থানলৈ উত্তৰণ ঘটাব পৰিক্ৰমাত সহায় কৰিছে, তেওঁলোকৰ ভাষা-সম্পদ, কলা-কৃষ্টিৰ সমলৰ বিকাশে আমাকো আগলৈ নিব। জনসংখ্যাৰ মাত্ৰাৰে ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীৰ মাজত চলি থকা লোকাচাৰ, মৌখিক কাহিনী, গীত-মাতৰ অপূৰ্ব সুৰ, লোককলা, প্ৰাচীন লোকজ্ঞানৰ কথা আদিৰ সংগ্ৰহ, সংৰক্ষণ আৰু বিস্তাৰৰ জৰিয়তে আমি তেওঁলোকৰ হৃদয়ত স্থান লভাৰ সম্ভাৱনা বৃদ্ধি কৰাই নহয়, আমাৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰো ভাঙৰে পূৰ্ণতা পাব। তেনেধৰণৰ কাম-কাজ কৰিবলৈ সাহিত্য সভা আগবাঢ়ি আহিব লাগে, যাতে তেনে জনগোষ্ঠীসমূহৰ বিকাশৰ আশা-আকাংক্ষাক আমি আগবঢ়াই নিব পাৰোঁ আৰু আমাৰ মাজত এক জাতীয় ভাৱধাৰাৰ সদৃশ গাঢ় হৈ পৰে। অসম প্ৰদেশৰ সামাজিক ভাতৃত্ববোধ ঐতিহাসিকভাৱে সৰ্বজনস্বীকৃত। অসমীয়া জাতিৰ বিকাশ আৰু বিৱৰ্তনৰ ইতিহাসত অসমৰ মানুহৰ বদান্যতা আৰু উদাৰতাৰ নিদৰ্শন স্পষ্টভাৱে বৰ্ণিত হৈ আহিছে। বিভিন্ন জাতি, ধৰ্ম, সম্প্ৰদায়ৰ লোকে ইয়াত জাতীয় জীৱনৰ মূল সোঁতত বিলীন হৈ জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত নিঃস্বার্থভাৱে নিজকে একাকাৰ কৰি দিয়াৰ অলেখ উদাহৰণ আছে। স্বৰ্গদেউ চুকাফাই ইয়াতে নিজৰ জন্মভূমিৰ কথা বিসৰ্জন দি অসমৰ তেতিয়াৰ মানুহখিনিৰ সৈতে সম্বন্ধ স্থাপন কৰিছিল, বুৰঞ্জীত কোৱাৰ দৰে স্বৰ্গদেউ চুকাফাই দূৰত এজন চুতীয়া মানুহ দেখা পাই চোমদেৱৰ তাত কাম কৰিবলৈ দি তেওঁক চোমচিৰিং পাতিছিল, স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপ সিংহই মৰাণৰ লাকুক বৰপাত্ৰ বাব দিছিল, স্বৰ্গদেউ চন্দ্ৰকান্ত সিংহই খেৰেমিয়াল কছাৰী পাতালক বৰবৰুৱা বিষয়বাব দি আহোমৰ খেলত যুক্ত কৰিছিল, মুঠ কথাত — স্বৰ্গদেউ চুকাফা আৰু তেওঁৰ পৰৱৰ্তী স্বৰ্গদেউসকলে অসমৰ পৰ্বত-ভৈয়ামৰ লোকসকলৰ সৈতে বৈৱাহিক, সামাজিক, সংস্কৃতিমূলক সংমিশ্ৰণৰ ব্যৱস্থাবে পৰ্বত-ভৈয়ামক একতাৰ জৰীৰে বান্ধি অসমীয়া জাতি গঠনত আগভাগ লৈছিল, মন্দিৰ, দেৱালয়, সত্ৰ আদিক ভূমি দান কৰি দেউৰী, পাইকৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল, মুছলমান পাইকো থকাৰ কথা তামৰ ফলিত পোৱা গৈছে। এই সম্পৰ্কত স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহই সামৰিক বলেৰে ৰাজ্য জয় কৰাৰ আশা নকৰি ওচৰ-চুবুৰীয়া ৰজাসকলৰ সৈতে সদৃশভাৱে এক ৰিপাব্লিকৰ আৰ্হি গঠনৰ স্বপ্ন দেখিছিল। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ সাম্য আৰু মৈত্ৰীৰ ইতিহাস পাহৰা নাযায়, যাৰ দ্বাৰা তেওঁ নামঘৰ আদিৰ দুৱাৰ জাতি-গোষ্ঠী নিবিচাৰি উন্মুক্ত কৰিছিল। তাহানিৰ চুকাফাৰ দিনৰ পৰা যেনেদৰে অসমলৈ বিভিন্ন লোক আহি অসমৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি আৰু জনজীৱনৰ আদৰ-কায়দাৰ সৈতে মহামিলনৰ মহাতীৰ্থৰ ৰূপত অসম ৰাজ্য গঢ় লৈ উঠিছিল, যেনেদৰে সুদূৰৰ পৰা অহা আজানপীৰে অসমৰ মাটি-পানী-বায়ুৰ সৈতে মিলি গীতি-সাহিত্যৰ নতুন স্বাদ সৃষ্টি কৰিছিল, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে ভক্তিধৰ্মৰ জৰিয়তে বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মানুহক ভক্তিৰ ৰসত অৱগাহন কৰিবলৈ বিধান দি এক আৰু সাম্যৰ বাণী বিস্তাৰিত কৰিছিল — এইবোৰেই এটা কথা প্ৰতীয়মান কৰে যে ৰাজ্যৰ মানুহে বাহিৰৰ পৰা অহা ব্যক্তিকো আদৰেৰে সা-সন্মানৰ ব্যৱস্থা কৰি আঁকোৱালি লৈছিল, যদিহে তেওঁলোকে অসম ভূমিক, ইয়াৰ সভ্যতা-সংস্কৃতিক, বায়ু-পানীক নিজৰ বুলি লৈ ইয়াৰ জনজীৱনৰ মহাস্ৰোতত বিলীন হোৱাৰ সংকল্প লৈছিল। সাম্প্ৰতিক কালত কোনোবাই যেতিয়া আমাক বহিৰাগত-বিৰোধী বা জেন'ফবিক বুলি অপবাদ দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰে, তেতিয়া বুজা যায় তেওঁলোক অসমৰ ইতিহাস আৰু সভ্যতা সম্পৰ্কত কিমান অপৰিপক্ক। কথাটো ঠিক যে কোনোবাই বৰলুইতৰ পানীত স্নান কৰিছে, পাহাৰ-পৰ্বতত ঠেঁকা খাই অহা অসমৰ নিৰ্মল বায়ু সেৱন কৰিছে, উৰ্বৰা মাটিৰ ফচলেৰে জীৱন জী আছে — তেওঁলোকে অথচ এইখন ঠাইক আপোন কৰি লোৱাৰ মানসিকতাক স্থান দিব পৰা নাই, ভাষা-সাহিত্য, কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ স্বাদ ল'ব পৰা নাই, ক্ষুদ্ৰ জনসংখ্যাৰ ভাষিক জাতি বুলি অসমৰ মানুহৰ যিখিনি ভাষা-সংস্কৃতি হেৰুওৱাৰ মনোবেদনা, সংশয়ক হৃদয়ঙ্গম কৰা নাই, তেওঁলোকে অসমৰ স্নেহবন্ধনত প্ৰৱেশ কৰাত অসুবিধা পাইছে। 'কা'ৰ বিৰুদ্ধে অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰতিবাদী কণ্ঠস্বৰ মিলিত হৈছে অসম আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ জনগণৰ প্ৰতিবাদী মিছিলৰ গৰ্জনৰ সৈতে। মানুহে ৰাজ্যৰ ইমূৰ-সিমূৰ ব্যাপ্ত অৰৈধ বিদেশী বিতাড়নৰ হকে অৰৈধ বিদেশী বিতাড়নৰ প্ৰতিবাদত নামিছে, যিহেতু আমাৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি ভাবুকি শংকাই আটাইকে বিভিন্ন ঐতিহাসিক কাৰণত ভবাই তুলিছে। কাৰণ ঐতিহাসিকভাৱে অসমীয়াভাষী জনগণে যোৱা ডেৰশ বছৰৰো অধিক কাল সময়ে সময়ে নিজৰ ভাষাৰ স্থিতি ৰক্ষাৰ নামতে সংগ্ৰাম কৰি আহিব লগা হৈছে, আৰু ভাষা-সাহিত্যৰ অস্তিত্বৰ হকে যুঁজ কৰি আহিছে। আত্মৰক্ষাৰ যুঁজতে নিমগ্ন হৈ থাকিবলগীয়া জাতি এটাই ভাষা-সাহিত্যৰ বিশ্ব-দৌৰত ভাগ লোৱাৰ

অৱকাশ ক'ত? সেয়ে কিছু স্বার্থপৰ মানুহে আমাক জেন'ফবিক আখ্যা দিয়াৰ প্ৰৱণতা পৰিহাৰ কৰক, অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতি আৰু জাতীয় জীৱনৰ স্বকীয় গৰিমাৰ বৈশিষ্ট্যক স্বীকাৰ কৰি অসমীয়া জাতিৰ অস্তিত্ব মৰিচা কৰাৰ কথা নাভাৱিব, দেশৰ অন্যান্য ভাষিক গোষ্ঠীৰ দৰে আমাৰ উত্তৰণত প্ৰেৰণা যোগাওক, যাতে ভূপেন হাজৰিকাৰ 'আমি ভাল ভাৰতীয়' কথাষাৰত নিহিত গৌৰৱ আমিও অনুভৱ কৰিব পাৰোঁ।

অসমীয়া ভাষা কোৱা-পঢ়া-লিখাৰ আনন্দক আৰু অধিক বিস্তাৰিত ৰূপত প্ৰসাৰ হোৱাৰ প্ৰয়াসৰ কথাৰ সৈতে জড়িত হৈ থকা অন্য এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হ'ল ইংৰাজী ভাষাৰ সৰ্বব্যাপী প্ৰভাৱক আমি কেনেদৰে আমাৰ হিতৰ হকে পৰিচালিত কৰিম। ইয়াৰ বিজ্ঞানসন্মত শিক্ষণ পদ্ধতিত গুৰুত্ব দিব লাগিব। ইংৰাজী মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ত যেনেদৰে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ শিক্ষকসকলক প্ৰকৃত প্ৰশিক্ষণৰ দ্বাৰা ভাষাটো শিকোৱাৰ বাবে পাকৈত কৰি তুলি তাৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পাঠৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আগ্ৰহী কৰি তুলিব লাগিব, একেদৰে ইংৰাজী ভাষাটো অসমীয়া মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ত উপযুক্ত প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ দ্বাৰা শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা কৰাটো অতি আৱশ্যকীয় কথা। এই কথা ক'বই লাগিব যে অসমৰ মানুহৰ আশা-আকাংক্ষা, গৌৰৱান্বিত অধ্যায় বা বিভিন্ন সা-সমস্যৰ বিষয়সমূহ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত প্ৰতিফলিত কৰাৰ বাবে ইংৰাজী ভাষাত মানবিশিষ্ট লেখাৰ যোগান ধৰাৰ বাবে আমি প্ৰস্তুত থাকিব লাগিব। আনকি ইংৰাজী ভাষাত ভালধৰণে কথা-বাৰ্তা কৈ ভাষণ দি বাহিৰৰ মঞ্চত, সংবাদ মাধ্যমত দাঙি ধৰাৰ সময়োপযোগী ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে আমি গুৰুত্বসহকাৰে চিন্তা কৰা উচিত, যাতে ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰদেশৰ লোকো আমাৰ ঐতিহ্য, পৰম্পৰা আৰু দৈনন্দিন জীৱনৰ সাহিত্যৰ সৈতে চিনাকি হয়, হৃদয়ংগম কৰিব পাৰে আমাৰ জাতীয় জীৱনলৈ অহা সমস্যা আৰু সমাধানৰ কথা। সুখৰ কথা যে আজি নতুন কিছু যুৱক-যুৱতীয়ে ৰাজ্যৰ বাহিৰৰ পৃথিৱীত সংবাদ মাধ্যম, সংগীত, খেলজগত, বোলছবি ইত্যাদি ক্ষেত্ৰত জড়িত হৈ অসমক ভিন্ন প্ৰেক্ষাপটত দাঙি ধৰাৰ সুযোগ লৈছে, বিভিন্ন মাধ্যমৰ জৰিয়তে অসমৰ সমস্যাবাজি অন্য মানুহৰ সমুখত দাঙি ধৰিছে।

ইংৰাজী ভাষাৰ কথা কওঁতে অসম সাহিত্য সভাৰ অনুবাদ প্ৰকল্পৰ কথা মনলৈ আহিছে। এই কাম কিমানদূৰ আগবাঢ়িছে, কেনেধৰণৰ সাহিত্যৰাজি আমি অনুবাদৰ জৰিয়তে আন ভাষাৰ পঢ়ুৱৈলৈ আগবঢ়াইছোঁ, কেনেধৰণে এই কাম আৰু গতিশীল কৰি তুলিব পাৰি — এইবোৰ বিশ্লেষণ কৰি সভাই ত্বৰান্বিত গতিত আগবাঢ়ি যোৱাটো উচিত হ'ব। লগতে আমি মনত ৰখা ভাল হ'ব যে অনুবাদৰ বাবে আমাৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ সাহিত্যৰাজিও অসমীয়ালৈ অনা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ গ্ৰন্থ সেইবোৰ ভাষালৈ নিয়াৰ কামখিনিও আগবঢ়াই নিয়াটো সময়োপযোগী হ'ব। ভাৰতীয় অন্যান্য ভাষাৰ চহকী সৃষ্টিসমূহো আমি তেনেদৰে অনুবাদৰ প্ৰকল্পত সুমুৱাই লোৱাটো ভাল হ'ব। কানাড়া, মালায়লম আদি ভাষিক গোষ্ঠীৰ যিবোৰ সাহিত্য অনুষ্ঠান আছে তেওঁলোকৰ সৈতেও অসম সাহিত্য সভাই সম্পৰ্ক স্থাপন কৰি তেওঁলোকৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সৈতে এক বিনিময় আঁচনিৰ কথা ভাবিব পাৰে, যাৰ দ্বাৰা আমাৰ সৃষ্টি তেওঁলোকৰ ভাষালৈ আৰু তেওঁলোকৰ সাহিত্য অসমীয়া ভাষালৈ আহি পৰম্পৰাৰ মাজত এক বৌদ্ধিক সূত্ৰ স্থাপন হয়, সমসাময়িক অন্যান্য প্ৰাদেশিক সাহিত্যৰ ধাৰাৰ সৈতে আমি চিনাকি হওঁ। দেশ-বিদেশৰ বিভিন্ন সাহিত্য উৎসৱৰ মঞ্চত অসমৰ সাহিত্য আগবঢ়াই দিয়াৰ হেতু সাহিত্য সভাই ভাবিব পাৰে এক নতুন পথৰ কথা। তেনেদৰে সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা কেইবছৰমান আগেয়ে প্ৰকাশ কৰা 'বিশ্বকোষ'ৰ খণ্ডসমূহৰ বিষয়বোৰত নতুন তথ্যৰ সংযোজন কৰি ৰাইজলৈ আগবঢ়োৱা সম্পৰ্কতো বিচাৰ-বিবেচনা কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে।

অসমৰ বাবে বহুগীয়া কৃষ্টি-সংস্কৃতি আৰু সাহিত্য সৃষ্টিৰ পটভূমিলৈ আগবঢ়োৱা বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ লোকৰ অৱদানৰ বিষয়ে কৰা যিকোনো আলোচনাতে আমাৰ চাহ জনগোষ্ঠীৰ কথা আহি পৰে। আমাৰ ৰাজ্যৰ জাতীয় জীৱনৰ সৈতে সংপৃক্ত হৈ পৰা তেওঁলোকক বাদ দি আমাৰ সমাজৰ কোনো কথাই পূৰ্ণতা নাপায়। কেইবাজনো চাহ জনগোষ্ঠীয় সাহিত্যিকে আমাৰ সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিছে। চাহ জনগোষ্ঠীৰ সামূহিক প্ৰয়াসত অসমীয়া ভাষাই চাহ খেতিৰ সৈতে জড়িত শ্ৰমিকসকলৰ মাজত স্থান পাইছে। কিন্তু তেওঁলোকৰ মাজত সাহিত্য সভাৰ প্ৰসাৰ কিমান বাঢ়িছে সেই কথাও আমি বিচাৰ্য বিষয় বুলিয়ে ভাবোঁ। আজি কিছুদিন আগেয়ে সংঘটিত এটা দুৰ্ঘটনাৰ কথা মনলৈ আহিছে, য'ত

চাহ জনগোষ্ঠীৰ প্ৰায় শতাধিক ভাই-ভনী বিষাক্ত পানীয় সেৱনৰ ফলত মৃত্যুবৰণ কৰে। মৃত্যু-যন্ত্ৰণাত ককুবকাই থকা মানুহখিনিক মই লগ পালোঁ, চিকিৎসাৰ কক্ষত, বাৰাণ্ডাত তেওঁলোকৰ বেদনা-ক্লিষ্ট মুখৰ নীৰৱ ভাষাই মোক সুধিলে, এনেদৰে এটা জনগোষ্ঠীক প্ৰায় শতাধিক বছৰ কাল জাতীয় জীৱনৰ ধাৰাৰ পৰা আঁতৰত থকা, আৰু শিক্ষা-দীক্ষা আৰু জীৱনৰ আৱশ্যকীয় সম্ভাৰ-সম্পদৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ থকা সত্ত্বেও অসমৰ জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত তেওঁলোকক কিয় অপৰিহাৰ্য অংগ কৰি লোৱাৰ প্ৰয়াসত আমি শক্তিশালী ৰূপত খোজ দিব পৰা নাই! অকল শ্ৰম যোগান ধৰা শ্ৰেণী বুলি মুখ্য ধাৰাৰ পৰা বিচ্যুত হৈ থাকিলে অসমৰ এক বৃজনসংখ্যক প্ৰতিভা, মানৱীয় দিশ আৰু সম্পদক আমি পূৰ্ণ স্বীকৃতি প্ৰদানত ব্যৰ্থ হ'ম। মানসিক দূৰত্ব আমি হ্ৰাস কৰিব লাগিব, অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত তেওঁলোকক আমি সাদৰ স্থান দি সামাজিক বন্ধন কটকটীয়া কৰি তোলাৰ সময় হ'ল। অসম সাহিত্য সভাই তেনে এক ইতিবাচক গতিশীলতাৰ চাহ বাগিচাৰ এই লোকখিনিৰ মাজত নতুন পৰিৱেশ জন্ম দিয়াৰ প্ৰচেষ্টাৰ কথা বিবেচনা কৰিব পাৰে। তেনেদৰে, চৰ অঞ্চলত থকা বাসিন্দাসকলৰ মাজতো সাহিত্য সভাৰ বিস্তাৰ আৰু কৰ্মসূচীৰ কথা অতি আৱশ্যকীয়। জনামতে, সাহিত্য সভাৰ খনচৰেৰেক শাখা এনে কামত জড়িত হৈছে যদিও অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি অনুৰাগ, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি সন্তোৰ সৃষ্টিৰ বাবে সাহিত্য সভা এনেবোৰ অঞ্চলত তেওঁলোকৰ সৈতে মিলিত হোৱা উচিত, যাতে সাহিত্য সৃষ্টিত তেওঁলোকৰ বহুতে দি অহা অৱদানৰ কথা বহুলভাৱে ৰাইজৰ সমুখলৈ আগবাঢ়ি আহে।

প্ৰযুক্তিৰ সুবিধাৰাজিয়ে বিশ্বৰ সাহিত্যলৈ আনি দিছে লেখত ল'বলগীয়া সুযোগৰ সম্ভাৱনা আৰু এইবোৰৰ জৰিয়তে ৰাইজৰ মাজত কলা-সাহিত্যৰ সৃষ্টিসমূহৰ বহুল প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ সৈতে সংলগ্ন বিষয়সমূহৰ বাবে সভাদ্বাৰ মুক্ত ৰখা উচিত। মনত আছে, শাৰীটোৰ পৰা সমুখৰ ব্যক্তি দুজন আঁতৰি যোৱাৰ পাছত মোৰ পাল পৰিল, জেপৰ পৰা কাগজৰ টুকুৰাটো আগবঢ়াই দিলোঁ, তেওঁ উৰাই-ঘূৰাই শব্দকেইটা পঢ়ি পেলালে যদিও তেওঁৰ মুখমণ্ডলত ক্ৰমশঃ গাঢ় হৈ উঠিবলৈ ধৰা ছবিখনে মোক কিবা এটা সংকেত দিয়াৰ আগেয়ে তেওঁৰ আঙুলিৰ দিশ নিৰ্দেশনা মতে মই সোঁ-পিনে আঙুৰাই গ'লো আৰু উপস্থিত হ'লোঁ নাতিপোহৰত গ্ৰন্থৰ মেটমৰা বোজা বহন কৰি থকা আলমাৰিসমূহৰ সমুখত, মন কৰিলোঁ ধূলিৰ তৰপত থাকি গ'ল মোৰ পদচিহ্ন, চকু-মুখত আমনি কৰিলে মকৰাজালৰ ছিন্ন-ভিন্ন খণ্ডই, মোৰ অনিৰুদ্ধ গতি চলি থাকিল পুৰণি গ্ৰন্থৰ গোন্ধৰ মাজত, ভাৱ হ'ল বহুদিন এইফালে পঢ়ুৱৈৰ খোজ পৰা নাই — আৰু মই উভতি আহিলোঁ আগৰ কাউণ্টাৰলৈ, পূৰ্বৰ ব্যক্তিজনে ক'লে যে মাত্ৰ এখন কিতাপ থকা বাবে সেইখন আৰু ঘৰলৈ নিব পৰা নাযায়, পঢ়া কক্ষত মাথোঁ তাৰ পাঠ হ'ব পাৰে, কিন্তু মোৰ সমুখৰ ঘড়ীটোৱে সকাইয়াই দিলে — আৰু আধাঘণ্টাৰ পিছতে পুথিভঁৰালৰ দুৱাৰ বন্ধ হ'ব — মোৰ উভতি যোৱাৰ সময় এতিয়া, শুদাহাতে, কিতাপখন পঢ়াৰ আশা মই তিমানতে বাৰণ কৰিলোঁ, কাৰণ মই উভতিলগীয়া ৰে'লখন আহি পোৱাৰ সময় সমাগত—

আপুনি নিশ্চয় বিচাৰে কেইবাঘণ্টীয়া ৰে'ল ভ্ৰমণত পঢ়িবলৈ বিচৰা গ্ৰন্থকেইখন আপোনাৰ সহযাত্ৰী হওক, আপোনাৰ সদাসংগী ম'বাইল ফোনটোত, আইপেডৰ স্ক্ৰীণত, লেপটপত সেইবোৰ সংপৃক্ত হৈ থাকক, যেতিয়া মন গ'ল তাৰ পৰা দুই পৃষ্ঠা পঢ়ি পেলালে, ক'ৰবাত প্ৰাসঙ্গিক হ'লে — তাৰে পৰা আপুনি আপোনাৰ গৱেষণাৰ কাকতত তুলি ধৰিলে। মুঠ কথাত বৰ্তমান যুগত আপুনি বিচাৰি ফুৰা গ্ৰন্থখন, য'তে আছে, যি সময়তে বিচাৰছে, আপোনাৰ সমুখলৈ আনি দিয়াৰ ডিজিটেল প্ৰযুক্তিপ্ৰদত্ত অন্যান্য সুযোগৰ পৰা অসমীয়া ভাষাৰ পঢ়ুৱৈ বঞ্চিত হ'ব নোৱাৰে। গোটেই বিশ্বতে ইলেক্ট্ৰনিক সাহিত্যই আনি দিছে এক অপৰিসীম সম্ভাৱনা আৰু সুবিধা, সাহিত্যিক কৰি তুলিছে এক গণতান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰ অংশ, অগণন পঢ়ুৱৈ ই সৃষ্টি কৰাত অৰিহণা যোগাইছে, দেশৰ ভৌগোলিক সীমা চূৰ্ণ কৰি সাহিত্যৰ সম্ভাৰ লৈ গৈছে প্ৰান্তৰে প্ৰান্তৰে, গ্ৰন্থ হৈ পৰিছে পঢ়ুৱৈৰ সৰ্বক্ষণৰ সহচৰ। অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতি আৰু সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচলনত কেনেদৰে ডিজিটেল প্ৰয়াসৰ সংযোজন ঘটাব পাৰি, সেই সম্পৰ্কত আমি আটায়ে সমূহীয়াভাৱে চিন্তা কৰাৰ প্ৰয়োজনক কোনোবাই নুই কৰিব খোজাটো কূপ-মণ্ডুক হৈ থকাৰ মানসিকতাক প্ৰশ্ন দিয়া হ'ব। আগতে কম্পিউটাৰৰ সুবিধা ল'ব পৰা ব্যক্তিৰ সংখ্যা অতি সীমিত আছিল, এই প্ৰযুক্তিবিদ্যাই স্পৰ্শ কৰিব পৰা ভৌগোলিক অঞ্চল মাথোন নগৰ-মহানগৰৰ চহকী নাগৰিকসকল আছিল, কিন্তু সম্প্ৰতি ইয়াৰ প্ৰসাৰে সৰ্বজনগ্ৰাহ্য ৰূপত সকলো স্তৰৰ মানুহক সাঙুৰি লোৱাটো আমি

আটায়ে জানো আৰু বিশেষকৈ ইয়াৰ ম'বাইল মঞ্চত আহি পৰা সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সম্ভাৰ ৰাইজৰ মাজলৈ যাব পৰা ব্যৱস্থাপনাই আনি দিছে প্ৰচুৰ সম্ভাৰনা আৰু সুযোগ। সময় থাকোঁতেই আমি সদা-বিৱৰ্তিত এনে প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ সৈতে সহযাত্ৰী নহ'লে আধুনিক যুগৰ সভ্যতাৰ বাহুখনে আমাক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা আৰু সহযোগিতাৰ পথত নিঃসঙ্গ কৰি এৰি থৈ নাযাবনে? এই বৈপ্লৱিক যাত্ৰাৰ পৰা অসম সাহিত্য সভা আতৰি থাকিলে সময়ৰ নিৰন্তৰ প্ৰবাহমান সৃষ্টিৰ পৰা বিদূৰ হোৱাৰ সম্ভাৰনা অধিক। কথাটো ঠিক যে ছপা গ্ৰন্থখনৰ সুবাস আৰু সৌন্দৰ্যই আমাক আকৃষ্ট কৰে, তাৰ চিৰাচৰিত পৃষ্ঠাৰ আখৰবোৰে আমাক সন্মোহিত কৰে, সুহৃদ আৰু সহৃদয় পঢ়ুৱৈক এখন কিতাপ সযতনে আগবঢ়াই দি আমি আহ্বানিত হওঁ, গ্ৰন্থ আৰু পঢ়ুৱৈৰ মাজত এই শক্তিশালী সঁতুৰন্ধনৰ মাহাত্ম্যত আত্মহাৰা হওঁ। কিন্তু দেখা গৈছে যে গ্ৰন্থ এখনৰ জীৱনকালৰ ক্ষণস্থায়িত্ব মানৱ সভ্যতাৰ বাবে এক প্ৰত্যাহ্বান — যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, প্ৰকৃতিক দুৰ্যোগ, ৰজাঘৰীয়া সাল-সলনি, সময়ৰ অপ্ৰতিৰোধ্য ক্ষয়িষ্ণু শক্তিয়ে মূল্যবান কিতাপৰ সংৰক্ষণত যুগে যুগে অন্তৰায় সৃষ্টি কৰা আমি দেখিবলৈ পাপ্ত। তদুপৰি সময়ত বহু আপুৰুগীয়া আৰু গৱেষণাৰ সমল থকা কিতাপ পঢ়ুৱৈৰ মাজত বহুল প্ৰচলনৰ আৱৰ্তলৈ নাহে, যাৰ ফলত সীমিত লোকৰ মাজত ই আৱদ্ধ হৈ থাকে বা অকল পুথিভঁৰাল অথবা ব্যক্তিগত সংগ্ৰহতে বৈ যাবলগীয়া হয়। অসমৰ তেনেধৰণৰ বহু সৃষ্টি ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰতে আৱদ্ধ হৈ থকা দেখিবলৈ পাপ্ত। পঢ়ুৱৈ আৰু গ্ৰন্থানুৰাগীৰ সহজলভ্য কৰি তুলিবলৈ ডিজিটেল সংৰক্ষণ আৰু প্ৰসাৰৰ ব্যৱস্থাই বিশ্বসাহিত্যৰ বাবে এক নতুন পথৰ সূচনা কৰিছে। সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সম্পদসমূহ অকল সংৰক্ষণেই নহয়, ডিজিটেল ৰূপান্তৰৰ ফলত সেইবোৰ অনুৰাগীৰ বাবে সহজতে চুকি পোৱা হ'ব, সেইবোৰ সংৰক্ষণত ব্যয়ৰ পৰিমাণ লাঘৱ হ'ব, অকল পুথিভঁৰালৰ আলমাৰি বা গ্ৰন্থ বিক্ৰী বিপণিৰ ভঁৰালঘৰতে সেইবোৰৰ প্ৰাপ্তি হ'ব পৰা পৰিস্থিতিৰ পৰা আমি মুক্ত হ'ব পাৰিম, ক্ষিপ্ৰগতিৰে সেইবোৰৰ মাজৰ পৰা অনুৰাগীয়ে সমল বিচাৰি ল'ব পাৰিব, যাৰ ফলত গৱেষণাৰ বিস্তৃতি আৰু ব্যাপক হ'ব আৰু গ্ৰন্থ এখনৰ প্ৰাপ্তিস্থান কোনো ভৌগোলিক সীমাৰ নিৰ্দিষ্ট পৰিধিতে আৱদ্ধ হৈ নাথাকিব। তাৰ দ্বাৰা এইটো নুবুজায় যে আমাৰ পৰম্পৰাগত ছপা কিতাপ পঢ়াৰ আগ্ৰহ আৰু ৰস যাত্ৰাত ই অন্তৰায় হ'ব পাৰে, বৰং এই দুই ধৰণৰ পথৰ ব্যৱস্থাই আমালৈ আনি দিব কিতাপ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণাৰ এক নব্য সুযোগ। ডিজিটেল আৰ্কাইভ বা সংগ্ৰাহালয়ৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ আমাৰ পুৰণি আপুৰুগীয়া সাহিত্য সৃষ্টিসমূহ ডিজিটেল ব্যৱস্থালৈ আনিব লাগিব, সেইবোৰ দীৰ্ঘম্যাদীভাৱে সংৰক্ষিত হ'ব লাগিব — এইকাৰণেই যে সদাপৰিৱৰ্তনশীল এই ধৰণৰ প্ৰযুক্তিৰ সৈতে খোজ মিলাই কেনেধৰণে সেই গ্ৰন্থসমূহৰ ডিজিটেল ৰূপ আমি ভৱিষ্যতৰ দিনত সাঁচি ৰাখিব পাৰিম, সেইবোৰ পাঠক আৰু গৱেষকৰ বাবে অনায়াসলব্ধ হৈ থাকিব, প্ৰযুক্তিৰ বিৱৰ্তনৰ ফলত সেইবোৰ আমাৰ বাবে অব্যৱহাৰযোগ্য হৈ নপৰিব — এইবোৰ কথাও আমাৰ বাবে প্ৰত্যাহ্বান নিশ্চয় হ'ব। অকল তথ্য-ভঁৰাল বা ডাটা ষ্টোৰেজ হিচাপে সংৰক্ষণ কৰিলেই নহ'ব, সেইবোৰ আমি বিষয়বস্তু অনুসৰি শ্ৰেণী বিশেষত ৰাখিব লাগিব, দেখনিয়াৰ কৰি পঢ়ুৱৈলৈ আগবঢ়াই দিব লাগিব আৰু পঢ়ুৱৈ বা অনুৰাগীৰ দৰে উপভোক্তাক আমি ব্যৱহাৰৰ সূচলতা নিশ্চিত কৰিব লাগিব। এই ধৰণৰ কাৰ্যব্যৱস্থাৰ বাবে এক সুসংহত আৰু পাৰদৰ্শী ব্যক্তিৰ লগতে প্ৰযুক্তিবিদৰ। এই সম্পৰ্কত এখন উমৈহতীয়া মঞ্চ সৃষ্টিৰে সাহিত্য সভা আগবাঢ়ি যোৱা উচিত। কিছুসংখ্যক উৎসাহী নতুন প্ৰজন্মৰ অনুৰাগীয়ে মোৰ সৈতে সময়ে সময়ে তেওঁলোকৰ এই ক্ষেত্ৰত অৰিহণা যোগোৱাৰ উদ্যম ব্যক্ত কৰিছে, প্ৰযুক্তিবিদ্যা দানৰ সৈতে জড়িত অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানেও তেওঁলোকৰ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছে, যাতে অসমৰ উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থৰাজি উপযুক্ত মানেৰে ডিজিটেল ৰূপ আৰু সহজে পাব পৰা মাধ্যমলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিব পৰা যায়। এই ধৰণৰ বিষয়সমূহত অসম সাহিত্য সভাই এক সময়োপযোগী বিশ্লেষণ, পৰিকল্পনা আৰু তাৰ কাৰ্যকৰীকৰণত গুৰুত্ব দিব লাগিব। কামৰ ব্যাপকতালৈ লক্ষ্য ৰাখি ভিন ভিন সময়গুণীৰে পৰ্যায়ক্ৰমে আগবাঢ়িব পৰা যায়। সাহিত্য সভাই মুকলি মনেৰে নতুন প্ৰজন্মৰ পূৰ্ণ সহায়-সহযোগিতা নিশ্চয় আশা কৰিব পাৰে।

সাম্প্ৰতিক সময়ত ভাৰতীয় অন্য ভাষা-সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া ভাষাতো একাধিক অনলাইন আলোচনী বা পত্ৰিকা নিয়মিত বা অনিয়মিতভাৱে হ'লেও আমাৰ দৃষ্টিগোচৰ হৈছে। বহু সময়ত সেইবোৰত উচ্চমানৰ নিবন্ধ, গল্প, কবিতা, আলোচনী আদিও প্ৰকাশ হোৱাটো সাহিত্যপ্ৰেমী ৰাইজৰ অগোচৰ নহয়। যথেষ্টসংখ্যক লোকে এনে ধৰণৰ মঞ্চৰ লেখাসমূহ পঢ়িবলৈ লৈছে, পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যাও ক্ৰমশঃ বৃদ্ধি হোৱাটো মন কৰিবলগীয়া। অকল ছপা কাকতৰ পাৰম্পৰিক

আলোচনী, পত্ৰিকা বা গ্ৰন্থকে আমি মাথোন সাহিত্যৰ স্থান দি থকাটো সাহিত্য সৃষ্টিৰ নতুন মাধ্যমক আওকাণ কৰা যেন নহ'বনে? নতুন প্ৰজন্মৰ যথেষ্টসংখ্যক লেখক-লেখিকাই ছ'চিয়েল মিডিয়া প্লেটফৰ্ম আৰু অনলাইন আলোচনীসমূহত সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছে, সাহিত্যৰ নব্যধাৰাৰ সৈতে তেওঁলোকৰ চা-চিনাকি দাঙি ধৰিছে, দেশ-বিদেশত তেওঁলোকে পাঠকৰ সৈতে আত্মীয়তা আনিছে, যিবোৰ ভৌগোলিক পৰিসীমা ভাঙি অসমৰ ভাষা-সাহিত্য সৃষ্টিত সহায়ক হৈছে। অৱশ্যে কথাটো ঠিক যে ছপা কাগজৰ দ্বাৰা সৃষ্টি সাহিত্যতো যেনেদৰে দেখা যায় যে সকলোবোৰ সৃষ্টিয়ে উচ্চ খাপৰ নহ'বও পাৰে, তেনেদৰে অনলাইন আলোচনী আৰু ছ'চিয়েল মিডিয়া আদিত লিখা বা প্ৰকাশিত সকলোবোৰ ৰচনাই উপযুক্ত মাত্ৰা ঢুকি নাপাবও পাৰে। সেয়ে অসম সাহিত্য সভাই বিবেচনা কৰি চাব পাৰে যে এই ধৰণৰ প্ৰকাশিত সন্তাৰৰ মাজৰ পৰা উচ্চমানবিশিষ্ট সৃষ্টিসমূহ সময়ে সময়ে পাৰম্পৰিক ধৰণৰ ছপা মাধ্যমত প্ৰকাশ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিব পাৰি নেকি, যাতে ডিজিটেল বিশ্বৰ পৰা আঁতৰত থকা আৰু কিতাপৰ ছপা আকাৰত পঢ়ি ভাল পোৱা পাঠক সমাজলৈ সেইবোৰ আগবঢ়াই দিব পৰা যায়। এনেকুৱা ধৰণৰ প্ৰয়াস এটা আমি ভাৱোঁ — অসমৰ বিভিন্ন ছপা আলোচনী বা বিশেষ উৎসৱ সংখ্যাৰ তালিকাভুক্ত প্ৰকাশসমূহৰ পৰাও লেখা বাছনি কৰি ৰাইজৰ হাতত তুলি দিব পাৰি। এনেকুৱা কাম কৰোঁতে যাতে অকল সৃষ্টিৰ গুণগত দিশসমূহতে গুৰুত্ব দিয়া যায়, তাৰ প্ৰতিও নজৰ ৰখাটো বাঞ্ছনীয় হ'ব। এই ধৰণৰ উদ্যোগ সাহিত্য সৃষ্টিত ব্ৰতী হোৱা লোকসকলৰ বাবে হৈ পৰিব পাৰে প্ৰেৰণাৰ উৎস।

কম্পিউটাৰ, লেপটপ, টেবলেট বা স্মাৰ্টফোনৰ জৰিয়তে অসমীয়া ভাষাত লিখা-মেলা সূচল কৰি নুতুলিলে আমি সাহিত্যৰ ডিজিটেল বিপ্লৱত অংশ লোৱাটো উজু নহয়। লিখা আৰু পঢ়া — এই দুয়োটা কামেই যদি আমি ডিজিটেল মঞ্চত ব্যৱহাৰিক দিশৰ পৰা অধিক ফলপ্ৰসূ কৰি নোতোলোঁ, তেতিয়াহ'লে পৃথিৱীৰ উচ্চমানৰ সৃষ্টিসমূহৰ সমুদ্ৰত আমি অৱগাহন কৰাত বাধাগ্ৰস্ত হ'ম, লগতে আমাৰো ভাল চিন্তা-চৰ্চা বা লেখাসমূহ বহিৰ্জগতলৈ গতিশীলতাৰে আগবঢ়াই দিব নোৱাৰিম। উদাহৰণস্বৰূপে, গুগল অনুবাদৰ জৰিয়তে বিশ্বৰ পাঠকে এতিয়া বিভিন্ন ভাষাৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সমল নিজৰ চিনাকি ভাষাত অনুদিত ৰূপত পঢ়িবলৈ পোৱাৰ এক অনন্য সুবিধা পাইছে। আন আন ভাৰতীয় ভাষাতো এই সুবিধাৰ ফল আহি পৰিছে। অসমীয়া ভাষাত এনে সুবিধা এতিয়াও প্ৰকৃত অৰ্থত কাৰ্যক্ষম হৈ উঠিছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। ইয়াৰ মুখ্য কাৰণেই হ'ল এতিয়াও আমি গুগলৰ বাবে যথেষ্ট সংখ্যক শব্দ সম্পাদৰ অনুদিত ৰূপত যোগান ধৰি উপযুক্ত শব্দভাণ্ডাৰ সৃষ্টি কৰিব পৰা নাই, যাৰ ফলত মেচিন অনুবাদৰ সুবিধাখিনিৰ লাভ উঠোৱাত আমি ব্যৰ্থ হৈছোঁ। এই সম্পৰ্কত চিন্তা-চৰ্চা কৰি উৎসাহী ব্যক্তিৰ জৰিয়তে আগবঢ়াটো ভাল হ'ব, উদ্যমী লোকৰ দ্বাৰা অনুদিত শব্দৰ ভাণ্ডাৰ সামূহিক প্ৰচেষ্টাৰে বৃদ্ধি কৰাত নিয়োজিত হ'ব লাগিব, গুগল কৰ্তৃপক্ষৰ পৰাও যাৱতীয় সহায়-সহযোগিতা আদায়ৰ চেষ্টা অব্যাহত ৰাখিব লাগিব।

ডিজিটেল সাহিত্যৰ পথাৰত অসমৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি বা কলা-কৌশল আগুৱাই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত আমি কি ধৰণে লিখাৰ প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰ কৰিছোঁ সেয়াও হৈ পৰে অতি আৱশ্যকীয় বিষয়। ৰাইজ অৱগত যে কিছুবছৰৰ পৰা সংবাদ মাধ্যম বা অন্যান্য মঞ্চত অসমীয়া ভাষা লিখন আৰু ইউনিকোডৰ ব্যৱহাৰৰ বিষয়ত সৰৱ আলোচনা-বিলোচনা হৈ আহিছে, ক'ৰবাত তথ্যসমৃদ্ধ আৰু বিজ্ঞানসন্মতভাৱে সেয়া আলোচিত হৈছে, ক'ৰবাত মাথোঁ আৱেগৰ বুৰবুৰণিৰে সেয়া ক্ষণেকৰ বাবে দৃশ্যমান হৈ ক্ষণিকতে অদৃশ্য হৈ পৰিছে। কথাখিনি সংক্ষেপে এই ধৰণে দাঙি ধৰা হৈছে যে ইউনিকোড ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে আমাৰ ভাষাৰ সৃষ্টি সমলসমূহ ইলেক্ট্ৰনিক মাধ্যমত আমি ডিজিটেল ৰূপলৈ নি সংৰক্ষণ কৰিব পাৰোঁ, বৈজ্ঞানিকভাৱে উপস্থান কৰিবৰ সুযোগ পাওঁ, পঢ়ুৱৈৰ আগলৈ নি সেইবোৰ পঢ়াৰ সুবিধা কৰি দিব পাৰোঁ আৰু তাৰ দ্বাৰা ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ ঘটাব সন্তাৰনাক শক্তিশালী কৰি তুলিব পাৰোঁ। বিশ্বৰ প্ৰায়বোৰ ভাষাতে ইউনিকোডৰ জৰিয়তে কম্পিউটাৰত লিখা-মেলাৰ ব্যৱস্থা আগবঢ়াই নিয়াৰ ফলত এক সাৰ্বজনীন ৰূপত সেইবোৰ বিশ্ববাসীৰ মাজলৈ প্ৰসাৰ ঘটাব সুবিধা হৈছে, ভিন ভিন ছফ্টৱেৰ, কম্পিউটাৰ সঁজুলিত সেইবোৰ সহজলভ্য হৈ পৰিছে। লিখনিবোৰ অনা-ইউনিকোড মাধ্যমত উপস্থাপন কৰিলে কম্পিউটাৰৰ বিভিন্ন সঁজুলিয়ে সেইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাত অন্তৰায় আনি দিয়ে, লগতে ভাষা গৱেষকসকল সেইবোৰক লৈ কাম কৰাত অসুবিধাত পৰে। আমি লিখন প্ৰণালীৰ বাবে আৱশ্যকীয় সৰ্বজনগ্ৰাহ্য কিছুমান সা-সুবিধা,

যেনে ডিজিটেল লেখাৰ বানান পৰীক্ষক বা স্পেল চেকাৰ, অনলাইন অভিধান, ব্যাকৰণ পৰীক্ষক, যান্ত্ৰিক অনুবাদ আদি ভাষা লিখন আৰু প্ৰসাৰৰ বাবে অপৰিহাৰ্য সা-সঁজুলিবোৰ আমাৰ ভাষাৰ বাবে উদ্ভাৱন কৰি ল'ব পাৰোঁ। ইউনিকোডত অসমীয়া ভাষাৰ লিপিৰ স্বীকৃতি সম্পৰ্কত আমি কিমানদূৰ আগবাঢ়িছোঁ, কোনটো ঢাপত আমি ৰৈ গৈছোঁ, অন্যান্য কি কি আনুষঙ্গিক কথা তাত জড়িত হৈ আছে— এইবোৰৰ বিষয়ে আমি চিন্তা-চৰ্চা আৰু বিশ্লেষণ কৰি আগলৈ গতি কৰাৰ সময় আহিছে, যাতে অসমীয়া ভাষাই বিশ্বৰ অন্যান্য ভাষাৰ দৰে সময়ৰ খোজত আগবাঢ়ি যোৱাত অসুবিধা নহয়, বৰং পৰিৱৰ্তিত প্ৰযুক্তিৰ নন অৱদানৰ আশ্ৰয় লৈ আমি ভাষা গৱেষণাত আৰু এখেপ দিওঁ, অসমীয়া ভাষা লিখা আৰু পঢ়াৰ ক্ষেত্ৰখন আৰু অধিক পৰিব্যাপ্ত হয়।

মুঠ কথাত — প্ৰযুক্তি বিদ্যাই আনি দিয়া নিত্য নতুন সা-সুবিধা, ভাষা-সাহিত্য প্ৰসাৰৰ আহিলাসমূহ আমি কামত লগোৱাৰ মানসিকতা আৰু উদ্যমক সঠিক গুৰুত্ব দিয়াটো সাহিত্য সভাৰ এক সময়ৰ সৈতে খোজ মিলোৱাৰ প্ৰয়াস বুলি ভবাটো সমীচীন হ'ব। শতবৰ্ষীয় অনুষ্ঠান এটাই নতুন যুগৰ আহ্বান আৰু প্ৰত্যাহ্বানক সাদৰেৰে গ্ৰহণ কৰাৰ যাত্ৰাত অসমৰ নতুন প্ৰজন্মৰ এক অনবদ্য ভূমিকা আহি পৰিব, যিসকল দেশ-বিদেশৰ অভিজ্ঞতাৰাজিৰে পুষ্ট হৈ ব্যক্তিগতভাৱে এনে কাৰ্যত নিঃস্বার্থভাৱে ৰত হৈ আছে তেওঁলোকো এই যাত্ৰাপথৰ সহচৰ হ'ব বুলি আশা কৰাটো ভুল নহ'ব। লগতে অন্যধৰণৰ কথাবোৰো ইয়াত সোমাই পৰিব, যেনে ছ'চিয়েল মিডিয়াৰ সৰ্বব্যাপ্ত দিশৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা তেনে মঞ্চসমূহত শক্তিশালী আৰু কাৰ্যক্ষম উপস্থিতি বাঞ্ছনীয় বুলি অনুভৱ কৰা যায়। অসমৰ বা বাহিৰৰ চুকে-কোণে থকা সাহিত্য সভাৰ শাখাসমূহে কি ধৰণৰ আঁচনি বা সভা আদি অনুষ্ঠিত কৰি ভাষা-সংস্কৃতিৰ মহিমাময় যাত্ৰাত নিষ্ঠাৰে খোজ দিছে বা কোনোবা অসম অনুৰাগী সদাশয় ব্যক্তিয়ে যদি ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নয়নৰ বাবে মূল্যবান পৰামৰ্শ আগবঢ়াব বিচাৰিছে, তেওঁ যদি সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা নতুন খোজৰ কথা ক'ব খোজে, এইবোৰো আমি এনেবোৰ মঞ্চত আলোচনা কৰিব পাৰোঁ, যাতে সাহিত্য সভাখন আৰু অধিক জনমুখী হৈ পৰে, ইয়াত প্ৰতিধ্বনিত হয় অসমৰ গাঁৱ-ভূঁইৰ সাধাৰণ প্ৰজাৰ কণ্ঠস্বৰ, জাতীয় জীৱনত সাহিত্য সভাৰ ভূমিকাত তেওঁলোকো হৈ পৰে শক্তিশালী অংশীদাৰ আৰু জনকণ্ঠৰ অনুৰণিত হয় — 'আমি পথাৰৰ আলতীয়া মাটিৰেই সাজোঁ মৃত্যুঞ্জয়ী তাজমহল' (হৰি বৰকাকতিৰ 'কোনোবা শীতৰ এটা বগা সন্ধিয়াত')

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি পদ শুৱনি কৰা ব্যক্তিসকলৰ প্ৰায় আটাইকেইজনৰ সাৰগৰ্ভ বক্তব্যত প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষভাৱে অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ কথা কোৱাৰ সময়ত অসমৰ অৰ্থনৈতিক গাঁথনিৰ সৈতে সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ভৱিষ্যতৰ প্ৰশ্নটো কেনেদৰে জড়িত হৈ আছে তাৰ সম্পৰ্কতো আলোকপাত কৰা হৈছে। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগদেৱে 'ভাত পালেহে মাত' বুলি কৰা মন্তব্যই অৰ্থনীতিৰ সৈতে একোখন সমাজৰ ভাৱ-ভাষা, মাত-কথা বা সাহিত্য-কলাৰ ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্কলৈ আঙুলিয়াই দিছে। বিভিন্ন আলোচনা-বিলোচনা আদিতো এই ধৰণৰ কথা লৈ সঘন চৰ্চা চলা দেখা যায়। আমাৰ অৰ্থনৈতিক কাঠামোত থলুৱা লোকৰ ভাগ কিমান, কেনে ধৰণৰ বেপাৰ-বাণিজ্য আদিত অসমীয়া মানুহ জড়িত হৈ পৰিছে, গোলকীকৰণৰ পৃথিৱীয়ে আনি দিয়া নতুন সম্ভাৱনাসমূহৰ দ্বাৰা আমি দেশীয় বা আন্তঃদেশীয় বজাৰত প্ৰৱেশৰ সুবিধাকণ আদায় কৰিব পাৰিছোঁ নে নাই, আমাৰ নিজা সম্পদবোৰৰ ব্যৱহাৰৰ মালিকানা আমাৰ নিজৰ হাতত আছে নে আনক সপি দি মাথোঁ আমি উপভোক্তাৰ ৰূপত আনৰ ফালে মুখ মেলি ৰৈ আছোঁ, আৰু নিজৰ জাতিটোৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ দাবীদাৰ হোৱাৰ পৰা আঁতৰত থাকি মস্তি মাৰি বৰচাহাবৰ ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হৈ অৰ্থনীতিৰ লগতে নিজৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি-সাহিত্যৰ সৌধৰ ওপৰত থকা আমাৰ এক্টিয়াৰ ক্ৰমশঃ আনৰ হাতত চমজাই দিবলৈ লৈছোঁ। এনেকুৱা ঘটনাৰাজি আমাৰ বাবে দৈনন্দিন অভিজ্ঞতা হৈ পৰিছে যে মই চহৰৰ ডাঙৰ স্বপ্নমলত সোমাইছোঁ, সজাই ৰখা ঠাইত মোক দেখুওৱা হৈছে সামগ্ৰীসমূহ, মই সুধিছোঁ পৰিচাৰিকাগৰাকীক মই বিচৰা বস্ত্ৰবিধৰ কথা আৰু তেওঁ হিন্দী ভাষাতে মোক দি গৈছে মোৰ বিভিন্ন প্ৰশ্নৰ উত্তৰ, কোনবিধ সামগ্ৰীৰ কেনে গুণ, কি বিশেষত্ব; আৰু মই গম পালোঁ তেওঁ অসমৰ থলুৱা যুৱতী, সুধিলোঁ — তুমি অসমীয়াত ক'বলৈ কিয় অসুবিধা পাইছা, তেওঁ চুচুক-চামাককৈ ক'লে যে কাপ্তমাৰৰ সৈতে অকল হিন্দীতে কথা কোৱাৰ আদেশহে তেওঁক দিয়া হৈছে আৰু অসমীয়া ভাষা উচ্চাৰণে তেওঁৰ চাকৰিটো কাঢ়ি নিব পাৰে। ঘটনাটোৰ গাভীৰ্য আশা কৰোঁ আপোনাৰ মন কৰিছে। অৰ্থনৈতিক মঞ্চৰ নিয়ন্ত্ৰণে কেনেদৰে কাঢ়ি নিব

পাৰে আমাৰ ভাষাটো, আমাৰ ভাষাটো, আমাৰ মাত-কথাষাৰ। অন্য গ্ৰাহকৰ সৈতে কি ভাষাত কথা পতা হৈছে সেয়া মোৰ লক্ষণীয় নহ'বও পাৰে, কিন্তু অসমীয়া বা আন থলুৱাভাষী লোক এজনক নিজৰ ভাষাৰে উত্তৰ দিয়াত পৰিচাৰিকাগৰাকীৰ অধিকাৰ কাটি নিব খোজা এই ধৰণৰ অভিজ্ঞতাক আমি নধৰিব লগা কথা বুলি ধৰিম, নে আমি উপলব্ধি কৰা উচিত হ'ব যে অৰ্থনীতিৰ সৈতে থকা ভাষা-সাহিত্যৰ কটকটীয়া সম্পৰ্ক আছে আৰু সেইমতে কাৰ্যপন্থা হাতত লোৱাৰ সময় হৈছে বুলি নিজকে পতিয়ন নিয়াবৰ চেষ্টা কৰাৰো সময় আহিছে। এই বিষয়টো অতি চৰ্চাৰ প্ৰয়োজন আৰু সেইমতে কেনে ধৰণে কামত আগবাঢ়িব পাৰি, তাকো সৰ্বাংগীনভাৱে ভাৱি চাব লাগিব। বহুতে ক'ব খোজে যে বেপাৰ-বাণিজ্য বিষয়টোৰ অসমীয়া মানুহৰ মনস্তত্ত্বত প্ৰকৃততে স্থান নাই, কিন্তু চাবলৈ গ'লে ঐতিহাসিকভাৱে কথাষাৰ যুক্তিত প্ৰতিষ্ঠিত নহয়, কাৰণ পুৰণি অসমৰ সৈতে তিব্বত আদি দেশৰ বেহা-বেপাৰৰ সম্পৰ্ক থকাৰ কথা জনা যায়, বা উদাহৰণস্বৰূপে — অসম বুৰঞ্জীত পোহাৰীসকল গাঁৱে-ভুঁঞে নিজৰ কামত নিয়োজিত থকা আৰু জনজীৱনৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ সজাগতা ইতিহাসৰ মন কৰিবলগীয়া কথা। মন কৰক, ভগাৰজা জয়ধ্বজ সিংহই পলায়ন কৰা পথত পোহাৰী এগৰাকীয়ে কোৱা কথাষাৰ — 'স্বৰ্গদেউ তুমি ইমানদিনে আমোদ-প্ৰমোদতে মত্ত থাকিলা, এই পোন্ধৰ বছৰে যদি দিবলগা ঠাইত পোন্ধৰ চপৰা মাটিকে দিলাহেতেন'। বিভিন্ন লোককথাত বণিজত ব্যস্ত সদাগৰৰ কাহিনী, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ভোলানাথ বৰুৱা আদিৰ দৰে স্নানামধ্য কাণ্ডাৰী ৰাজ্যৰ বাহিৰতো কাঠৰ ব্যৱসায়ত জড়িত, হোৱা মণিৰাম দেৱান চাহ উদ্যোগৰ সৈতে জড়িত হোৱা — আদি অলেখ নিদৰ্শনে বাণিজ্য বিষয়টো যে আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ সৈতে সংলগ্ন হৈ আছিল, তাৰ ছবি দাঙি ধৰে। গতিকে বাণিজ্য-বেহাৰ প্ৰতি আমাৰ মানসিক অনীহা আছে বুলি নাভাৱিব, বৰং এইক্ষেত্ৰত আমি শক্তিশালী ৰূপত আমি পৰিলেহে আৰু বৰ্তমান প্ৰযুক্তিয়ে আনি দিয়া সা-সম্ভাৱনাৰ পিঠিত উঠি বজাৰত নিজকে স্থাপন কৰিলেহে অৰ্থনৈতিক মঞ্চত এক দৰ্শনীয় প্ৰভাৱ পৰিব। তেনেদৰে অসমৰ অতুলনীয় সম্পদৰাজিক সদ্যৱহাৰৰ দ্বাৰা উদ্যোগৰ ক্ষেত্ৰত আগৰণুৱা হোৱাটো বাঞ্ছনীয়। কিন্তু মই ভাবো আমাৰ এক অনন্য 'অসম গ্ৰ'থ মডেল'ৰ কথা ভৱা উচিত য'ত অসমৰ নিজস্ব সা-সম্পদবোৰৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰ সংযোজিত হ'ব লাগিব, যাতে আমাৰ প্ৰাকৃতিক প্ৰাচুৰ্য, সেউজ বাতাবৰণ, নদ-নদী, পাহাৰ-ভৈয়ামৰ স্বকীয় সৌন্দৰ্যত কোনো আঘাত নালাগে। যিকোনো ধৰণৰ উন্নয়নৰ আৰ্হি ইয়াত স্থাপন কৰাৰ দ্বাৰা আমাৰ একক প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য বিনষ্ট কৰি পেলোৱাৰ সম্ভাৱনা নাই কৰিব লাগিব। অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ প্ৰাথমিক খচৰাতে নিশ্চিত কৰিব লাগিব অসমৰ পানী-বায়ু-ভূমিৰ সৈতে থকা আমাৰ আত্মিক আৰু পাৰম্পৰিক সম্পৰ্কৰ মূল কথা আৰু সেয়াই হোৱা উচিত অসম আৰ্হিৰ উন্নয়নৰ বিকল্প মডেল। অসমৰ সামগ্ৰিক অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ এক খচৰাৰে আমি প্ৰস্তুত কৰি ল'ব পাৰোঁ অসম এজেণ্ডা। ইয়াৰ সাৰ্বজনীন পটভূমিতে সৃষ্টি হ'ব পাৰে 'ব্ৰ্যাণ্ড অসম'! বাৰেপতি যি কথাষাৰ আমাৰ মাজত আলোচিত হয়, সেয়া হ'ল অসমৰ থলুৱা লোক কৰ্মবিমুখ মানসিকতাগ্ৰস্ত বুলি। বিষয়টোত কিছু পৰিমাণে সত্যতা আছে বুলিও ধৰিলে এটা অন্য দিশলৈও আমি আঙুলিয়াব পাৰোঁ, সেয়া হ'ল সম্প্ৰতি অসমৰ ভালেখিনি লোক ৰাজ্যৰ বাহিৰত বিভিন্ন কৰ্মত জড়িত হৈ আছে, তাৰে কিছুসংখ্যক ৰাজ্যৰ ভিতৰত নকৰা ধৰণৰ দৈনন্দিন শ্ৰমিক হিচাপেও কাম কৰি আছে, তাৰ দ্বাৰা আমি ভাবি ল'ব পাৰোঁ যে এক উচিত কৰ্মমুখৰ পৰিৱেশ আৰু পৰিস্থিতি সৃষ্টি কৰিলে হয়তো আমাৰ তথাকথিত কৰ্মবিমুখতাৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাব পাৰোঁ, উচিত কৰ্ম-সংস্কৃতিৰ বাতাবৰণ আনিব পাৰোঁ। সাংস্কৃতিক প্ৰমূল্যবোধৰ উপাদানে কেনেদৰে অৰ্থনৈতিক পৰিৱৰ্তন, পৰিৱৰ্তনত প্ৰভাৱ পেলায়, সেই সম্পৰ্কত অৰ্থনীতি বিষয়ত মূল্যবান অধ্যয়ন হৈছে, সেইবোৰত দেখা গৈছে যে কামৰ প্ৰতি থকা মানসিকতা, বিশ্বাস আদিৰ পৰম্পৰাই কোনো এখন ঠাইৰ অৰ্থনৈতিক অগ্ৰসৰতাৰ যাত্ৰাত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলায়, আৰু তেনেধৰণৰ উপাদানবোৰ ইতিবাচক হস্তক্ষেপেৰে উন্নয়নৰ কামত লগাব পাৰি। তেনে ধৰণৰ চৰ্চাৰ কথা উনুকিওৱাৰ আৰু এটা কাৰণ আছে। সেয়া হ'ল আমাৰ ৰাজ্যত অৰ্থনীতি, সমাজনীতি, পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় আদি বিষয়বোৰৰ তথ্যমূলক বিশ্লেষণ আৰু অধ্যয়নত গুৰুত্ব দিয়া। কাৰণ, সেইবোৰৰ দ্বাৰা আমাৰ ৰাজ্যৰ গৰিমা বাঢ়ে, অসম নামৰ ভূমিৰ প্ৰতি বাহিৰৰ লোকৰো দৃষ্টি আকৰ্ষণ হ'ব পাৰে। সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত অসমক দাঙি ধৰিবলৈ নামজাদা গৱেষক, প্ৰভাৱশালী বক্তা, ৰাজনীতিক, অৰ্থনীতিবিদ, সাহিত্যিক বা বিজ্ঞানীৰ অৱদান কোনো নাই কৰিব নোৱাৰে। অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত অসমীয়া মানুহৰ ভূমিকাৰ কথা

কণ্ঠতে মোৰ মনগূহত বাৰে বাৰে টোকৰ মাৰিছে এখন ঠাইৰ এক পৰিচিত নামে — শূৰালকুছি — আজি লুইতৰ পাৰৰ সুবিশাল বাকৰিত থিয় হৈ আমি লক্ষ্যধিক সাহিত্য অনুৰাগী আৰু অসমপ্ৰেমী ৰাইজ একেলগে 'চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী' ধ্বনিৰে আকাশ-বতাহত লহৰ তুলিছোঁ, ভিন্ন জাতিগোষ্ঠীৰ কলা-সংস্কৃতিৰ ৰামধেনুৰ ৰঙেৰে বৰ্ণালী আঁকিছোঁ। যিখন ঠায়ে দেশ-বিদেশত উজলাইছে অসমভূমিৰ নাম, সেইখন পুণ্যতীৰ্থ শূৰালকুছিৰ মাটি-পানীত অনুৰ্ণিত হৈছে স্বাৰলম্বনৰ স্বাভিমানে ধ্বনি। পুৰণি আৰু আধুনিক দুয়োৰে সংমিশ্ৰণত শূৰালকুছিয়ে দাঙি ধৰিছে আমাৰ অৰ্থনৈতিক বিকল্প আৰ্হি, ইয়াত আছে তাহানিৰ তাঁতশালৰ দোৰেপতি আৰু ঘূৰিছে আধুনিক কালৰ বৰিন, নব্য আৰু পাৰম্পৰিক সমলৰ সমন্বয়ত মন চুই যোৱা ৰেচমী কাপোৰে জন্ম পাইছে, থিয় দি উঠিছে গৌৰৱ-স্তুভ। ইয়াৰ বোৱনীসকলৰ ফচল পৃথিৱীৰ দেশ-বিদেশে সমাদৃত হৈছে, নতুন প্ৰযুক্তিৰ সহায়ত অকল উৎপাদনেই বঢ়া নাই, বাঢ়িছে এই শিল্পৰ সৈতে জড়িত ব্যক্তিসকলৰ আয় আৰু বজাৰৰ প্ৰসাৰণ। বাণিজ্য আৰু উদ্যোগৰ ক্ষেত্ৰত অংশ লোৱাৰ এই হেঁপাহেই যেন ক'ব খুজিছে কমবিমুখিতা সংস্কৃতিৰ ধ্বংসময়ী আবেষ্টনীৰ বৃত্ত ভাঙিবলৈ একোৱেই কঠিন নহয়, যদিহে মনস্তত্ত্বত আহি পৰে কৰ্মকে ধৰ্ম বুলি লোৱাৰ লহৰ। এই ছেগতে মই শূৰালকুছিবাসী ৰাইজক মোৰ অন্তৰ্হীন কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিছোঁ, তেওঁলোকে মোক অনন্য মৰম-প্ৰীতিৰে ইয়াত আঁকোৱালি লোৱাৰ বাবে, কৃতজ্ঞতা জনালোঁ মই অসমৰ ৰাইজ আৰু বিশেষকৈ অসমৰ চুকে-কোণে নিষ্কাম-নিঃস্বার্থৰ ভাৱধাৰাৰে সাহিত্যৰ অগ্ৰগামী যাত্ৰাক অহৰ্নিশে কায়েম ৰখা সভাৰ সদস্য-সদস্যবৃন্দক, শূৰালকুছিৰ এই মঞ্চত মোক উপবিষ্ট হোৱাৰ সুযোগ দিছে। এই ঠাইত থকা ধৰ্মীয় সাম্যভাৱৰ ইতিহাসে অসমৰ ৰাইজক নিশ্চিতভাৱে প্ৰেৰণা যোগাই আহিছে, ই হৈ পৰিছে আমাৰ ৰাজ্যৰ এক নিদৰ্শনৰ স্থান।

আমি কৈ আছিলোঁ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ সৈতে মজবুত অৰ্থনৈতিক ভেটিৰ সম্পৰ্কৰ কথা, উল্লেখিত হৈছে কৰ্ম-সংস্কৃতিৰ মানসিকতাৰ সৈতে কেনেদৰে জড়িত অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ খচৰা। অৰ্থনীতিৰ শক্তিশালী ভেটিয়েই বহুত সময়ত নিৰ্ধাৰণ কৰে কিতাপৰ বজাৰ, কলা-কৃষ্টিৰ সামৰ্থ্য। পাঠকে বিচৰা কিতাপ এখন, অনুৰাগীয়ে সংগ্ৰহ কৰিব খোজা ছবি এখন, ভাস্কৰ্য এটা, শিল্পীয়ে সৃষ্টি কৰা গানৰ প্ৰচাৰৰ কাৰ্যসূচী — এইবোৰৰ বাবেও সঁচা অৰ্থৰ প্ৰয়োজন। অৰ্থনীতিৰ শক্তিশালী কাঠামো থলুৱাৰ হাতত থাকিলেহে এইবোৰ ইচ্ছাক বাস্তৱলৈ ৰূপান্তৰ কৰিবৰ সুযোগ আহি পৰে। বিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ নিম্ন স্তৰসমূহতে শ্ৰেণীৰ পৰা বিদায় ল'বলগীয়া হোৱা যুৱক-যুৱতীসকলৰ মানৱ সম্পদখিনিক উন্নয়নৰ পথলৈ অনাৰ প্ৰয়াস চৰকাৰী আৰু সামাজিক দায়িত্ব হোৱা উচিত। বিভিন্ন প্ৰদেশত থলুৱা মানুহৰ নিয়োগৰ বাবে আছুতীয়াকৈ ব্যৱস্থা কৰাৰ কথা আমি শুনিবলৈ পাইছোঁ, তেনেদৰে আমাৰ প্ৰদেশতো আহুন আহিছে। ৰাইজেও যিকোনো কাম বা নিয়োজনৰ প্ৰতি স্বীকৃতি প্ৰদান কৰি সামাজিক মৰ্যাদাত স্থান দিয়াৰ মানসিকতা গঢ়াৰ সময়। সময় হৈছে যুৱক-যুৱতীৰ নিয়োগৰ সম্ভাৱনা বঢ়োৱাৰ বাবে বিশেষ প্ৰশিক্ষণ আদিৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ, যাতে এক শক্তিশালী অৰ্থনীতিৰ সুফলে চুই যাবপাৰে অসমৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি আৰু কলাৰ জগতক ইতিবাচক ৰূপত। যিবোৰ থলুৱা উদ্যোগী বা অন্য অৰ্থনৈতিক প্ৰকল্পৰ ব্যৱস্থাপনাৰ জৰিয়তে যিসকল নিজৰ প্ৰয়াসত সফলকাম হৈছে, তেওঁলোকক নতুন প্ৰজন্মৰ যুৱক-যুৱতীৰ সৈতে একোখন মঞ্চত অভিজ্ঞতাৰ অংশীদাৰ কৰোৱাৰ লগতে সেই সফল কাহিনীবোৰো ৰাইজৰ বোধগম্যৰ বাবে সাহিত্য সভাই অন্যান্য সংস্থা বা সংগঠনৰ সন্মিলিত প্ৰচেষ্টাত আমাৰ ভাষাত দাঙি ধৰাটো এটা উল্লেখনীয় পদক্ষেপ হ'ব পাৰে। যি কৰ্মৰাজি আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ প্ৰতিটো খোজতে আৱশ্যকীয় হৈ পৰে, তেনেবোৰ বৃত্তি সম্পৰ্কতো সেইবোৰ পেছাত অভিজ্ঞ ব্যক্তিৰ দ্বাৰা আমাৰ ভাষাত কিতাপ ৰচনাৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষাৰ আৱশ্যকীয় গ্ৰন্থৰূপ বৃদ্ধি কৰিব পৰা যায়। কিতাপবোৰ হয়তো ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰৰ হ'ব পাৰে, কিন্তু তাৰ দ্বাৰা ৰাইজে হাতৰ ওচৰতে পাব পাৰে তেওঁলোকে প্ৰতিমুহূৰ্তে বিচাৰি ফুৰা কিতাপখনৰ বিষয়বস্তু, যাতে ইংৰাজী বা অন্য ভাষাৰ কিতাপৰ অন্বেষণৰ পৰা তেওঁলোক বিৰত হ'বলগীয়া হয়। দেখাত কথাবোৰ সৰু বিষয় যেন লাগিলেও ৰাইজে অসমীয়া ভাষাৰ কিতাপ এখন বিচাৰি পোৱাৰ ফলত ভাষাটো পঢ়াৰ এক ধাউতি গঢ় লৈ উঠিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

সাহিত্য সভাই বিদ্যায়তনিকভাৱে গৱেষণাৰ দিশত অসমৰ ভাষা-সাহিত্য, কলা-সংস্কৃতিৰ সম্পৰ্কত এক গধুৰ দায়িত্ব পালন কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। অসমৰ ভাষাৰ ইতিহাস, পুৰণি সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা আৰু সেইবোৰত সন্নিবিষ্ট

অসমীয়া পণ্ডিতৰ আহ্বান, অসমৰ সামাজিক বিৱৰ্তনৰ ইতিহাস আদি বিষয়বোৰক লৈ সাহিত্য সভাই বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ সহযোগত নতুন ধৰণৰ চিন্তা-চৰ্চা, পুথি প্ৰণয়ন, আলোচনা আদিৰ ব্যৱস্থা কৰি সেইবোৰ বিষয়ত অধ্যয়নৰ উৎসাহ দিব পাৰে। বিশেষকৈ অসমৰ ইতিহাসৰ অধুনাপি অপ্ৰকাশিত দিশবোৰত তথ্যগধুৰ আলোচনা হোৱা উচিত, যেনে লাচিত বৰফুকনৰ শৰাইঘাটৰ যুদ্ধৰ সামৰিক কৌশল, অসমত নৌকা যুদ্ধৰ ইতিহাস আদি বিষয়ৰ সুচিন্তিত অধ্যয়ন হ'লে বিশ্বৰ নামী যুদ্ধ-কৌশলবিদৰ প্ৰসংগও আহি যাব পাৰে। ইতিহাসৰ গৌৰৱময় অধ্যায়, অসমৰ সামাজিক মূল্যবোধ আৰু বিৱৰ্তন, একক বৈশিষ্ট্যৰ চৰিত্ৰসমূহ, অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত থকা তেওঁলোকৰ ভিন্ন অৱদান আদি অকল অসমীয়াতে নহয়, অন্যান্য জনগোষ্ঠীয় ভাষা, ভাৰতীয় ভাষা, ইংৰাজীতো আগবঢ়াই দিয়া উচিত, যাতে দেশৰ অন্য প্ৰদেশতো ইয়াৰ পৰিচিতি আহি পৰে আৰু স্কুল-কলেজৰ পাঠ্যপুথিত স্থান পাবলৈ সক্ষম হয়। বিভিন্ন বিশ্ববিদ্যালয়ত অসমৰ সমাজ-জীৱন, কলা-সংস্কৃতি, সাহিত্যৰ কেনেধৰণৰ গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ সৃষ্টি হৈছে, অসমৰ প্ৰথিতযশা ব্যক্তিৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাৰ্থে প্ৰতিষ্ঠিত 'আসন'সমূহ কেনেদৰে এই বিষয়ত কাম-কাজ চলাই কাৰ্যক্ষম হৈ আছে, সেইবোৰৰ খতিয়ান অসমৰ জনগণে জনা অতি প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে, যাতে এইবোৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ মূল উদ্দেশ্য আৰু লক্ষ্যৰ পৰা আমি ভ্ৰষ্ট নহওঁ। এনেবোৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ গৱেষণাৰ পৰা উদ্ভূত ৰচনাসমূহ, অসম আৰু বাহিৰৰ পঢ়ুৱৈৰ সন্মুখলৈ অহা উচিত। অসমৰ মহাবিদ্যালয়, বিশ্ববিদ্যালয়সমূহৰ সৈতে সাহিত্য সভাই অন্যান্য বিদ্যায়তনিক বিষয়সমূহৰ সম্পৰ্ক নিয়মিত যোগাযোগৰ ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা কবিতা, গল্প, উপন্যাস, নাটক আদিৰ সন্মিলন অনুষ্ঠিত কৰিলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উপকাৰত অহাৰ লগতে নতুন প্ৰজন্মৰ প্ৰতিভাক আঁকোৱালি লোৱাৰ সুযোগ আহিব। সভাৰ এই ধৰণৰ কাৰ্যাৱলীত নৱীন লেখকসকলক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া উচিত, তেওঁলোকৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাক উন্মীলিত কৰা সভাৰ প্ৰধান কাম হোৱাটো বাঞ্ছনীয়, কাৰণ তেওঁলোকেই ভৱিষ্যতৰ সাহিত্য সৃষ্টিত দেশে-বিদেশে আমাৰ সুনাম আনিব পাৰিব, বিশ্বৰ সহিত্যধাৰাৰ সৈতে অসমৰ সৃষ্টিৰ ধাৰাক নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে সংলগ্ন কৰি ৰাখিব। সাহিত্য সভাৰ প্ৰায়বোৰ কাৰ্যসূচী, অনুষ্ঠান আৰু সেইবোৰৰ ব্যৱস্থাপনাৰ দায়িত্বত নৱীন লেখকসকলক জড়িত কৰা অতি প্ৰয়োজন, তেওঁলোকৰ নতুন চিন্তা, সৃষ্টি, ধ্যান-ধাৰণাৰ প্ৰৱেশৰ হেতু সভাৰ দুৱাৰ-খিৰিকী উন্মুক্ত থাকিলেহে সময়ৰ সৈতে সভা আগবাঢ়ি যাব পাৰিব। অসমৰ নতুন কবি বা গল্পকাৰসকলৰ সৈতে অন্য প্ৰদেশৰ সাহিত্যকৰ্মীসকলৰ যোগাযোগ আৰু ভাৱ বিনিময়ৰ ক্ষেত্ৰত সভাই আগভাগ লোৱা উচিত, তেওঁলোকৰ উপযুক্ত গল্প-কবিতা-উপন্যাস আদিৰ প্ৰকাশৰ পথ সুচল কৰাটো সভাৰ অন্যতম দায়িত্ব বুলি ভৱাটো যুগুত হ'ব, লগতে সেইবোৰ সম্ভৱ অনুযায়ী অন্য ভাষালৈ আগবঢ়াই নিলে অন্যভাষী পঢ়ুৱৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰ্তমানৰ ধাৰাৰ সম্পৰ্কে জ্ঞাত থাকিব পাৰিব। সাহিত্য সভাই মহিলা, যুৱ আৰু শিশুৰ সাহিত্য প্ৰতিভা বিকাশৰ সম্পৰ্কত ইতিমধ্যে ৰামধেনু, আকাশ, যুৱসংসদ, কুঁহি আদি অনুষ্ঠানৰ জন্ম দি এনে ধৰণৰ ব্যৱস্থা হাতত লোৱাটো ৰাইজে জানে, এইবোৰ মঞ্চৰ কাম-কাজ ৰাইজৰ সন্মুখত অধিক ৰূপত দাঙি ধৰাটো প্ৰয়োজন, যাতে মঞ্চসমূহৰ সফলতা-বিফলতাৰ অংশীদাৰ বুলি ৰাইজে অনুভৱ কৰে আৰু নতুন ধৰণৰ পৰামৰ্শ আদি আছে। যিবোৰ অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান বা স্বয়ংসেৱী সংস্থা শিশু-যুৱ-মহিলাৰ সৃষ্টিশীল কাম-কাজ আৰু উন্নয়নৰ সৈতে জড়িত হৈ আছে, তেওঁলোকৰ লগতো কেনে ধৰণৰ যোগাযোগৰ ব্যৱস্থা ল'লে সামূহিকভাৱে আমি আগবাঢ়িব পাৰোঁ সভাই তাক বিচাৰ্য বিষয় হিচাপে ল'ব পাৰে।

আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে যে অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্যসূচীত অকল ভাষাৰ উত্তৰণ আৰু সাহিত্য সৃষ্টিৰ কথাই নাহে, কলা-কৃষ্টি-সংস্কৃতি বিষয়ো সভাৰ বৰঘৰত স্থান পাই আহিছে। সংস্কৃতিৰ কথা কওঁতে কেৱল মই প্ৰসিদ্ধ পণ্ডিত উইল ডুৰাণ্টৰ কথাষাৰকে মনত পেলাওঁ যে সংস্কৃতি কেৱল মূৰত ভৰাই কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিব লগা বস্তু নহয়, ই হ'ল নিজৰ জীৱনত যাপন কৰিবলগা বস্তু, ই কেৱল জ্ঞানৰ সঞ্চয় নহয়, ই হ'ল সংবেদনশীলতা বঢ়াবৰ কাৰণে তাৎপৰ্য গভীৰতৰ কৰিবৰ কাৰণে আৰু সংঘাত হ্ৰাস কৰিবৰ কাৰণে অভিজ্ঞতা, শিক্ষা, সৎ সংগ আৰু ভ্ৰমণৰ প্ৰয়োগ, ই হ'ল শিপ্তাচাৰ আৰু সহানুভূতিৰ স্তৰলৈ জ্ঞানৰ উত্তৰণ। সংস্কৃতিৰ এই মূল সংজ্ঞাতে সোমাই আছে আমাৰ সাংস্কৃতিক মঞ্চখনলৈ আহিব পৰা সাহিত্য সভাৰ ভূমিকাৰ কথা। আমাৰ সমাজ জীৱনত উদ্ভূত সাংস্কৃতিক ৰূপৰেখা বাহিৰৰ পুথিৱীত সৰ্বতো প্ৰকাৰে প্ৰতিফলিত কৰাৰ বাবে অসমৰ প্ৰতিজন সাহিত্য আৰু সাংস্কৃতিক কৰ্মীৰ ভূমিকা আছে। সত্ৰীয়া নৃত্যই ৰাষ্ট্ৰীয় ৰূপত

স্বীকৃতি পোৱাৰ পিছৰে পৰা সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত ইয়াৰ আদৰ বাঢ়িছে, গৱেষণা হৈছে, প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰত ইয়াৰ সমাদৰ বাঢ়িছে। তেনেদৰে অসমৰ জনগোষ্ঠীয় বৰ্ণিল লোকনৃত্য, লোকগাথাক দেশী-বিদেশী মঞ্চত আগবঢ়াই নিয়াৰ প্ৰয়াস চলিছে। ভাৰতৰ কোনো কোনো লোকনৃত্যক — মণিপুৰৰ সংকীৰ্তন, বাৰখণ্ডৰ চাও নৃত্য, ৰাজস্থানৰ কালবেলিয়া নৃত্য আদিক — ইউনেস্কোৱে ইন্টেঞ্জিবল সাংস্কৃতিক হেৰিটেজ ৰূপে স্বীকৃতি দিছে। অসমৰ বিছনাচেও তেনে ধৰণে স্বীকৃতি পোৱাৰ সম্পৰ্কত চিন্তা-চৰ্চা কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে, ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ডকুমেণ্টেচন লাগিব। বিহুৰ দৰে যিবোৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ আছে, সেইবোৰৰ ক্ষেত্ৰত বিচাৰ কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। মাজুলীৰ মুখাশিল্প, গুৱালকুছিৰ বয়নশিল্পক অন্তৰ্ভুক্তিৰ বাবেও পদক্ষেপ ল'ব পাৰি। সাহিত্য সভাই এইক্ষেত্ৰত দিক নিৰ্ণায়ক ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। মাজুলিক হেৰিটেজ ক্ষেত্ৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কিমান আগবাঢ়িছে তাক জানিবলৈও অসমৰ ৰাইজ যথেষ্ট আগ্ৰহী। অসমৰ গাঁৱে-ভূঁঞে থকা বাদ্যযন্ত্ৰসমূহ, বিছনাচ আৰু বিহুগানৰ অধ্যয়নমূলক গ্ৰন্থ অকল নিজৰ ভাষাতে নহয়, ইংৰাজীতো প্ৰণয়ন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে সাংস্কৃতিক সাহিত্যলৈ মূল্যবান অৱদান হ'ব বুলি ভাৱোঁ। তেনেদৰে অসমৰ প্ৰাচীন আৰু বৰ্তমানৰ ভাস্কৰ্য শিল্পৰ সম্পৰ্কত গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ ইংৰাজী আৰু অসমীয়াত প্ৰণয়ন কৰাৰ বাবে সাহিত্য সভাই তেনে কামৰ সৈতে জড়িত সংস্থা, চৰকাৰী পুৰাতত্ত্ব বিভাগ আৰু গৱেষকক অনুপ্ৰাণিত কৰা ভাল।

যোৱা এশ বছৰৰো অধিক কাল অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি আৰু প্ৰসাৰৰ কামৰ লক্ষ্যত অহৰ্নিশে লাগি থকা অসম সাহিত্য সভাই নিজৰ যাত্ৰাপথত এৰি থৈ অহা মাইল খুঁটিবোৰ সাধাৰণ ৰাইজৰ দৃষ্টিলৈ অনা আৰু বাহিৰৰ পৃথিৱীত এনে এক জাতীয় অনুষ্ঠান এটা বৰ্ণিল জাতিৰ বিভিন্ন ঘটনাপ্ৰবাহৰ সৈতে জড়িত হৈ পৰাৰ এক দীৰ্ঘ পৰিক্ৰমাৰ ইতিহাস সারলীলতাৰে গ্ৰন্থৰ আকাৰত আগবঢ়াই দিয়াৰ ব্যৱস্থা মনকৰিবলগীয়া। এই ঐতিহাসিক যাত্ৰাত সাহিত্য সভাৰ মঞ্চত কেনেধৰণৰ কাম-কাজৰ সূচনা হ'ল, কি ধৰণৰ উৎকৃষ্ট প্ৰকল্প আদিয়ে জাতিৰ উত্তৰণত অৱদান আগবঢ়ালে, কেনেবোৰ ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ সন্মুখীন হোৱাত সভাৰ বলিষ্ঠ পদক্ষেপ স্মৰণীয় হৈ ৰ'ল — এইবোৰৰ বৃত্তান্ত লিপিবদ্ধ কৰাৰ ফলত অকল নতুন প্ৰজন্মৰ বাবেই নহয়, ইয়াৰ ইংৰাজী সংস্কৰণে বাহিৰৰ প্ৰদেশত, আন্তৰ্জাতিক মঞ্চত শ বছৰীয়া জাতীয় অনুষ্ঠানটোৰ সম্পৰ্কত জ্ঞানোদয় ঘটাব। এইখিনিতে মনলৈ আহিছে যে সোতৰ শতিকাৰ ফৰাচী একাডেমীৰ দৰে অনুষ্ঠান আজি আটাইৰে জ্ঞাত, ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব এটা জাতীয় অনুষ্ঠানৰ জ্ঞান আমি আনক দাঙি ধৰি এনে মহিমামণ্ডিত ৰাইজৰ আবেগৰ অনুষ্ঠানক আগবঢ়াই দিব লাগিব। ইউনেস্কোৱে স্বীকৃতি দিয়া ইন্টেঞ্জিবল কালচাৰেল হেৰিটেজৰ শাৰীত অসম সাহিত্য সভাকো স্বীকৃতি দিয়াৰ কথা গুৰুত্বসহকাৰে ভাবিব পৰা যায়।

এটা কথা ঠিক যে সাহিত্য সভাই ল'বলগা বা ইতিমধ্যে কাৰ্যকৰী কৰি অহা আঁচনিবোৰে পূৰ্ণাংগ ৰূপ পাবলৈ নিশ্চিতভাৱে ধনৰ প্ৰয়োজন, নহ'লে ধনবিত নাইকিয়া নিধিৰাম চৰ্দাৰ হৈ শূন্যতে গদা ঘূৰাই থাকিলে কৰিবলগীয়া কামৰ ভাষ্য মাথোঁ ফুটুকাৰ ফেনহে হ'ব পাৰে, তাতকৈ আগ নাবাঢ়ে, আৰু তাৰ ফলত সাহিত্য সভাৰ প্ৰতি মানুহৰ আস্থা আৰু বিশ্বাস টুটি অহাটো ধুৰূপ। সেইবাবেই কেইবাগৰাকী স্নানামধ্য সভাপতিৰ অভিভাষণত আৰ্থিক পৰিৱেশ টনকিয়াল কৰাটোত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা আমি পাই আহিছোঁ। তৎসত্ত্বেও এই বিষয়টো এতিয়াও উপযুক্ত ধৰণে সমাধান হোৱা নাই। বিত্তৰ দিশটো সঠিকভাৱে শক্তিশালী কৰি নুতুলিলে পৰিকল্পিত কামবোৰৰ কাৰ্যকৰীকৰণ অসম্ভৱ। কথাটো দুই ধৰণে আলোচিত হৈ আহিছে। ৰজাঘৰীয়া অনুদান সম্পৰ্কত সাহিত্য সভাৰ এক বিশেষ দাবী থকাৰ কথা কোৱা হৈছে, কোৱা হৈছে সভালৈ উপযুক্ত পৰিমাণত এনে ধৰণৰ বিত্তীয় সহায় নিয়মিত ৰূপত যোগান ধৰাৰ সম্পৰ্কত এক স্থায়ী নীতিৰ কথা। বহুতো শুভাকাঙ্ক্ষীয়ে এই কাৰ্যৰ দ্বাৰা সভাৰ কাৰ্যক্ৰমণিকাত অযথা পৰোক্ষ হেঁচা আহিব পাৰে বুলি মাজে সময়ে কোৱা শুনা যায়। কিন্তু এই শংকা বা সংশয়ৰ বিৰুদ্ধে ক'ব পাৰি যে সাহিত্য সভাৰ বিষয়ববীয়াই অনুষ্ঠানটোৰ স্বতন্ত্ৰতা বৰ্তাই ৰাখিব বুলি দৃঢ়মনা থাকিলে কোনেও তাত ৰাজনৈতিক প্ৰভাৱ আহিব পাৰে বুলি ভবাটো ঠিক নহ'ব, কাৰণ চৰকাৰী দান-অনুদান সাহিত্য সভাৰ দৰে জাতীয় অনুষ্ঠানলৈ আগবঢ়োৱাটো চৰকাৰী ঘৰৰ বাবে জাতীয় দায়িত্ব আৰু এই বিভূত সাহায্যটো কোনো ব্যক্তিবিশেষৰ সম্পত্তি নহয়, এয়া ৰাইজৰ কৰ-কাটলৰ দ্বাৰা সংগ্ৰহ কৰা ৰাজহুৱা ধন, তাৰে কিছু অংশ ৰাইজৰ সাহিত্য-সংস্কৃতি-ভাষাৰ উত্থান-উন্নয়নত ব্যয় কৰাটো ৰাইজৰ দাবী হ'ব পাৰে, তাত ঋণৰ লেখীয়া কোনো চৰ্তাৱলী

আহিব নোৱাৰে, তেনে কিবা এটা হোৱাৰ সম্ভাৱনা দেখিলে অকল সভাই নহয়, ৰাইজেও প্ৰতিবাদ কৰিব লাগিব। দ্বিতীয়তে, সভাখন যিহেতু অসমৰ ৰাইজৰ অনুষ্ঠান, জাতিপ্ৰেমী লোকৰ যথাসম্ভৱ দান-বৰঙণিৰ বিষয়টো আমি পিছলৈ ঠেলি দিব নোৱাৰোঁ। আজীৱন সদস্য হোৱাকে ধৰি অন্যান্য ধৰণেও ৰাইজে সভাৰ কোষাগাৰ শক্তিশালী কৰি তুলিব পাৰে। পূজা বা বিহু সমিতিসমূহে তেওঁলোকৰ খৰচ নোহোৱা পুঁজিৰাশিৰ পৰা কিছু অংশ সভালৈ আগবঢ়োৱাৰ দস্তৰ এটা যদি আমাৰ মাজত জনপ্ৰিয় হৈ পৰে বা অন্যান্য উৎসৱ-পাৰ্বণৰ সময়ত সংগৃহীত ধনৰ পৰাও যৎকিঞ্চিৎ অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ ভাল কামবোৰৰ বাবেও আগবঢ়াই দিয়া যায় — কথাবোৰ এনেদৰেও সামূহিক ৰূপত ভাবি চাব পাৰি, লাগে মাথোঁ জাতিৰ হকে কিবা এটা কৰাৰ দূৰন্ত অভিপ্সা। ভালেমান সময়ত সভাৰ বিৰুদ্ধে ধন সদ্যৱহাৰ হোৱা-নোহোৱাক লৈ প্ৰশ্ন উত্থাপন হোৱা দেখা যায়, হিচাপ-নিকাচৰ ক্ষেত্ৰত স্বচ্ছতাৰ কথা কোৱা যায়। এনে ধৰণৰ বিষয়কো সভাই গুৰুত্বসহকাৰে লৈ ধনৰ জমা-খৰচ জাতীয় কথাবোৰ স্বচ্ছতাৰে কৰাৰ ওপৰত নজৰ দিয়াৰ প্ৰয়োজন আছে। আজীৱন সদস্যভৰ্তি, দান-বৰঙণি আদি আধুনিক প্ৰযুক্তিৰ সহায়ত অনলাইন কৰাৰ ব্যৱস্থাৰ কথা ভবাটো সময়োপযোগী হ'ব। ৰাইজৰ বৰঙণি বা অন্যান্য উৎসৱৰ পৰা অহা ধনৰাশিৰ সং ব্যৱহাৰ হোৱাটো সভাবোৰ কাম্য আৰু সেইবোৰ বিষয় ৰাইজৰ জ্ঞাতাৰ্থে আগবঢ়াই দিব পাৰিলে আস্থা আৰু বিশ্বাস গঢ় হ'ব। লগতে আগৰ কিছু অভিভাষণত উল্লেখ কৰাৰ দৰে ৰাজ্যৰ উদ্যোগখণ্ডৰ প্ৰতিষ্ঠানসমূহে যুটীয়া প্ৰচেষ্টাৰে সভাৰ আঁচনিসমূহ ৰূপায়ণত আগবাঢ়ি অহাটো উচিত হ'ব, ইয়াৰ বাবে সাহিত্য সভাই এওঁসকলৰ অধীনত থকা কৰ্প'ৰেট ছ'চিয়েল ৰেছপনচিবিলিটীৰ বিত্ত যোগান আঁচনিসমূহৰ সম্পৰ্কত আলোচনা কৰিব লাগে আৰু সেইবোৰৰ দ্বাৰা আঁচনিৰ ব্যয় পূৰণত মনোনিৱেশ কৰাটো ভাল হ'ব বুলি মই বিশ্বাস কৰোঁ, ইয়াৰ দ্বাৰা তেওঁলোকে সাহিত্য সভাই লোৱা বা পৰিকল্পনা কৰা বিভিন্ন আঁচনিত বিত্তৰ অংশীদাৰ হ'বলৈ পালে তেওঁলোকৰ সামাজিক সম্পৰ্কত যোগাত্মক প্ৰভাৱ পৰিব — কাৰণ এইবোৰ আঁচনিৰ জৰিয়তে অসমৰ বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোকৰ স্বাৰ্থ সংৰক্ষিত হ'ব, বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকৰ মাজত মধুৰ সম্পৰ্কৰ সৈঁতু গঢ়ি উঠিব।

বিজ্ঞান মানসিকতাৰ ভেটি গঢ় কৰি তুলিবলৈ বিজ্ঞান সাহিত্যৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে। বিশ্বৰ বহুতো দেশৰ দৰে ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যত আৰু অসমৰ কোনো কোনো অংশত থকা অন্ধবিশ্বাস আৰু কু-সংস্কাৰৰ ফলত প্ৰতি বছৰে বিভিন্ন অত্যাচাৰ বা হত্যাৰ সন্মুখীন হোৱাটো সৰ্বজনবিদিত। এইবোৰ ঘটনাত অধিকাংশ মহিলাই জীয়াতু ভুগিবলগীয়া হয়। অসমতো মাজে-সময়ে এনেধৰণৰ ঘটনা ঘটি সংবাদ মাধ্যমৰ পৃষ্ঠালৈ অহা আমি পাইছোঁ। এয়া অকল গৰিহণাৰে যোগ্য বুলি ক'লে নহ'ব, এই ধৰণৰ ঘটনাই ৰাজ্য হিচাপে অসমৰ অপবাদেই নহয়, নিৰীহ লোক এনেদৰে সামূহিক কু-সংস্কাৰৰ ফলত মৃত্যু হোৱাটো আজিৰ আধুনিক যুগৰ সমাজ ব্যৱস্থা, সামূহিক বিশ্বাসত কোনো ধৰণে খাপ খাব নোৱাৰে। এনেবোৰ কু-সংস্কাৰ আৰু অন্ধবিশ্বাসৰ বিৰুদ্ধে ৰাইজক সজাগ কৰাৰ হকে ২০০১ চনতে আমি অসম আৰক্ষীৰ ফালৰ পৰা 'প্ৰহৰী' নামৰ এখ প্ৰকল্প জন্ম দিছিলোঁ, য'ত সমাজৰ সজাগ ব্যক্তি, চিকিৎসক, সামাজিক কৰ্মী, বিজ্ঞান ক্লাব, মহিলা সমিতিৰ যৌথ মঞ্চই অসমৰ গাঁৱে-ভূঁঞে এনে সামাজিক ব্যাধিৰ বিৰুদ্ধে আগবাঢ়ি যোৱাৰ সংকল্প লৈ জনসজাগতা আদিত মনোনিৱেশ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। সুখৰ কথা যে আমাৰ ৰাজ্যত সামাজিক কু-সংস্কাৰবোৰৰ বিৰুদ্ধে এক শক্তিশালী জনমত গঢ়ি উঠিছে, সংবাদ মাধ্যমত, লেখাত ইয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদী কণ্ঠ অনুৰণিত হৈছে। বিজ্ঞান সাহিত্যৰ ব্যাপ্তিৰ দ্বাৰা এনে ব্যাধিৰ বিৰুদ্ধে বিজ্ঞান মানসিকতাৰ পৰিৱেশ ব্যাপ্ত কৰি তোলাৰ প্ৰয়োজন আছে। সহজ বিজ্ঞানৰ পৰিভাষাৰে সাধাৰণ ৰাইজৰ বাবে লিখা কিতাপৰ অতি প্ৰয়োজন, এনে প্ৰয়াসে নিশ্চয় নতুন কথা এটা জনাৰ বাবে, দৈনন্দিন জীৱনৰ বাবে আৱশ্যকীয় বিজ্ঞানৰ আহিলা-সঁজুলিৰ অ-আ-ক-খৰ সৈতে পৰিচয় হোৱাৰ বাবে এখন অন্য ভাষাৰ কিতাপলৈ সততে হাত মেলি দিবলগীয়া হোৱা প্ৰৱণতা ৰোধ কৰাৰ বাবে পদক্ষেপ বুলি বিবেচিত হ'ব। এনেদৰেই আমাৰ নিজৰ ভাষাৰ ব্যৱহাৰ আমাৰ প্ৰাত্যহিকতাৰ সৈতে সংযোজিত কৰাৰ পৰাৰ ব্যৱস্থা হ'ব বুলি আশা কৰিব পাৰি, কিশোৰ-কিশোৰীৰ বাবে বিজ্ঞানৰ সৈতে এনাজৰী গঢ়াৰ ই এক উত্তম উপায় হ'ব। এই ধৰণৰ কামত বিজ্ঞান সমিতি, কলেজ-বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সক্ৰিয় ভূমিকা আদৰণীয় হ'ব। অসমৰ পৰিৱেশ সংৰক্ষণ, চাহ খেতি, বনজ সম্পদৰ বিষয়ত কৰা আলোচনাপাতি ৰাইজৰ মাজলৈ লৈ যোৱা উচিত, যাতে ৰাজ্যখনৰ এইবোৰ অনন্য সম্পদৰ জ্ঞানে আমাৰ বাবে আনি

দিয়ে এক গৌৰৱৰ ভাৱ। কল্পবিজ্ঞান ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতো নতুন লেখকক প্ৰেৰণা দিলে সাহিত্যৰ এই দিশত অগ্ৰগামী হ'ব পৰা যায়, তাৰ দ্বাৰা বিজ্ঞান সাহিত্যলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ আগ্ৰহ বঢ়াবৰ সম্ভাৱনা প্ৰবল হয়। অসমৰ পঢ়ুৱৈ ৰাইজৰ বাবে পান্থ ছিৰিজ বা ৰংমনৰ দস্যু ভাস্কৰ ৰহস্য ছিৰিজৰ দৰে কিতাপসমূহ এতিয়াও অতি আদৰৰ। এটা সময়ত আমি এইবোৰ কিতাপৰ নতুন খণ্ড এটাৰ বাবে অতি আগ্ৰহেৰে প্ৰতীক্ষা কৰিছিলোঁ, পঢ়ুৱৈ ৰাইজে এইবোৰ পঢ়ি আহুদিত আৰু আত্মহাৰা হৈছিল, এনে ধৰণৰ কাহিনীৰ সম্ভাৱ লৈ ৰাজ্যৰ বাহিৰৰ পৰা অহা অন্য ভাষাৰ গ্ৰন্থসমূহৰ বাবে এইবোৰ কিতাপে সৃষ্টি কৰিছিল এক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা। কিন্তু আজি ভালেমান বছৰৰ পৰা আমি এনে ধৰণৰ নতুন গ্ৰন্থসমূহৰ অভাৱ মন কৰিছোঁ। ন-পুৰণি লেখকে সাহিত্যৰ এই দিশটোত অৱদান আগবঢ়োৱাৰ অৱকাশ আছে।

বহু সময়ত শুনা যায় যে গৰিষ্ঠসংখ্যক নতুন প্ৰজন্মৰ যুৱক-যুৱতী সাহিত্য সভাৰ মঞ্চলৈ আহিব নোখোজে, সভাৰ কাম-কাজৰ সৈতে জড়িত হ'বলৈও তেওঁলোকে অনীহা প্ৰকাশ কৰে, আৰু ইয়াৰ বাবে সাধাৰণভাৱে দোষ জাপি দিব বিচৰা যায় তেওঁলোকৰ ওপৰত। এই বিষয়টোত সাহিত্য সভা আৰু ইয়াৰ বিভিন্ন শাখাসমূহৰ বিষয়ববীয়াই মুক্ত মনেৰে বিশ্লেষণ কৰি চোৱা উচিত। সাম্প্ৰতিক কালত আমি দেখিছোঁ যে এইসকলৰ ভিতৰত বহু প্ৰতিভাৱান যুৱক-যুৱতী সাহিত্য সৃষ্টিত নিৰন্তৰ মগ্ন হৈ আহিছে, নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে তেওঁলোকে আলোচনী-বাতৰি কাকত আদিত লিখা-মেলা কৰি আহিছে, চলাই আহিছে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক নতুন প্ৰযুক্তি-কৌশলৰ জৰিয়তে সময়ৰ সোঁতত আগবঢ়াই নিয়াৰ দূৰন্ত প্ৰয়াস — নীৰৱে, একাগ্ৰতাৰে বা সৰু-সুৰা সংগঠনৰ জৰিয়তে। তেওঁলোকক সাহিত্য সভাৰ গৌৰৱময় প্ৰভাই কিয় চুব পৰা নাই, কি কাৰণে তেওঁলোকে সভাৰ মঞ্চক এলাগী কৰি ৰখাৰ মানসিকতা প্ৰদৰ্শন কৰিছে, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বিকাশ আৰু অৰ্চনা যদি তেওঁলোকৰ আৰু সাহিত্য সভাৰ সমূহীয়া লক্ষ্যই হয়, কিহৰ ফলত এক কৃত্ৰিম ব্যৱধান সৃষ্টি হৈছে — এই কথাবোৰৰ এক বাস্তৱিক আৰু বস্তুনিষ্ঠ বিশ্লেষণৰ অতি প্ৰয়োজন। ক'ৰবাত এনে ধৰণৰ কথা হৈছে নেকি যে যুগৰ এই সকল ভাষা-সাহিত্যৰ অনুৰাগীৰ বাবে সাহিত্য সভাৰ বৰষৰত সময়ৰ সৈতে খাপ খোৱাকৈ নতুন ধ্যান-ধাৰণাৰ বতাহৰ চাল-চলনৰ দুৱাৰ ৰুদ্ধ কৰি ৰখা হৈছে। এইক্ষেত্ৰত সাহিত্য সভাৰ সমূহ বিষয়ববীয়াই ন-কৈ চিন্তা কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে, প্ৰত্যেকখন শাখাই এই সকল যুৱক-যুৱতীৰ ইচ্ছা-আকাংক্ষাৰ কথা হৃদয়ংগম কৰা উচিত আৰু তেওঁলোকৰ সৈতে আলাপ-আলোচনাতে বহি নতুনক আদৰি লোৱা মানসিকতাক প্ৰশ্ৰয় দিলেহে অসমৰ যুৱক-যুৱতীয়ে ভাষা-সাহিত্যৰ দুৰ্জয় গতিক সমুখলৈ ধাৰমান কৰাত অংশীদাৰ হ'ব পাৰিব আৰু তেওঁলোকৰ অৱদানে আনি দিব সাহিত্য সভালৈ অধিক গতিশীলতা।

সম্প্ৰতি আমাৰ গদ্য সাহিত্যত অসমীয়া মানুহৰ বুৰঞ্জী, চাহ জনগোষ্ঠীৰ সামূহিক জীৱন, অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ ৰীতি-নীতি আদিৰ দৰে ৰচনা দেখিবলৈ পোৱাটো এক সুখৰ কথা। নতুন সমাজৰ চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ সমাজমুখী সাহিত্যৰ ৰচনাসমূহৰ হেম বৰুৱাদেৱৰ ভাষাত — যুগৰ আহ্বান, এয়া কোনো কবি-সাহিত্যিকে অস্বীকাৰ কৰা সহজ কথা নহয়, তেওঁ উল্লেখ কৰিছে যে যুগধৰ্মৰ লগত সাহিত্যৰ জোন-বেলিৰ সম্বন্ধ, সাহিত্যৰ পোহৰ ঘাইকৈ যুগৰশ্মিয়ে যোগায়, সাহিত্য আচলতে চিৰঞ্জয়ী প্ৰতিবিন্দু। কথাষাৰে বৰ্তমান যুগত আৰু অধিক গুৰুত্ব পাইছে, এনেধৰণৰ লেখা এক সমাজ বিৱৰ্তন আৰু বিকাশৰ দস্তাবেজৰ দৰে হৈ পৰে। আমি ভাবো যে সমাজ জীৱনৰ সাম্প্ৰতিক ধাৰা আৰু প্ৰৱাহৰ বিষয়ত এনে ধৰণৰ তথ্যগধুৰ বিশ্লেষণাত্মক গদ্য ৰচনাৰ অতি প্ৰয়োজন। মন কৰা যায় যে ঐতিহাসিক পটভূমিত যিকোনো কথাৰ পূৰ্ণ মূল্যায়নত এইবোৰ গদ্যৰ মূল্য আছে, বাণীকান্ত কাকতিদেৱৰ কথাষাৰো মনলৈ আহিছে যে সকলো জাতীয় আৰু মহাজাতীয়া উত্থানৰ প্ৰচেষ্টাক সাহিত্যৰ বতাহে বনপোৰা জুইক সহায় কৰাৰ দৰে সহায় কৰে, সাহিত্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব নোৱাৰিলে ই যুগমীয়াকৈ তিষ্ঠিব নোৱাৰে — কথাখিনিয়ে আমাক সাহিত্যৰ সৰ্বব্যাপী ভূমিকালৈ আকৌ এবাৰ মনত পেলাই দিছে। শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্য সৃষ্টিত আহি পৰা উপাদানসমূহৰ অন্যতম হ'ল অভিজ্ঞতাৰ সম্ভাৱ, হিয়া আৰু মগজুৰ সমন্বয়, আৰু এইবোৰক সাৰোগত কৰি লেখক এজনৰ জীৱনৰ বীক্ষণ। অসমৰ লেখকেও এই উপাদানসমূহৰ দ্বাৰা চালিত হৈ সমাজ জীৱনৰ প্ৰতিচ্ছবি প্ৰতিফলিত কৰি আহিছে আৰু আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ সৈতে জড়িত বিষয়সমূহ পাঠকৰ বাবে দাঙি ধৰিছে। অসমৰ বাহিৰৰ বিভিন্ন মঞ্চলৈ এইবোৰ সৃষ্টি আগবাঢ়ি গ'লে অসমৰ জনজীৱনৰ সাম্প্ৰতিক দিশ, সমস্যা আৰু সম্ভাৱনাৰ বিষয়ে আলোচনা হ'ব পাৰে, ই ভৌগোলিক সীমাৰ বাহিৰত আমাক প্ৰতিষ্ঠিত কৰাত বৰগুণি যোগাব। অসমৰ মানুহ,

বৰ্ণময়ী জাতীয় সম্ভাৰ, আমাৰ ইচ্ছা-অভীপ্সাক আমি়েই আগ্ৰাসী ৰূপত বাহিৰত দাঙি ধৰিব লাগিব, সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত আমাৰ কথা ক'ব পৰা ব্যক্তি, অৰ্থনীতি-ৰাজনীতি, সমাজনীতিৰ পণ্ডিত, বিজ্ঞানী বা অন্যান্য নাম থকা পুৰুষৰ সৃষ্টি আমি়েই কৰিব লাগিব, যাতে দেশৰ প্ৰেক্ষাপটত অসম নামৰ প্ৰদেশৰ নাম আহে, বহুল স্বীকৃতি লাভ কৰে, কেৱল আমাক অন্য মানুহে 'পান্তাই' নিদিয়াে ধৰণৰ হীনমন্যতাৰ কুচকাৱাজ কৰি তাল-আফাল লগাই থাকিলেই আমাক ওপৰলৈ উধাবলৈ দিব বুলি ভৱাটো মুৰ্খৰ সৰগত বাস কৰাৰ লেখীয়া কথা মাথোঁ। ভাষা-সাহিত্যিক আমি কেনেদৰে চহকী কৰি আগলৈ নিম, অন্য প্ৰতিদ্বন্দ্বী ভাষাৰ মাজৰ প্ৰতিযোগিতাত এয়া আমাৰ বাবে হৈ পৰিছে এক প্ৰত্যাহ্বান। নিজৰ ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰা, কোৱা, পঢ়া, লিখাৰ অনুশীলনত তাক ধাৰাল কৰি ৰখা, বিভিন্ন ভাষাৰ আগ্ৰাসনৰ পৰা ইয়াক আহত নোহোৱাকৈ সুস্থ দেহেৰে আঙুৱাই যোৱাৰ যাত্ৰাপথৰ মানচিত্ৰত অসমৰ প্ৰত্যেক ভাষিক জনগোষ্ঠীয়ে একাত্মীয়তাৰ আৰু পৰস্পৰৰ মাজত আস্থা-বিশ্বাসৰ সূত্ৰে একগোট হৈ অৱদান আগবঢ়োৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। যাত্ৰাৰ লক্ষ্য হ'ব লাগিব স্পষ্ট, চিৰ চেনেহী ভাষা জননীক আনৰ সৈতে প্ৰতিযোগিতাৰ দৌৰত সন্মুখ শাৰীত বহুওৱাৰ সংকল্প। মনলৈ আহিছে লুই কেৰলৰ অজান দেশত এলিচৰ কাহিনীত এলিচে মেকুৰীটোৰ পৰা পথৰ সন্ধান ল'ব বিচৰা কথাটো — মেকুৰীটোৱেই কৈছে গম্ভব্য স্থল ঠিক কৰি লোৱা, তাৰ পিছতহে কোনপথে যাবা, সেই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ আহে। সেই পথৰ নিৰ্দেশনা আহিছে অসমক ভাল পোৱা প্ৰতিজন সাহিত্যনুৰাগী, প্ৰতিটো ভাষিক জাতি-জনগোষ্ঠীৰ পৰা। সাহিত্যৰ সৃষ্টিয়ে ইয়াক প্ৰেৰণা যোগাইছে, ঘোষণা কৰিছে যে কোনো জাতিৰ মনোভাৱ উন্নত কৰিবলৈ সাহিত্যৰ যিমান শক্তি, আন কাৰো সিমান নাই, কিন্তু সেই উদ্দেশ্য সিদ্ধি কৰিবলৈ হ'লে সাহিত্য সাহসিয়াল হ'ব লাগিব, এনেদৰে কৈছিল সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞাদেৱে। সমাজ এখনত থকা নিভীক, সমাজ সচেতন, বুদ্ধিজীৱিৰ সংখ্যায়ো তাৰ লক্ষ্য প্ৰাপ্তিৰ উমান দিয়ে। পঢ়িছিলোঁ, ফ্ৰান্সৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ডিগলে জন এফ কেনেডীক কৈছিল যে এটা সময়ত কোনো এটা জাতি জাগি উঠিলে যিমনেই শক্তিশালী নহওক লাগিলে, কোনো শক্তিয়ে মনৰ ইচ্ছাক বাধা দিব নোৱাৰে আৰু সেই মনৰ অভীপ্সা অসমৰ এতিয়া বেজবৰুৱাদেৱৰ ভাষাত ক'বলৈ হ'লে, 'দেশৰ সাহিত্যই মোৰ হৃদয়ৰঞ্জণ, মোৰ দেশৰ ভাষাই মোৰ কাণত কুলিৰ কাকলি কুজন।'

প্ৰতিনিয়ত আমি থিয় হওঁ যুগৰ নতুন ধ্যান-ধাৰণা, শংকা, সংশয়, সম্ভাৱনাপূৰ্ণ প্ৰত্যাহ্বানৰ। এইবোৰৰ মাজত প্ৰবাহিত সত্যৰ সন্ধান আৰু মানৱতাৰ বিজয়গানৰ স্ৰোতধাৰাত সাহিত্যৰ সৃষ্টিকাৰীয়ে অৱগাহন কৰি সমাজলৈ আগবঢ়াব লাগিব অজেয় মানুহৰ জীৱন যাত্ৰাক মহিমাময় কৰি ৰখাৰ দস্তাবেজ, সঠিক পথনক্সা। বিশ্বাস আৰু সংশয়ৰ দোমোজাত ব্যাহত নহওক সাহিত্যৰ মানৱীয় কাঠামো, সত্যৰ সৰলতাই হওক সাহিত্যৰ অশ্বেষণ —

এনে এক বিশ্বাস আৰু প্ৰত্যয়েৰে, আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাবে আপোনালোকৰ অকুণ্ঠ সহায়-সহযোগিতা কামনা কৰিলোঁ। আহক, একেলগে আটায়ে অসম সাহিত্য সভাৰ বিজয় যাত্ৰাৰ অংশীদাৰ হওঁ —

আপোনালোকলৈ পুনৰ নমস্কাৰেৰে —

*****